

133299

**KIRSAL GELENEKSEL KONUT DOKUSUNUN
TURİZM BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ,
CUMALIKIZIK ÖRNEĞİ**

Nilüfer GÜNER

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
(ŞEHİR ve BÖLGE PLANLAMA)**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

Haziran 2003

ANKARA

133299

Nilüfer GÜNER tarafından hazırlanan KIRSAL GELENEKSEL KONUT DOKUSUNUN TURİZM BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ, CUMALIKIZIK ÖRNEĞİ adlı bu tezin yüksek lisans tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Zühal ÖZCAN

Tez Yöneticisi

Bu çalışma, jürimiz tarafından Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

: PROF. DR. FERAL EKE

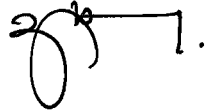
Üye

: PROF. DR. YALGIN NEMLİK

Üye

: Prof. Dr. Murat Ertugrul Yazgan

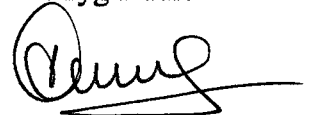
Üye

: Doç. Dr. Zühal ÖZCAN

Üye

: Öğr. Görv. Dr. Küpra (Cihangir) GANUR KÜBRU

Bu tez, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygundur.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	i
ABSTRACT	iii
TEŞEKKÜR	v
ÇİZELGELERİN LİSTESİ	vi
ŞEKİLLERİN LİSTESİ	vii
RESİMLERİN LİSTESİ	ix
HARİTALARIN LİSTESİ	xi
EKLERİN LİSTESİ	xii
KISALTMALARIN LİSTESİ	xiii
1. GİRİŞ	1
2. KORUMA KAVRAMI ve TARİHSEL SÜREÇ İÇİNDE KIRSAL ALAN KORUMA ANLAYIŞI	7
2.1. Koruma Kavramı, Tanımı ve Önemi	7
2.2. Kırsal Alan Koruma Kavramının Tarihsel Süreç İçinde Değişimi	8
2.2.1. Dünya’da kırsal alan koruma kavramı	8
2.2.2. Türkiye’de kırsal alan koruma kavramı	12
2.3.Koruma Alanları (Sitler) Tanım ve Türleri	14
2.3.1. Koruma alanlarının türleri ve sınıflandırması	16
2.3.2. Kırsal alan koruma kavramı	20
3. TURİZM, SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ve KORUMA	28
3.1.Turizm Kavramı	28
3.2.Sürdürülebilirlik Kavramı	29
3.3.Turizm ve Sürdürülebilirlik	32

3.3.1. Sürdürülebilir turizm ilkeleri	33
3.4.Turizm ve Koruma İlişkileri	34
3.4.1. Koruma alanlarında sürdürülebilir turizm ilkeleri	38
3.5.Kırsal Alanların Turizm Amaçlı Kullanımı, Kırsal Turizm	40
3.5.1. Kırsal turizm ve sürdürülebilirlik	51
4. GELENEKSEL KIRSAL KONUT ve KONUT DOKUSU	55
4.1.Coğrafi Bölgelere Göre Geleneksel Kırsal Konut ve Konut Dokusu Özellikleri	57
5. KIRSAL KORUMADA TURİZM ve ÖRNEKLEM ÇALIŞMA ALANI	62
5.1.Örneklem Çalışma Alanı – Bursa / Cumalıkızık	63
5.2.Anketlerden Elde Edilen Sonuçlar	116
6. SONUÇ ve ÖNERİLER	121
KAYNAKLAR	132
EKLER	138
ÖZGEÇMİŞ	219

**KIRSAL GELENEKSEL KONUT DOKUSUNUN TURİZM BAĞLAMINDA
DEĞERLENDİRİLMESİ, CUMALIKIZIK ÖRNEĞİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Nilüfer GÜNER

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

Haziran 2003

ÖZET

Toplumların geleneksel yaşam biçimlerini ve sahip oldukları kültürel özellikleri yansıtan kırsal alanların korunması ve gelecek nesillere aktarılması, ulusal mirasın sürdürülebilirliği açısından önemlidir. Uluslararası düzeyde, başarılı olan uygulamalarda, kırsal alanların korunma süreci incelendiğinde, bu alanların ekonomik olarak ek sektörlerle desteklendiği, bu sektörlerin başında da turizm sektörünün geldiği görülmektedir. Alternatif turizm türlerinden olan kırsal turizm, kırsal yapının devamlılığı ve geleneksel yaşam biçimlerinin sürdürülebilirliğinde etkin bir sektör olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de kırsal alan koruma kavramı oldukça yenidir. Bu sebeple yapılan tez çalışmasında, Türkiye’de kırsal alanların korunmasına yönelik olarak kırsal turizmin etkinliği araştırılmıştır. Çalışma alanı olarak bugüne kadar tarihi ve geleneksel yapısını koruyan Bursa - Cumalıkızık kırsal yerleşimi seçilmiştir. Çalışma literatür tarama, anket ve arazi çalışmaları ve analiz aşamalarını içermektedir. Kırsal turizmin, doğru uygulama araçlarının seçimi, planlı yaklaşım ve eğitimle geleneksel kırsal konut dokusunun korunması, yaşatılması ve geleceğe aktarılmasında etkin bir sektör olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bilim Kodu : 12
Anahtar Kelimeler : Koruma, sürdürülebilirlik, kırsal alan, kırsal turizm,
geleneksel kırsal yerleşimler
Sayfa Adedi : 219
Tez Yöneticisi : Doç.Dr. Zuhall ÖZCAN

**THE EVALUATION OF THE RURAL TRADITIONAL HOUSING
PATTERN WITHIN THE CONTENT OF TOURISM, CUMALIKIZIK CASE
(M.Sc. Thesis)**

Nilüfer GÜRER

**GAZI UNIVERSITY
INSTITUTE OF SCIENCE AND TECHNOLOGY
June 2003**

ABSTRACT

For the sustainability of the national heritage, the conservation of the rural areas which reflects traditional life styles and cultural characteristics of the communities is important. When the conservation process of projects successful at international level is analyzed, it is seen that the economic support of a second sector, like tourism, is needed. As an alternative tourism, “rural tourism” is an effective sector for the sustainability of rural life and its structure. The conservation of rural areas is a rather new concept in Turkey. Therefore, the effectivity of rural tourism on the rural conservation is investigated in this thesis. For the case study, Bursa- Cumalıkızık municipality, which preserved its traditional and historical values, is selected. This thesis work comprises the literature survey, the questionnaire and the field study applied together with the data analysis phases. With proper and applicable instrumentations, pre-set approach, and continuous training, the “rural tourism” is tried to be shown as an effective sector in conservation of rural housing patterns and conveying it to future generations.

Science code : 12
Key Words : Conservation, sustainability, rural area, rural tourism,
traditional rural settlements
Page Number : 219
Adviser : Assoc.Prof.Dr. Zuhall ÖZCAN

TEŞEKKÜR

Tez çalışması süresince göstermiş olduğu ilgi ve yol gösterici eleştirileri için danışmanım Doç.Dr. Zuhâl Özcan'a, öneri ve yorumlarından dolayı jüri üyeleri; Prof.Dr. Yalçın Memluk, Prof.Dr. Murat Yazgan, Prof.Dr. Feral Eke, Dr. Kübra Çamur'a, tez izleme jürilerindeki katkılarından dolayı değerli hocalarım Yrd.Doç.Dr. Nevin Gültekin, Dr. Mehmet Tunçer ve Doç.Dr. Gülseven Ubay Tönük'e, çalışmalarına desteklerinden dolayı Milli Parklar Şube Müdürü Vekili Ayşe Ezer'e, örneklem alan çalışmalarına yönelik olarak harita temininde ve gerekli verilere ulaşmada yardımcı olan Bursa Büyükşehir Belediyesi'nde çalışan, şehir plancısı Alp Kaya ve Bursa Kültür ve Tabiat Varklıklarını Koruma Kurulu'nda çalışan şehir plancısı Umut Göktaş'a teşekkür ederim. Gösterdikleri anlayış ve manevi destekleri için annem Berin Gürer, babam İbrahim Gürer, ağabeyim Türker Gürer ve eşi Banu Gürer'e, çalışmalarım süresince gösterdiği sabır, anlayış ve destekleri için ise nişanlım Ozan Volkan'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Arazi çalışmaları sırasında ulaşım ve konaklama konularında çok büyük yardımlarını gördüğüm İrfan Gürer ve Burhan Gürer'e, uzun çalışma dönemim boyunca her konuda yardımcı olan çalışma arkadaşalarım Gülşen Yılmaz ve Aslı Üçer'e teşekkürü bir borç bilirim.

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 5.1. 1940 – 1985 yılları arası Cumalıkızık nüfus verileri.....	65
Çizelge 5.2. İklimsel veriler.....	66
Çizelge 5.3. İklimsel veriler (devam).....	67
Çizelge 5.4. Cumalıkızık bitkisel ürün döküm cetvel.....	69
Çizelge 5.5. Mülkiyet durumu ile ücretli turist ağırlama isteği ilişkisi.....	93
Çizelge 5.6. Oda sayısı ile ücretli turist ağırlama isteği ilişkisi.....	94
Çizelge 5.7. Evlerinde ücretli misafir ağırlamak isteyenlerin, oda sayıları ve gelir durumları ilişkisi.....	95
Çizelge 5.8. Ailelerin Sahip Oldukları Hayvan Sayılar.....	102
Çizelge 5.9. Hanedeki aile sayısı ile ücretli turist ağırlama isteği ilişkisi	110

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 5.1. Eğitim Durumu.....	88
Şekil 5.2. Ailede çalışan kişi sayısı.....	89
Şekil 5.3. Aile bireylerinin çalıştığı kurumlar.....	89
Şekil 5.4. Ailelerin gelir durumu.....	90
Şekil 5.5. Kat Sayısı.....	91
Şekil 5.6. Yapı Türü.....	91
Şekil 5.7. Mülkiyet Durumu.....	92
Şekil 5.8. Konutlardaki oda sayısı.....	93
Şekil 5.9. Konutta yapılan değişiklik durumu.....	96
Şekil 5.10. Konutlarda yapılan değişiklikler.....	96
Şekil 5.11. Avlunun kullanım amacı.....	97
Şekil 5.12. Geçim kaynakları.....	99
Şekil 5.13. Toprak sahipliliği durumu.....	100
Şekil 5.14. Yetiştirilen ürünler.....	101
Şekil 5.15. Hayvan sahipliliği.....	102
Şekil 5.16. Evde üretilen gıda maddeleri.....	103
Şekil 5.17. Yerleşimde hangi el sanatları ile uğraşıldığı.....	104
Şekil 5.18. Serbest zaman değerlendirme yöntemi.....	105
Şekil 5.19. Yerleşim dışına çıkış sebepleri.....	106
Şekil 5.20. Aileden başka şehirlere göç eden olup olmadığı.....	107
Şekil 5.21. Kahvehaneye gidiş sıklığı.....	108
Şekil 5.22. Kişilerin evlerinde ücretli misafir ağırlayıp ağırlamayacakları.....	109

Şekil 5.23. Yerleşime daha çok turist gelmesinin istenip istenmediği	110
Şekil 5.24. Turizmden gelir elde edilmesi ve turizmin gelişmesi istemi	111
Şekil 5.25. Yerleşimde turistlere yönelik konaklama birimlerinin gerekli olup olmadığı	112
Şekil 5.26. Hangi yollarla gelir elde edildiği	113
Şekil 5.27. Yöresel el işleri	114
Şekil 5.28. Yöresel gıdalar	114
Şekil 5.29. Yerleşimin yakınında doğal, tarihi ve kültürel değer varlığı	115
Şekil 5.30. Yerleşime yapılan belediye hizmetlerinden memnun olup olunmadığı	116

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 3.1. Finlandiya'dan kırsal turizm alanı örnekleri	45
Resim 3.2. Macaristan'dan kırsal turizm alanı örnekleri	46
Resim 3.3. Macaristan'da kırsal turizm kapsamında hazırlanan yerel ürünler	47
Resim 3.4. Slovenya'da kırsal turizm yapılan yerleşimlerden örnekler	47
Resim 3.5. Hollanda'dan kırsal turizm alanı örnekleri	48
Resim 3.6. Yunanistan'dan kırsal turizm alanı örnekleri	49
Resim 3.7. Yunanistan'da kırsal turizm alanlarında geleneksel mobilyalarla döşenmiş oda örnekleri	50
Resim 5.1. Dar ve çıkmaz sokaklara örnekler	70
Resim 5.2. Harap tescilli yapılar	73
Resim 5.3. Cumalıkızık girişi ve girişteki meydan	74
Resim 5.4. Cumalıkızık meydanındaki çeşme	74
Resim 5.5. Cumalıkızık genel görünüm	76
Resim 5.6. Cumalıkızık parkı	76
Resim 5.7. Cumalıkızık'ta sokak dokusu	78
Resim 5.8. Cumalıkızık Hamam, Cami	78
Resim 5.9. Cumalıkızık Etnoğrafya Müzesi	79
Resim 5.10. Yapım türlerine göre yapılar	79
Resim 5.11. Dış sofalı konut ve avlu girişi	82
Resim 5.12. Restore edilmiş yapılara örnekler a. Restorasyondan önce, b. Restorasyondan sonra	83
Resim.5.13. Avluların turistik amaçlı kullanımı	84
Resim 5.14. Yerel el işi ve gıdaların satıldığı tezgahlar	85

Resim 5.15. Konak Pansiyon.....	86
Resim 5.16. Mavi Boncuk Pansiyon.....	86

HARİTALARIN LİSTESİ

Harita	Sayfa
Harita 5.1. a. Bursa İl Haritası, b. Yıldırım İlçesi Haritası.....	64
Harita 5.2. Kızık Köyleri.....	64
Harita 5.3. Toprak sınıfları.....	68
Harita 5.4. Ürün Deseni.....	69
Harita 5.5. Kültür varlığı olarak tescil edilmiş / yasal koruma altına alınmış yapılar ve alanlar	72
Harita 5.6. Arazi kullanım.....	77
Harita 5.7. Kat yükseklikleri.....	80
Harita 5.8. Yapı malzemesi.....	81
Harita 5.9. Yapı kalitesi.....	82

EKLERİN LİSTESİ

Ek	Sayfa
Ek-1. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası.....	CD
Ek-2. Venedik Tüzüğü.....	CD
Ek-3. Amsterdam Bildirgesi.....	CD
Ek-4. Granada Sempozyumu.....	139
Ek-5. Ferrara Sempozyumu.....	173
Ek-6. Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi.....	CD
Ek-7. Koruma Alanlarında Sürdürülebilir Turizm İçin Avrupa Beyannamesi.....	CD
Ek-8. Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu, 1993 – 2002 yılları arası Cumalıkızık yerleşimi kurul kararları.....	184
Ek-9. Anket �rne�i.....	207
Ek-10. Muhtar Anketi �rne�i.....	211
Ek-11. Cumalıkızık Yerleşimi Halihazır Haritası.....	217
Ek-12. Cumalıkızık Koruma Amaçlı İmar Planı.....	218
Ek-13. Ek-1, Ek-2, Ek-3, Ek-6, Ek-7'nin ve internet kaynaklarının bulunduğu CD	

KISALTMALARIN LİSTESİ

Kısaltmalar	Açıklama
IUCN	International Union for Conservation of Nature and Natural Resources (Doğa ve Doğal Kaynakların Korunması İçin Uluslararası Birlik)
UNEP	United Nations Environment Programme (Birleşmiş Milletler Çevre Programı)
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu)
KTVKK	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu
ICOMOS	International Council on Monuments and Sites (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi) (UNESCO'ya bağlı)
ICCROM	International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property (Uluslararası Koruma ve Restorasyon Merkezi) (UNESCO'ya bağlı)
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı

1. GİRİŞ

Koruma kavramının dünyada ortaya çıkışı ve uluslararası yasal boyutta gelişimi 19. yüzyılın başlarına rastlamaktadır. Buna karşın Türkiye’de ancak son 30 yılda önem kazanmıştır. Başlangıçta koruma anıt ölçeğinde ve tek yapı düzeyinde ele alınmıştır.

Dünyada anıt ölçeğinde ve tek yapı ölçeğinde koruma konusunda duyarlılık gösteren ilk uluslararası belge Atina Beyannamesi’dir. Zamanla korunması gerekli varlıkların, çevresi ile birlikte bir bütün olarak ele alınması gerekliliği gündeme gelmiş (Venedik Tüzüğü, Amsterdam Deklarasyonu ve Granada Bildirgesi ile) ve korumanın kapsamı genişlemiştir.

Koruma’da amaç, kültürel, tarihi, doğal sürdürülebilirliğin sağlanması ve tarihi mirasın gelecek nesillere aktarılması olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda, amaca yönelik olarak yapılacak tüm koruma çalışmalarında, planlama ve tasarım çalışmaları dahil, belli ölçütler dikkate alınmalıdır. Korumaya yönelik olarak yapılan önceki çalışmalar gözden geçirilmeli, güncel koşullarda, yeni teknolojiler kullanılarak geliştirilmeli, yapılacak yeni çalışmalarda ise koruma ölçütleri detaylı olarak belirlenmelidir. Bu aşamada neyin korunacağını belirlemek son derece önemlidir. Alan ya da yapı olarak korumak kadar, tarihi, doğal, arkeolojik, kentsel veya kırsal alanda koruma eylemi de farklı ölçütler gerektirir. Korumanın boyutu ne olursa olsun, özellikle kentsel ve kırsal nitelik ayrımının yapılması gereklidir. Bu bağlamda “mekana özel” koruma ölçütleri geliştirilmelidir.

Tezin amacı ve hipotezleri

Yapılan tez çalışmasında amaç, gerek dünya’da gerekse Türkiye’de, genel olarak koruma, özelde ise kırsal alan korunması konusundaki gelişmelerin irdelenmesi, geleceğe yönelik saptamalar yapılması ile, kırsal alan ve kırsal alandaki konut dokusunun korunmasına yönelik olarak kırsal turizmin etkinliği konularında, Türkiye özelinde öneriler geliştirilmesidir.

Tezin hipotezleri ise;

- Geleneksel konut dokusunun korunması, yaşatılması ve geleceğe aktarılmasında özel yöntemlerle ele alınacak turizm türleri etkindir.
 - Kırsal alanlar kırsal turizm ile korunup geleceğe aktarılabilir,
 - Yerleşik kırsal alanlar geleneksel kırsal konut dokusu ile anlamlıdır,
 - Ana ekonomik aktivitenin tarımsal üretim olduğu yerleşimler, kırsal turizmin gelişimi için uygun alanlardır,

olarak sıralanabilir.

Dünyada özellikle de Avrupa ülkelerinde, koruma literatüründe yerini almış, ancak Türkiye’de henüz çok yeni bir kavram olan “kırsal alan koruma” kavramı araştırma konusu olarak ele alınmış, bu bağlamda konut dokusu ve yakın çevre açısından özellikli kırsal alanlar inceleme konusu olarak belirlenmiştir.

Geleneksel doku ile uyumlu olarak gelişen ve geleneksel yaşam biçimlerinin temel veri olduğu alternatif turizm türleri de sürdürülebilirliği sağlamada temel araçlardır. Bu bağlamda tez kapsamında, turizm sektörünün mevcut yapıya pozitif etkileri, korumada ve sürdürülebilirliği sağlamada turizmin etkinliği tartışılmış, kırsal turizm, koruma ve sürdürülebilirlik ilişkileri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Kapsam

Bu tez genel olarak koruma, kırsal alan ve geleneksel konut konularını kapsar. Tez, beş temel bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünü takiben, ikinci bölümde koruma kavramının genel tanımı ve tarihsel süreç içerisinde Dünya’da ve Türkiye’de kırsal alan koruma süreci, koruma alanlarının tanım ve türleri, kırsal alan ve kırsal alan koruma kavramları ve Türkiye’de kırsal alan koruma olgusu ele alınmıştır.

Korumanın vazgeçilmez bir ögesi geleceğe aktarmaktır. Bu nedenle işlevi yaşatma ve / veya yeniden işlevlendirme kaçınılmazdır. Bu açıdan kırsal alanlarda geleneksel dokunun yeniden işlevlendirilmesi üzerinde durulmuş ve üçüncü bölümde, turizm, koruma ve sürdürülebilirlik kavramları ve bu kavramlar arası ilişkiler ele alınmış,

kırsal alanların turizm amaçlı kullanımı ve kırsal alanların turizm ile korunarak geleceğe aktarılmasında turizmin rolü konularına değinilmiştir.

Dördüncü bölümde, geleneksel kırsal konut kavramı irdelenmeye çalışılmış, kırsal konut ve konut dokusu ele alınmış, coğrafi bölgelere göre kırsal yapının (konut ve doku) değişimi irdelenmeye çalışılmıştır. Bu bölümde ele alınan geleneksel konut dokusu ile ilgili bilgiler, sadece tezin konusu olan Cumalıkızık evlerinin Türkiye genelindeki yerini tartmak üzere hazırlanmıştır. Bu tezin yazarının mesleki konuları içerisinde ayrıntılı olarak yer almamaktadır.

Beşinci bölümde, geleneksel kırsal konut dokusunu ve tarımsal özelliklerini koruyan, 700 yıllık bir Osmanlı Vakıf köyü olan Cumalıkızık kırsal yerleşimi, örneklem çalışma alanı olarak ele alınmıştır. Bursa'nın bir mahallesi konumunda olan yerleşim, Bursa'ya yakınlığı sebebiyle kentleşme baskısı altında, ekonomik olanaksızlıklar, bilinçsizlik ve teknik donanım konusunda bilgi eksikliği sebebiyle de yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Bu negatif koşullar karşısında, yerleşimin geleneksel özelliklerinin sürdürülebilirliğini sağlamaya yönelik olarak, yerleşimin fiziksel özelliklerini ve yerel halkın ekonomik, sosyal ve kültürel yapısını ortaya koymak ve yerleşimin turizm potansiyelini belirlemek amacıyla yapılan anket ve arazi çalışmaları değerlendirilmiştir.

Uygulanan anket ile hanehalkı yapısı, konut, konut konforu, sosyal ve ekonomik durum, hareketlilik ve göç olgusu, günlük yaşam ve gelenekler ile turizme yönelik olarak halkın görüş, tutum ve davranışları irdelenmeye ve incelenmeye çalışılmıştır.

Cumalıkızık yerleşiminin tarıma dayalı ekonomik yapısı ve geleneksel özelliklerine yönelik olarak yerleşimde kırsal turizmin olabirliğini tespit edebilmek amacıyla tarımsal yapı ve ürün çeşitliliği (farklı dönemlerde yetiştirilen tarımsal ürünler kırsal turizm sezonun uzamasını sağlar), turizm sezonunun uzunluğunu belirlemeye yönelik olarak iklimsel özellikler incelenmiştir.

Son bölümde, yapılan tüm araştırma, inceleme ve örneklem alan çalışmaları sonucunda, dünyada ve Türkiye’de gelişimi irdelenen kırsal alan koruma kavramı ve kırsal alanların korunmasının gerekliliği, kırsal alanların turizm ile korunmasının ve geleceğe aktarılmasının ne derece mümkün olabileceği, kırsal turizmin koruma ve sürdürülebilirlik açısından etkinliği tartışılmış, tarihsel ve geleneksel dokusu açısından özellikli olan Cumalıkızık kırsal yerleşiminin, kırsal turizm ile korunabilirliği ve sürdürülebilirliği irdelenmiş ve yerleşim özelinde kırsal turizm, koruma ve sürdürülebilirliğe yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Sınırlılıklar

Cumalıkızık yerleşimine ait nüfus değişiminin ve yıllara göre ekonomik gelişmenin irdelenmesi sırasında, yerleşimin 1987 yılında mahalle olması sebebiyle bu tarihten sonraki nüfus sayımlarına ve yerleşime ait istatistiki verilere, Devlet İstatistik Enstitüsünün mahalle ölçeğinde veri vermemesi sebebiyle, ulaşılamamıştır.

Bursa Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulundan alınan kurul kararlarına göre, yapıların tescil işlemlerinin 1993 yılında tamamlandığı öğrenilmiş, ancak buna karşın yapılar özelinde, binaların ait oldukları dönemler öğrenilememiştir. Tescillenen yapılara ilişkin bilgiler Ek 8’de verilmiştir.

Yerleşimde mevcut fiziksel, ekonomik, sosyal ve kültürel yapıyı belirlemeye yönelik olarak yapılan analiz çalışmaları, arazi çalışmaları ve anket çalışmaları olmak üzere iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Muhtar anketi, muhtarın bulunamaması sebebiyle vekiline uygulanmış, muhtar vekilinin yerleşim hakkında sınırlı bilgilere sahip olması sebebiyle de tüm sorulara istenilen şekilde verimli yanıt alınamamıştır. Yapılan hane halkı anketinde ise, planlanan yaklaşım, % 50 tescilli yapılarda, % 50 oranında da tescilli olmayan yapılarda yaşayan kişilere anket yapılması ve buna göre örneklem belirlenmesi olmasına karşın, yerinde yapılan çalışmalarda, yerel halkın sınırlı katılım istekleri nedeniyle “rastgele örneklem” yöntemi seçilmek zorunda kalınmış ve örneklem %30 olarak belirlenmiştir.

Yerleşimde toplam 15 sokak bulunmaktadır, her sokakta en az 1 hane olmak üzere toplam 56 anket yapılmıştır. Seçilen örneklem yönteminin “rastgele” olması sebebiyle, anketlerin yerleşim genelinde dengeli dağılımının sağlanabilmesi amacıyla her sokakta bir anket yapılmaya çalışılmıştır. Yapılan anketler %39 oranında erkeklere, %61 oranında kadınlara uygulanmıştır. Bunun sebebi de, anket çalışmasına, kadınların erkeklere oranla daha fazla katılım istekleridir.

Kat yükseklikleri, yapı malzemesi ve yapım türüne ilişkin değerlendirmelerde, anketlerden elde edilen sonuçlar ile arazi çalışmalarından elde edilen sonuçlar farklılık göstermektedir. Bu fark anketin düşük yüzdeli ve rastgele örneklem ile yapılmasından kaynaklanmaktadır. Bu sebeple, ilgili bölümde her iki sonuç karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

Yerleşimde turizme yönelik gelişmelerden olan gastronomi birimlerinin (gözleme evlerinin) anket çalışmasının yapıldığı kış döneminde 1-2 tane olarak gözlenmesine karşın, yaz dönemindeki seyahat sırasında özellikle yerleşimin girişindeki ve merkez çevresindeki tüm konutlara ait avluların bu amaca yönelik olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bu konuya yönelik olarak verilen sonuçlar istatistiki verilere değil, kişisel gözleme ve sözlü görüşmelere dayanmaktadır.

Yöntem

Bu tez çalışmasında yöntem olarak; kavramsal çerçevenin belirlenmesi, örneklem alanın tanımlanması konularında gerekli bilgilere ulaşmak için literatür taraması (internet üzerinden araştırma, kütüphane araştırması, bölümlere ilişkin olarak ilgili kamu kurum ve kuruluşlarında araştırma / kaynak tarama) yapılmıştır. Yine, örneklem alanın tanımlanmasına ve mevcut arazi kullanım kararlarının saptanmasına yönelik olarak yerinde inceleme ve dış gözlem yöntemi kullanılmış, arazi çalışmaları ile yerleşimdeki tüm yapılara ilişkin işlev, yapı kalitesi vb. açısından inceleme yapılmıştır. İlgili bölümlerde, geleneksel konutların mimari özellikleri, tez çalışması için yol gösterici olması amacıyla, sınırlı düzeyde kullanılmıştır. Toplanan bilgiler hipotezler doğrultusunda değerlendirilmiştir.

“Geleneksel konut dokusunun korunması, yaşatılması ve geleceğe aktarılmasında turizm etkin bir sektördür” hipotezinden yola çıkılarak, yerleşimde turizm sektörünün gelişebilirliğini tespit edebilmek amacıyla, yerleşimin ekonomik, sosyal, kültürel ve fiziksel yapısını ortaya koymaya ve yerel halkın turizm sektörüne yaklaşımını sorgulamaya yönelik olarak, muhtar ve hanehalkı anketi olmak üzere iki tip anket yapılmıştır. Muhtar anketi yerleşim ile ilgili genel konuları kapsamakta, hanehalkı anketi ise daha çok yerel halk özelinde bilgi toplamaya yönelik soruları içermektedir. Muhtar anketi toplam 14 bölümden ve 50 sorudan, hanehalkı anketi ise toplam 7 bölümden ve 51 sorudan oluşmaktadır. Yapılan anket çalışmasında rastgele örneklem yöntemi seçilmiş ve örneklem %30 olarak belirlenmiştir.

2.KORUMA KAVRAMI ve TARİHSEL SÜREÇ İÇİNDE KIRSAL ALAN KORUMA ANLAYIŞI

Anlam olarak durağanlığı çağrışırsa bile, sürekli değişen ve yenilenen bir kavram olan koruma, dünya mirasının korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından son derece önemlidir. Koruma kavramı, tarihi mirasın gelecek nesillere aktarılması, kültürel sürekliliğin ve kimliğin sağlanması, çağdaş insana tarih ile birlikte yeni yaşam olanaklarının yaratılması vb. amaçlarla ortaya çıkmıştır.

Bu bölümde öncelikle koruma kavramının tanımı ve önemine değinilecek, daha sonra kırsal alan korumanın tarihsel süreç içinde değişimi irdelenerek bu bağlamda dünyada ve Türkiye’de tarihsel süreç içinde yaşanan değişimler ele alınacaktır.

2.1.Koruma Kavramı, Tanımı ve Önemi

Koruma kavramı Türkiye’de son 20-30 yıl içerisinde önem kazanan ve tam anlamıyla hayata geçirilmese bile, gündemde yerini alan bir kavramdır. 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası’na göre koruma; “Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri, taşınır kültür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım işleri” olarak tanımlanmaktadır (1), (Ek 1). Yasa, koruma yöntem ve ölçütlerinin neler olduğu konusundaki açıklamaları, koruma kapsamındaki varlıkların tanımını da içerir.

Korumada önemli olan yapı ölçeğinde korumadan çok, doku olarak koruyabilmektir (2), (Ek 2). Bu özellikli bölgeleri koruma alanı olarak belirlemekle mümkün olabilir. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası koruma alanını; taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının muhafazaları veya tarihi çevre içinde korunmalarında etkinlik taşıyan korunması zorunlu olan alanlar olarak tanımlanmaktadır (1).

2.2.Kırsal Alan Koruma Kavramının Tarihsel Süreç İçinde Değişimi

Koruma kavramı, gerek dünyada gerekse Türkiye’de gündeme geldiğinden bu yana, kapsamı genişleyen bir kavramdır. Tarihsel süreç içerisinde, koruma konusunda bilinçlenme ile birlikte, eser ve alan koruma konularında kişisel çabaların yanında kanunlar ve yasal uygulamalar ile sürekli bir değişim olduğu gözlemlenmektedir. Dünyada ve Türkiye’de korumanın tarihsel süreç içerisindeki değişimi farklı süreç ve yöntemler izlemektedir.

2.2.1.Dünya’da kırsal alan koruma kavramı

Bu bölümde, koruma kavramının, kırsal alanlar özelinde, dünyada nasıl bir değişim göstererek geliştiği incelenmiş, bu süreç içerisinde ülkeler arasında dünya mirasını korumaya yönelik olarak yapılan ve tez konusu çerçevesi içinde yorumlanabilecek olan uluslararası konferans ve antlaşmalara değinilmiştir. Venedik Tüzüğü (1964), Amsterdam Bildirgesi (1975) (Ek 3), Granada Sempozyumu (1977) (Ek 4), Ferrara Sempozyumu (1978) (Ek 5), Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi (1985) (Ek 6) ve Koruma Alanlarında Sürdürülebilir Turizm için Avrupa Beyannamesi (1999) (Ek 7) tez konusu ile doğrudan ilgili oldukları ve kırsal alanlara ve sürdürülebilir turizm kullanımlarına yönelik kararlar içerdikleri için detayda incelenmiştir.

1964 Venedik tüzüğü ile, tarihi anıt kavramının sadece bir mimari eserden oluşmadığı; belli uygarlıkların, önemli bir gelişmenin, tarihi olayların tanıklığını yapan kırsal ya da kentsel yerleşmeleri de kapsadığına değinilmiştir (2). Tüzükte, anıtların korunması ve onarımı için mimari mirasın incelenmesine ve korunmasına yardımcı olacak tüm bilimsel tekniklerden de yararlanılması kararı alınmıştır.

1975’te imzalanan Amsterdam Bildirgesi, Avrupa’nın mimari bütünlüğünün, bütün halkının ortak mirası olduğunu kabul eden ve üye devletlerin bir diğeri ile ve diğer Avrupa hükümetleri ile bu mirasın korunması için çalışma eğilimlerini beyan eden bir antlaşmadır. Bildirge, aynı zamanda Avrupa mimari mirasının bütün dünyanın

kültürel mirasını bütünleyici bir parça olduğunu da doğrular. Antlaşmada sık sık kullanılan mimari miras kavramı Avrupa Kartası'nda Bakanlar Komitesi tarafından tanımlanmıştır. Bu tanıma göre; mimari miras sadece tarihsel değeri olan tek yapıları ve bunların yakın çevrelerini değil, aynı zamanda tarihi ve kültürel ilişkisi bulunan köy ve şehirlerin bütün alanlarını içermektedir (3).

Yine bildirgede değinilen bir diğer nokta, bütünleyici koruma anlayışında, kentsel ve kırsal toplulukların, mevcut sosyal ve fiziki durumlarının devamlılığının da dikkate alınması gerekliliğidir. Kırsal ve kentsel alanların dokusu, yapılaşmış ve açık alanlar, anıt yapılar, kompleks fonksiyonlar içeren külliyeler, mimari ve hacimsel karakteristikler koruma çalışmalarında esas alınmalı ve korumada amaç olan sürdürülebilirlik sağlanmalıdır.

1977 Granada ve 1978 Ferrara Sempozyumları da kırsal alan koruma kavramının tartışıldığı ve korumaya yönelik alınabilecek tedbirlerin gündeme geldiği sempozyumlardır (4).

Bu iki sempozyumda da, katılımcılar kırsal mimarinin ve (bu mimarinin içinde bulunduğu) kırsal çevrenin yok olma tehlikesi ile karşı karşıya bulunduğu dikkat çekmişlerdir. Ayrıca sempozyumlarda, kırsal alanların ve insan yapımı çevre ile yakın ilişkili olan kırsal mimari mirasın korunabilmesi için çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

Granada sempozyumu'nda, kırsal miras, yapılar veya yapı gruplarının tarihsel, arkeolojik, biçimsel, bilimsel ve sosyal değerlerinin tarım, ormancılık, hayvancılık ve balıkçılık aktiviteleri ile ilişkilendirilip, arazide tutarlı bir şekilde birbirlerine entegre edilmeleri olarak tanımlanmıştır. Granada Sempozyumu'nda uzmanlar, kırsal alanda nüfusun azalması (göç), turizmin çok fazla desteklenmesinden kaynaklanan sorunlar ve yabancılaşma gibi kırsal alana yönelik çeşitli tehlikeler tanımlamışlardır (4). Uzmanlar, bu tehlikelere yönelik olarak, kırsal alanlarda ekonomik aktivitelerin çeşitlendirilmesi ile, sadece kırsal binaların ve sit'lerin/özellikli alanların korunması için gerekli olan geleneksel sanatların ve el sanatlarının korunmasını değil, aynı

zamanda kırsal alanlarda ekonominin güçlendirilmesi ve göç eğiliminin önlenmesini de amaçlamaktadırlar (5).

1978 Ferrara sempozyumunda ele alınan, kapsamlı bölge planı politikalarının amacı, kent ve kır arasında birlik / dayanışma yaratmak ve bölgelerarası gelişme dengesini kurmaktır. Doğal olarak böyle bir politika, bölgesel gelişmenin dinamik denetimlerini, korunacak parçaların envanterini çıkarmayı, korumayı farklı işlevler getirerek sağlamayı ve yerel halkın sahip oldukları kültürel mirasın bilincinde olmalarını sağlamayı koşul olarak getirmektedir (4).

Kırsal alanlarla ilgili kararların alındığı bir diğer sözleşme, 1985'te Granada'da da imzalanan Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesidir. Sözleşme, Avrupa Konseyi üye ülkelerince 3 Ekim 1985 tarihinde Granada'da hazırlanmıştır. Sözleşmenin amacı; mimari mirasın korunması ve bu korumanın yaygınlaştırılması amacıyla ortak bir politikalar bütünü oluşturulmasıdır. Bu amaç doğrultusunda mimari mirası korumaya yönelik olarak, mimari miras kavramı tanımlanmış, korunacak varlıkların tespiti, yasal koruma işlemleri, yaptırımlar, koruma politikaları, ilgili kuruluşlar ve katılma koşulları, korumada eğitim, koruma politikalarında Avrupa koordinasyonu konularında bir dizi yöntem belirlenmiş ve bu konular karara bağlanmıştır. Yine bu sözleşmede, kentsel ve kırsal çevreleri geliştirme ve böylece devletlerin ve bölgelerin ekonomik, sosyal ve kültürel açılardan kalkınmasına katkıda bulunma yoluyla, gelecek nesillere bir kültürel kaynaklar sistemi devredilmesinin önemine değinilmiştir. Mimari mirasın korunması, kırsal yörelerle şehirlerin düzenlenmesinde başlıca hedefler arasındadır ve koruma amaçlı planların yapım ve uygulama aşamalarında mutlaka dikkate alınmalıdır. Kırsal yöreler ve kent planlamasında koruma önlemlerinin mümkün olan her durumda alınmasını kolaylaştırmak ya da korunmayı gerektirmediği halde, konumu bakımından değer taşıyan binaların, kentsel ve kırsal çevre yaşam tarzı çerçevesinde korunmasını ve kullanılmasını sağlamak sözleşmenin hedefleri arasındadır (6).

Tez konusu kapsamında olan turizm olgusu ve koruma ilişkileri, 1977 ve 1985 olmak üzere her iki Granada Sempozyumu'nda da ele alınmıştır. Sempozyumlarda, kırsal

alanlarda turizmin çok fazla desteklenmesinden kaynaklanacak sorunlar gündeme getirilmiştir. Turizm tersine döndürülmesi güç olan sosyal, insani, ekonomik ve kültürel bir eylemdir. Özellikle kültürel turizm belli bir bölgeye ait, o yere özgü, kültür varlıklarını konu alır. Aslında bu, söz konusu eserlerin korunmasında pozitif etkileri olan bir olaydır. Ancak, turizm aktivitelerinin dünyanın genelinde artmış olması, belli bölgelerde özellikle anıtları ve sit alanlarını etkilemektedir. Kültürel varlıkların turizm için çekici olması ve eğitim amacıyla kullanılması bu varlıkların korunmasını zorlaştırmaktadır. Bu sebeple, koruma ve kullanım konusunda birtakım standartların belirlenmesi, kültürel, sosyal ve ekonomik kaygıların ötesinde, kültürel mirasın korunmasının öncelikli bir düşünce sistemi olarak yerleştirilmesi yapılan antlaşmaların amaçları arasındadır (7).

Turizm ve koruma ilişkileri konusunda yapılan bir diğer antlaşma, 1999 yılında, koruma kullanma dengelerinin göz önünde bulundurulduğu, sürdürülebilir turizmi konu eden “Koruma Alanlarında Sürdürülebilir Turizm için Avrupa Beyannamesi”dir. Bu beyanname, Rio Konferansı sonunda kabul edilen “Gündem 21” ve “Sürdürülebilir Kalkınma için Avrupa Birliği 5. Hareket Programı” ile belirlenen koruma konusunda dünya ve Avrupa öncelikleri ile uyumludur. Beyannamede, koruma alanlarında sürdürülebilir turizm gelişiminin prensipleri ortaya konmuş ve koruma alanlarında sürdürülebilir turizm ilkeleri belirlenmiştir.

Sonuç olarak, 1931 yılından günümüze kadar yapılan tüm uluslararası sözleşmeler incelendiğinde, hepsinin ortak bir amaca hizmet etmek üzere yapılmış olduğu ve bu amaçlar doğrultusunda belli kararlara varıldığı söylenebilir. Her antlaşmanın, yapılan her konferansın kendisinden öncekilerin hatalarını düzeltmek, eksikliklerini gidermek ve değişen koşullar karşısında günün koşullarına uygun çözümler geliştirebilmek amacıyla yapıldığı izlenebilir.

Genel olarak incelendiğinde, yapılan tüm sözleşmelerin / antlaşmaların, dünyanın ortak mirasına, tarihine sahip çıkılması amacıyla yapılmış olduğu görülmektedir. Özellikle Avrupa ülkelerinin mimari miraslarını, kurulan belli organizasyonlarla (ICOMOS, ICCROM vb.) belirlenen programlarla ve ortak yöntemler izlemek

suretiyle, ortak bir dil oluşturarak korumaya çalıştıkları söylenebilir. Farklı değerlerin korunabilmesi için (doğal, arkeolojik, kentsel vb) farklı koruma yöntemleri geliştirilmiş, bu yöntemlerin uygulanmasında hazırlanan sözleşmeler ile ortak hareket planları oluşturulmuştur. Bu sayede, bölgeler arasında bir bütünlük, korumada ise bir süreklilik sağlanmaya çalışılmıştır.

2.2.2. Türkiye’de kırsal alan koruma kavramı

Bu bölümde, Türkiye’de kırsal alanların korunması konusunda etkin olan yasal kısıtlılıklar, kanun ve yönetmelikler ele alınmış, tarihsel süreç içerisinde, dünyadaki gelişmelere paralel olarak, kırsal alanların korunması konusunda yaşanan olumlu ve olumsuz değişiklikler irdelenmeye çalışılmıştır.

Türkiye’de kırsal alanlara yönelik olarak alınacak kararların tanımlandığı ilk yasal düzenleme 1924 yılında yayınlanan 442 sayılı “Köy Kanunu”dur. Bu kanun kapsamında köy tanımı yapılmış, köy sınırları tanımlanmış, köyün ortak mallarının kullanımına ilişkin kararlar ve köyde yapılması gerekli zorunlu ve isteğe bağlı işler tanımlanmıştır. Köyde yapılması gerekli zorunlu işler arasında, altyapı ve ulaşım yatırımları, çevre düzeni ve temizliğine yönelik olarak yapılacak işler, köy odası, konuk odası, okul, ticaret birimleri vb. yapıların yapılmasına dair kararlar, köyde yerel hizmetlerin devamlılığına yönelik olarak yetiştirilmesi gerekli elemanlar (nalbant, demirci, kalaycı vb.) belirlenmesi bulunmaktadır. Köy kanununda, geleneksel dokuyu korumaya yönelik olarak belirlenmiş doğrudan bir madde bulunmamaktadır (8). Bu kanun günümüzde hâlâ geçerliliğini korumaktadır.

Türkiye’de, kırsal alan korumaya yönelik olarak, kentsel alanlarda olduğu gibi özel statüler belirlenmemiştir (kırsal sit alanı gibi). Doğal, geleneksel, tarihi vb. özellikleri açısından korunması gerekli kırsal alanlar, genelde doğal ve kentsel sit kapsamında ele alınmakta, koruma kurulları tarafından koruma altına alınmaya çalışılmaktadır. Kültür Bakanlığı’nın 1999 yılında, 659 sayılı ilke kararı ile, I. ve II. derece doğal sit alanı içinde kalan köy yerleşik alanlarının III. derece doğal sit kapsamında değerlendirilmesi kararı alınmıştır. Yine aynı ilke kararında,

Ülke çıkarları açısından yapılmasında zorunluluk olduğu ilgili Bakanlıkça belirlenmek koşuluyla I., II. ve III. Derece doğal sit alanlarında;

I- Korumaya yönelik 1/25.000 ölçekli çevre düzeni planı ve / veya 1 / 5000 ölçekli nazım plan kapsamında, plan yapılamadığı hallerde yapılacak tespit çerçevesinde ilgili koruma kurulunca uygun görüleceği şekliyle çevreye zarar vermeyecek enerji santralleri yapılabileceğine

II- Mevcut tarımsal ve hayvancılık faaliyetlerinin sürdürülebilmesinin yanısıra, koruma kurulundan izin almak koşuluyla yeni tarımsal ve hayvancılık faaliyetlerinin yapılabileceğine dair kararlar alınmıştır.

Ancak bu kararlar, danıştay tarafından 2001 yılında; “Böyle bir düzenleme ile birinci derece doğal sit alanına termik santral, mobil ve hatta nükleer santral yapılmasının olanaklı kılınmasının yaratabileceği tehlikeler nedeniyle ve 1. ve 2. derece doğal sit alanı içinde kalan köy yerleşim alanlarının da 3. derece sit alanı kapsamında değerlendirilmesinin uygun bulunmaması” sebepleriyle iptal edilmiştir. Bu iptal kararı ile, korunması gerekli alan hangi sit statüsüne / derecesine sahipse yine o statü / derece geçerli hale gelmiştir (9).

Milli park sınırları içerisinde kalan kırsal alanlara ilişkin uygulamalara bakıldığında, iskana ve yapılaşmaya konu olacak yerler için imar mevzuatına göre imar uygulama planları, milli park gelişme planı (uzun devreli gelişme planı) hüküm ve kararlarına uygun olarak hazırlanarak veya hazırlattırılarak, İmar ve İskan Bakanlığının onayı ile yürürlüğe konulmakta olduğu görülmektedir (10).

Milli Parklar Kanunu ile koruma statüsüne alınmış alanlarda uzun devreli gelişme planı üst ölçekli plan niteliğinde olup, kanun ve yönetmelik ile belirlenmiş planlama ilkeleri doğrultusunda, koruma temel amacı doğrultusunda hazırlanmaktadır. Bu plan karar ve hükümleri doğrultusunda da uygulamaya geçilmektedir. Koruma statüsüne sahip alan sınırları içinde kalan yerleşim birimleri de sahanın kaynak değerleri

(doğal, kültürel, tarihi ve peyzaj kaynak değerleri) açısından irdelenmekte, saha içinde kalan yerleşim alanları; kaynak değerleri ve gelişme ve yapılaşma ihtiyacı açısından değerlendirilerek plan karar ve hükümleri getirilmektedir.

Milli Parklar içerisinde bulunan kırsal yerleşim alanlarında planlama çalışmaları açısından temel farklar,

*İhtiyaç tespiti yapılması ve ihtiyaç kadar alanın yapılaşmaya konu edilmesi,

*Nüfus taşıma kapasitesi hesaplanması,

*Gelişme eğilimi tespit edilerek, salt yerleşim açısından uygunluk tespiti yapılmamakta, kaynak değerleri (doğal sınırlayıcılar, yasal sınırlayıcılar antropojenik baskı) açısından risk oluşturmeyen kesimlere doğru yönlendirme olarak sıralanabilir.

Bu kapsamda, gerekli görülen kırsal alanlarda, alan sit kapsamında ise “koruma amaçlı uygulama imar planı”, değilse “uygulama imar planı” yapılmaktadır. Milli Parklar Kanununa göre zaten “koruma amacı” ile ilan edilen koruma statüsüne alınmış alan sınırları içinde kalan kırsal alanlar için, korumaya yönelik olarak hazırlanan uzun devreli gelişme planı karar ve hükümleri doğrultusunda imar planı yapıldığından ayrı bir koruma statüsü ihtiyacı bulunmamaktadır.

Sonuç olarak, kırsal alanlar, özel yasal statülerle olmasa da, çevre ve koruma konularında duyarlılık gösteren yasalar kapsamında ele alınmakta ve dolaylı olarak korunmaktadırlar. Ancak kırsal alanlara özel koruma yasalarının olmaması sebebiyle kimi zaman yasal boşuklar oluşmakta ya da birkaç kanun kapsamına giren yerleşimlerde yetki karmaşaları ortaya çıkmaktadır.

2.3.Koruma Alanları (Sitler) Tanım ve Türleri

Bu bölümde ilk kez 1970’li yıllarda gündeme gelen ve bugün Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu tarafından, Koruma Kanunu’nda tanımlanan “sit” kavramı ele alınacak ve tez çalışması ile doğrudan ilişkili olan doğal ve kırsal sit kavramları irdelenecektir.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası'nda yapılan tanıma göre sit; tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, önemli tarihi olayların yaşandığı ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlar olarak tanımlanmıştır (1). Özelliklerine göre ise, sit alanları, tarihi, arkeolojik, kentsel, endüstriyel, doğal, tarımsal, kırsal ve karma olarak sınıflandırılabilirler. Ancak Türk yasal mevzuatı endüstriyel, tarımsal ve kırsal sit kavramlarına yer vermemektedir. Burada tez konusu gereği sadece doğal, kırsal ve karma sitler ele alınacaktır.

Doğal sit alanları, doğal oluşumlar ya da insan eliyle yapılan düzenlemeler ile birlikte korunacak değerlere sahip olan doğa parçalarıdır. Bölgenin sahip olduğu flora ve fauna özellikleri alanın doğal sit olmasını etkileyen en önemli etmenler arasında sayılabilir. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası doğal sit'i; ilginç özellik ve güzelliklere sahip olan ve ender bulunan korunması gerekli alanlar ve taşınmaz tabiat varlıkları olarak tanımlamaktadır (1).

Kırsal sit, yerleşme düzeni ve boyutları, dokuyu oluşturan yapıların türü ve yapım tekniği, malzemesiyle köy, bağ, yazlık niteliği taşıyan yerler olarak tanımlanabilir. Tarımsal üretime dayalı bir yerleşmede her ailenin sahip olduğu konut ve müştemilatı olan, ahır, samanlık, serender vb. birimlerin yanyana geliş biçimi evlerin araziye yerleşme düzeni, ilginç kümelenmeler/dokular oluşturabilir. İstanbul'da Göztepe, Yeşilköy ve Prens adalarındaki sayfiye yerleşimleri, mimari nitelik olarak en üst düzeyde gerçekleştirilmiş kırsal sit örnekleridir. Safranbolu'nun Yörük Köyü, Ayaş Bağlar Bölgesi ve Muğla Bağlar bölgesi de ahşap iskelet mimarinin özenli örneklerine sahip kırsal sitlerdir. İç Anadolu'da kerpiç, Doğu Karadeniz bölgesinde ahşap, Kayseri, Kapadokya yöresinde taş mimarinin yoğunlaştığı kırsal yerleşme örnekleri (Ağzıkara, Selime, Belısırma köyleri), Anadolu yerleşme kültürünün kökenleri hakkında ipuçları veren, süreklilikleri belgeleyen anlamlı oluşumlardır (11).

Karmaşık sit ise en az iki sit özelliğine sahip olan ve farklı sit özelliklerinin örtüştüğü alanlar olarak tanımlanabilir. Ancak bu tanımlama da, endüstriyel, tarımsal ve kırsal sit kavramları gibi KTVKK yasasında yer almamaktadır. Buna karşın, yasa, ilke kararları ile “karmaşık sit” kavramını desteklemektedir. Özellikle Türkiye gibi doğal, kültürel ve tarihi özellikleri bir arada bulunduran pekçok alanın bulunduğu bir ülkede yasa ile tanımlanmasa bile, uygulamada karmaşık sit kararı kaçınılmaz olabilmektedir. Birçok kırsal sit aynı zamanda doğal sitlerle örtüşebilir. Bu sebeple karmaşık sitler arasında da yer alabilirler. Bugün Türkiye’de kırsal sitler, doğal sit alanları ile kentsel sit alanlarına ait kararlar çerçevesinde ele alınmaktadırlar.

Sonuç olarak denilebilir ki, korumaya yönelik olarak gündeme gelen ve zamanla kapsamı geliştirilen ve daha ayrıntılı bir biçimde ele alınan (doğal, tarihi, kentsel, kırsal vb.) sit alanları sosyal, ekonomik ve politik yönlerden uygulanma imkanı bulabilirlerse koruma ve sürdürülebilirlik konularında sağlayacakları yararlar göz ardı edilemez.

2.3.1. Koruma alanlarının türleri ve sınıflandırması

Temelde sit alanları ve koruma alanları, jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup doğal, tarihi, mimari vb. özellikleri ve önemleri açısından korunması gerekli alanlar olarak tanımlanabilirler. Ancak, sit alanları tarifledikleri bölgeler için koruma statülerini belirlerken, koruma alanları, tarifledikleri bölgelerde koruma – kullanma amaçlarını gerçekleştirmek üzere kuruluş, geliştirme ve yönetim planları hazırlanmasına olanak sağlamakta, bu özelliği ile de sit alanlarından farklılaşmaktadır.

IUCN (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources – Doğa ve Doğal Kaynakların Korunması için Uluslararası Birlik) koruma alanını şöyle tanımlamaktadır:

"An area of land and/or sea especially dedicated to the protection and maintenance of biological diversity, and of natural and associated cultural resources, and

managed through legal or other effective means." (Biyolojik çeşitliliğin, doğal ve ona bağlı olarak kültürel kaynakların korunmasına ve sürdürülmesine yönelik olarak, yasalar tarafından belirlenen ve yönetilen kara / deniz alanları) (12).

Koruma alanlarının çeşitli uluslararası sınıflandırmaları yapılmıştır. Bununla birlikte, bazı ülkeler de kendi özel konum ve şartlarını da göz önünde tutarak, korunan alanları özde aynı, fakat şekilde daha değişik sınıflandırma yoluna gitmişlerdir (13). Türkiye’de ise koruma alanları için özel bir sınıflandırma yapılmamış, özellikli, korunması gerekli alanlar ilgili kanunlar kapsamında ele alınmıştır.

Avrupa Konseyinin yapmış olduğu sınıflandırma daha çok doğal alanlara yöneliktir. Bu sınıflandırmada doğal alanlar dört gruba ayrılmaktadır. A, B, C ve D olarak adlandırılan bu alanlar¹, çok sıkı korunan alanlardan daha az sıkı korunan alanlara doğru sıralanmaktadır (13).

IUCN tarafından yapılan sınıflandırma ise koruma alanları amaçlara göre on ana başlık altında incelenmiştir; (14, 12).

1. Mutlak Doğa Rezervleri²
2. Milli Parklar³

¹ Grup A. Mutlak doğal koruma alanları olup, tüm insan faaliyetlerinin yasaklandığı alanlar olarak belirlenmiştir. Bu alanlardaki müdahaleler sadece bilimsel amaçlı çalışmalar için olup özel izine bağlıdır (13).

Grup B. Bu alanlarda da bilimsel değerler yine ön plandadır. Bununla birlikte, doğa koruma amaçlarıyla uzlaşabildiği sürece, çeşitli geleneksel hayat şeklinin ve faaliyetlerinin sürmesine izin verilebilir. Ziyaretçiler sıkı bir denetim altında alana kabul edilebilirler (13).

Grup C. Bu alanlarda peyzajı, kültürel ve estetik değerleri ve ekolojik dengeyi koruma ön plandadır. Geleneksel hayat şekli ve faaliyetleri sürdürülebilir, ziyaretçilere ise denetim altında izin verilebilir. Bu alanlar aynı zamanda, çeşitli düzeyde rekreasyonel değerlere de sahiptirler (13).

Grup D. Bu alanlarda rekreasyonel kullanım ön plandadır. Bununla birlikte doğal koruma ilkeleri de gözönünde tutulur. Bu alanlar doğal, kültürel ve estetik değerlere de sahiptirler. (13).

² Mutlak Doğa Rezervleri: Vahşi hayatın korunması bilimi için koruma altına alınarak yönetilen alanlar

³ Milli Parklar: Ekosistemin korunabilmesi ve rekreasyon amaçlı kullanımlara yönelik olarak koruma altına alınmış alanlar.

3. Doğal Anıtlar⁴
4. Yerleşim / Tür Yönetim Alanları⁵
5. Korunmuş Kırsal Peyzaj / Deniz Peyzajı⁶
6. Kaynak Koruma Alanları⁷
7. Doğal Yaşam Alanları, Antropolojik Rezervler⁸
8. Çok İşlevli Kullanım Alanları / Kaynak Yönetim Alanları⁹
9. Biyosfer (Yeryüzü) Rezervleri¹⁰
10. Dünya Miras Alanları¹¹
11. Uluslararası Öne Sahip Islak Alanlar (Ramsar)¹²

Türkiye’de ise korunması gereken değerler (tarihsel, kültürel, doğal vb.) ile korunması gerekli alanlara yönelik olarak belli bir kurum tarafından yapılmış belirli bir sınıflandırma söz konusu değildir. Ancak çeşitli kanunlarla, sahip oldukları özellikler sebebiyle korunması gerekli değerler ve alanlar koruma altına alınmıştır. Belirlenen koruma alanlarının bir kısmı IUCN tarafından yapılan sınıflandırmadaki koruma alanları ile benzer olmasına karşın IUCN tarafından yapılan sınıflandırmadan

⁴ Özellikle doğal değerlerin korunmasına yönelik olarak belirlenen koruma alanları

⁵ “İşletim müdahalesi yolu ile koruma” için koruma altına alınmış alanlar

⁶ Kırsal peyzaj manzarasının ve deniz manzarasının korunması ve rekreasyon amaçlı kullanımı için koruma altına alınmış olan alanlar

⁷ Doğal ekosistemlerin sürdürülebilirliği için kullanılabilecek koruma altına alınmış alanlar

⁸ Modern insanın etkisi veya teknolojisinin belirleyici olarak müdahale etmediği veya yerleşiklerin geleneksel hayat biçimleri içinde eritilmemiş doğal alanlar

⁹ Orman ürünleri üretimi, vahşi yaşam, su ürünleri üretimi ve açık hava rekreasyonu için uygun büyüklükte, ulusal açıdan önemli, doğal değerlere sahip alanlar

¹⁰ Ulusal ve uluslararası kaynak / rezerv [doğal biomes (büyük ekolojik topluluk)leri veya topluluklar, ender rastlanan türler, geleneksel kullanımlar sonucu ortaya çıkan uyumlu arazi kullanım biçimleri vb.] ağının yarattığı tüm dünyadaki doğal alanların korunmasını amaçlar.

¹¹ Dünya mirası olabilecek doğal ve kültürel değerler (ender ve tehlikedeki bitki ve hayvan türleri ile bunlara ait yaşam alanları, mimari, arkeolojik ve doğal sit alanları vb.)

¹² Taşkın kontrolü, doğal hayatı koruma ve vahşi yaşam alanları için önemli olan bataklıklar ve diğer ıslak alanlar

farklı olarak Türkiye’de tarım alanları, mera alanları ve orman alanları da kanunlar kapsamında koruma altına alınan alanlar olarak tanımlanmaktadır.

Türkiye’de kanunlarla belirlenmiş korunması gerekli değerler ve koruma alanları 11 başlık altında toplanabilir. Bunlar;

2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu ile koruma kapsamına alınmış,

1. Milli Parklar¹³
2. Tabiat Parkları¹⁴
3. Tabiat Anıtları¹⁵
4. Tabiatı Koruma Alanları¹⁶
5. Biyogenetik rezerv alanları¹⁷ (9)

2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile belirlenen,

6. Kültür Varlıkları¹⁸
7. Tabiat Varlıkları¹⁹
8. Sit’ler²⁰ (1)

¹³ Milli park; bilimsel ve estetik bakımından, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçaları

¹⁴ Tabiat Parkları; bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçaları

¹⁵ Tabiat anıtı; tabiat ve tabiat olaylarının meydana getirdiği özelliklere ve bilimsel değere sahip ve milli park esasları dahilinde korunan tabiat parçaları

¹⁶ Tabiatı Koruma Alanı; Bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nadir, tehlikeye maruz veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve tabii olayların getirdiği seçkin örnekleri ihtiva eden ve mutlak korunması gerekli olup sadece bilim ve eğitim amaçlarıyla kullanılmak üzere ayrılmış tabiat parçaları

¹⁷ Özellikle nesli tehlikede olan türlerin ve tür topluluklarının korunduğu alanlardır (Şanhurfa Birecik; Kelaynak, Dilek Yarımadası Milli Parkı; Dalılı Servi Ormanı vb.)

¹⁸ Kültür varlıkları; tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim,kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklar

¹⁹ Tabiat varlıkları; jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli, yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan değerler

2872 sayılı Çevre Kanunu ile tanımlanan,

9. Özel Çevre Koruma Bölgeleri²¹ (15)

ve uluslararası antlaşmalarla korumaya alınan,

10. Dünya Miras Listesi'ndeki alanlar²² (16) ile.

11. Sulak Alanlar (Ramsar)²³

olarak sıralanabilirler.

Sonuç olarak denilebilir ki, belli bir kurum tekelinde olmasa bile, Türkiye'de de koruma alanları ve korunması gerekli kültür ve tabiat varlıkları tanımlanmış, kanunlar ile koruma altına alınmıştır. Hatta denilebilir ki, Türkiye'deki özellikli alanlar, IUCN tarafından yapılan sınıflandırmadan daha kapsamlı bir biçimde ele alınmış ve korunmalarının gerekliliği ortaya konmuştur. Ancak uygulamadaki aksaklıklar ve yetersizlikler ile farklı kurum ve yasaların tasarrufu altında olmaları sebebiyle, doğan yetki karmaşası yüzünden bu konuya yeterince ilgi gösterilemediği anlaşılmaktadır. Bu aşamada önemli olan, uygulamadaki etkinliği arttırmak ve belirlenen koruma hedeflerine ulaşabilmektir.

2.3.2.Kırsal alan koruma kavramı

Dünya mirasının korunmasında, ulusal ve kültürel mirası korumada kırsal alanların korunmasının öneminin ele alındığı bu bölümde öncelikle kırsal alan kavramı

²⁰ Sit; tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlar

²¹ Özel Çevre Koruma Bölgesi; ülke ve dünya ölçeğinde ekolojik önemi olan çevre kirlenmeleri ve bozulmalarına duyarlı alanlar

²² Dünya Miras Listesi'ndeki alanlar, "Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması Sözleşmesi" ile belirlenmiş kültür ve doğal varlıklar ile bunların bulunduğu alanlar

²³ Doğal ve yapay, sürekli veya geçici, derinlikleri 6 m'yi geçmeyen, başta su kuşları olmak üzere birçok canlıya yaşama ortamı oluşturan; bataklıklar, göller, sazlıklar, lagünler, durgun kanallar, taşkın alanları ve denizlerin gel-git bölgeleri olarak kabul edilen sulak alanlar, doğal dengenin biyolojik çeşitliliğinin korunması bakımından da tüm dünyanın ortak malı olarak kabul korumaya alınmış alanlar (17).

irdelenmiş, daha sonra kırsal alan koruma konusunda yasal boyuttaki ve uygulama aşamasındaki Avrupa politikaları incelenmiştir.

2.3.2.1.Kırsal alan kavramı

Kırsal alanlar tanımlanırken devletler farklı kriterler kullanmaktadırlar. Yapılan pekçok tanımlamada kırsal alanlar; nüfus büyüklüğü ve yoğunluğu, ekonomik açıdan baskın sektör, kentleşme düzeyi vb. kriterlere göre tanımlanmaktadırlar. Genelde nüfus yoğunluklarına göre bir tanımlama yapmak mümkündür, ancak dünyada kentsel ve kırsal yerleşmeler arasındaki nüfus sınırını belirleyen kesin bir rakam yoktur. Bununla birlikte, kırsal alan tanımı yapılırken nüfus yoğunluğu tek başına yeterli bir kriter değildir, demografik yapı, sosyal ve ekonomik yapı da dikkate alınması gereken önemli belirleyicilerdir.

Yapılan farklı kır tanımlamalarında ele alınan kriterlere değinmek gerekirse; OECD tarafından yapılan tanımlama üç temel ölçüte dayandırılmaktadır. Bunlar; nüfus yoğunluğu ve yerleşim büyüklüğü; arazi yapısı / kullanımı ve tarım ile ormancılığın baskın sektör olma durumu; geleneksel sosyal yapı, toplumsal kimlik ve miras özellikleri olarak sıralanabilir. Nüfus ve yerleşim büyüklüğü açısından kırsal alanlar, genellikle büyük alanlara yayılmış küçük yerleşimler olmaları sebebiyle düşük nüfus yoğunluklu alanlar olarak tanımlanmışlardır. Arazi kullanım durumuna göre bakıldığında; bu alanlar doğal yaşam alanlarının, tarım ve orman alanlarının yapılaşmış alanlara oranla daha baskın olduğu alanlardır. Geleneksel sosyal yapı açısından, eski yaşam biçimlerinin sürdürüldüğü, yaşam biçimleri ve davranışlar açısından kırsal karakterin korunduğu alanlar olarak tanımlanmaktadırlar (18). Davers ve Brown kırsal alanları sosyal, ekonomik ve demografik açıdan belirledikleri 7 kategoriye dayandırmışlardır. Bu temel yedi kategori; tarım, imalat, madencilik, yönetim biçimi (idari yapı), fakirlik yüzdesi, emekli nüfusun oranı, arazi sahipliği oranı olarak belirlenmiştir. Horn'a göre sosyal ve ekonomik faktörler, politik yapı ve kontrol mekanizması kırsal alanların belirlenmesi için başlıca göstergelerdir. Croft kültürel değerleri de içeren ekolojik bir yaklaşım önermiştir. Croft'a göre kırsal alanlar, barındırdıkları insan sayısı ve çevresel değerlerine göre

belirlenmelidir. Blakely'e göre kır, basit yaşam tarzının devam ettiği, ekonomisi tarıma dayalı, az yoğun ve homojen yerleşimler olarak tanımlanmaktadır (19).

Mark Small, kır tanımlaması yaparken farklı kriterlere göre farklı tanımlamalar ortaya koymuştur. Kır'ı; demografik açıdan nüfus yoğunluğu az alanlar olarak tanımlarken, ekonomik açıdan tek ve baskın bir ekonomik aktivitenin (genellikle tarım) olduğu alanlar olarak ele almıştır. Sosyal açıdan, özel bir toplulukla yaşayan bireylerin değerleri, alışkanlıkları, inanç ve/veya hisleri kırsal alanları tanımlamaktadır. Psikolojik açıdan, bir kırsal toplumun üyesi olarak kırsal kimlik ve toplumun diğer üyeleri ile davranışsal açıdan etkileşim ön plana çıkarken, kültürel açıdan kırsal alandaki insanların yaşam tarzlarındaki farklılık, geleneklere ve geleneksel yaşam tarzına bağlılık önem kazanmaktadır (20).

Tribe, Font vd.'ne göre kırsal alanlar, kendi içinde karakteristikleri olan, geçmişle bağlantılı alanlardır. Bu bağlamda, kırsal alan, değişmemiş, doğal fakat aynı zamanda kesin sosyal değerlere, ulusal kimlik ve mirasa sahip alanlar olarak tanımlanmıştır. Diğer bir deyişle kırsal alanlar düşük nüfus yoğunluğunun olduğu, ekonomisi tarımsal üretime dayalı, geleneksel toplum yapısına sahip, yaşam biçimi ve aktiviteleri kırsal yaşama uygun ve kırsal yaşama yönelik olan küçük yerleşimlerdir (21).

Türkiye'de kırsal alanlar, 442 sayılı Köy Kanununda nüfus ölçütüne göre tanımlanmış ve köy statüsü içinde ifade bulmuştur. Kanunun 1. maddesinde, nüfusu 2000'den az olan yerleşimler köy olarak belirlenmiştir. Bu tanıma ek olarak yine 442 sayılı Köy Kanunun 2. maddesinde ; "Cami, mektep, otlak, yaylak, baltalık gibi orta malları bulunan ve toplu veya dağınık evlerde oturan insanlar bağ, bahçe ve tarlalarıyla birlikte bir köy teşkil ederler." denmektedir (8). Ancak, Türkiye'de kanun kapsamındaki tanımlamada yer almamasına karşın kırsal alanlar, tıpkı dünyada olduğu gibi, nüfus büyüklüğüne ve fiziksel görünümüne ek olarak değer yargıları ve ekonomik işlevleri yönünden de kentlerden ayrılırlar. Bu sebeple kanun kapsamında yer alan "köy" tanımlaması kırsal alanları ifade etmekte / tanımlamakta yetersiz kalmaktadır.

Türkiye’de kırsal alanlar Devlet Planlama Teşkilatı tarafından yapılan beş yıllık kalkınma planlarında da “Kırsal Kalkınma” başlığı altında ele alınmaktadır. VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planında kırsal alan; “Yalın bir anlatımla, kentsel yerleşmeler dışında kalan yerler diye nitelendirilebilecek “kırsal alan” kavramı, aslında tanımlayıcı somut-nesnel öğeleri bulunan bir mekan” olarak tanımlanmaktadır (22). Yine DPT çalışmasında kırsal alanlara ilişkin tespitler yapılmış ve bu alanların karakteristikleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda kırsal alanlarda;

- Yaşam ortamı ve ekonomik aktiviteler, önemli ölçüde doğal üretim kaynaklarının kullanım ve değerlendirilmesine bağlıdır.
- Ekonomik, toplumsal, kültürel gelişme süreci görece olarak yavaş işlemektedir.
- Gelenek ve törelerin, yaşam biçimi ve kurallarını etkileme gücü fazladır.
- Yaşam biçimi ve tüketim kalıbı, görece gelenekseldir.
- İnsan ilişkilerinde yüz yüzelik yaygındır (22).

Doğanay köy’ü; “ekonomik yapısı büyük bir ağırlıkla tarıma dayalı, kendine özgü toplumsal ilişkileri olan, belirli bir yerleşme sınırına sahip, en küçük idari üniteyi teşkil eden ve nüfusu 2000’e kadar olan yerleşimler” olarak tanımlanmaktadır (23).

Sosyologlar, kır ve/veya köy yerleşmesi ile, iş bölümünün gelişmediği, ekonomisi tarıma dayanan, geniş aile tipinin, yüz yüze komşuluk ilişkilerinin var olduğu, bu bakımdan şehir topluluklarından ayrılan toplulukların yaşadığı yerleşimleri tanımlamaktadırlar (24).

Sonuç olarak, kırsal alanlar, nüfus yoğunluğu düşük, ekonomisi (genelde) tarıma dayalı, geleneksel toplum yapısına sahip, diğer bir ifadeyle gelenek ve göreneklerine, geleneksel yaşam tarzına bağlı, ekonomik, toplumsal, kültürel gelişme süreci kentlere oranla daha yavaş olan ve geniş aile tipinin, yüz yüze komşuluk ilişkilerinin var olduğu yerleşimler olarak tanımlanabilirler. Bu tanımlamadan da anlaşılacağı gibi, toplumların geleneksel yapılarını yansıttıkları için, bu alanların korunması ve sürdürülebilirliklerinin sağlanması, toplumsal mirasın gelecek nesillere aktarılmasında son derece önemlidir.

2.3.2.2.Kırsal alan koruma kavramı

Kırsal alanlar, temel insan ihtiyaçlarının günümüz koşullarında geleneksel yöntemlerle karşılandığı alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Gündelik yaşamın devamlılığı için temel / öncelikli işlevi fiziksel çevrenin korunması olan, bu sebeple özellikle fiziksel açıdan çok yavaş bir değişim süreci gösteren kırsal alanlar, toplumların geçmişlerini yansıtan en önemli yerleşimlerdir.

Gelenek ve göreneklere bağımlılık, yoğun bire bir insan ilişkileri, ekonomik açıdan düşük refah seviyesi de kırsal alanların yavaş bir değişim süreci göstermelerinin sebepleri arasında sayılabilirler.

Değişim sürecinin yavaş olması ve toplumsal örf, adetleri ve geleneksel yaşam biçimlerini en iyi yansıtan alanlar olmaları, kırsal alanların korunmalarının ve sürdürülebilirliklerinin ne denli önemli olduğunu kanıtlar.

Kırsal alanların oransal olarak büyük çoğunluğu, ormanlar, tarım arazileri, özelliklerini koruyan bozulmamış doğal alanlar, köyler ve bölgesel üretim alanlarından oluşmaktadır. Politik ve ulusal sınırların değişmekte olduğu günümüzde, kırsal mimari geleneklerin yarattığı kültürün devamının sağlanması ve sağlıklı bir biçimde gelecek nesillere aktarılması son derece önemlidir (25).

Dünya’da özellikle de Avrupa’da ulusal mirasın yaşatılması açısından özellikle önemsenen kırsal alanlar yapılan bilimsel çalışmalar ve kabul edilen yasalarla yoğun koruma çalışmalarının yürütüldüğü alanlardır. Kırsal mirasın korunması ve geliştirilmesi Avrupa Konseyi için yeni bir kavram değildir. 1975 Avrupa Mimari Miras yılının baskın teması; “Kentsel Mimarinin Korunmasının Gerekliliği” olarak belirlenmiştir. Ancak bu temanın yanı sıra aynı yıl, Avrupa Antlaşması ve Amsterdam Deklarasyonu bütünleşik koruma kavramlarının hem kentsel hem de kırsal çevre için uygulanması gerekliliğini ortaya koymuştur. Kırsal alan koruma kavramının gündeme gelmesi ile birlikte, bu konuda, özellikle de kırsal çevrenin problemleri ile ilgili pekçok uluslararası toplantı düzenlenmiştir (4). Avrupa’da

bugün, sıradan bir kulübeden köy kilisesinin kulesine kadar bütün yapılar kırsal mimarinin önemli bir kısmı olarak kabul edilmekte ve bu yapılar bir bölgenin veya alanın kimliğini oluşturmaktadır (26).

Kırsal alandaki mimari miras, kırsal toplumun sosyal ve ekonomik refahından ayrı olarak görülmemelidir. Örneğin İngiltere’de kırsal mirası korumanın en iyi yolu orada yaşamı sürdürmek, kullanımın sürekli devam edeceği aktiviteleri desteklemek (özellikli ve korunmaya değer binalar için; okul, kilise, çiftlik binaları gibi) olarak belirlenmiştir. Kırsal korumada, mevcut arazi kullanımının ve binaların hangilerinin korunacağını belirlenmesi ve korumada dengenin kurulması (herşeyi korumak değil, korunması gerekli olanların belirlenmesi) ve bunun kırsal ekonominin gelişimi için, kırsal ekonominin canlandırılması ile birlikte yapılması önemlidir. Bu dengeyi kurmada, (fazla) kullanılmayan ya da işlevini kaybetmiş binaların ve alanların yeniden kullanılabilir hale getirilmesi çok önemlidir. Yeni gelişmenin baskılarını hafifletme, kırsal yatırımları destekleme, yeni iş imkanları sağlama ve kırsal çevreyi (mevcut yerleşimi) koruma yoluyla kullanılmayan binaların terkedilmiş hale gelmesinin önüne geçilebilir (27).

Kırsal gelişme programları, ulusal ve kültürel mirası korumanın pekçok adımını içerir. Avrupa Birliği, Avrupa topraklarını, tarımsal arazilerin ve ormanların şekillendirdiğini, kırsal Avrupa’nın büyük bir bölümünün bu topraklardan oluştuğunu kabul eder. Bu sebeple Avrupa’nın geleceği olan kültürel ve doğal miras, kırsal alanların dengeli gelişmesi ile yakından ilgilidir (25).

Avrupa Birliği Bakanlar Kurulu’nun 1989/6 nolu kararı, Avrupa Birliği ortak tarımsal politikalarına göre özellikle 20.yy’ın ikinci yarısında büyük ekonomik değişimlerden etkilenen alanlarda kırsal mimari mirasın korunmasını ve geliştirilmesini hedefler. Tarımsal politikalar, sadece gıda üretiminin desteklenmesini değil, aynı zamanda çevreyi korumaya yönelik ulusal, kırsal ve kültürel mirasın zenginleştirilmesini ve yaşam için gerekli olan kırsal sektörün sürdürülmesini, Avrupa’nın kültürel mirasının korunup gelecek nesillere aktarılmasını da kapsar. Diğer bir anlatımla, Avrupa Birliği’nin hedefi; kırsal kalkınma politikalarının

gelişmesine yardımcı olmak, Avrupa kırsal alanlarının kalitesinin ve özelliklerinin sürdürülmesini sağlamak, kırsal alanların bugünün nesilleri tarafından kullanılırken zarar görmesini engellemek ve yerel eylemlerde, evrensel sorumlulukların göz önünde tutularak ulusal ve kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılmasını sağlamaktır (25).

Avrupa’da kırsal alanların korunması konusunda pekçok başarılı örnek görmek mümkündür. Bu başarılı uygulamalar özellikle yasal - yönetsel yapının etkinliği, ekonomik olanaklar ve yerel halkın bilinçli olmasıyla açıklanabilir. Bu üç etken arasında belki de en önemlisi yerel halkın koruma sürecine katılımıdır. Bununla özellikle kırsal alanlarda çok daha belirgin bir biçimde karşılaşılır. Kırsal alanlarda sahiplenme, kişiler arası etkileşim ve birbirini etkileme (yerleşim yapısının da etkisiyle) kentlere oranla çok daha yüksek düzeydedir. Burada bir diğer önemli nokta ise, yerel halka ait yaşamsal değerleri, gelenekleri ve yaşam biçimini sonraki nesillere en doğru şekilde aktarabilecek olanın yine yerel halk olmasıdır. Bu sebeple halk katılımı ve halkın koruma sürecini benimsemesi son derece önemlidir.

Sonuç olarak denilebilir ki, doğal değerleri, tarihi ve kültürel mirası koruma ve sonraki nesillere aktarabilme kaygısıyla ortaya çıkan koruma kavramı, farklı ülkelerde farklı yaklaşımlarla ele alınmıştır. Ancak tüm ülkelerde, koruma yasalarının temel oluşturduğu bir koruma eyleminin varlığından söz etmek mümkündür. Ortak dünya mirasının korunarak gelecek nesillere aktarılmasının amaç olduğu bir koruma yaklaşımı, ülkelerin bireysel olarak değil birarada hareket etmesi gerekliliğini getirmiş, bunun sonucu olarak da ülkelerin ortak kararlar alarak oluşturduğu ve imzaladığı koruma antlaşmaları gündeme gelmiştir.

Dünyadaki bu gelişmelerin izlendiği zaman çerçevesinde, Türkiye’de, yasal süreç içerisinde, ilk koruma yasası 1973 tarihinde “Eski Eserler Kanunu” adı ile çıkarılmış, daha sonra 1982 Anayasası’nda koruma kavramına değinilmiş, 1983 yılında Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, Milli Parklar Kanunu ve Çevre Kanunları çıkarılmış, bu yasalar ile farklı statülerdeki koruma alanları tanımlanmış, alanlara ilişkin uygulama kararları ve müdahale biçimleri belirlenmiştir. Günümüzde

kanunlar ile koruma kapsamına alınan alanlar, doğal alanlar (milli parklar, doğa koruma alanları, tabiat parkları, özel çevre koruma bölgeleri vb.), arkeolojik alanlar, kentsel ve kırsal alanlar olarak sıralanabilir.

Dünya mirasının korunması ve sürdürülebilirliği açısından, özellikle sahip oldukları tarihi ve geleneksel değerler bakımından ve kentlere oranla çok daha yavaş bir değişim süreci göstermeleri açısından (gerek fiziksel yapı açısından gerekse toplum yapısı (sosyal yapı) açısından) kırsal alanlar önemli alanlardır. Bulundukları ülke sınırlarına göre tanımlanma kriterleri değişebilen / çeşitlenebilen, ancak temelde ekonomik aktivitenin tarıma dayalı olduğu ve düşük nüfus yoğunluklu alanlar olarak tanımlanabilen kırsal alanlar, gelenek ve göreneklere bağımlılıkları, sahip oldukları geleneksel yapıları ve ülkelerin geleneksel yaşam biçimlerini yansıtan alanlar olmaları sebebiyle özel koruma statülerine konu olan alanlardır. Ancak, salt korumanın yeterli olmadığı, “yaşatarak koruma”nın ve “koruma-kullanma dengeleri”nin iyi kurulmasının gerekliliği bilinen gerçeklerdir. Bu sebeple, korunması gerekli olan söz konusu kırsal alanlar, gerek fiziksel yaşam koşulları gerekse ekonomik olanaklar açısından güncel modern yaşam koşullarına entegre edilebilmeli ve bu alanlar sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi için desteklenmelidir.

Doğal güzellikleri ve tarihsel değerleri açısından özellikli olan kırsal alanlar, mevcut işlevinin dışında veya yanısıra turizm ile değerlendirilmekte, bu alanlarda turizm sektörü hem ekonomik olarak yerel halkı destekleyici hem de fiziksel olarak kullanılan kaynağın (yani kırsal alanların) sürdürülebilirliğini sağlayıcı bir araç olarak kullanılmaktadır. Özellikle kırsal turizm yaklaşımı, yerleşimdeki doğal yaşam sürecini bozmadan turistlerin bu sürece katılımını sağlaması ve yerel mimariyi / ürünleri kaynak olarak kullanması sebebiyle, tercih edilen bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu bağlamda takip eden bölümde, turizm, koruma ve sürdürülebilirlik ilişkileri ele alınacaktır.

3.TURİZM, SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ve KORUMA

Turizm, sürdürülebilirlik ve koruma kavramları, birbirini tamamlayan / doğuran / tetikleyen kavramlardır. Denilebilir ki, başarılı koruma uygulamaları, yarattığı tarihi / geleneksel çevrelerle turizm açısından sürekliliği olan bir kaynak oluşturmakta, turizmin ekonomik getirilerinin korumaya katkısı ve turizmle birlikte sağlanan koruma-kullanma dengeleri ile yaşatarak koruma kavramını desteklemekte, tüm bunlar da güncel değerlerin gelecek nesillere aktarılması ile sürdürülebilirliği yaratmaktadır.

Bu ilişki yapısı turizm, koruma ve sürdürülebilirlik kavramlarının birbirlerinden ayrı düşünülemeyeceğini ortaya koymaktadır. Bu bölümde turizm ve sürdürülebilirlik kavramları açıklanmaya çalışılacak, turizm - koruma ilişkileri ile sürdürülebilir turizm konularına değinilecek ve kırsal turizm özelinde koruma ve sürdürülebilirlik kavramları irdelenecektir.

3.1.Turizm Kavramı

Turizm insanların, yeni yerler görmek ve tanımak, yeni deneyimler kazanmak, diğer insanlar, çevreler, hayat şartları ve davranış biçimleriyle temasa geçip kendi kültürlerini geliştirmek, eğlence-dinlence faaliyetlerinde bulunmak amacıyla seyahat ve hareketlerini içeren bir faaliyettir (28). Kazanç sağlama amacına yönelik olmamak ve sürekli yerleşmemek koşuluyla insanların bir yere seyahatleri ve orada konaklamalarından doğan aktiviteler bütünü olarak da tanımlanabilir (29). Ana sermayesi doğa ve kültürdür.

Turizm bir harekettir, bir yer değiştirme olayıdır. Bunlar turizmin temel olgusal nitelikleri olarak bugün de vardır. Fakat uzun bir süre sadece tatil, deniz, güneş demek olan turizm anlayışında bugün artık davranış değişiklikleri ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla turizm yeni kavramsal yapısı içinde sadece deniz, güneş ve tatil tanımlamasından çıkmış, dinlenme, eğlenme ve serbest zamanları değerlendirme ile bütünleşen bir olgu olarak kabul görmeye başlamıştır (30). Bu kavramsal değişimin

yanısıra, turizm yapısal olarak da bir değişim sürecine girmiş, kitlesel turizm hareketleri günümüzde doğa ile bütünleşik ve çevre duyarlı alternatif turizm çeşitlerine doğru bir kayma / bir değişim göstermiştir.

Turizm faaliyetleri, insanları dinlendirici, yeni yerler görmek ve tanımak yoluyla kültürel olarak geliştirici faaliyetler olmalarının yanısıra yeni işgücü olanakları yaratan, özellikle yöresel olarak ekonomik gelişmeye katkı sağlayan ve bu yolla yöresel kalkınmaya ivme veren faaliyetlerdir. Ancak, daha önce de değinildiği gibi turizmin yapısal değişime uğraması ve alternatif turizm türlerinin (eko turizm, soft turizm, sorumlu turizm vb.²⁴) gündeme gelmesi turizm sektörüne kaynak teşkil eden alanlarda bir değişim yaratmış, klasik turizm anlayışının gerektirdiği kıyı / deniz vb. kaynakların yanısıra doğal ve tarihi açıdan özellikli alanların önem kazanmasına neden olmuştur. İşte bu aşamada, sektörün sürdürülebilirliği, bu alanların korunmasına, etkin ve doğru biçimde değerlendirilmesine bağlıdır. Bu nedenle koruma kullanma ölçütleri çok net belirlenmeli, doğal ve tarihi çevrenin bu yeni oluşumlardan zarar görmesi engellenmelidir.

3.2.Sürdürülebilirlik Kavramı

Sürdürülebilirlik kavramı, ilk kez, Mart 1980’de “Dünya Koruma Stratejisi” (World Conservation Strategy) yayını ile kamu gündeminde yerini almıştır. Dünya Koruma Stratejisi uluslararası bir antlaşma değildir, ancak toprak erozyonu ve kirliliği, tarım arazilerinin kaybı, türlerin ve genetik çeşitliliğin azalması, ekosistemin bozulması ve

²⁴ Eko Turizm: Yerel halka ekonomik yarar sağlayacak doğal kaynakların korunması için ekonomik fırsatlar yaratılırken ekosistemin bütünlüğünü koruyarak, çevrenin doğal ve kültürel tarihini anlamak amacıyla doğal alanlara yapılan ziyaretlerdir (31).

Soft Turizm: Her türlü kirliliğin minimum olduğu, araba varlığının en aza indirildiği ya da hiç olmadığı, çok fazla betonlaşmamış, düşük seviyede teknolojiyi kullanan, çevreyi korumaya yönelik davranışların sergilendiği, çevre ile dost bir turizm türü olarak tanımlanabilir (32).

Sorumlu Turizm: Doğal ve kültürel mirasın korunmasına pozitif katkılar yapmak ve dünyadaki çeşitliliği sürdürmek, çevresel, sosyal ve kültürel açıdan olumsuz etkileri minimize etmek, yerel kültür ve çevresel değerlerin turistler tarafından daha iyi anlaşılmasını sağlamak ve çalışma alanları ile çalışma koşullarını geliştirerek yerel halk için ekonomik imkanları arttırmak amacıyla yapılan turistik faaliyetlerdir (33).

yok olması, çölleşme, ormanların kaybı vb. uluslararası çevre sorunları karşısında, dünyanın kaynaklarını korumaya yönelik olarak kabul edilen bir stratejidir. Bu dökümanın uluslararası önemi, 100'den fazla ülke, 450'den fazla hükümet temsilcisinin katılımı ile tanımlanmıştır (34). Bu ilk çıkışın ardından, sürdürülebilirlik kavramı, 1987 yılında yayınlanan "Brundtland Raporu" ile dünya gündemindeki yerini almıştır (35). Kavram, 1970'li yıllardan itibaren gelişmekte olan çevre hareketlerinin sonuçlarına dayanmaktadır. 1960'lı yıllarda dünya gündeminde kalkınma düşüncesinin hakim olması, yapılan her türlü eylemin, çevreye olan olumsuz etkilerine bakılmaksızın, desteklenmesine neden olmuştur. Ancak 1970'li yıllarda çevreye duyarlı yaklaşımların gündeme gelmesi ile sadece kalkınmanın yeterli olmadığına karar verilmiş, bunun sonucunda 1980'lerde çevreye duyarlı kalkınma modeli gündeme gelmiştir. Bu bağlamda, Brundtland Raporu ile sürdürülebilir kalkınma kavramı; bugünün insanının gereksinmelerini, gelecek kuşakların kendi gereksinmelerini karşılama olanaklarından ödün vermeden karşılayabilmesi olarak tanımlanmıştır. Bu tanım iki farklı hedefi göstermektedir. Bunlardan birincisi bugünün gereksinmelerini karşılamaktır. Güncel gereksinmelerin yoksulların temel ihtiyaçlarını karşılamayı içerdiği açıklıkla belirtilmiştir. İkincisi ise teknolojinin ve sosyal örgütlenmenin sınırlamaları içinde çevreden yararlanmanın hem günün hem de geleceğin gereksinmelerini sağlamayı garanti edecek biçimde sınırlanmasıdır (36).

Kavram, dünya gündemine bu ikili hedef yapısıyla girmesine karşın, uygulamalar incelendiğinde, birinci hedefin ihmal edildiği, sadece ikinci hedefin gerçekleşmesine yönelik çalışmalar yapıldığı görülür. Bir bakıma kavramın sosyal hedefi bir kenara bırakılmış ekolojik içeriği ön plana çıkarılmıştır. Unutulmamalıdır ki sürdürülebilir kalkınma hem zamansal hem de mekansal boyutu olan bir kavramdır. Bu sebeple, sürdürülebilir kalkınma ilkesinin uygulamaya geçmeyen, mekanda hakça dağılım ilkesinin uygulamaya geçirilmesi, bunun için de ekolojik sürdürülebilirliğin yanında ekonomik ve toplumsal sürdürülebilirliğin de geliştirilmesi gerekmektedir (36).

Brundtland raporunun ardından Haziran 1992'de Rio de Janeiro'da yapılan ve "Yeryüzü Zirvesi" olarak adlandırılan Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma

Konferansı sonrasında Gündem 21 eylem planı hazırlanmıştır. Gündem 21, kalkınma ve çevre arasında denge kurulmasını hedefleyen “sürdürülebilir gelişme” kavramının yaşama geçirilmesine yönelik bir eylem planıdır ve insanlığın temel gereksinimlerinin karşılanmasını, yaşam standartlarının iyileştirilmesini, ekosistemlerin daha iyi korunmasını ve yönetilmesini amaçlamaktadır. Gündem 21’in temel yaklaşımı, tüm program alanlarına yönelik finansman politikalarının belirlenmesi, yeni kaynakların yaratılması, uygulanabilir teknik ve ekonomik araçların belirlenmesi, merkezi yönetim-yerel yönetim ilişkilerinin desantralizasyonu anlayışı doğrultusunda güçlendirilmesi, hükümet ve hükümet dışı kuruluşlar arasında işbirliğinin geliştirilmesi ve halkın etkin katılımının sağlanması gibi öncelikler şeklinde tanımlanabilir (89). Yerel Gündem 21 ise, Gündem 21’in hedeflerine yerel düzeyde ulaşılmasını amaçlayan bir süreçtir. Yerel gündem 21 sürecinde; yerel eylem planlarının hazırlanması, katılımcıların belirlenmesi, finansman kaynaklarının belirlenmesi önem taşımaktadır. Sürdürülebilirlik konusunda olduğu gibi, koruma konusunda da alınan kararların uygulanmasını sağlamada yerel gündem 21’in etkinliği gözardı edilmemelidir.

Sürdürülebilirlik, kaynakların korunması ve kullanılması arasındaki uyumu / dengeyi araştıran bir kavramdır. Kavram, temel prensip olarak, kaynakların nitel ve nicel olarak kullanımı ve korunması arasındaki uyumu içerir. Bu anlamda sürdürülebilirlik, birbiri ile ilişkili olarak iki temel kategoride ele alınabilir. Bunlardan birincisi, doğal çevrenin korunması (kaynakların sınırlı olması sebebiyle), ikincisi ise insan yapımı çevrenin korunmasıdır (kültürel gelişimi yansıtmaları ve kendine özgü kimliği sebebiyle) (84).

Türüne ve geliştirilerek uygulandığı bölgeye göre değişebilen turizm türleri, hem doğal hem de “insan eliyle oluşturulmuş çevreyi” (built environment) kaynak olarak kullanmakta, bu aşamada da turizm ve sürdürülebilirlik ilişkileri önem kazanmaktadır.

3.3.Turizm ve Sürdürülebilirlik

“Sürdürülebilir turizm gelişimi” kavramı ise 1980’lerin sonunda turizm sözlüğüne girmiştir. Özellikle Avrupa’da organize olmamış ve planlanmamış turizmin fiziksel ve sosyo-kültürel çevre üzerindeki olumsuz etkileri sonucu, bu olumsuz etkilerin farkına varılması ile başlamıştır (35). Turizm endüstrisinin, teknoloji açısından projeleri modernleştirerek, kullanıcıların isteklerini karşılamak ve bu sayede maksimum ekonomik kazancı / gelişmeyi amaç edinerek gelişmesi, turizm kaynaklarının sürdürülebilirliğini tehlikeye sokmuştur. Bu tür turizm gelişimlerinde, sosyal ve çevresel değerler, ekonomik getirilerin gerisinde kalmaktadır (81). Günümüzde, turizm açısından, üretim alanları ve doğal sermaye stoku sabit kalırken ya da azalırken, insan (kullanıcı) nüfusu artmaktadır. Bu sebeple sürdürülebilirlik anahtar kelime olarak gündeme gelmektedir (82). Sürdürülebilir turizm yaklaşımında, kullanıcıların ihtiyaçları ve talepleri dikkate alınarak, nüfusa ve turizm alanının taşıma kapasitesine göre uygun turizm türü, gerekli altyapı yatırımları ve gerekli servisler önerilir (81).

Bilindiği gibi turizm sektörü, ekolojik tabanlı bir sektördür. Bu sebeple doğal değerlerin varlığı sektörün gelişimini desteklemektedir. Doğal değerlerin yanı sıra kültürel ve tarihi değerlerin varlığı da, sektör açısından son derece önemlidir. Bir anlamda denilebilir ki, turizmin sürekliliği kaynak aldığı doğal, kültürel ve tarihi değerlerin sürdürülebilirliği ile bire bir ilişkilidir.

Dünya Turizm Örgütü, sürdürülebilir turizmi tanımlarken, sürdürülebilirliği üç temel konuda (ekolojik sürdürülebilirlik, sosyal ve kültürel sürdürülebilirlik, ekonomik sürdürülebilirlik) ele almış ve sürdürülebilir turizm gelişimini; gelecek için fırsatları arttırırken ve korurken, bugünkü turistlerin / konukların ve ev sahibi bölgelerin ihtiyaçlarını karşılamak olarak tanımlamıştır. Bu bağlamda sürdürülebilir turizm ise; kültürel bütünlüğü, gerekli ekolojik süreçleri, biyolojik çeşitliliği ve yaşam destek sistemlerini korurken ekonomik, sosyal ve estetik gereklilikleri yerine getirmek suretiyle tüm kaynakların korunmasını ve yönetilmesini sağlayan turizm olarak tanımlanmıştır (37).

Sürdürülebilir turizm yaklaşımında, fiziksel, sosyal ve ekonomik yapının incelenmesi, yönetim konularında ve teknik konularda deneyimlerin kazanılması ve eğitim gerekmektedir. Sürdürülebilir turizm; doğal ve insan yapımı kaynakların optimum biçimde ve en uzun süreli kullanımı, mevcut yerleşim dokusunun korunması, ekonomik ve sosyal dengelerin sağlanması ve halkın katılımı ile sağlanabilir. Amaç; sosyal, ekolojik, ekonomik, mekansal ve kültürel sürdürülebilirliğin sağlanmasıdır (30). Ancak, tıpkı ana kavramlar gibi, sürdürülebilir turizm gelişimi hakkındaki fikirler de kimi zaman farklılaşabilmektedir. Korumacılar, ekolojik açıdan sürdürülebilir turizm gelişimini ön planda tutarken, tüketiciler ekonomik açıdan sürdürülebilir turizm gelişimini benimsemektedirler (35). Bu aşamada ekolojik açıdan sürdürülebilirliğin sağlanması öncelikli olarak ele alınabilir. Çünkü ekolojik sürdürülebilirlik temel ekolojik dengelerin ve eko sistemlerin korunmasını hedef almaktadır (30). Çevrenin korunması, doğal kaynakların koruma - kullanma dengelerinin sağlanarak kullanılması, en önemlisi de ekonomik gelişmenin sağlanması ve devamlılığı ekolojik sürdürülebilirliğe bağlıdır.

3.3.1.Sürdürülebilir turizm ilkeleri

Hükümetler, ulaşım ve iletişim kararları ile bunların turizm planlaması (büyük turizm merkezleri, altyapı yatırımları, kredi / finans ve yönetim merkezleri gibi) üzerindeki etkilerini belirlemede “anahtar oyuncular” (key players) rolündedirler. Bu sebeple, sürdürülebilir turizm planlaması konusunda da (karar alma ve uygulama aşamalarında) birebir etkilidirler. Hükümetler arası bir organizasyon olan Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) da turizm gelişimi, turizme yönelik etkili politikalar üretilmesi ve programların uygulamaya konulması konularında hükümetlere yardımcı olmaktadır (38).

Sürdürülebilir turizm gelişiminin sağlanmasında, alt ulusal ölçekte arazi kullanım ve kalkınma için planlama kararlarının belirlenmesi, çevresel etki değerlendirmesinin yapılması ve planlama ölçütlerinin belirlenmesi, yasal çerçevenin tanımlanması, çevresel ve bölgesel standartların dikkate alınması gereklidir.

Sürdürülebilir turizm yönetimi, uzun dönemli kararların ve girişimlerin, ortaklıklar, gönüllü girişimciler ve yerel halkın katılımı ile belirlenmesini gerektirir. Ayrıca bu süreç içerisinde gözlem yöntemi ile sorunların erken aşamalarda belirlenerek önleminin alınması ve olası sorunların önüne geçilmesi, günümüz teknolojilerinin kullanılarak kaynak kullanımının minimize edilmesi ve çevre kirliliğinin önlenmesi de belirlenen hedefler arasındadır. Yine bu aşamada kalkınma planlarına uyulması, sürdürülebilir turizm için planlama koşullarının, standartların ve hedeflerin belirlenmesi, uluslararası antlaşmaların gerekliliklerinin yerine getirilmesi gereklidir.

Uzun dönemli turizm projelerinin başarı oranlarının artması, tüm temel girişimcilerin (hükümet, yerel halk ve turizm endüstrisinin sürece katılması ve bilgi alışverişi ile ilişkilidir.

Sonuç olarak denilebilir ki, sürdürülebilir turizm ilkeleri, bir arada sağlanması gerekli, birbirlerini bütünleyici prensiplerdir, bütüncül bir yaklaşım gerektirir.

3.4.Turizm ve Koruma İlişkileri

Turizm ve koruma kavramları, özellikle soft turizm kavramının gündeme gelmesiyle birlikte önem kazanmış ve birbirleriyle ilişkili / birbirini bütünleyen kavramlar haline gelmişlerdir. Turizmin bir yandan önemli bir sektör olarak gelişmesiyle birlikte, diğer yandan kendisini besleyen kaynakları yok etmeye başlaması, doğal, kültürel ve tarihi değerlerin geleceğini tehlikeye sokması istenilmeyen bir durumdur. Bu sebeple turizm ve koruma kavramları birlikte ele alındığı bu bölümde, turizm – koruma ilişkileri detaylı olarak irdelenmeye çalışılmıştır.

Toplumsal varlığın kimlik belgelerinden olan, toplumun fiziksel tarihini oluşturan çevreyi korumak, ülkelerin uygarlık tarihini kanıtları ile açıklayabilmesinin ve uygar olabilmelerinin bir gereğidir. Turizm ise geçmiş uygarlıkların kültürel kalıtlarının günümüzde insanların bilgi ve görüşüne açılmasında, öncelikli bir eylemdir. Ancak dünyanın herhangi bir yerinde, turizm arayışları doğrultusunda tahrip edilen ya da

yok edilen kültürel değerler, sadece ait olduğu toplumun değil, insanlığın da kaybıdır ve yenilenmesi olası değildir. Bu sebeple turizm ve koruma birlikteliği, evrensel bir edim olarak birbirinin içinde ve birbirine girdi veren, vazgeçilmeyecek iki olgudur (83).

Günümüzde turizm, sunduğu ekonomik olanaklar sebebiyle, önemli sektörlerden biri durumundadır. Turistik gelişmenin sağladığı ekonomik olanaklar kuşkusuz birçok bölge ve yerleşim biriminin kalkınmasına yardımcı olmakta ve yerli halk bundan yararlanmaktadır. Ancak, ekonomik gelişmeyle birlikte artan turist sayısı, doğal ve sosyal çevreyi giderek artan bir bozulma baskısı altına almakta ve sektörün gelişimini tehdit etmektedir (39).

Turizmin sürekli bir sektör olması, doğal, tarihi, sosyal ve kültürel değerlerin devamlılığının sağlanmasına bağlıdır. Bu sebeple bir yandan, özellikle doğal değerler açısından, turizmin ekolojik bileşenleri önem kazanırken, diğer yandan da doğal, tarihi, kültürel ve sosyal değerler açısından turizm – koruma ilişkileri ve koruma – kullanma dengeleri önem kazanmaktadır.

Turizmin çevreye olan etkisinin derecesi ve önemi, kullanıcıların özellikleri ve yöreye getirilen turizm türü ile yakından ilişkilidir. Sosyal, ekonomik ve fiziksel gelişmeler, turizm bölgelerini, çevre kirliliği ve buna bağlı olarak flora ve faunanın yok olması, peyzaj ve sit alanlarının tahribi, turizme yönelik kullanımların kültürel açıdan önemli alanlar/değerler üzerindeki baskısı vb. şekillerde olumsuz olarak etkilemektedir (40). Bu olumsuzluklar kısaca irdelenecek olursa;

Fiziksel etkiler;

Turizmin doğanın sunduğu kaynaklardan / imkanlardan yararlanarak gelişmesi ve koruma kullanma dengelerinin yeterince sağlanamaması doğal alanların, özellikle turizm gelişme bölgelerinde, tahrip olmasına ve kirlenmesine yol açmaktadır. Özellikle su ve toprak kirliliği, hayvan ve bitki türlerinin yok edilmesi ve ekolojik dengelerin bozulması çevre kirliliği açısından başlıca olumsuz etkiler olarak sıralanabilir.

Turizm gelişme bölgelerinde altyapı yetersizlikleri sebebiyle atıkların arıtılmadan akarsu, göl ve denizlere deşarjı su kirliliğine sebep olmakta, bu olumsuz etkiler artan turist sayılarıyla maksimum düzeye ulaşmaktadır. Bir başka olumsuz etki de turistik kullanımlara yönelik olarak yanlış yer seçimleridir. Belli bölgelerde, özellikle tarım topraklarının bulunduğu alanlarda verilen yanlış kararlar tarım alanlarının kaybına yol açmakta, bu da bir anlamda toprak kirliliğine sebep olmaktadır. Yine turistik amaçlı orman içi yerleşme ve dinlenme bölgeleri, orman içi kullanımlar, bu alanlarda yaşayan bitki ve hayvan türlerini tehlikeye sokmakta, flora ve faunayı tehdit etmektedir. Sayılan tüm bu fiziksel etkiler doğanın ekolojik dengesini olumsuz etkilemekte (tamamıyla yok olan bitki ve hayvan türleri, bunların içinde bulundukları doğal döngüler vb. şekillerde) ve zaman içerisinde denge bozulmaktadır.

Kültürel etkiler;

Turizm sektörünün gelişmesi, özellikle de dış turizmin gelişmesi, farklı kültürleri bir araya getirmesi ve farklı kültürler arası etkileşimi arttırması, bu sayede pekçok kültürel aktivitenin yeniden canlandırılmasını ve sürdürülmesini sağlaması açısından önemlidir (41). Ancak bu etkileşimler olumlu olabildiği gibi kimi zaman olumsuz da olabilmektedir. Turizmin mekansal olarak gelişmesi ve mekanların taşıma kapasiteleri üzerindeki kullanımlar yörenin kültürel, tarihi, arkeolojik ve yerel miras üzerinde olumsuz etkiler yaratabilmektedir.

Sosyal etkiler;

Turistik gelişmenin sosyal etkisi, bölgeye/yöreye gelen turistler üzerinde olabildiği gibi, bölgede yaşayan ve çalışan yerli halk üzerinde de olabilmektedir. Bölgede yaşayanlar turistleri gürültü yapan, sokakta kalabalık yaratan, yeni davranış biçimleriyle gelenekleri ve yerel kültürü yok eden unsurlar olarak görebilmektedirler. Bu sebeple gelen turistlere pek de hoş olmayan, olumsuz davranışlar gösterebilmektedirler. Bu anlamda gelen turistler de olumsuz sosyal etkilere maruz kalabilmektedir (40). Yine turizmin gelişmesiyle birlikte suç oranlarında artış ve sağlık konusunda risklerin artması (aids, sarılık vb. gibi) da yerel toplumların sosyal yapılarını olumsuz olarak etkilemektedirler. Ayrıca sosyal ve kültürel imkanlardan

yararlanma olanakları, turistlerin bölgeye gelmesiyle birlikte azalacak bu sebeple de yerel halk ile turistler arasında anlaşmazlıklar, gerginlikler ortaya çıkacaktır.

Ekonomik etkiler;

Ekonomik etkiler açısından bakıldığında, yeni iş imkanları yaratması ve ekonomiyi canlandırması açısından turizmin olumlu etkileri olduğu söylenebilir. Ancak olumlu etkilerin yanısıra olumsuz etkilerden de bahsetmek mümkündür. Turizmin gelişmesiyle birlikte, yörede yüksek yiyecek fiyatları, yüksek kira gibi olumsuz gelişmelerden yerel halk da ister istemez etkilenecektir. Diğer bir açıdan bakıldığında, yöreye getirilmesi gereken yatırımlar (özellikle altyapı yatırımları) yerel yönetimleri, bütçelerinin kısıtlı olması sebebiyle, olumsuz etkileyecektir (40).

Turizm gelişimlerinin özellikle yerel ekonomilere etkisiyle ortaya çıkan ekonomik yapıdaki belirgin değişimler, ekonomik gelir farklılıklarının artmasına neden olmuş, bu da ekonomik tabakalaşma ile birlikte bunun sonucu olan sosyal tabakalaşmaları başlatmıştır. Sosyal tabakalaşma beraberinde sosyal yabancılaşmayı getirmiş, bunun sonucunda da yerel anlamda bütünlük bozulmaya başlamış, birbirine yabancı, farklı kültürel ve sosyal değerlere sahip toplumlar oluşmuştur.

Ancak fiziksel, sosyal ve ekonomik açıdan değerlendirilen tüm bu olumsuz etkiler, koruma-kullanma dengelerinin iyi kurulması, iyi belirlenmiş gelişme politikaları ve planlı kalkınma ile minimuma indirilebilir, böylece turizmin olumlu etkilerinden maksimum fayda sağlanabilir.

Sonuç olarak denilebilir ki, turizm gelişiminin gerçekleştirilmesinde en önemli faktör “koruma”dır. Sürdürülebilir turizmin gelişimi, doğal alanların korunması, yenilenmesi ve ekolojik dengenin korunmasının yanısıra tarihi, kültürel ve sosyal değerlerin de korunması ile mümkün olacaktır. Turizmin kaynağı olan bu değerlerin korunmaması durumunda, turizmin geleceğinin tehdit altına gireceği açıktır. Aynı şekilde, turizm de, koruma adına da bir tehdit unsuru olarak gelişmemelidir.

3.4.1.Koruma alanlarında sürdürülebilir turizm ilkeleri

Doğa parkları, milli parklar, özel koruma bölgeleri ve diğer koruma alanları doğal değerleri ve peyzaj özellikleri açısından büyük ve önemli bir turizm potansiyeli oluşturmaktadırlar. Bu alanlarda sürdürülebilir turizmin başarıya ulaşması; ziyaretçi memnuniyeti, yerel halk için sağlanacak faydaların farkındalığı ve turizm ile çevre koruma politikalarının bütünleşmesine bağlıdır. Bu sebeple, koruma alanlarına yönelik olarak sürdürülebilir turizm prensiplerinin belirlenmesi istenilen başarının elde edilmesinde yol gösterici olacaktır. Bu konuda, 1991 yılında “Koruma Alanlarında Sürdürülebilir Turizm için Avrupa Beyannamesi” hazırlanmış, bu beyanname kapsamında katılımcılar tarafından, koruma alanlarındaki sürdürülebilir turizme yönelik olarak 8 ilke belirlenmiştir.

1. Turizm yönetimine bütünsel yaklaşım

Koruma alanlarında turizm gelişimi ve bu bölgelerde konaklayacak, bu bölgelere gelecek ziyaretçi sayıları, doğal, sosyal ve kültürel çevrenin kapasitesine göre hesaplanmalıdır. Bunun sonucunda da koruma alanlarında turizm aktivitelerinin etkileri düzenli olarak planlanmalı, yönetilmeli ve çevresel ekonomik, sosyal gereklilikler belirlenmelidir.

2. Kaynakların korunması ve atıkların azaltılması

Koruma alanlarında turizm, doğal kaynak kullanımını mümkün olduğunca minimize edecek şekilde yönetilmeli, turizmle ilişkili atıkların üretimi azaltılmalı ve sürdürülebilir ulaşım türleri geliştirilmelidir.

3. Koruma görevinin paylaşılması ve mirasın değerinin yükseltilmesi

Koruma alanlarında turizm, çevrede yerel karaktere uygun yeni gelişme fırsatları yaratmalıdır. Terkedilmiş binaların yeniden işlevlendirilerek korunmasını sağlamak da yeni gelişmenin bir parçası olarak ele alınmalıdır. Doğal ve kültürel mirasın değerini arttırmak için, koruma sürecine gönüllü olarak katılımı sağlamak, bunu yapabilmek için de turizmden gelir elde etmeye yönelik olarak uygun plan / projeler tanımlamak gereklidir.

4. Yerel toplulukların ilgisi

Yerel halk / topluluklar, sürdürülebilir turizm gelişimi için karar verme sürecine katılmalı ve belli turistik faaliyetler için yönetimin karar verme sürecinde bulunmalıdırlar. Turizm gelişimi mümkün olduğunca fayda sağlamaya yönelik olacak şekilde sağlanmalıdır.

5. Yerel ekonomiyi desteklemek

Koruma alanlarında turizm, yerel işlerin ve yerel üretimin / ürünlerin ve becerilerin desteklenmesi ile yerel ekonominin gelişmesine katkıda bulunabilir. Turizmin sağladığı faydalar ile çevrenin devamlılığını sağlamada anahtar rol oynayacak diğer sektörler arasındaki dengenin devamlılığını sağlamak için özel bir önem / dikkat gereklidir. Ayrıca turizm, ek olarak bazı geleneksel ekonomik sektörlerin desteklenmesini de önerir.

6. Uygun ve kaliteli turizm ürünlerinin gelişimi

Bir yöredeki turistik aktiviteler o alanın yerel özelliklerine göre belirlenmelidir. Alanın doğal ve kültürel mirasının değerini ve çekiciliğini arttırmak, o bölgede uygun ölçeklerde gelişmeyi sağlamakla mümkün olabilir.

7. Eğitim ve uygulama / pratik

Özelde küçük çocukların ve okul çağındaki çocukların, genelde ise kişilerin koruma alanları hakkında daha çok öğrenmelerini / anlamalarını teşvik etmek, özendirmek amacıyla, koruma alanlarında turizme yönelik üretim ve hizmetler konularında eğitim ve konuya yönelik açıklamalar hedeflenmelidir.

8. Duyarlı pazarlama ve tanıtım

Koruma alanlarında pazarlama ve tanıtım eylemleri, ziyaretçilerin çevresel koruma, bölgesel gelenek ve görenekler hakkında daha fazla bilgili olmaları konularında etkilidirler. Pazarlama ve reklam mesajları, bölgenin yöreye özgü değerlerini / varlıklarını vurgulamak ve ziyaretçilerin yönetimine yardımcı olmak, halkın sezon dışı dönemlerde de koruma alanlarını ziyaretini teşvik etmeye yönelik olmalıdır.

Koruma alanlarında, yukarıda tanımlanan tüm kriterler ve bu kriterlere uygun turistik kullanımlar sağlanabildiği takdirde, istenilen sürdürülebilirlik de dolaylı olarak sağlanmış olacaktır.

3.5.Kırsal Alanların Turizm Amaçlı Kullanımı, Kırsal Turizm

Günümüzde turistler, sağlıklı yaşam için daha fazla hareket imkanı olan, temiz hava ve sağlıklı gıdaların bulunduğu aktiviteleri tercih etmekte, yeni maceralar aramaktadırlar. Bu sebeple, uzun süre turizm aktiviteleri içerisinde baskın olan kitle turizmi ve kıyı turizminin yerini artık yavaş yavaş alternatif turizm türleri almaya başlamıştır. Alternatif turizm türlerinden biri olan kırsal turizm hareketleri de güncel eğilimler arasındadır.

Kırsal alanların, diğer turizm türlerine alternatif, doğa ile bütünleşik turizm arayışlarının bir sonucu olarak turizm amaçlı kullanılmaya başlamaları, özellikle Avrupa'da tercih edilen ve hızla gelişen/yayılan bir turizm türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bölümde, kırsal alanların turizm amaçlı kullanımları ve bu alanlardaki turizm aktiviteleri, kırsal turizm kapsamında ele alınan doğa ile uyumlu, bir anlamda ekolojik turizm olarak tanımlanabilecek turizm türleri ele alınacak ve çeşitli Avrupa ülkelerinde "kırsal turizm" adı altında gerçekleştirilen turizm türlerine değinilecektir.

Son yıllarda kırsal alanlarda, fiziksel, sosyal ve ekonomik anlamda kötüye gidişleri (bir anlamda nüfus kaybını, yani kırsal alanların göç vermesini) engellemeye yönelik olarak yeni yeni hareketlenmeler görülmeye başlanmıştır. Özellikle köklü tarihsel geçmişe sahip olan geleneksel kırsal toplumlar önem kazanmaya başlamış, bu yerleşimlerde gelir getirici ek sektörler (küçük ölçekli üretim sanayi, turizm vb) gündeme gelmiş, özellikle de toplumsal yaşam biçimlerini ve geleneksel mimariyi kaynak olarak kullanan turizm türleri önem kazanmıştır. Bu bağlamda, kırsal turizm, yerel kimliğin sürekliliğinin sağlanması, mevcut kaynakların turistik kullanımlara entegre edilebilmesi sebebiyle tercih edilen bir turizm türü olarak öne çıkmaktadır.

Kırsal turizm hem eski, aynı zamanda, hem de yeni bir olgudur. Kentlerin çevrelerindeki kırsal alanların rekreasyonel amaçlı kullanımına ilgi, kentleşmenin ve endüstrileşmenin artması ile birlikte artan strese tepki olarak 19.yy'da büyümeye başlamıştır (42). Kent çeperlerindeki kırsal alanlar, çeşitli rekreasyonel olanaklar sağlamaları ve kısa sürede ulaşılabilir alanlar olmaları sebebiyle önemli alanlardır.

Değişen turizm anlayışının ve değişen kırsal koşulların bir sonucu olarak gündeme gelen kırsal turizm, özellikle tarımsal yapının ve tarım faaliyetlerinin egemen olduğu yörelerde, tarımsal faaliyetlerin yanısıra gelişen bir turizm türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Yöresel kültürleri ve yaşam biçimlerini tanımak isteyen turistlerin, geleneksel özelliklerini ve geleneksel yaşam biçimlerini korumaları sebebiyle kırsal alanları tercih etmeleri ve tatillerini bu alanlarda geçirmeleri, kırsal bölgelerin gelişmesine / kalkınmasına katkıda bulunmaktadır.

Kırsal turizm, bir yandan tatillerin mekan içinde yoğunlaşmasından doğan ekonomik, sosyal ve psikolojik sorunların çözümünde etkin olabildiği gibi, bir yandan da kırsal yörelerin dinlendirici atmosferinden yararlanmaya imkan vermek ve sonuçta gelir düzeyi diğer sektörlerle göre düşük olan tarım üreticisine ek bir gelir sağlamak bakımından büyük önem taşıyan bir turizm şekli olarak gelişmektedir (43).

Kırsal turizm pekçok turizm çeşidini de kapsamaktadır; çoğu zaman kırsal bölgelerde gerçekleştirilebilen doğa turizmi, kültürel turizm, eko turizm, köy turizmi / geleneksel köyler, çiftlik turizmi ve tarımsal turizm gibi pazar koşullarına göre geliştirilen diğer turizm türleri ile birlikte ele alınır (44). Bu sebeple kesin bir tanımını yapmak zordur. Basit anlamda; kırsal alanlarda yapılan / yer alan turizm olarak tanımlanmasına rağmen, bu tanım kırsal alan aktivitelerinin çeşitliliğini ve kırsal turizmin farklı ülkelerde farklı formlarda ve değişik anlamlarda gelişmesini kapsamamaktadır. Bu eksikliliği minimuma indirebilmek amacıyla, kırsal turizmin yapılan farklı tanımlamalarına değinilerek, kırsal turizm kavramı ile anlatılmaya çalışılan çeşitlilik ortaya konmaya çalışılmıştır.

SEEDA (South East England Development Agency) kırsal turizmi, evden uzakta, ziyaretçiler için çekici alanlar olan kırsal alanlarda, bir gecelik veya daha uzun süreli konaklamaları kapsayan ve kırsal alanlarda vakit geçirmeye yönelik aktiviteleri içeren (yürüyüş, bisiklete binme, atçılık vb. gibi çok geniş çeşitliliğe sahip kırsal alan aktiviteleri) bir turizm türü olarak tanımlamaktadır (45).

Oppermann'a göre kırsal turizm, kırsal alanlardaki / toplumlardaki "çiftlik turizmi" ve "çiftlik turizmi olmayan" (farm tourism and non-farm tourism) turizm'dir. Ancak bu turizm türü milli parklardaki, orman alanlarındaki ve vahşi alanlardaki açık hava rekreasyon faaliyetlerini kapsamaz. Lakovidou vd'ne göre tarımsal turizm / kırsal turizm, kentsel olmayan bölgelerde bireyler tarafından birincil ve / veya ikincil ekonomik sektör olarak kullanılan turizm aktivitesidir (46).

Avrupa Birliği, "Yönetici Program" (Leader Program) adı altında "yerel doğa" (local nature) ve onun sunduğu ürünlerin, yönetimi ve kontrolünün vurgulandığı özel projeleri yönetmektedir. Yönetici program kırsal turizmi tanımlamada iki farklı yol kullanmaktadır. Bunlardan birincisinde, kırsal turizm, kırsal topluma fayda sağlayan gelir yüzdesine bağlı olarak tanımlanmaktadır. Yani, tarımsal turizm doğrudan çiftçilere fayda sağlarken, kırsal turizm, kırsal alanda yaşayan tüm topluma (tüm kırsal nüfusa) fayda sağlamaktadır. İkinci tanımlama ise, kırsal turizm ürünlerini oluşturan çeşitli öğelere ve kırsal kültürün, kırsal turizmin bir bileşeni olarak kullanılma durumuna bağlı olarak verilmektedir. Kırsal turizme yönelik olarak ayırt edici özellikler, konukların kırsal alanlarda (fiziksel çevrede ve insan çevrelerinde) bireysel ilişkiler kurmalarına, kırsal aktivitelere katılımlarına olanak vermesi, geleneklerin ve yaşam biçimlerinin tanıtılması olarak sayılabilir. Tarımsal turizm, yeşil turizm, gastronomik turizm, avcılık vb. sektörler kırsal turizmin alt sektörleri olarak kullanılabilir (47).

Tüm bu tanımlamaların yanısıra kırsal turizm kapsamında ele alınan ya da kırsal turizme eşdeğer olarak tanımlanan doğa turizmi, kültürel turizm, eko turizm, köy turizmi, çiftlik turizmi ve tarımsal turizm kavramlarının açıklanması, bu turizm

türlerinin kırsal turizm ile ilişkilerini (benzerlik ve farklılıklarını) ortaya koymak açısından yararlı olacaktır.

Doğa turizmi, tamamen rekreasyon amaçlı yapılan ve ekolojik etkisi hiç olmayan ya da çok az olan turizm türüdür.

Kültürel turizm, yerel halkın kültürü, tarihi ve bölgenin arkeolojik özellikleri ile ilişkili olan turizmdir.

Ekoturizm, doğal kaynakların korunmasından, yerel halkın refahının ve sosyal değerinin korunmasına kadar uzanan ve ekolojik dengenin sürdürülebilirliğinin sağlanmasını gözetten bir turizm türüdür.

Köy turizmi, turistlerin köy yaşamını paylaştığı ve turistik aktivitelerden ekonomik, sosyal ve kültürel kazanç elde edilen kırsal yerleşimlerdeki / köylerdeki turizm türüdür (48). Geleneksel köy yerleşimleri ise insanların doğayla ve birbirleriyle uyum içinde yaşamalarını amaçlayan, dengeli gelişmeyi sağlarken sürdürülebilirliği de göz ardı etmeyen insan ölçekli yerleşimlerdir. Geleneksel köy yerleşimleri, dokuya uyumlu geleneksel malzemelerden yapılmış, yine içleri geleneksel biçimde döşenmiş yapılar olarak planlanmaktadır. Bu yerleşimlerde temel ihtiyaçlar doğal enerji kaynakları (güneş enerjisi, rüzgar enerjisi, su enerjisi, odundan sağlanan enerji vb.) kullanılarak sağlanmaktadır. Yürüyüş yapmaktan ve dolaşmaktan hoşlananlar için patikalar ve yürüyüş yolları planlanan geleneksel köylerde, küçük ölçeklerde üretim yapmak da mümkündür. Sonuç olarak geleneksel köy yerleşimleri, geçmiş ve bugünü birleştiren, insan yaşamının ve doğanın uyum içinde sürdürülebilirliğini sağlayan, doğa ile iç içe yaşamasını sevenlerin tercih ettikleri kırsal yerleşim alanlarıdır (49).

Çiftlik turizmi, çiftliklerde (çiftlik evi ya da ayrı konuk evlerinde) konaklama imkanını, hayvancılık ve tarım (bitki yetiştirme gibi) işleriyle uğraşmayı, konuklara yiyecek sağlamayı ve yine konuklara yönelik olarak çeşitli aktiviteler düzenlemeyi, bir anlamda çiftlik aktivitelerini gözlemleme ve aktivitelere katılımı kapsar. Çiftlik

turizmi aynı zamanda balık çiftliklerinde de yöreye özgü mekanlarda konaklama imkanı ve geleneksel balıkçılık aktivitelerine katılma şeklinde de düzenlenebilmektedir (50).

Tarımsal turizm ise turistlerin geleneksel tarımsal aktivitelere katıldıkları veya izledikleri, ekosisteme zarar vermeyen bir turizm türü olarak tanımlanabilir (48).

Doğayı ve kırsal alanları kaynak olarak kullanan tüm bu turizm türleri, yerel kültürleri tanıtmayı, bunu yaparken de yerel ekonomik kalkınmayı amaç edinmektedir. Bu sebeple, tüm bu turizm türleri için tanımlanabilecek en önemli ortak nokta, turizmin kaynağı olan kırsal alanların ve doğanın korunması gerekliliğidir.

Kırsal turizm, kırsal kalkınmanın ve sürdürülebilir gelişmenin bir parçası olarak ele alınmalıdır. Kırsal kalkınma, kırsal kesimde yaşayan insanların çevrelerini denetleme ve/veya düzenleme kapasiteleri ile artış gösteren bir süreçtir ve böyle bir düzenlemenin sağlanması avantajların daha kapsamlı kullanılmasının bir sonucudur. Kırsal kalkınma, ekonomik gelişme, insani davranışlar, çevre koşulları, sosyal değerler ve bilgi gibi pekçok faktörden etkilenir. Bu tanımlamalar kırsal turizm kavramı ile ilişkilendirilirse, kırsal turizm; kırsal bölgelerdeki kaynakların işletildiği, çevreye zararlı etkisi olmayan ya da çok az olan, kırsal verimliliğin olduğu koşullarda kırsal alanlarda yararların artmasını ve dengeli gelişmeyi sağlayan, yeni iş imkanları yaratan, kırsal çevrenin ve kültürün korunmasına katkıda bulunan, yerel halkın katılımı ile geleneksel inançların ve değerlerin günümüze ulaşmasını sağlayan bir tür sürdürülebilir turizm olarak tanımlanabilir (48).

Kırsal turizm, alandaki temel ekonomik aktiviteleri tamamlayıcı, yerel ürünlerin kullanımını destekleyici ve yerel aktivitelere katılımı sağlayıcı, bütünleştirici bir turizm çeşididir. Kırsal çevrede gerçekleştirilen doğal, sosyal ve kültürel aktivitelerin hepsini kapsar (44). Pekçok kişi için kırsal turizmin bilinen anlamının çiftlik turizmi, tarım turizmi olmasının yanı sıra, aynı zamanda konaklama imkanlarını, eğlence

olanaklarını, açık hava rekreasyon aktivitelerini, el işlerinin üretimini ve satışını ve tarımsal ürünler gibi pekçok servisi de kapsar (42).

Kırsal turizm kavramının farklı ülkelerde farklı anlamları vardır. Örneğin Finlandiya’da, genel olarak, uzak mekanlarda yer alan kulübelerin ziyaretçilere kiralanması ve kırsal alanlarda yiyecek – içecek hizmetlerinin geliştirilmesidir [Resim 3.1 a (51), Resim 3.1 b,c (52)].

a

b

c

Resim 3.1. Finlandiya’da kırsal turizm alanı örnekleri

Macaristan’da, “köy turizmi” olarak geliştirilen özel bir tanımlama vardır. Bu turizm türü sadece köylerde verilen servisleri / hizmetleri ve aktiviteleri kapsar. Köy turizmi özellikle düşük ücretli konaklama imkanı, yöreye özgü yerel aktiviteleri ve tarımı kapsar [Resim 3.2 a (53), Resim 3.2 b,c (54), Resim 3.3 (53)].

a

b

c

Resim 3.2. Macaristan'dan kırsal turizm alanı örnekleri

Resim 3.3. Macaristan'da kırsal turizm kapsamında hazırlanan yerel ürünler

Slovenya'da, kırsal turizmin en önemli türü / biçimi aile çiftliklerinde yapılan turizm türüdür. Burada misafirler ya çiftçi ailesiyle ya da misafir evinde kalırlar. Yiyecek sağlamak ve çiftliği keşfetmek için gezintilere çıkmak yaygın bir aktivitedir [Resim 3.4 a,b,c (55); Resim 3.4 d (56)].

a

Resim 3.4. Slovenya'da kırsal turizm yapılan yerleşimlerden örnekler

b

c

d

Resim 3.4.(devam) Slovenya'da kırsal turizm yapılan yerleşimlerden örnekler

Hollanda'da kırsal turizmin anlamı özellikle çiftlikte kamp yapmak ve bisiklete binmek, ata binmek veya yürümek gibi rotası belirlenmiş aktivitelere katılmak olarak tanımlanmaktadır [Resim 3.5 a (57), Resim 3.5 b,c (58)].

a

Resim 3.5. Hollanda'dan kırsal turizm alanı örnekleri

b

c

Resim 3.5. (devam) Hollanda'dan kırsal turizm alanı örnekleri

Yunanistan'da kırsal turizmin temel koşulu, geleneksel mobilyalarla döşenmiş odalarda konaklamak ve ev yapımı ürünlerle geleneksel biçimde beslenmek olarak belirlenmiştir. Tamamlayıcı aktiviteler olarak da, hâlâ belli bir oranda devam etmekte olan restoranları ve dinlenme olanaklarını içeren kültürel ve rekreasyonel organizasyonlar tanımlanmıştır [Resim 3.6 (59), Resim 3.7 (59)].

Resim 3.6. Yunanistan'dan kırsal turizm alanı örnekleri

Resim 3.7. Yunanistan'da kırsal turizm alanlarında geleneksel mobilyalarla döşenmiş oda örnekleri

Kırsal turizm, Avrupa ülkelerinin çoğunda, turizm gelişiminin öncelikli konusudur. Kırsal kesim insanına iş sağlama ve hatta yeni iş olanaklarının yaratılması (iş çeşitliliğinin artırılması), doğa ve peyzaj koruma, kırsal sanatların ve el sanatlarının korunarak turistik çekiciliğinin artırılması yoluyla kırsal alanların hayata döndürülmesinin ve sürdürülebilirliklerinin garantiye alınmasının uygun bir aracı olarak görülebilir. Kırsal turizm, kırsal alanlarda, diğer ekonomik aktivitelerin büyümesine katkıda bulunarak altyapı tesislerinin geliştirilmesi için genellikle teşvik edici olmaktadır. Kırsal turizmin gelişiminin özel bir faydası da, tarımsal toplumlarda yaşayan, nispeten toplumdaki izole olmuş, insanların sosyal etkileşim fırsatlarını arttırmaktır (42).

Türkiye'de ise kırsal turizm, kırsal alanlarda yöresel yiyecek, el sanatları gibi folklorik değerlerin üretimi ve tanıtımına özen gösteren bir turizm türü olarak tanımlanmaktadır. Kırsal turizm tesisleri ise; Turizm Bakanlığı'nca, sınırları ve mevkii tespit edilen kırsal alanlarda geliştirilmeleri planlanan veya köy ve çiftlik evleri gibi kırsal alanlardaki mevcut yapılaşmanın iyileştirilmesiyle turizme kazandırılan veya bu türde yeni yapılan mekanlarda düzenlenen, müstakil veya toplu olarak hizmet verecek en az 5 odalı konaklama tesisleri olarak tanımlanmaktadır. Bu tesislerde eko-sistem ve doğal hayatın korunması ve geliştirilmesine yönelik kullanımlara yer verilmektedir ve en az pansiyonlarda verilen hizmetlerin benzeri hizmetler ile nitelikler aranmaktadır. Bu tesisler mevcut kırsal konutların iç

düzenlemesi esas alınarak veya Bakanlık'ça belirlenecek örnek yapı tiplerine göre inşa edilecek ünitelerden oluşmaktadır (60).

Kırsal turizmin gerek koruma, gerekse sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmeyi/kalkınmayı sağlaması konularındaki olumlu etkileri, bu turizm türünün günümüzde tercih edilen bir turizm türü olarak gelişmesini sağlamıştır. Kırsal turizm adı altında yukarıda değinilen faaliyetlerin tercih edilmesinin en önemli sebepleri, insanların, hızla kalkınan / endüstrileşen kentlerde, bu kalkınma sürecinde tahrip edilen doğal alanlara duydukları özlem ve bu alanlarda dinlenme, tatil yapma istekleri olarak gösterilebilir. İşte bu anlamda kırsal turizmin en önemli özelliği sürdürülebilir olmasıdır denilebilir.

3.5.1.Kırsal turizm ve sürdürülebilirlik

Kırsal turizm az sayıda ziyaretçiyi çekmesi, çok geniş altyapı tesislerine ihtiyaç olmaması ve turistlerin genellikle yerel kültür ve geleneklerle ilgilenmesi gibi özellikleri sebebiyle sürdürülebilir bir turizm türü olarak görülür. Kırsal tatillerin başta gelen çekiciliği, yerel halkla kişisel ilişkilerin geliştirilmesi, ev sahibi ve konuklar arasında bilgi alış-verişinin olması ve sonuç olarak turizmin sosyal ilişkileri güçlendirmesi ve barışın sağlanmasında bir araç rolü üstlenmesi olarak gösterilebilir. Bununla birlikte, kırsal turizm gelişimi daha detaylı olarak analiz edilirse sürdürülebilirliğin gerçekten sağlanabileceği ile ilgili kesin şüpheler ortaya çıkar. Araştırılması gereken en önemli noktalar, turistik yatırımların / servislerin ekonomik karlılığı, hangi dönemlerde (mevsimlik) talebin çok olduğu, düşük yoğunluklu alanların oranı, turistler için olanakların yaratılması ve geliştirilmesi için gerekli yatırımlardır. Pekçok kırsal turistik bölgede, turizm, gelirin tek / özgün kaynağı olarak varlığını sürdürebilir. Ya da bir bölgede alternatif gelir kaynağı olabilecek tek sektör kırsal turizm olabilir. Bu durumda turizmin sürdürülebilir gelişmedeki rolü, diğer sektörlerin (özellikle tarım) durumuna / başarısına bağlıdır (42).

Kırsal turizmin sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için, önemli yatırımların ve hassas / korunmasız olan doğal değerlerin çevre yönetimi kapsamında ele alınması

gereklidir. Turistler için genellikle en az endüstrileşmiş bölgeler, insan müdahalesine hassas alanlar çekici olmaktadır. Bununla birlikte düzenlenmiş (kontrol altına alınmış) tarım arazileri turistlerin hayal ettikleri, literatürde geleneksel kırsal alan olarak tasvir edilen kırsal alan beklentilerini karşılamamaktadır (42). Bu sebeple doğal özelliklerini, sosyal ve kültürel yapılarını koruyan alanlar diğer alanlara (talebe göre biçimlendirilmiş yapay alanlar) göre daha fazla tehlike altındadırlar ve korunmaları zordur. Bu hassas alanların korunması ve sürdürülebilirliklerinin sağlanması için, Mowfort ve Munt tarafından, belli koruma statüleri ve uygulama araçları tanımlanmıştır. Toplam 8 kategoride tanımlanan araçlar koruma alanlarının belirlenmesi, yasal mevzuat, ziyaretçi yönetim teknikleri, çevresel etki değerlendirmesi, taşıma kapasitesi hesapları, danışma / katılım teknikleri, davranış biçimleri ve sürdürülebilirlik göstergeleri olarak sıralanmıştır (61).

Kırsal alanların turizm amaçlı kullanımının yanı sıra, sürdürülebilirliğinin de sağlanabilmesine yönelik olarak bu uygulama araçları değerlendirildiğinde, özellikle alanın sahip olduğu niteliklerin belirlenmesi / tanımlanması, korumanın yasal araçlarla desteklenmesi, alanın taşıma kapasitesinin hesaplanması ve sürdürülebilirlik göstergeleri (kaynak kullanımı, kirlilik durumu, yerel üretim durumu, temel insan ihtiyaçlarına erişim, karar verme sürecine katılım vb.) en önemli araçlar olarak tanımlanabilir.

Turizm olanakları açısından sürdürülebilirlik ziyaretlerin sürekliliğini gerektirir, bunun için de alanın uygunluğu, kapasitesi ve çekiciliğinin yanı sıra ekonomik ve sosyal aktivitelerin, kırsal alanlar ve kırsal toplumla nasıl en iyi şekilde bütünleşebileceğinin de düşünülmesi, planlanması gereklidir.

Kırsal alanlardaki turizm ve rekreasyon araştırmalarının amacı, sürdürülebilirlik prensiplerinin temel olduğu yeni bir çerçeve tanımlamak ve uzun dönemde turizmin ekonomik bakımdan gelecek vadeden bir yatırım aracı olmasını sağlamaktır. Pek çok gözlemciye göre kırsal alanların sürdürülebilirliğinin temelinde, kırsal nüfusun ekonomik açıdan kendine yeterli olması ve bunu geleneksel kırsal aktivitelerle sağlaması bulunmaktadır. Bu sebeple, kırsal alanlarda sürdürülebilir turizm, kırsal

kimliğin, kırsal kültürün ve bunları yaratan fiziksel çevrenin sürdürülebilirliği ile ilişkilidir (61).

Turizm sektörünün geliştiği bölgelerde, ekonomik gelişmenin yanısıra, fiziksel, sosyal ve kültürel değişimler de (olumlu ya da olumsuz) olabilmektedir. Kırsal turizm, kaynakların (arazi, işgücü, sermaye, doğal ve kültürel çekicilikler vb.) daha iyi kullanımını teşvik etmesi, sosyo ekonomik değişimleri getirmesi, kırsal çevrenin ve mirasın korunmasına katkıda bulunması, yerel halkın sosyal ilişkilerini güçlendirmesi ve diğer kültürler hakkında bilgi sahibi olmayı sağlaması gibi özellikler açısından olumlu etkiler yaratabilmektedir. Ancak, bu olumlu etkilerin yanısıra, kırsal bölgelerdeki doğal ve kültürel değerlerin değişmesine veya zarar görmesine neden olması, sosyal dağılımı / yapıyı yeniden düzenlemesi (bu belli durumlarda pozitif bir değişim olarak da algılanabilir), turizm arzını yaratan gelenekselliğin turizmin yarattığı değişimlerden (özellikle ekonomik gelişme) olumsuz olarak etkilenmesi (turizm gelişiminin yerel halk üzerinde ek bir baskı oluşturması sonucu yerel halkın yaşam tarzlarını değiştirmeleri, özel yaşamın etkilenmesi veya turistlerin isteklerine, arzularına göre yerel gelenek ve göreneklerin yere özgü olmayan bir şekilde sunumu vb.) gibi olumsuz etkileri de olabilmektedir (42). Yine turizm gelişiminin yapı ölçeğinde yarattığı değişiklikler de dolaylı olarak sosyal yapıyı etkileyebilmektedir. Geleneksel yapıların / konutların plan düzenleri ve buna bağlı olarak cephe oluşumları kullanıcıların gereksinimlerine göre biçimlenmiştir. Bu yapıların kimi durumlarda sadece cephelerinin korunarak, iç mekan plan ve düzenlerinin turistik kullanımlara göre yeniden biçimlendirilmesinde aşırıya kaçan tutumlar, yapı düzeninde istenmeyen değişimlere neden olarak, özgün düzeni ve niteliği zedelemektedir. Bu düzen ve yeniden işlevlendirme sonucunda, düzeni zedelenen yapıların ve giderek yerleşimin, özgün sahip ve sakinleri, yeni düzene ayak uyduramayarak , zorunlu olarak bölgeyi terk etmektedirler (83).

Bu aşamada önemli olan, kırsal alanların mekansal özelliklerinin yanısıra, yerel halkın sahip olduğu sosyal ve kültürel yapının kırsal turizmin gelişiminde etkili olduğunun farkına varılması ve geleneksel yapının sürdürülebilmesidir. Ancak, bunu yaparken mekansal özellikler göz ardı edilmemelidir çünkü, kırsal alanlarda turizmi

teşvik edecek olan en önemli kaynak, ilk aşamada, doğal değerlerin varlığının yanısıra, geleneksel konutların / geleneksel dokunun varlığıdır. Bu bağlamda, toplumların kültürlerini ve geleneksel yaşam biçimlerini yansıtan, geçmişle günümüz arasında bir çeşit bağ kurulmasını sağlayan geleneksel konut ve konut dokusu önem kazanmaktadır.

4. GELENEKSEL KIRSAL KONUT ve KONUT DOKUSU

Bu bölümde, yapılan tez çalışmasının en önemli verisini oluşturan, geleneksel kırsal konut ve kırsal konut dokusu tanımlanmaya çalışılacak ve bu konutların oluşum süreçlerinde, arazi yapısı, iklim, jeolojik yapı, bitki örtüsü vb. doğal etmenlerin etkileri ve bu etmenlere bağlı olarak meydana gelen farklılıklara değinilecektir.

İnsanoğlu yerleşik düzene geçtikten sonra, dış ortamın olumsuz etkilerinden korunmak ve barınmak amacıyla kendi yaşam çevresinde bulunan doğal malzemeyle, döneminin yapım tekniği ve çatki sistemiyle, zaman zaman belli bir mimari üslup uygulayarak “geleneksel konut” yapılarını üretmişlerdir (62). Üretilen bu geleneksel konutlar, iklim ve diğer doğa koşullarının da etkileriyle, bölgelere göre farklılaşmış, farklı bölgelerde farklı özelliklere sahip konutlar ortaya çıkmıştır. Özellikle kırsal alanlarda belirgin biçimde ortaya çıkan yapısal farklılıklar sonucu (mekan kurgusu, yapı malzemesi, yapım biçimleri vb.) yöreye özgü olarak gelişen, geleneksel kırsal konut olarak tanımlayabileceğimiz konut yapıları ve onların birlikte oluşturdukları dokular oluşmuştur.

Anadolu’da, geleneksel kırsal yerleşimlerde, dokuyu oluşturan ve yerleşime kimlik kazandıran temel öge sokaktır. Yerleşim dokusu ve onun toplumsal içeriği arasında birebir ilişkinin sonucu ortaya çıkan geleneksel sokak yapısı organik biçimlenmesiyle yerleşimi şekillendirir. Sokaklar doğaçlama olarak topografik özelliklere uyularak geliştirilir ve çoğunlukla insanla beraber yüklü bir hayvanın geçebileceği ölçekte dir. Bazı yerleşimlerde sokak üzerine taşan saçaklar kapalı, samimi ve değişken perspektifli mekân etkileri oluştururlar. Bu organik sokakları bölgesel özelliklere göre bazen ahşap payandalı ya da taş konsollu çıkmaları ile yapı kütleleri, bazen de yüksek bahçe ya da avlu duvarları sınırlar (66).

Sokakların biçimsel boyutu aile yaşamının geçtiği konut biçiminin bir yansıması olarak görülebilir. Konutlar, yöreye göre değişmekle birlikte çoğunlukla, sokağa çok yakın oldukları halde sokağa kapalı yapılar olarak gelişmişlerdir, özel yaşam dışarıdan gizlenmeye çalışılmış, bahçeler ve avlular dışı kapalı mekanlar olarak

düzenlenmişlerdir. Ticari yapılar, kahve, cami, hamam, pazar vb. benzeri kullanımlar konut yapılarının yoğun olduğu doku dışında, farklı bir bölgede, (genelde) yerleşimin merkezinde yer seçmişlerdir. Geleneksel yerleşimlerin temel özelliklerinden biri ağaçların kentsel mekanlarda değil konut bahçelerinde, cami avlularında ve mezarlıklarda bulunmalarıdır. Sokaklarda gölge veren ağaç bulunmaz, sokağın temel işlevi konutlara girilebilecek bir mekan sağlamaktır. Sokak genişlikleri farklı olmakla birlikte, yerleşim merkezinde daha dar, çeperlerde daha geniş olduğu söylenebilir. Sokakların konutların giriş katı duvarları ile sınırlanmaları dışında herhangi bir geometrik şekilleri yoktur. Sokaklar düzensizdir ve küçük aralıklarla yön değiştirir, bu sebeple de yönelme duygusu hissedilmez. Ana aksları oluşturan sokakların genelde yerleşimin toplanma merkezine (ticaret birimleri, kahvehane, cami vb. kullanımların bulunduğu) çıktığı söylenebilir (63).

Kırsal yerleşimlerin doku özelliklerinin oluşmasında, sokak yapısının yanısıra yaşam biçimlerinin ve içe dönük konut yapısının da etkili olduğu söylenebilir. Konutlar her ne kadar içe dönük olsa da komşuluk ilişkilerinin güçlü olması konutların birbirleri ile görece yakın ilişkili olarak biçimlenmesinde etkili olmuştur

Kır yapıları, insanların yaşamlarını sürdürebilmek için, doğal koşullara ve çevreye uyum sağlamak, dış etkilerden korunmak ve barınmak amacıyla geliştirdikleri, kişilerin kültürlerine, günün ulaşılabilen teknolojisine ve özel yaşamlarına göre biçimlendirdikleri yapılardır.

Kır yapıları, deneme ve yanılma süreci içinde, birkaç yüzyıl boyunca sayısız yanlışlar ve doğrular yapılarak oluşmuş, çok yavaş bir değişim ve gelişim süreci gösteren kısaca evrimleşen yapılardır. Bu uzun süreç sonucunda, iyi dengelenmiş, kullanıcıların gereksinimleri doğrultusunda biçimlenmiş yapılar ortaya çıkmıştır (64).

Bölgesel özelliklere, yerel özelliklere ve kullanıcı özelliklerine göre biçimlenen kırsal yapıları meydana getiren ustaların ve kullanıcılarının, yapı yapma konusunda

kendi anlayışlarının bir kısmını diğerlerine aktararak, asırları birbirine bağladıkları görülür (64). Böyle bir sürecin varlığı da gelenekselliği ortaya çıkarmaktadır.

Kırsal konut çoğunlukla yöreye özgü, kolay ve ekonomik olarak zorlayıcı olmadan erişilebilecek malzemelerle oluşturulur. Bu nedenle, gerek iklimsel gerekse teknolojik açıdan bulundukları coğrafya ile doğrudan ilişkilidirler.

4.1.Coğrafi Bölgelere Göre Geleneksel Kırsal Konut ve Konut Dokusu Özellikleri

Dünyanın her yerinde geleneksel kırsal konutların yapım biçimleri yörenin yapı malzemesi, arazi koşulları, iklim özellikleri, doğal koşullar, toplumsal yaşam biçimleri ve teknolojiye bağlı olarak değişmekte / farklılaşmaktadır. Pekçok farklı iklim türünün görüldüğü ve farklı doğal özelliklere sahip Türkiye’de de geleneksel konut biçimleri bölgelere göre farklılaşmakta, çeşitlenmektedir.

İklim açısından ele alındığında, yağış miktarlarının ve sıcaklık derecelerinin yapıların ve / veya konutların biçimlenmesinde ve yönlendirmesinde bölgeler arası farklılıkların oluşmasında etken olduğu görülmektedir. Yağış miktarları çatı biçimlerini etkilerken, sıcaklık dereceleri, nem durumu ve rüzgar yönü arazide konumlanmalarında ve yönlendirmelerinde etkili olmaktadır. Arazi yapısı ve doğal koşullar, özellikle yapım tarzı ve yapım malzemeleri açısından belirleyici olurken, toplumsal yaşam biçimleri ve üretim türleri de konutların şekillenmesinde / plan şemalarının oluşumunda etkili olmaktadır (65). Türkiye’de geleneksel konutun biçimlenmesinde, ayrıca, planda odalar arasında ortak alan olarak kullanılan sofanın ve sofanın bağlandığı avlunun biçimlenmesinde de iklim özellikleri etkili olmaktadır.

İklim özellikleri, doğal koşullar, teknoloji vb. özellikler dışında, yöresel mimari biçimlenişi etkileyen farklı etmenler de vardır. Toplumların sahip olduğu farklı sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik yapı, mimaride, özellikle de konut biçimlenmesinde yönlendirici etmenler arasında sayılabilir (85). Ayrıca, geleneksel konutların

biçimlenmesinde, aile yapısı, ailenin toplum yapısı içindeki yeri ve günlük yaşamdaki genelleşmiş özellikler etkili olmaktadır (63).

Evin iç yaşamında kadının işleri çok fazladır. Toplumun tarımsal yapısına ve ailenin günlük yaşantısındaki ekonomik olgulara bağlı olarak, kadının ev işlerini yapacağı, yani çamaşır yıkamaktan odun kırmaya, meyve ve tahıl serpip kurutmaya, ekmek pişirmeye kadar uzanan yoğun çalışma hayatının gereklerini karşılayacak geniş bir iş alanı yaratılmıştır. Geleneksel toplumlarda aile yaşantısının mahremiyeti / gizliliği de göz önüne alındığında evin kendi içine dönük bir avlu veya iç bahçeye açılan bir düzene göre biçimlenmesi doğal olmuştur. Kadının etkinlikleri giriş katında olduğu için, bütün bölgelerde alt katlar penceresiz ya da çok az pencereli, dolu bir görünüşe sahip olurlar. Üst katlar ise ailenin, özellikle de kadının dış dünya ile ilişki kurduğu alanlardır. Bu sebeple bu kat sokağı en fazla görebilecek biçimde şekillendirilir (63).

Bu işlevsel zorunluluklar, bütün bölgelerde, değişik biçim gelenekleri içinde de olsa, yeşil iç avlu ya da bahçeli, alt katları sağır, üst katları bol pencerelerle dış dünyaya uzanan bir konut şeması ortaya çıkarır. Buna biçim açısından bir başka yaygın ve ortak özelliği de katmak gereklidir, genellikle hiçbir zaman düzenli olmayan bir arazi mülkiyeti sonucu yapı parselleri düzgün değildir. Üst katlarda düzgün bölümler elde edilmek istendiği için, üst katların alt kat duvarları üzerinden taşması olağan bir durumdur (63).

Aile yapısı ve mahremiyet olgusu sonucu dış dünyaya kapalı olmaları ve buna uygun olarak biçimlenmeleri sebebiyle, geleneksel konutların, iç çevre ve dış çevre olarak iki bölümde incelenmesi uygun olabilir.

İç çevre, konutun iç mekanı, bahçe, avlu, sofa, odalar ve bunlara bağlı diğer mekanlar olarak tanımlanabilir. İç çevreyi oluşturan mekanlar kullanıcıların yaşam biçimlerine ve günlük eylemlerine göre biçimlenmektedir. İç mekanın oluşumunda belirleyici olan temel özellikler;

- Pratiklik
- İşlevsellik

- Çevre koşullarına uyum
- Çözüme iç mekânla başlayıp dışa doğru geliştirmek ve bütünleştirmek
- Malzeme ve gereçleri bölgesine uygun olarak belirlemek
- Çözümde, strüktürde, görünüşte yalınlık
- İşlevsel çözümlerin planlamadaki önceliği

olarak sıralanabilir (66).

İç ve dış çevre arasında plan düzeninden doğan sıkı bir ilişki vardır. Zemin kat genelde sokak cephesinde kapalı tutulmuştur. Üst katlarda çıkmalarla sokağa açılır. Böylece konut, yaşamın yoğun olarak geçtiği bahçe ya da avluya yönelir (66).

Dış çevre ise, konutların dışında kalan sokaklar, meydanlar ve bunların oluşturduğu yerleşim dokusu olarak tanımlanabilir. Dış çevreyi kimi zaman bir cami, kahve ya da bir çeşmenin bulunduğu meydanlar tanımlarken, kimi zaman da sokaklar ve mahallelerden oluşan yerleşim dokusu tanımlayabilmektedir (66).

Yukarıda da bahsedildiği gibi, konutların plan şemaları ve kullanılan malzemeler değişik bölgelerde değişik koşul ve bileşenlerde ortaya çıkmakta ve bölgelere göre çeşitlenmektedir. Literatürde yapılan taramada ve çok genel çizgileriyle, konut mimarisi bakımından Anadolu'da;

- Güneydoğu Anadolu, avlulu, eyvanlı, düz damlı oyma ve yontma süslemeli taş mimari
- Doğu Anadolu, ahşap hatıllı, düz damlı taş mimari
- Doğu Karadeniz Bölgesi, geniş saçaklı, kapalı sofalı, sık aralıklı ahşap çatkı, taş, tuğla kimi zaman kerpiç dolgulu mimari
- Marmara Bölgesi, zemin kat kâgir ya da ahşap direkli, üst katlar ahşap çatkı, taş, tuğla, kerpiç dolgulu, iki yüzü sıvalı ya da ahşap cephe kaplamalı mimari
- Ege ve Akdeniz Kıyı Bölgeleri, düz damlı veya kırma çatılı, kübik, ahşap cumbalı, taş konut mimarisi
- Orta Anadolu, özellikle Kapadokya yöresinde, eyvanlı, düz damlı, oyma ve yontma süslemeli taş mimari

- İç Batı Anadolu ve Orta Anadolu, çoğunlukla tek katlı, düz toprak damlı, ahşap hatıllı, yığma kerpiç – tuğla mimari

olmak üzere toplam 7 farklı bölgesel uygulama ayırt edilebildiği görülmüştür (63, 86).

Yapı malzemesi ve taşıyıcı sistemler açısından bakıldığında, Anadolu yapılarında kullanılan temel malzemeler; ahşap, taş ve kerpiçtir. Anadolu'nun çeşitli yörelerindeki ahşap, taş ya da kerpiçten birinin seçilmesi, o bölgenin malzeme olanaklarına bağlıdır. Ancak yapım sistemlerinin gereklilikleri sonucu tamamı ahşap olan yapılarda, yapı temelinde taş kullanmak zorunlu olmuş, ahşap-taş ya da ahşap-kerpiç kullanımları ortaya çıkmıştır (67).

Çalışma alanı olarak seçilen Cumalıkızık kırsal yerleşimi, Marmara Bölgesinde bulunduğu için Marmara Bölgesi ve Bursa ili geleneksel konut özellikleri detayda incelenmiştir.

Bursa yöresi geleneksel konutları çoğunlukla iki katlı zemin katları kagir, üst katları ahşap iskelet içine doldurma tekniği ile yapılmış yapılardır. Bölgenin eğiminden yararlanılarak çoğuna birer yarım kat eklenmiştir (87). Yapılarda zemin katlar sokak dokusunu takip eden sağır duvarlardan oluşmuş, üst katlarda çıkmalar yapılmıştır. Yapılar avlulu ve sofalıdır. Zemin katta bulunan avlu, günlük işlerin yapıldığı, ayrıca kiler, depo, ahır vb. ikincil işler için kullanılan alandır.

Geleneksel konutlarda temel öge odadır. Odalar bahçeden ya da avludan merdivenle çıkılan sofanın çevresine yerleştirilirler. Odaların temel tek bir işlevi yoktur. Genelde tüm odalar oturma, yeme, yatma vb. işlevlere hizmet ederler (88). Konutlarda iç süslemelere çok önem verilir. Tavanlar, dolaplar, yüklükler oymalar ve kalem işleriyle süslenir. Genelde süsleme olarak geometrik formlar tercih edilmektedir (87).

Sonuç olarak denilebilir ki, Cumalıkızık yerleşimi, bölgenin geleneksel konut dokusu özelliklerini yansıtan, ve bu özelliklerini günümüze kadar koruyabilen ender yerleşimlerden biridir. Hem doğal hem de kentsel sit olması nedeniyle korunacak

değerleri oldukça fazla olan ve Bursa kentinin bir varoş mahallesi olması nedeniyle yoğun yapılaşma baskısı altında kültürel, doğal ve kırsal değerlerinin yitirilme tehlikesinin bulunduğu Cumalıkızık alanı örneklem alan olarak seçilmiştir.

5.KIRSAL KORUMADA TURİZM ve ÖRNEKLEM ÇALIŞMA ALANI

Türkiye’de kırsal alan koruma kavramı, yurt dışı örneklerine göre oldukça yeni bir kavramdır. Ulusal mirasın korunması işlevinin yanısıra yerel kültürün sürekliliğini sağlayan ve toplumlara ait gelenek ve görenekleri günümüze taşıyan alanlar olmaları sebebiyle kırsal alanların korunması son derece önemlidir.

Kırsal alanlarda en önemli işlevler barınma ve üretimdir. Bu sebeple de barınma işlevinin gerçekleştirildiği “konut” önem kazanmaktadır. Kırsal konutların biçimlenmesinde yerel kültür, gelenek, örf ve adetlerin yanısıra yaşam koşulları (ekonomik yapı, doğal yapı vd.) da etkin olmaktadır. Kırsal alanlar, toplumsal yapıları ve yaşam biçimleri sebebiyle kentlere oranla oldukça yavaş değişen alanlardır. Bu özellikleri, tarihsel süreç içerisinde geçmişten günümüze kadar gelebilen geleneksel konutların varlığını arttırmaktadır. Bu konutlar, geleneksel dokuyu ve yerel kültürü yaratan ve yaşatan yapılar oldukları için, kültürel ve mimari mirasın dolayısıyla da ulusal mirasın gelecek nesillere aktarılmasında en etkili araçlardır.

Ulusal mirasın en etkin biçimde korunabilmesi ve yaşatılabilmesi, bu alanların işlevsel sürekliliğini sağlamak ya da terk edilmiş alanlara belli işlevler kazandırmak ve bu bölgelerde yaşayan yerel halkın korumaya katkısını sağlamak, bir başka deyişle halkın bu alanları korumak istemesini sağlamakla mümkün olabilir. Geleneksel konut dokusunun korunması, yaşatılması ve geleceğe aktarılmasında turizm etkin bir sektördür. Bu anlamda turizm sektörü, eğer doğru biçimde kullanılan bir araç olarak koruma sürecine katılırsa istenilen sürdürülebilirlik elde edilmiş olur. Sektörün getireceği ekonomik fayda (yeni iş imkanları, yeni ekonomik gelir alanları vb. şekillerde) korumayı sağlamanın yanısıra bölge için bir kalkınma aracı da olacaktır.

Sayılan tüm bu sebepler de, Türkiye’de, Osmanlı dönemi konut dokusu özelliklerini gösteren ve geleneksel dokusunu günümüze kadar koruyabilen ender kırsal yerleşimlerden biri olan ve tarımın yanısıra turizm sektörü ile ekonomisini

destekleyen Bursa - Cumalıkızık kırsal yerleşimi çalışma alanı olarak seçilmesinde etkin olmuştur.

5.1. Örneklem Çalışma Alanı – Bursa / Cumalıkızık

Bu bölümde, örneklem çalışma alanı olarak seçilen, geleneksel kırsal dokusunu ve tarımsal özelliklerini koruyan, 700 yıllık bir Osmanlı Vakıf köyü olan Cumalıkızık kırsal yerleşimi, koruma, turizm ve sürdürülebilirlik ilişkileri içerisinde incelenmeye çalışılmıştır. Bursa kent yerleşiminin giderek büyümesi sonucunda Bursa'nın bir mahallesi konumuna gelen yerleşim, Bursa'ya yakınlığı sebebiyle kentleşme baskısı altında, ekonomik olanaksızlıklar, bilinçsizlik ve teknik donanım konusunda bilgi eksikliği sebebiyle de yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Bu tehlikelerden yola çıkılarak, yerleşimin geleneksel yapısının korunmasında, turizm sektörünün etkinliği, halkın bu konuya yaklaşımı ve yerleşimin fiziksel yapısının turizm için uygunluğu (kırsal turizm özelinde) değerlendirilmiştir.

Yapılan değerlendirme çalışması 3 aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada, kaynak ve literatür taraması yapılarak yerleşimin mevcut yapısı ortaya konmaya çalışılmış, turizmin gelişebilirliğinde doğrudan etkili olan, yerleşimin konumu, tarihi ve önemi, iklim özellikleri, (kırsal turizmin gelişebilirliğine yönelik olarak da) yerleşimde tarım sektörünün durumu, toprak sınıfları, ürün çeşitliliği / ürün deseni incelenmiştir. İkinci aşamada, yerleşimin çalışma alanı olarak seçilmesinde en önemli etken olan geleneksel doku özellikleri, yasal açıdan koruma statüsü ve yerleşimin ne kadar korunabildiği araştırılmıştır. Üçüncü aşamada, yerleşimin fiziksel, ekonomik, sosyal ve kültürel yapısının turizm için uygunluğunu anket ve arazi çalışmaları ile ortaya konmaya çalışılmıştır.

Cumalıkızık yerleşimi, Marmara Bölgesi, Bursa ili sınırları içerisinde, Bursa – Ankara karayolunun eski İnegöl yolu kesiminden ayrılan il yolu üzerinden 3 km içeride ve şehir merkezine 15 km uzaklıktadır. Yerleşimin doğusunda Hamamlıkızık, batısında 75. Yıl mahallesi, Yiğitler mahallesinin bir kısmı ve Büyükbalıkı deresi, güneyinde Uludağ, kuzeyinde ise Yiğitler mahallesi ve Ankara - Bursa karayolu

Cumalıkızık, 1987 yılında alınan bir kararla köy statüsünden çıkıp, Bursa Yıldırım İlçe'sine bağlı bir mahalle olmuştur. Yerleşimin nüfusu, 2000 yılı nüfus sayımına göre 408 kadın, 297 erkek olmak üzere toplam 705 kişidir (71). Yerleşimdeki nüfus gelişimi incelendiğinde ise, 1955 yılından sonra yerleşimin göç vermeye başladığı görülmektedir (Çizelge 5.1) (90). Ancak günümüzde turizm hareketlenmeleri sonucu tersine göçlerin başladığı yapılan sözlü görüşmeler sonucunda öğrenilmiştir.

Çizelge 5.1. 1940 – 2000 yılları arası Cumalıkızık nüfus verileri

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
1940	448	479	927
1955	484	500	984
1970	437	435	872
1975	435	434	869
1980	423	428	851
1985	426	417	843

Mahalle statüsünde olmasına karşın, yerinde yapılan arazi çalışmaları ve anketler sonucunda yerleşimin kırsal özelliğini koruduğu tespit edilmiştir.

Yapılan araştırmalarda, yerleşim tarihi ile ilgili olarak pekçok rivayete rastlanılmıştır. Bir rivayete göre, Uludağ'ın kuzeyindeki dik etekler ile vadilerin arasında sıkışıp kalan yöre köylerine bu konumlarından dolayı “kızık” adı verilmiş, köylerin birbirinden ayrılmalrı için de dereye yakın olanına Derekızık, fidyeye verene Fidyekızık ve kızık köylerinden topluca gidilerek Cuma namazı kılınan köye de Cumalıkızık adları verilmiştir (72). Bir başka rivayete göre, Orhan Gazi Bursa'nın fethi öncesinde lojistik destek sağlamak amacıyla kızık köylerini kurdurmuştur. Bir diğer rivayete göre de; Anadolu Selçuklularının zayıflama döneminde Anadolu'ya gelen Türkmen boylarından “Kızıklar”, Ertuğrul Gazi'nin huzuruna çıkarak kendilerine yerleşecek bir yer göstermesini istemişler, Ertuğrul Gazi'de düşmanlık olmasını istemediği için, Bursa Uludağ eteklerini yurt olarak vermiştir. Bir başka rivayete göre; Ertuğrul Gazi, Karakeçili Aşireti'nin yedi kızını Kızıklı Bey'in yedi

oğlu ile evlendirmiş ve Uludağ eteklerinde yedi köy kurulmuş. Bu yedi köyden Cumali Bey'in köyüne Cumalıkızık, Fethi Bey'in köyüne Fethikızık vb. şekillerde Kızıklı Bey'in oğullarının isimleri verilmiştir (73). Yerli halk ile yapılan sohbetlerde ve köy muhtar vekili ile yapılan görüşmede, kabul gören rivayetin, toplu olarak Cuma namazının bu köyde kılınması ile ilgili olan olduğu görülmüştür. Ancak "Kızık"ların bir Türkmen boyu olduğu da göz ardı edilmemelidir.

Cumalıkızık kırsal yerleşimi iklimsel özellikler açısından Bursa ili ile aynı özellikleri taşımaktadır. Akdeniz iklimi ile Karadeniz iklimi arasında geçiş özelliği gösteren bir iklime sahiptir. Yıllık sıcaklık, yağış, güneşlenme ve nem durumları incelenecek olursa, yıllık ortalama sıcaklığın 14.6°C , yıllık ortalama yağış miktarının 696.3 mm, yıllık güneşlenme süresinin (saat ve dakika / gün) 6.35 ve yıllık ortalama oransal nem miktarının % 69 olduğu görülür [Çizelge 5.2 (74)].

Çizelge 5.2. İklimsel veriler

Aylar	Ortalama sıcaklık (santigrat derecesi)	En yüksek sıcaklık (santigrat derecesi)	En düşük sıcaklık (santigrat derecesi)	Ortalama oransal nem (%)	Günlük en çok yağış miktarı (mm)	Ortalama yağış miktarı (mm)
Ocak	5.3	23.8	-20.5	74	57.6	92.3
Şubat	6.2	26.1	-25.7	73	55.9	74.8
Mart	8.3	32.5	-10.5	70	39.8	67.9
Nisan	13	36.2	-4.2	70	39.0	59.2
Mayıs	17.6	37.0	0.8	69	49.2	52
Haziran	22.1	40.5	4	62	47.2	30.7
Temmuz	24.5	41.3	8.3	58	200.9	24.7
Ağustos	24.1	42.6	7.6	60	68.9	17.2
Eylül	20.1	40.1	3.3	66	103.2	38.5
Ekim	15.6	37.3	-1	72	71.5	58.4
Kasım	11.2	31.0	-8.4	75	79.7	78.1
Aralık	7.6	26.5	-17.9	74	89.2	102.5
Yıllık	14.6	42.6	-25.7	69	200.9	696.3

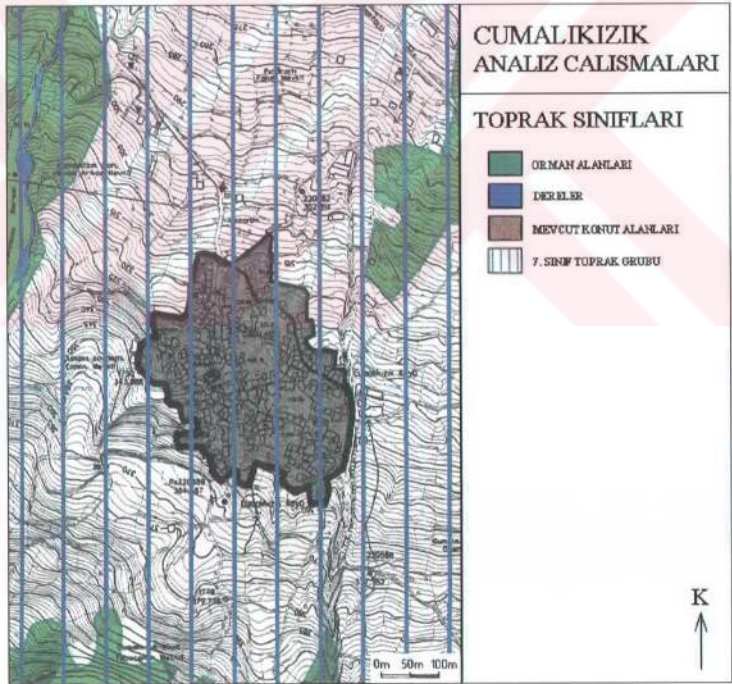
Yıllık iklim verileri incelendiğinde en sıcak geçen ayların Haziran, Temmuz, Ağustos ve Eylül ayları, en soğuk ayların ise Aralık, Ocak ve Şubat ayları olduğu görülmektedir. En fazla yağışın olduğu aylar ise Aralık ve Ocak aylarıdır (Çizelge 5.2). Yerleşimde oransal nem oranı yaz ayları (Haziran, Temmuz, Ağustos) hariç hemen hemen eş düzeydedir. Yerleşimde ortalama karlı günlerin sayısı 3.6 gün ile en fazla Ocak ayında. Yine en fazla donlu günlerin olduğu ay 10.5 ile Ocak ayıdır [Çizelge 5.3 (74)]. İncelenen iklimsel veriler 1929 – 1990 yılları arasındaki iklim verilerinin ortalamasıdır. Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü'nde, verileri güncellemek için, yapılan görüşmelerde, belli bir yıla ait veriler yerine, dönemsel ortalama verilerin daha güvenli olduğu öğrenilmiştir. Bu sebeple de, en son döneme ait ortalama veriler esas alınmıştır.

Çizelge 5.3. İklimsel veriler (devam)

Aylar	Güneşlenme süresi (saat ve dakika/gün)	Ortalama yağışlı gün sayısı	Ortalama donlu gün sayısı	Ortalama karla örtülü gün sayısı
Ocak	2.59	15.3	10.5	3.6
Şubat	3.34	13.9	8.6	3.2
Mart	4.21	12.4	6.3	1
Nisan	6.02	11.3	0.8	0
Mayıs	8.13	9.2	-	-
Haziran	10.16	5.9	-	-
Temmuz	11.13	3.2	-	-
Ağustos	10.4	2.8	-	-
Eylül	8.23	4.7	-	-
Ekim	5.56	8.8	0.1	-
Kasım	4.16	11.6	2.2	0.2
Aralık	3.06	14.4	6.4	0.5
Yıllık	6.35	113.5	34.8	9.4

İklim açısından genel olarak bakıldığında, bölgenin yumuşak bir iklim yapısına sahip olduğu ve yılın tüm aylarında yağış gözlenebileceği söylenebilir.

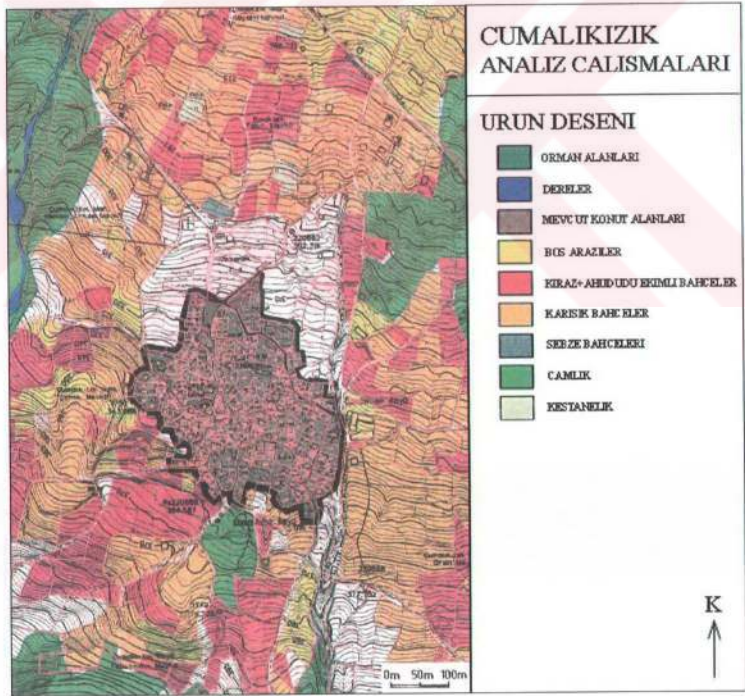
Cumalıkızık kırsal yerleşimi, iklimsel özellikleri sebebiyle, Türkiye'nin pek çok bölgesine oranla bitki çeşitliliğinin fazlaştığı ve tarımsal ürün çeşidinin arttığı bir doğal yapı gösterir. Cumalıkızık yerleşik alanı ve yakın çevresi 7. sınıf tarım topraklarından oluşmaktadır. Arazinin sulak olması verimliliği arttırmakta, bu da ürün çeşitliliğinin artmasına olanak vermektedir [Harita 5.3 (75)]. Yerleşim çevresindeki tarımsal ürün desenine göre, bölgede yetiştirilen ürünler kiraz, ahududu, kestane, böğürtlen, karışık bahçeler (elma, ayva, armut, şeftali, çilek vb.), sebze bahçeleri (fasulye, domates, biber, patlıcan vb.) olarak sıralanabilir [Çizelge 5.4 (76), Harita 5.4 (75)].

Harita 5.3. Toprak sınıfları

Çizelge 5.4. Cumalıkızık bitkisel ürün döküm cetveli

Ürün	Ağaç sayısı	Ekilen dönüm	Hasat dönemi	Ücret (kg) (x1000)	Üretim miktarı (ton)
Kiraz	3000-3500	150	Haziran	300	150
Ahududu	72 000 fide	120	Haziran Temmuz	700	145
Kestane	3000	200	Eylül	400	150
Böğürtlen	-	30-40	Haziran	600	150
Karışık bahçeler (meyve-sebze)	3000-4000	300	Haziran Eylül	200 (ortalama)	150

Harita 5.4. Ürün Deseni

Yerleşimde yetiştirilen ürünler, kestane hariç, Cumalıkızık tarımsal kalkınma kooperatifi aracılığı ile satılmaktadır. Kestane, Bursa'daki kestane şekeri üreticileri tarafından, doğrudan üreticiden satın alınmaktadır. Ürün fiyatları, ürünün satıldığı döneme göre belirlenmekte, kış koşullarının sert geçtiği dönemlerde, ürünün az olması durumunda fiyatlar artmaktadır. Ancak, her koşulda kooperatifin belirlediği fiyat geçerli olmaktadır.

Yerleşimde tarımsal üretimin yanı sıra hayvancılık ile geçimini sağlayan aileler de bulunmaktadır. Ailelerin bir kısmı ise kendi ihtiyaçlarını karşılamak üzere hayvan yetiştirmektedirler. Yerleşimde hayvancılık ile geçinen ailelerin oranı, kentleşme, ekonomik olanaksızlıklar ve bakım imkanlarının yetersiz olması sebepleriyle son 10 yılda %90 oranında azalmıştır (Ek-10, 91).

Cumalıkızık mahallesi yerleşik alanı yaklaşık 10 ha büyüklüktedir (mezarlıklar hariç). Uludağ'ın kuzey yamaçlarına yaslanmış olan köyde, organik dokuya uygun olarak şekillenen, yer yer sadece bir insanın geçebileceği kadar daralan taş döşemeli yollar kimi zaman çıkmaz sokaklara dönüşmektedir (Resim 5.1).

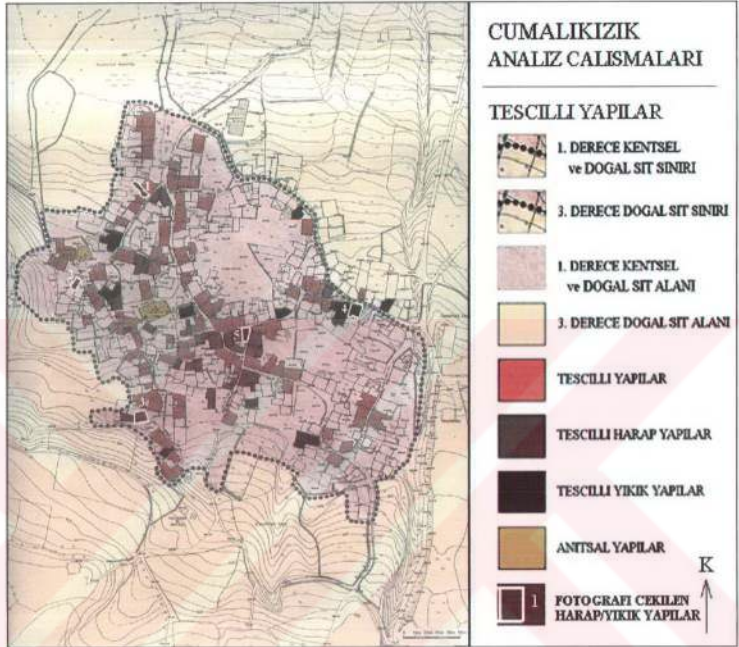

Resim 5.1. Dar ve çıkmaz sokaklara örnekler

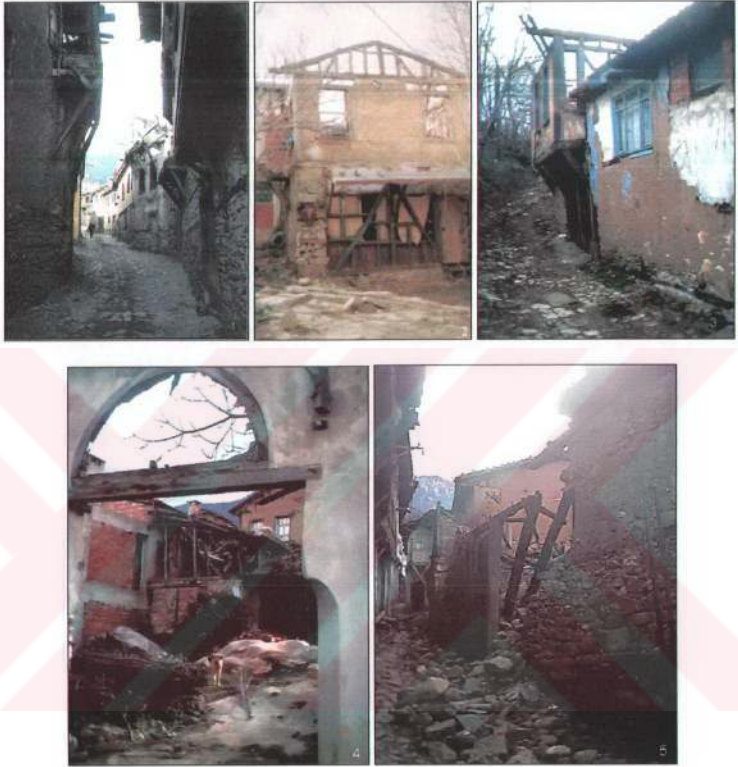
Cumalıkızık yerleşimi 1981 yılında hem doğal hem de kentsel sit ilan edilmiş, 1990'da tescil işlemleri tamamlanmış, 1993 yılında ise koruma amaçlı imar planı onaylanmıştır. Ancak koruma amaçlı imar planı incelendiğinde, sayısallaştırılmış halihazır harita ile koruma amaçlı imar planının veri düzenlenminde çakışmadığı görülmektedir. Gerek eş yükselti eğrileri gerekse ilkokul, cami benzeri büyük ölçekli yapılar dahil, birçok yapının koordinatları çakışmamaktadır (Ek-11, Ek-12). Bu nedenle planın uygulanması durumunda aplikasyon açısından büyük sakıncalar doğacağı anlaşılmaktadır. Hazırlanan koruma imar planı daha ziyade mevcut dokunun korunmasına yönelik olarak hazırlanmış olup, çevre düzenine ilişkin ve altyapıya yönelik kararları içermemektedir.

Yerleşim ve yakın çevresinde, sit kararı olmayan alan bulunmamaktadır. Sit sınırının içindeki alan 1. derece doğal sit ve kentsel sit, sınırın dışındaki alanlar ise 3. derece doğal sit alanı olarak belirlenmiştir (Harita 5.5). Ancak sit kararlarından sonra korunması amaçlanan doku iyice harap olmuş, yerel halkın yeterince bilinçli olmaması ve bunun yanı sıra ekonomik imkansızlıklar sebebiyle, özellikle tescilli yapılar iyice bakımsızlaşmış, tarihi değeri olan pekçok yapı yıkılmaya yüz tutmuştur (Resim 5.2, Harita 5.5). Yerleşimde toplam 122 tescilli yapı bulunmaktadır (Ek 8) ve bu tescilli yapılardan 16 tanesi yıkılmıştır (Harita 5.5).

1993 yılında koruma amaçlı imar planı onaylandıktan sonra, yerleşim ile ilgili alınacak tüm kararlarda Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun görüşü istenmiştir (77). 1991 – 2002 yılları arasında alınan Koruma Kurulu kararları incelendiğinde, 15 kurul kararından 6'sının yerleşimin geneli ile ilgili olduğu, 9'unun ise yapı ölçeğinde olduğu görülmektedir. Yerleşim geneli ile ilgili olan kararlar, genel yapılaşma koşulları, altyapı, otopark ve ulaşım düzenlemeleri, Cumalıkızık Kahvehane'si çevre düzenlemesi, bakım ve onarımı ve Cumalıkızık Cami ile ilgilidir (Ek 8).

Harita 5.5. Kültür varlığı olarak tescil edilmiş / yasal koruma altına alınmış yapılar ve alanlar (1. derece kentsel ve doğal sit sınırı ile 3. derece doğal sit sınırı aynıdır)

Resim 5.2. Harap tescilli yapılar

Çevre öğeleri açısından incelendiğinde, Cumalıkızık girişine kadar asfalt olan yolun, yerleşime ait mezarlıktan itibaren doğal taş kaplamaya dönüştüğü görülmektedir. Yerleşimin girişindeki mezarlıklar yeşil alanlar olmalarına karşın, bu alanlara özel bakım uygulanmamaktadır. Mezarlıklardan sonra ulaşılan geniş meydan, restore edilmiş tarihi yapıları, çeşmesi ve anıt ağaç olarak tescil edilmiş iki çınar ağacı ile yerleşimin geleneksel yapısını ve tarihini dokusunu yansıtmaktadır (Resim 5.3, Resim 5.4).

Resim 5.3. Cumalıkızık girişi ve girişteki meydan

Resim 5.4. Cumalıkızık meydanındaki çeşme

Cumalıkızık kırsal yerleşimi, organik dokuya uygun olarak yapılaşmış, yollar ve konutların yönlenmeleri bu dokuya uygun biçimde gelişmiştir [Resim 5.5 (78),

Harita 5.6). İklim koşulları (yağışlar, rüzgar vb.) sebebiyle ve arazinin eğimi dolayısı ile yapılar birbirlerine son derece yakın konumlandırılmıştır.

Yerleşime kuşbakışı bakıldığında, kimi yerde çatılar birleşmiş gibi görünür, sokak dokusu kaybolur. Yerleşimin bir diğer özelliği ise taş kaplı sokaklarında dikkati çekmektedir. Arnavut kaldırımı yapım tarzındaki sokaklar, iki kenardan ortaya doğru meyilli olarak taş döşenmiş sokaklarda, yağışlı günlerde yağmur suları ve kış sonrasında Uludağ'dan gelen erimiş kar suları, sokak ortasından akarak yerleşime ayrı bir özellik katmaktadır [Resim 5.7 a (79), b]. Sokaklardan akan sular köyün girişindeki mazgalda toplanarak kanallar ile tarım alalarının ve bahçelerin sulanmasında kullanılmaktadır. Yerleşim bütünüyle geleneksel Osmanlı konut dokusu niteliklerini yansıtmaktadır. Bu özelliği sebebiyle yerleşimde avlular yeşil alanlar olarak kullanılmakta, yerleşimde özel bir ağaçlandırma yapılmamaktadır.

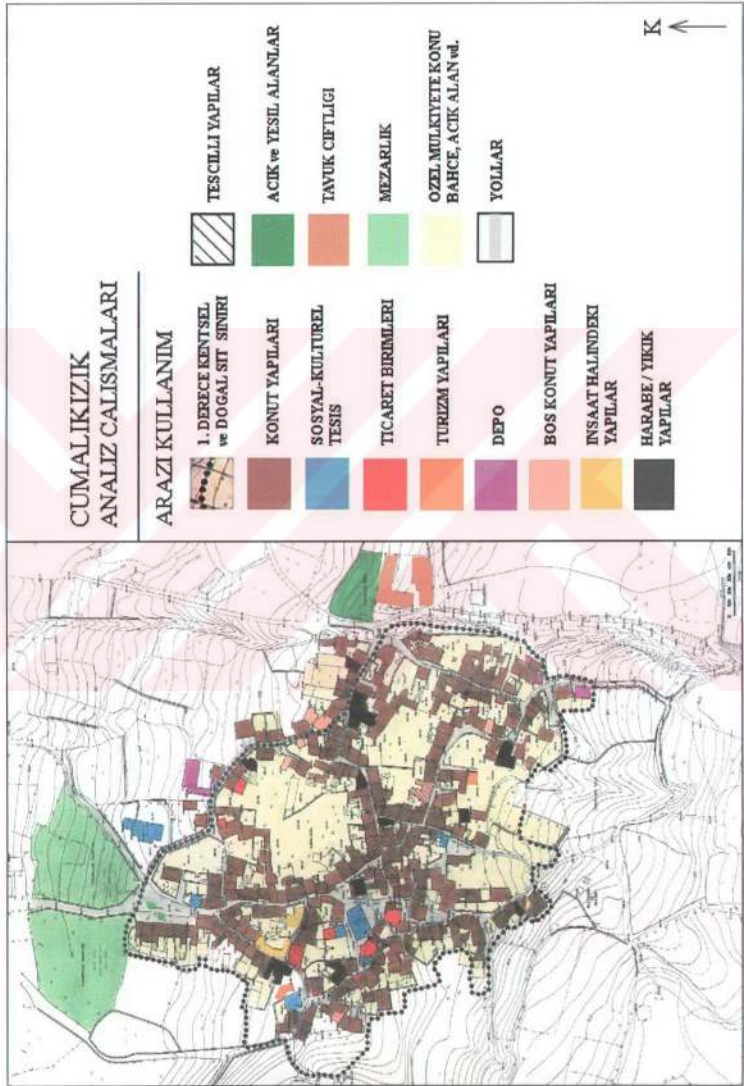
Yerleşimde, yerel halkın özellikle de çocukların kullanımına yönelik olarak bir park düzenlemesi yapılmış ancak alanın yanlış yer seçimi (Harita 5.6), yeterince bakımlı olmaması ve parkta yapay ya da doğal gölge alan bulunmaması sebebiyle kullanılmamaktadır (Resim 5.6).

Resim 5.5. Cumalıkızık genel görünüm

Resim 5.6. Cumalıkızık parkı

Harita 5.6. Arazi kullanımı

Resim 5.7. Cumalıkızık'ta sokak dokusu

Yerleşimde 265 konut bulunmakta, ancak bunların %68'i (180 konut) kullanılmaktadır. Yerleşimde, 2 anıtsal yapı (hamam ve cami), bir müze, iki de anıtsal çınar ağacı bulunmaktadır (Resim 5.8). Yerleşimde, caminin karşısındaki eski muhtarlık binası "Cumalıkızık Etnoğrafya Müzesi"ne dönüştürülmüştür (Resim 5.9). Turistler tarafından ilgi ile gezilen müzede, yerleşimde eskiden kullanılan aletler sergilenmektedir.

Resim 5.8. Cumalıkızık Hamam, Cami

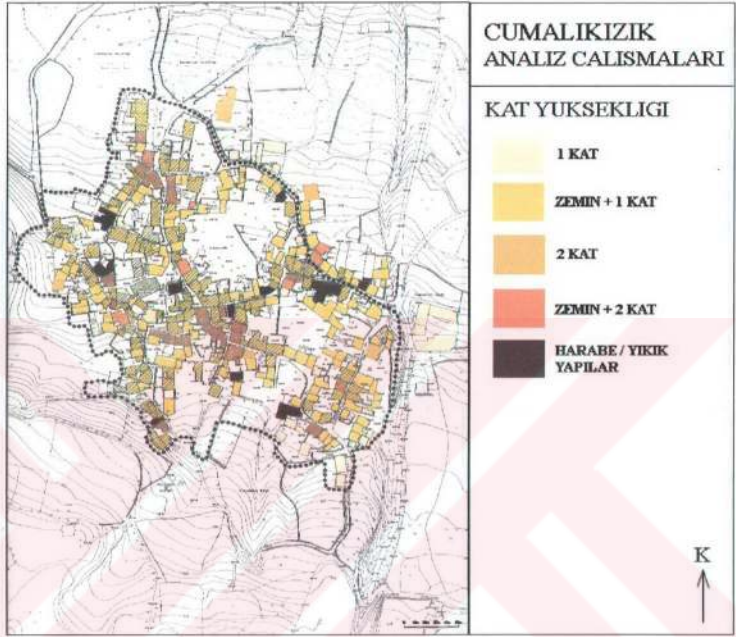

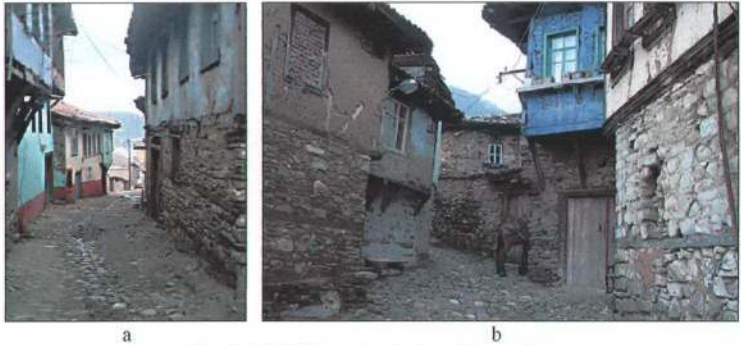
Resim 5.9. Cumalıkızık Etnoğrafya Müzesi

Yerleşimin sosyal ve kültürel yapısına yönelik olarak oluşturulmuş / inşa edilmiş tesis, yok denecek kadar azdır. Yerleşimde bir ilkokul, bir dikiş nakış kursu, bir “yerel gündem 21 ofisi” bulunmaktadır. Yerel halk, ekonomik yapının tarıma dayalı olması sebebiyle zamanının büyük çoğunluğunu tarlada çalışarak geçirmekte, kadınlar tarladan sonra ev işleri ile uğraşmaktadır. Yerleşimde kırsal yaşamın getirdiği bir sosyal yaşamdan bahsedilebilir. Erkekler tarlada olmadıkları zaman kahvede vakit geçirmekte, kadınlar ise çok az olan serbest vakitlerinde komşu ziyaretlerine gitmektedirler.

Yerleşimdeki yapılar mimari özellikleri açısından incelendiğinde, Cumalıkızık konutlarının genellikle 2 (zemin+1) ya da 3 (zemin+2) katlı olduğu görülmektedir (Harita 5.7). Geleneksel özelliklere sahip yapılar, zemin katlar ahşap hatıllı taş duvar, üst katlar ahşap strüktür, kerpiç ya da tuğla dolgu tekniği ile yapılmıştır (Resim 5.10 a, Resim 5.10 b (78), Resim 5.10 c). Diğer yapılar betonarme ya da tuğla yığma yapılarıdır (Harita 5.8). Plan şemaları çoğunlukla “dış sofalı” plan tipolojisine uygun olarak inşa edilmişlerdir (Resim 5.11). Avluya girişler genellikle iki kanatlı kapılar ile sağlanır (Resim 5.11). Zemin katta çoğunlukla depo alanları, ahır ve tuvalet, üst katlarda ise yaşama mekanları yer almaktadır. Konutların zemin katları, konuttaki mahremiyet olgusundan kaynaklı olarak, sağır duvarlardan oluşmakta, üst katlarda sokağa açılan çıkımlar bulunmaktadır.

Harita 5.7. Kat yükseklikleri

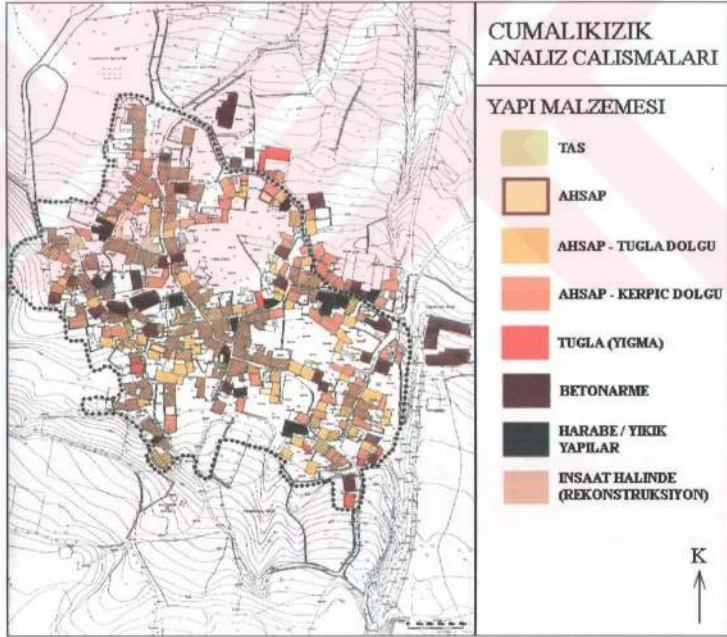

Resim 5.10. Yapım türlerine göre yapılar

c

Resim 5.10. Yapım türlerine göre yapılar (devam)

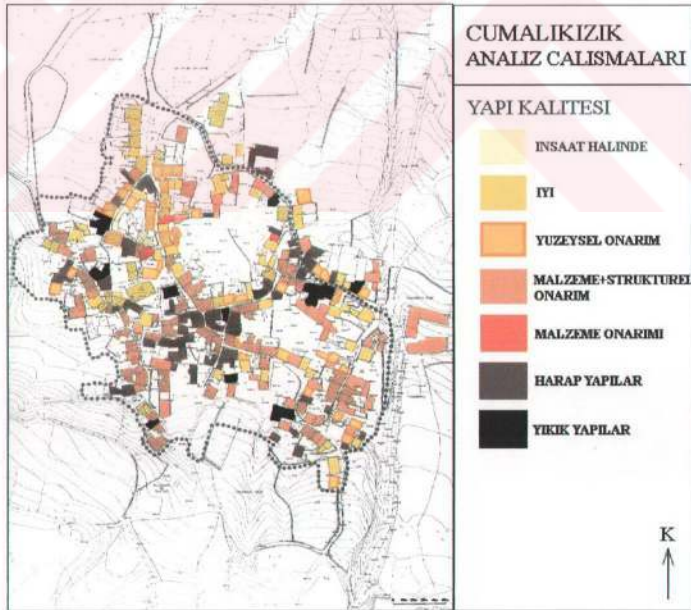

Harita 5.8. Yapı malzemesi

Resim 5.11. Dış sofalı konut ve avlu girişi

Yapı kalitesi açısından incelendiğinde, yerleşimdeki yapıların %39'unun malzeme ve strüktürel onarım, %13'ünün sadece yüzeysel onarım gerektirdiği, %18'inin harap ve % 5'inin yıkık durumda olduğu görülmektedir. Buna karşın yerleşimdeki yapıların % 24'ü iyi durumdadır (Harita 5.9).

Harita 5.9. Yapı kalitesi

Yerleşimin tarihi öneminin yerel halk tarafından kavranmasıyla ve bu değerin turizm amaçlı kullanımı sonucu ekonomik kalkınmanın sağlanabileceğinin farkına varılmasından sonra yerleşimdeki tarihi yapıların restorasyonu artmış, ekonomik açıdan yeterli imkanlara sahip aileler evlerini restore etmeye başlamışlardır [Resim 5.12 a (80), Resim 5.12 b (78)]. Büyükşehir Belediyesi tarafından başlatılan restorasyon uygulamaları özellikle turizm sektörü için tetikleyici olmuş, yerel gündem 21 çalışmaları ile Cumalıkızık'ın tanıtımı hız kazanmıştır.

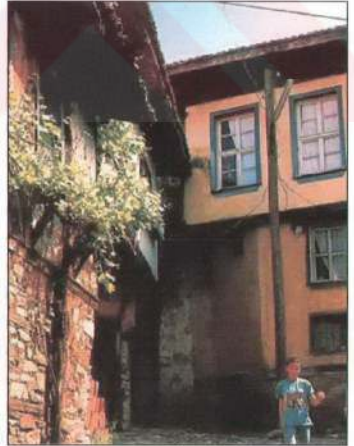
a

b

a

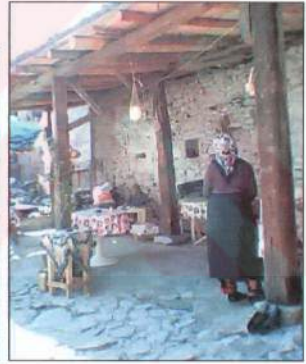

b

Resim 5.12. Restore edilmiş yapılara örnekler

a. Restorasyondan önce, b. Restorasyondan sonra

Yerleşimde turizmin gelişmeye başlaması ile birlikte ticarete yönelik kullanımlar artmış, basit gastronomi birimleri (gözleme evleri) açılmış ya da avlular hafta sonu bu yiyeceklerin satışına yönelik olarak kullanılmaya başlanmış (Resim 5.13) ve pansiyonculuk gündeme gelmiştir. Yerleşim girişindeki geniş alanda, gelen turistlere satış yapmaya yönelik olarak tezgahlar kurulmuş, bu tezgahlarda yerel gıdalar ve yerel el sanatları satışları başlamıştır (Resim 5.14). Yerleşimde iki pansiyon bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi belediye tarafından restore edilerek işletmeciye bırakılmış [Konak Pansiyon (Hatçe'nin Yeri)] (Resim 5.15), diğeri ise kişisel girişimler sonucu açılmıştır (Mavi Boncuk) (Resim 5.16). Pansiyonlar hafta sonları, gerek yerli gerekse yabancı turistlerin Cumalıkızık'a olan yoğun ilgisi sonucu, %100 doluluk oranına ulaşmaktadır.

Resim.5.13. Avluların turistik amaçlı kullanımı

Resim 5.14. Yerel el işi ve gıdaların satıldığı tezgahlar

Resim 5.15. Konak Pansiyon

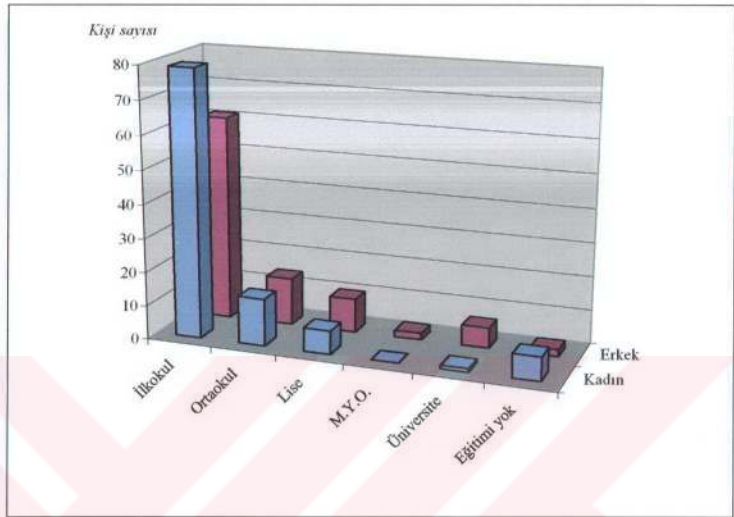
Resim 5.16. Mavi Boncuk Pansiyon

Cumalıkızık yerleşiminde, turizm sektörü bağlamında kırsal turizmin gelişebilirliğini ve geleneksel kırsal dokunun, kırsal turizm ile korunabilirliğini tespit edebilmek amacıyla anket uygulanmıştır. Uygulanan anket çalışması kapsamında; anketlerin değerlendirilmesi sırasında yalnızca kırsal turizmin gelişebilirliği konusunda bire bir etken olan sorular değerlendirme kapsamına alınmıştır.

1. bölümde hanehalkı bilgileri, ikinci bölümde konut bilgileri, üçüncü bölümde konut konforuna ilişkin bilgiler, dördüncü bölümde sosyal ve ekonomik duruma ilişkin bilgiler, beşinci bölümde hareketlilik ve göç olgusu, altıncı bölümde günlük yaşam ve geleneklere ilişkin bilgiler ve son bölümde de turizme yönelik olarak halkın görüş, tutum ve davranışları irdelenmeye ve incelenmeye çalışılmıştır (Ek 9).

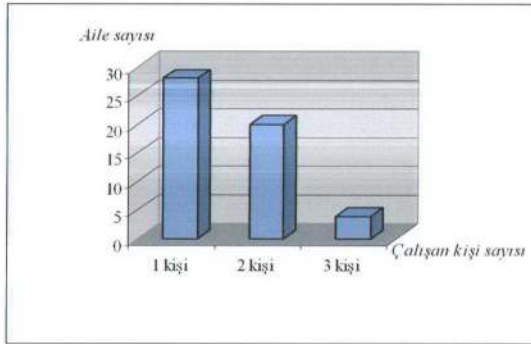
Hane halkı bilgilerine ilişkin soruların olduğu *birinci bölümde*, hanedeki aile sayısı (bir evde kaç aile olduğu), ailedeki kişi sayısı, eğitim durumları, ailede çalışan kişi sayısı, çalıştıkları kurumlar ve tahmini aylık gelirleri sorulmuştur. Buna göre; yerleşimde geleneksel aile yapısının yerini yavaş yavaş çekirdek aile tipinin almaya başladığı söylenebilir, yerleşimde % 84 oranında hanede 1 ailenin yaşadığı görülmektedir. Bu da evlenen çocukların, ailenin yanında yaşamak yerine kendi evlerinde yaşamayı tercih ettiklerinin bir göstergesidir. Çekirdek aile yapısının bir diğer göstergesi de ailedeki kişi sayılarıdır. Yerleşimde % 50 oranında 3-4 kişilik ailelerin bulunması sonucunda çekirdek aile yapısının geliştiği söylenebilir.

Yerleşimde eğitim durumu incelendiğinde ilkokul mezunu olanların oranının % 96 olduğu görülmektedir. Kadınların eğitim oranı erkeklerden daha yüksektir ancak buna karşın eğitim düzeyi daha düşüktür. Bu da, kadınların ilkokuldan sonra okumayı bırakıp tarla işleri ve ev işlerine yöneldiğinin, erkek çocukların ise okumak için başka kasaba ya da şehir merkezine gönderildiğinin bir göstergesidir (Şekil 5.1).

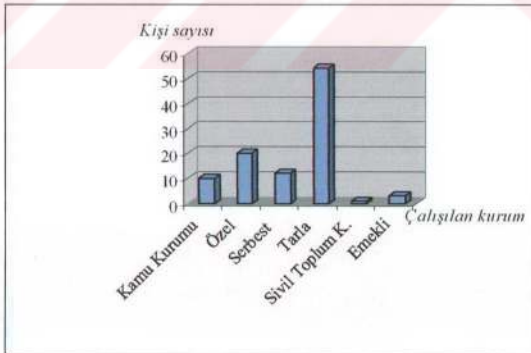
Şekil 5.1. Eğitim Durumu

Hanehalkı bilgilerine ilişkin bir diğer soru ailede çalışan kişilere yöneliktir. Ailede çalışan kişi sayılarına bakıldığında yerleşimdeki ailelerin %54'ünde bir kişi, %38'inde 2 kişi, % 8'inde ise 3 kişi çalışmaktadır (Şekil 5.2). Ancak yerleşimin ekonomisi temelde bahçe tarımına dayandığı için özellikle hasat mevsiminde tüm aile bireyleri bahçede ya da tarlada çalışmaktadırlar. Ayrıca aileler turizmden de gelir elde etmektedirler. Yerleşimde kadınlar el işi yaparak ve / veya yerel gıdalar satarak aile ekonomisine katkıda bulunmaktadırlar. Bu soru ile belirlenmeye çalışılan belli bir maaş / ücret karşılığı çalışan kişilerin oranıdır.

Şekil 5.2. Ailede çalışan kişi sayısı

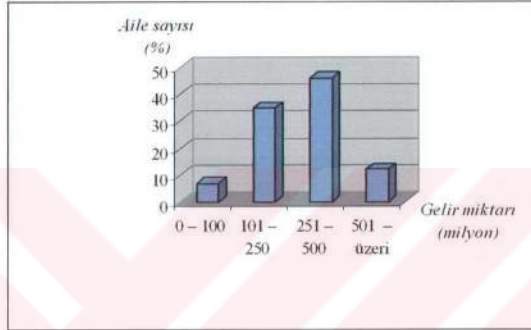
Ailede çalışan kişilerin hangi kurum ve kuruluşlarda / hangi işlerde çalıştıklarına bakıldığında ise halkın % 54'ünün sadece tarlada çalışmakta olduğu, % 20'sinin özel kurum ve kuruluşlarda genelde işçi olarak çalıştığı (özellikle de sanayi ve tekstil işinde), % 10'unun ise kamu kurum ve kuruluşlarında yer aldığı görülmektedir (Şekil 5.3).

Şekil 5.3. Aile bireylerinin çalıştığı kurumlar

Gelir düzeyi ile ilgili olarak sorulan soruya genelde doğrudan yanıt alınamamıştır. Geçimlerini tarımdan sağlayan aileler ise kazançlarını yıllık sağladıkları için

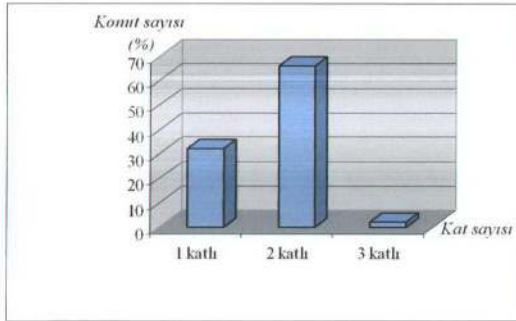
verdikleri değerler yıllık değerlerdir. Bu sebeple, gelir düzeyinin gruplanabilmesi için tüm gelir miktarları aylık değerlere dönüştürülmüş, bu değerler gruplandırılmıştır. Bu gruplamaya göre; yerleşimde ortalama gelir % 46 oranında 251 – 500 milyon arasındadır (Şekil 5.4).

Şekil 5.4. Ailelerin gelir durumu

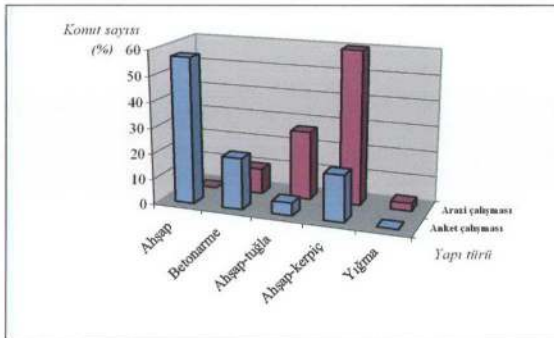
Konuta ilişkin bilgilerin sorgulandığı *ikinci bölümde*, kat sayısı, yapı türü, mülkiyet durumu, konut alanının ve ıslak mekanların büyüklüklerinin yeterliliği ve konutta değişiklik yapıp yapılmadığı, değişiklik yapıldıysa hangi değişikliklerin yapıldığı sorulmuştur.

Yerleşimde yapılar genelde iki katlıdır (zemin + 1). Giriş katlar ahşap hatıllı taş duvar, üst katlar ahşap strüktür arasında kerpiç ya da tuğla dolgu lu hımsı tekniği ile yapılmış evlerdir. Yerleşimdeki iki katlı konutlar % 66'lık bir orana sahipken tek katlı konutlar % 32, üç katlı konutlar % 2 oranında bulunmaktadır (Şekil 5.5).

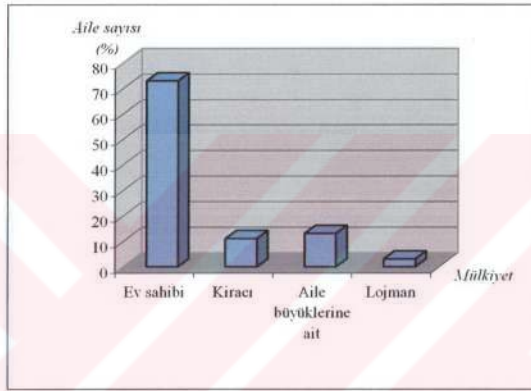
Şekil 5.5. Kat Sayısı

Yerleşimdeki konutların yapım türleri incelendiğinde, yapılan anketlere göre yerleşimde en fazla görülen yapı türü ahşap iken (% 57), arazi çalışmalarında ahşap strüktür arasında kerpiç dolgu yapı türünün en fazla olduğu (% 60) tespit edilmiştir. Sonuçlardaki bu farklılaşmada, rastgele örneklem dışında, yerel halkın yapı türleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmaması da önemli bir etkindir. Yapı türü ile ilgili soruda, ahşap strüktürlü yapılar dolgu malzemesine bakılmaksızın sadece ahşap olarak yanıtlanmıştır. Bu sebeple de anketlerde en fazla görülen yapı türü ahşap olarak ortaya çıkmıştır. Ahşap strüktür kerpiç dolgudan sonra yerleşimde en çok görülen yapı türü ahşap strüktür tuğla dolgu'dur (% 26) (Şekil 5.6).

Şekil 5.6. Yapı Türü

Mülkiyet durumuna bakıldığında, ev sahipliği oranının yüksek olduğu (% 73) görülmektedir. Aile büyüklerine ait bir evde oturanların oranı % 13, kirada oturanların oranı % 11'dir. Bunların yanısıra yerleşim de iki de lojman bulunmaktadır (Şekil 5.7).

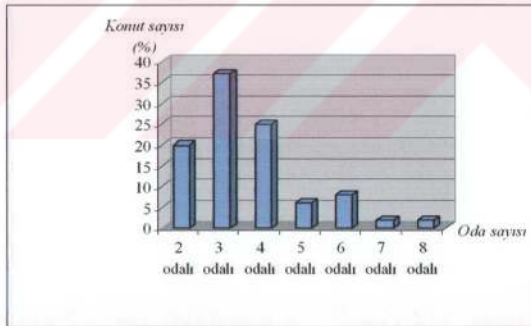
Şekil 5.7. Mülkiyet Durumu

Kırsal turizmin geliştirilebilmesi, yerel halkın evlerinde ücret karşılığı misafir ağırlamaları, yani bir başka deyişle evlerini pansiyon olarak kullandırmaları ile yakından ilişkilidir. Bu sebeple mülkiyet durumu ile evde ücretli misafir ağırlama durumu karşılaştırılmış, bunun sonucunda ise ev sahibi olanların %85'inin evinde ücretli misafir ağırlamak istemediği görülmüştür, tüm anket yapılan kişiler içinde bu oran %61'dir (Çizelge 5.5). Yerleşimde lojmanda oturan iki aile vardır, eğitim düzeyi yüksek olan bu aileler (üniversite mezunu) evlerinde ücretli misafir ağırlayabileceklerini söylemişlerdir ancak evlerinin lojman olması sebebiyle böyle bir durum söz konusu değildir. Ancak buradan, ücretli misafir ağırlamanın ve dolayısıyla da turizm gelişimini sağlamanın eğitim düzeyi ile ilişkili olduğu sonucuna varılabilir.

Çizelge 5.5. Mülkiyet durumu ile ücretli turist ağırlama isteği ilişkisi

Mülkiyet Durumu	Evde ücretli misafir ağırlayıp ağırlamayacağı			
	Evde ücretli misafir ağırlar		Evde ücretli misafir ağırlamaz	
	Kişi sayısı	%	Kişi sayısı	%
Ev sahibi	6	11	34	61
Kiracı	2	4	4	7
Aile büyüklerine ait	1	2	6	11
Lojman	2	4	-	-
Toplam	11	21	44	79

Yerleşimdeki konutların oda sayıları incelendiğinde en çok 3 odalı konutların olduğu (%37) görülür. Bunu 4 odalı ve 2 odalı konutlar izlemektedir. En çok oda sayısına sahip olan konut ise 8 odalıdır (Şekil 5.8).

Şekil 5.8. Konutlardaki oda sayısı

En çok, oda sayısı 2 – 3 olan aileler evlerinde ücret karşılığında konuk ağırlamak istemektedirler (Çizelge 5.6). Bu durumun ailenin gelir durumu ile ilişkili olup olmadığı ilişkisi, ek gelir ihtiyacını göstereceği için önemlidir. Evi 2 – 3 odalı olup, evinde ücretli misafir ağırlamak isteyen aile sayısı 18'dir, ancak bunlardan sadece 7'sinin gelir durumu bilinmektedir. Bu ilişkiye bakıldığında ise, gelir durumu bilinen

ve ücretli turist ağırlamak isteyen 7 aileden 4'ünün evi 2 – 3 odalıdır ve bu ailelerin gelir durumları 500 milyonun altındadır (Çizelge 5.7). Bu da bize ek gelir ihtiyacı olduğu için ailelerin, konut koşulları uygun olmadığı halde, evlerinde ücretli misafir ağırlamak istediklerini gösterir.

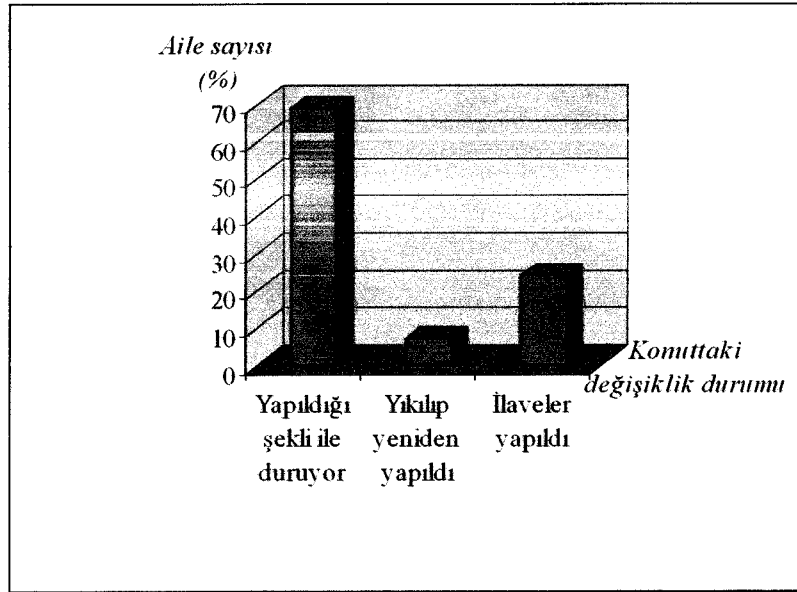
Çizelge 5.6. Oda sayısı ile ücretli turist ağırlama isteği ilişkisi

Oda Sayısı	Evde ücretli misafir ağırlayıp ağırlamayacağı			
	Evde ücretli misafir ağırlar		Evde ücretli misafir ağırlamaz	
	Kişi sayısı	%	Kişi sayısı	%
2 oda	4	8	6	11
3 oda	5	10	14	27
4 oda	1	2	12	24
5 oda	-	-	3	6
6 oda	1	2	3	6
7 oda	-	-	1	2
8 oda	-	-	1	2
Toplam	11	22	40	78

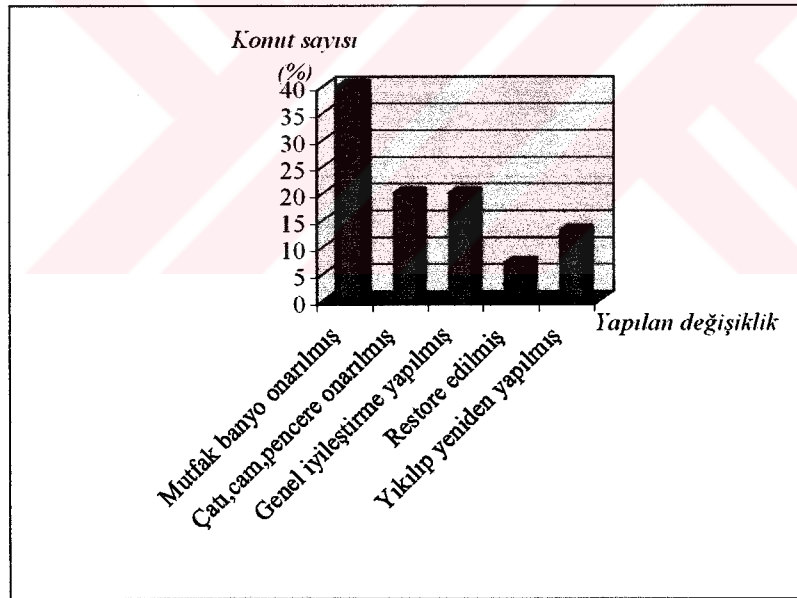
Çizelge 5.7. Evlerinde ücretli misafir ağırlamak isteyenlerin, oda sayıları ve gelir durumları ilişkisi

Oda sayısı	Gelir Durumu			
	0-100 milyon	101-250 milyon	251-500 milyon	501 milyon ve üzeri
2 oda		1		1
3 oda	1		2	
4 oda		1		
5 oda				
6 oda			1	
7 oda				
8 oda				
Toplam	1	2	3	1

Yerleşimdeki konutlar güncel ihtiyaçlarını karşılamada kimi zaman yetersiz kalabilmektedir. Ayrıca konutlar fiziksel olarak da dönem dönem bakım gerektirmektedir. Yapılan anketlerde, yerleşimdeki konutların % 69 oranında yapıldığı şekli ile korunduğu tespit edilmiştir. Konutların % 24'ünde mutfak ya da banyo ilavesi / onarımı, çatı, cam, pencere vb. onarımlar, genel iyileştirme ya da restorasyon gibi değişiklikler yapılmıştır. Tescilli konutlardan biri belediye tarafından yıkılıp yeniden, rekonstrüksiyon uygulaması olarak yapılmış, diğer bir konut ise sahibi tarafından yıkılarak betonarme olarak tekrar yapılmıştır (Şekil 5.9, Şekil 5.10).

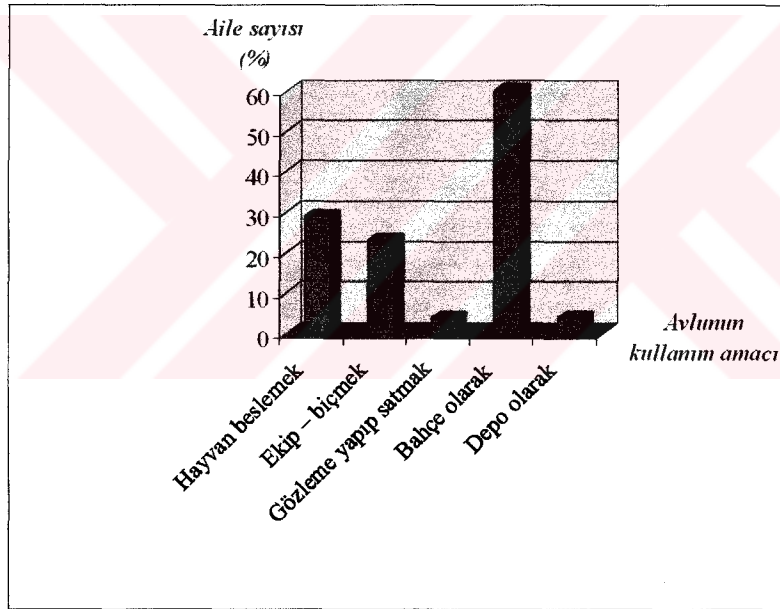
Şekil 5.9. Konutta yapılan değişiklik durumu

Şekil 5.10. Konutlarda yapılan değişiklikler

Üçüncü bölümde, konut konforuna ilişkin olarak konutların alansal büyüklükleri (m^2 'si), bahçe ya da avlunun varlığı ve kullanım amacı, elektrik, temiz su ve atık su şebekelerinin varlığı, elektrikli ev aletlerinin varlığı ve ısıtma sistemine yönelik sorular bulunmaktadır.

Geleneksel Osmanlı evi'nin en önemli özelliklerinden biri avlu ve sofa'nın varlığıdır. Cumalıkızık yerleşimi de bir Osmanlı Vakıf köyü olması sebebiyle geleneksel konutların bahçeli olması beklenen bir özelliktir. Anket sonuçlarına bakıldığında avlu / bahçe sahipliliği oranı % 88 çıkmıştır. Yerleşimde avlu / bahçe hala geleneksel kullanım amaçlarına hizmet etmektedir. En fazla kullanım amaçları bahçe (%60) daha sonra da hayvan beslemek (%29) (aile gereksinimlerini karşılayacak seviyede) ve ekip biçmek (%23) olarak sıralanabilir (Şekil 5.11). Bunun yanı sıra Cumalıkızık özelinde, turizm gelişmesi sonucu avlular özellikle hafta sonlarında ve diğer tatil günlerinde gelen turistlere yerel gıdalar ve yöresel el işleri satmaya yönelik olarak düzenlenmekte / kullanılmaktadır.

Şekil 5.11. Avlunun kullanım amacı

Yerleşimde tüm konutlar elektrik, temiz su ve atık su şebekelerine sahiptirler. Atık su şebekesi Osmanlılar döneminde yapılmış olup günümüzde de hala kullanılmaktadır (70). Ancak altyapı sistemlerinin çok eski olması ve günümüz yaşam koşullarına uygun olarak düzenlenmemiş olması sebebiyle çevresel sorunlarla karşılaşmaktadır. Özellikle elektrik şebekesinin, artan elektrikli alet sahipliliği karşısında gereksinimleri karşılayamaması yangın riski gibi potansiyel tehlikeler yaratmaktadır.

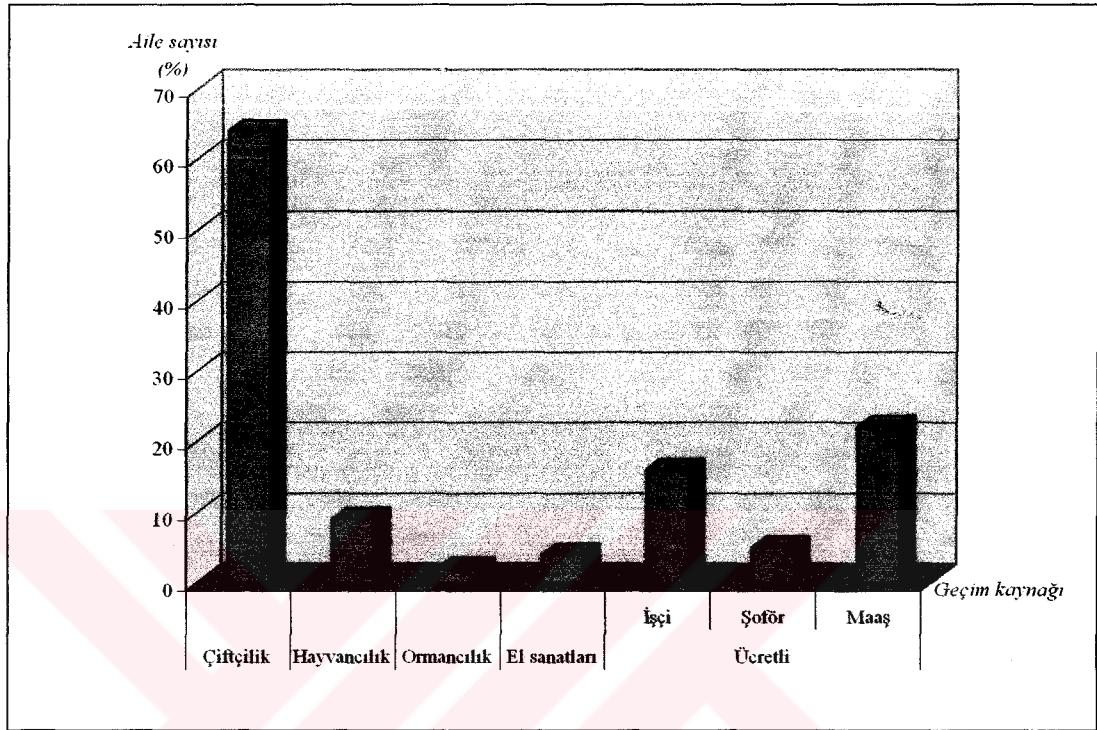
Yerleşimde tüm konutlarda ve konut dışı yapılarda tek tip ısınma yöntemi kullanılmaktadır. Binaların tamamı soba ile ısıtılmaktadır. Bu da tıpkı elektrikli alet kullanımında olduğu gibi yangın konusunda risk yaratmaktadır.

Dördüncü bölümde ekonomik ve sosyal-kültürel duruma ilişkin bilgiler sorgulanmış, geçim kaynakları, toprak sahipliliği, sahip olunan toprağın büyüklüğü ve işletme yöntemi, yetiştirilen ürünler, hayvan sahipliliği, kış için evde yiyecek hazırlanıp hazırlanmadığı, hazırlanıyorsa hangi yiyeceklerin hazırlandığı ve bu yiyeceklerin nerelerde depolandığı, el sanatları ile uğraşılıp uğraşılmadığı, hergün düzenli olarak gazete okunup okunmadığı ve yerel halkın serbest zamanlarını nasıl değerlendirdikleri gibi konularda bilgi elde edilmeye çalışılmıştır.

Günümüz ekonomik koşullarında, Türkiye'nin bütün bölgelerinde olduğu gibi Cumalıkızık yerleşiminde de ailenin geçimini tek kaynaktan sağlamak zorlaşmış, bunu sonucu olarak da aileler ek gelir kaynaklarına / ek işlere yönelmişlerdir. Yerleşimdeki ailelerin %18'i ikinci bir gelir kaynağına sahiptir. Tarımdan gelir elde etmenin yanı sıra kimi ailelerde, özellikle genç nüfus, belli bir ücret getirisi olan işlerde çalışmaya başlamıştır. Ayrıca yerleşimde turizm sektörünün canlanması ve bölgeye gelen turist sayısının artması ile birlikte kadınlar da, yöresel el işleri ve gıdalar satarak aile ekonomisine katkı sağlar duruma gelmişlerdir.

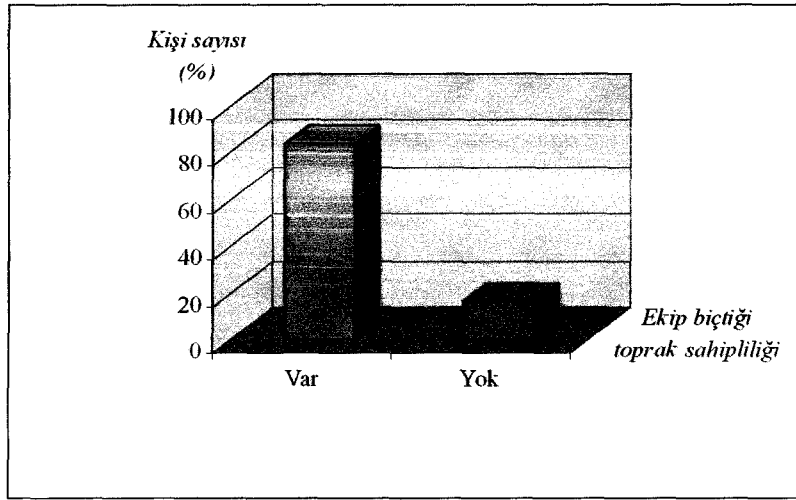
Yerleşimin ana ekonomik aktivitesi tarımdır. Ailelerin %64'ü çiftçilik yaparak geçimini sağlamaktadır (Şekil 5.12). Ancak tarımsal aktivitelerin belli dönemlerde yoğun bir çalışma gerektirmesi, ürünlerden maksimum gelirin elde edilebilmesi için ekilen ürüne uygun gübreleme ve ilaçlamanın ailelere ekonomik yükünün fazla olması ve tüm bu uğraşılara rağmen belli yıllarda iklim koşullarının tarıma uygun olmaması ve ürüne zarar vermesi, tüm bunların sonucunda da beklenen gelirin elde edilememesi yerleşimde tarım faaliyetlerinin azalmasının ve yeni ekonomik aktivitelerin arayışına girilmesinin temel sebeplerindendir. Bu olumsuzlukların sonucu olarak da yerleşimde aileler, her ay düzenli ve belli bir ekonomik kazancın olduğu işlere yönelmişlerdir. Yerleşimin, bir sanayi kenti olan Bursa'ya yakınlığı sebebiyle de, özellikle genç erkek nüfus, ya çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarında

belli görevlerde (güvenlik görevlisi, çaycı vb.) ya da özel sanayi kuruluşlarında işçi olarak çalışmaktadır.

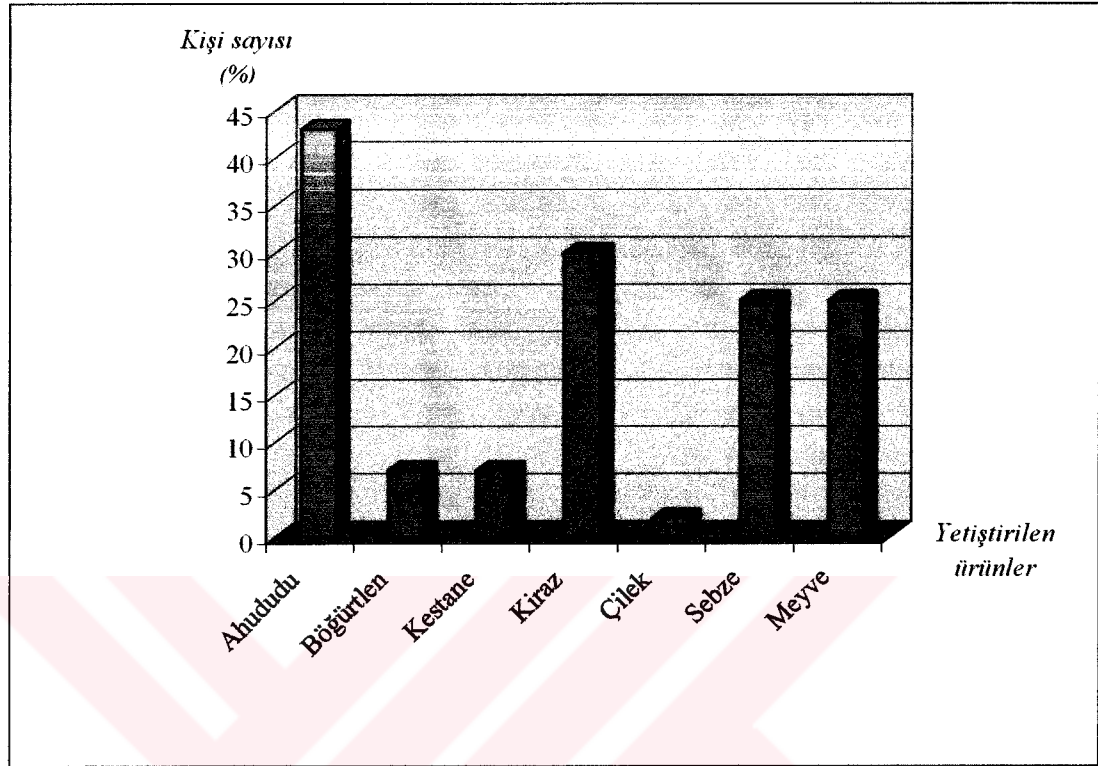
Şekil 5.12. Geçim kaynakları

Birincil sektörün tarım olduğu yerleşimde, toprak sahibi olan ailelerin oranı %84'tür (Şekil 5.13). Bu değerler de yerleşimin ekonomisinin tarıma dayandığını göstermektedir. Sahip olunan toprak büyüklüklerine bakıldığında, ailelerin %71'inin en fazla 10 dönüm toprağı olduğu görülmektedir. Sahip oldukları toprak büyüklükleri 100 dönümü geçmeyen aileler topraklarını kendileri işletmekte (1 istisna hariç, 1 kişi ekonomik sebeplerden dolayı ortakçı ile birlikte işletmekte), 100 dönümden büyük arazisi olan aileler ise topraklarını ya ortakçı ile birlikte işletmekte ya da ekilen ürünleri yetiştirmesi için ücretli işçi tutmaktadır.

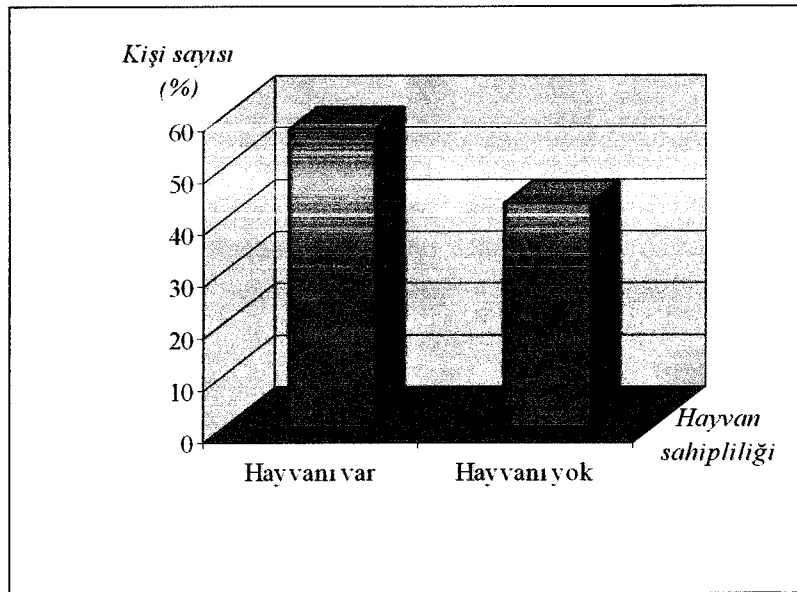
Şekil 5.13. Toprak sahipliliği durumu

Yerleşimde ürün çeşitliliği mevsimlere göre değişmektedir. Yerel halk ile yapılan sözlü görüşmelerde, mevsime ve o senenin iklim şartlarına göre ekilecek ürünün çeşidine karar verildiği öğrenilmiştir. Bu sebeple ürün çeşitliliği mevsimden mevsime değiştiği gibi seneden seneye de değişmektedir. Ayrıca ekilecek ürünün seçilmesinde, o ürünün ekonomik olarak getirisi de dikkate alınmaktadır. Yerleşimde en çok ekilen ürün ahududur (%43) (Şekil 5.14). Bunun önemli sebeplerinden biri son 5 yıldır Cumalıkızık ile özdeşleşen ahududu şenlikleridir. Ahududu, Bursa ve yöresinde, yerleşime özgü bir meyve haline gelmiş, Cumalıkızık yörede en çok ahududu yetiştiren yerleşim olmuştur. Ayrıca şenlikler zamanında yerleşimde çeşitli yarışmalar düzenlenmektedir. “En iyi ve kaliteli ahududu” yarışması da bu ürünün yetiştirilmesini bir anlamda teşvik etmektedir. Yöreye özgü bir diğer meyve de kestanedir. 1940 – 1950 yılları arasında, geçimini özellikle kestaneden sağlayan Cumalıkızık halkı, 1955 – 1956 yıllarında kestane ağaçlarının mürekkep hastalığına yakalanarak yok olmasının ardından kestane yetiştiriciliğini bırakmış, başka ürünlere yönelmiştir. Ancak yine de yerleşimde, Uludağ eteklerinde hala kestane yetiştiren aileler bulunmaktadır. Bu ailelerin oranı sadece %7’dir (Şekil 5.14). Bursa yöresinin bir diğer önemli meyvesi de çilektir. Fakat yerleşimde çilek yetiştiren aile hemen hemen yok denecek kadar azdır (%2). Bunun sebebi yerleşimde ahududu üretiminin daha çok gelir getirmesi ve üretiminin çilekten daha kolay olmasıdır.

Şekil 5.14. Yetiştirilen ürünler

Yerleşimde tarımın yanısıra ya da tarımdan farklı olarak, hayvancılık yaparak geçimini sağlayan aileler de bulunmaktadır. Ancak geçimini hayvancılıkla sağlayan ailelerin oranı sadece %9'dur (Şekil 5.12). Buna karşılık yerleşimde ailenin kendi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla hayvan yetiştirenlerin oranı daha yüksektir (%57) (Şekil 5.15). Yerleşimde aileler sırasıyla, en çok büyükbaş hayvan, daha sonra kümes hayvanı ve küçükbaş hayvan yetiştirmektedir. Anket yapılan ailelerin sahip oldukları hayvan sayıları Çizelge 5.8'de verilmiştir.

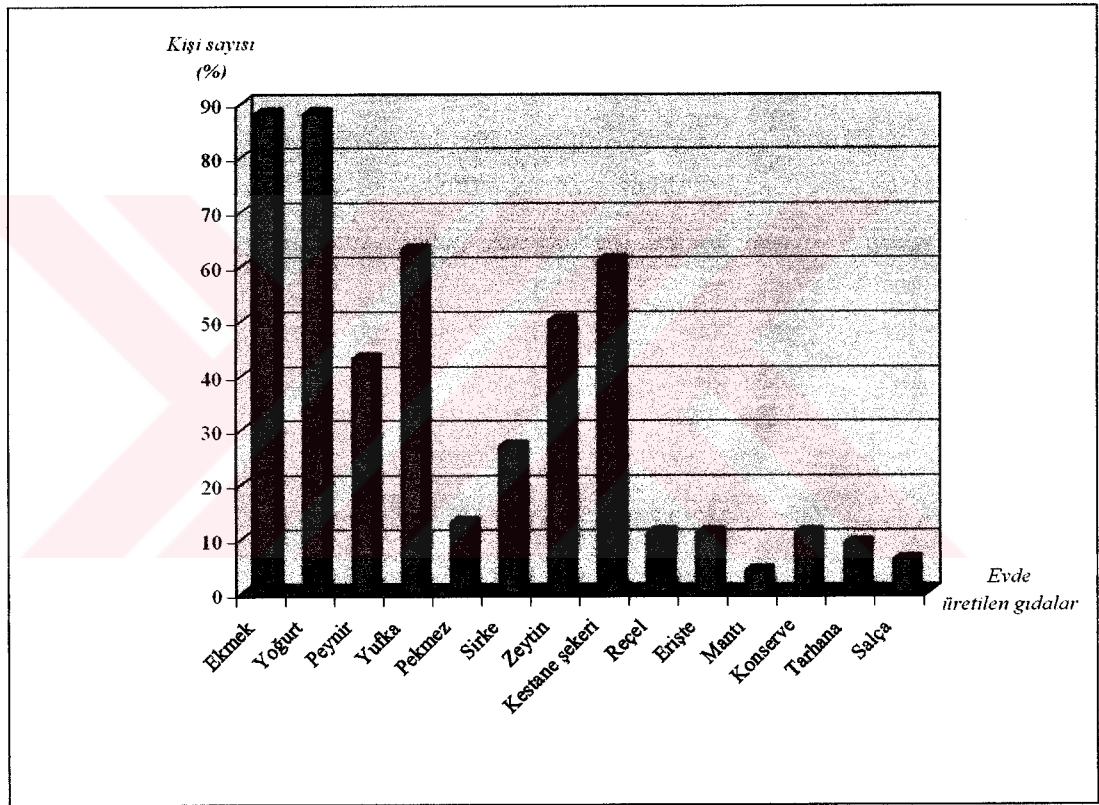
Şekil 5.15. Hayvan sahipliliği

Çizelge 5.8. Ailelerin Sahip Oldukları Hayvan Sayıları

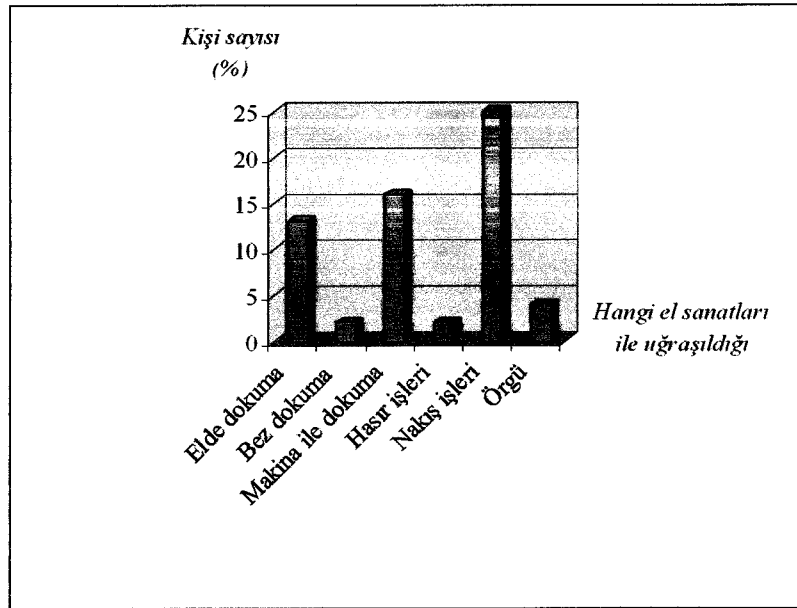
Hayvan Sayısı	Büyükbaş hayvan		Küçükbaş hayvan		Kümes hayvanı	
	Aile Sayısı	%	Aile Sayısı	%	Aile Sayısı	%
1-10	20	91	7	58	5	36
11-20	2	9	2	17	6	43
21-30	-	-	2	17	2	14
31 ve üzeri	-	-	1	8	1	7
Toplam	22	100	12	100	14	100

Geleneksel aile yaşamının sürdürüldüğü ve ekonomik gelişmişliğin kentlere oranla daha düşük olduğu kırsal yerleşimlerde, özellikle kışlık hazırlık yapmak ve kışlık yiyecekler hazırlamak son derece yaygındır. Cumalıkızık yerleşiminde de kışlık yiyecek hazırlayan ailelerin oranı çok yüksektir (% 93). Yılın her döneminde hazırlanan günlük ihtiyaçların yanısıra (ekmek, yoğurt, peynir vb.) kış için hazırlanan yiyeceklere bakıldığında, en çok üretilen ürünler sırasıyla yufka, kestane şekeri, zeytin kurma, sirke, pekmez, reçel, konserve, erişte, tarhana, salça ve mantı hazırlanması olarak sıralanabilir (Şekil 5.16).

Yerleşimde el sanatlarıyla uğraşanların oranı % 41'dir. El sanatlarıyla uğraşanların en büyük kısmını genç kızlar oluşturmaktadır (%48). Ev kadınlarının, ev ve tarla işlerinin yoğunluğu sebebiyle el işlerine fazla zaman ayıramadıkları gözlemlenmiştir. Yerleşimde en yaygın olan el sanatları nakış işleri, makinada dokuma (nakış işi) ve elde dokumadır. Ayrıca örgü, bez dokuma ve hasır işleri yapan kişiler de bulunmaktadır, ancak bu kişilerin oranları diğer el işleri ile uğraşan kişilere oranları çok düşüktür (Şekil 5.17).

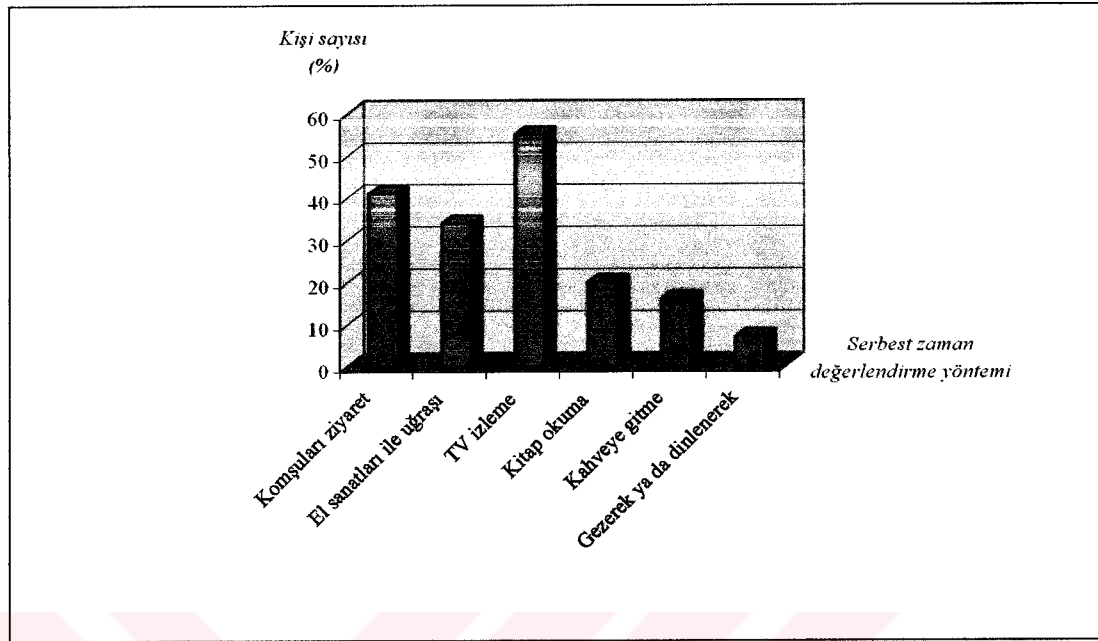

Şekil 5.16. Evde üretilen gıda maddeleri

Şekil 5.17. Yerleşimde hangi el sanatları ile uğraşıldığı

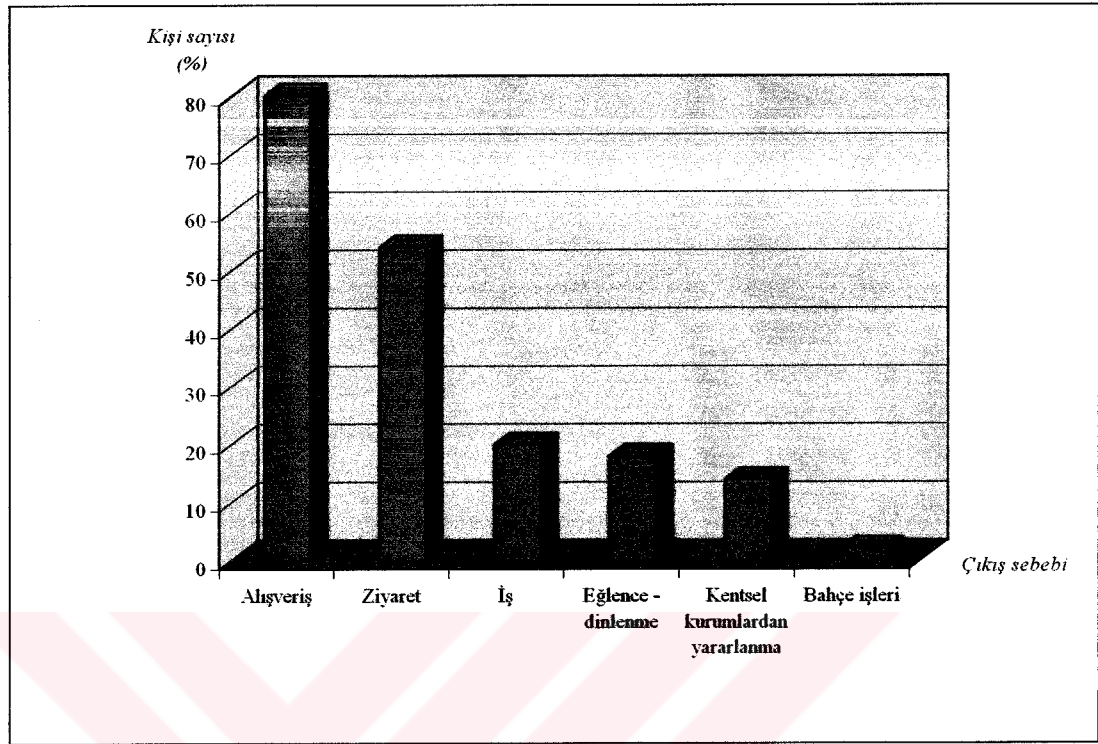
Yerleşimde, yerel halkın serbest zamanlarında en çok televizyon izlediği görülmektedir. Bayanlar genelde komşu ziyaretlerine giderken ve el sanatları ile uğraşırken beyler kahveye gitmekte ya da gezerek / dinlenerek zamanları doldurmaktadırlar. Yerleşimdeki gençler ise boş zamanlarını el işi yaparak kitap okuyarak ya da arkadaş grupları ile birlikte gezerek geçirdiklerini belirtmişlerdir (Şekil 5.18).

Şekil 5.18. Serbest zaman değerlendirme yöntemi

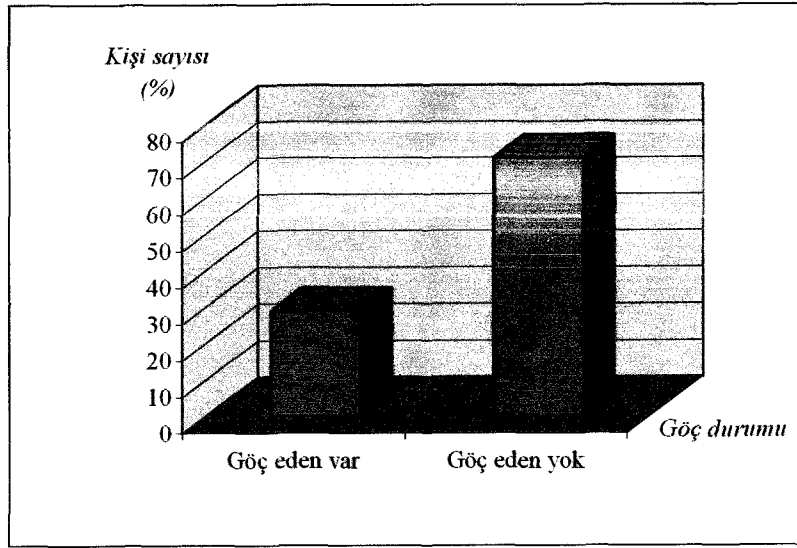
Beşinci bölümde hareketlilik ve göç olgusunun belirlenebilmesine yönelik olarak kişilerin yerleşim dışına çıkış sıklıkları ve çıkış sebepleri, nereye gidildiği ve aileden herhangi bir sebeple başka şehirlere göç eden olup olmadığı sorgulanmıştır.

Yerleşimin Bursa ile olan yakınlığı sebebiyle, halkın Bursa'ya gidiş geliş oranları oldukça yüksektir. Yerleşim dışına çıkışların sebepleri sorgulandığında en önemli sebebin alış veriş olduğu öğrenilmiştir (% 80). Alış veriş dışında akraba ve tanıdıkları ziyaret, çalışma, eğlence ve dinlence amaçlı gidiş gelişler de önemli oranlara sahiptirler. Yerleşim dışına çıkışların bir diğer sebebi de kentsel kurumlardan yararlanmadır (Şekil 5.19). Özellikle emekliler maaşlarını almak için Bursa'ya giderken, sağlık kurumlarından ya da resmi kurum ve kuruluşlardan yararlanma amacıyla da Bursa'ya gidenler bulunmaktadır. Yerleşim dışına çıkıldığında en çok Bursa'ya gidilmektedir (% 87). Bursa dışında özellikle ziyaret amaçlı olarak başka köy ve kasabalara da gidilmektedir. Alışveriş amaçlı ya da kentsel kurumlardan yararlanma amacıyla Bursa'ya gidilmesinin en önemli sebepleri, Bursa'nın büyükşehir olması, tüm ihtiyaçları karşılayabilmesi ve yerleşim ile olan yakınlığı olarak sıralanabilir.

Şekil 5.19. Yerleşim dışına çıkış sebepleri

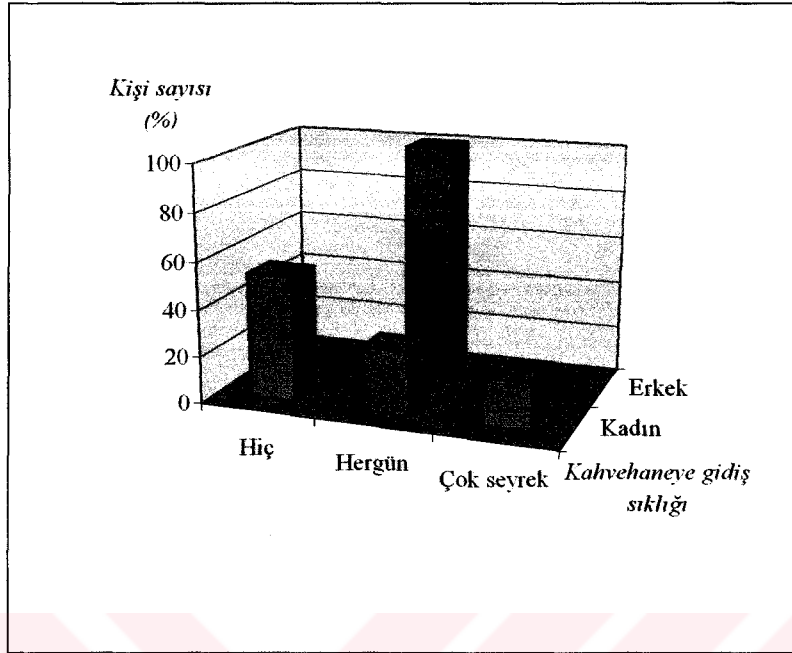
Ailelerin göç durumuna bakıldığında iş sebebiyle ya da evlilik sebebiyle yerleşimden ayrılanların / göç edenlerin oranlarının % 29 olduğu görülmektedir (Şekil 5.20). Yerleşimin tarihi öneminin gündeme gelmesiyle birlikte koruma kapsamına alınması ve belediye tarafından yerleşime yatırımların yapılmaya başlanması, bunun sonucunda da iç ve dış turizmin gelişmesiyle birlikte göç eden bazı ailelerin geri geldikleri yapılan özel görüşmeler sırasında öğrenilmiştir.

Şekil 5.20. Aileden başka şehirlere göç eden olup olmadığı

Günlük yaşam ve geleneklere ilişkin bilgilerin yer aldığı *altıncı bölümde* yemeğin nasıl pişirildiği ve nerede yenildiği, camiye ve kahveye gidiş sıklıkları sorgulanmıştır.

Yerinde yapılan arazi çalışmalarında, kadınların kahvehaneye hiç gitmedikleri gözlemlenmiştir. Ancak anket cevaplarında kadınların % 27 oranında hergün, % 20 oranında ise çok seyrek kahveye gittikleri görülmektedir. Çok seyrek olarak, genç kızların yerleşimde sadece gençlerin gittiği kahveye gitme olasılıkları olsa da, hergün kahveye gitmedikleri gözlemlenmiştir. Bu sebeple bu soruya alınan cevaplarda da kadınların eşlerini düşünerek cevap verdikleri sanılmaktadır. Erkeklerin tamamı hergün kahveye gitmektedir (Şekil 5.21). Yapılan sohbetlerde, özellikle geceleri, kadınların komşu evlerde, erkeklerin ise kahvenanede toplandıkları öğrenilmiştir.

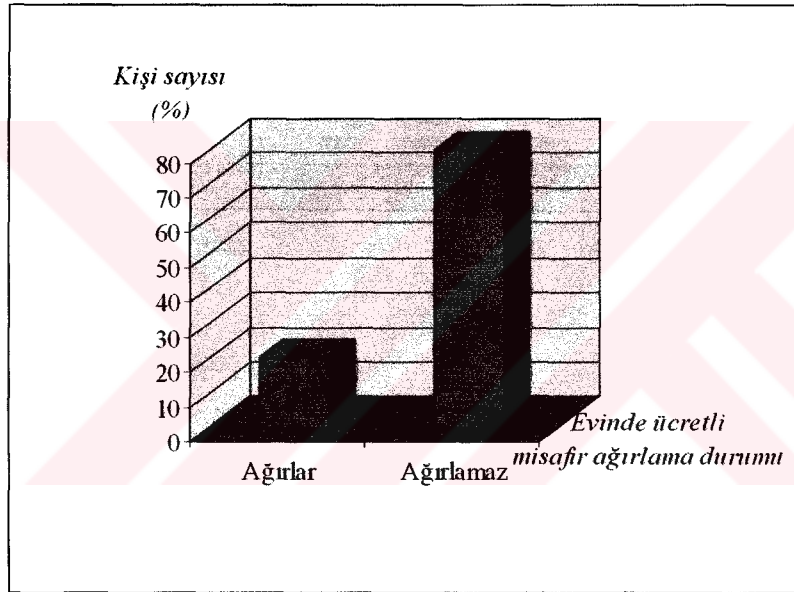
Şekil 5.21. Kahvehaneye gidiş sıklığı

Son bölümde de turizme yönelik olarak halkın görüş, tutum ve davranışları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu amaca yönelik olarak yerleşimde pansiyonculuk yapıp yapılmadığı, kişilerin evlerinde ücretli misafır ağırlayıp ağırlamayacakları, yerleşime daha çok turist gelmesinin istenip istenmediği, yerleşimde turistlere yönelik konaklama birimlerinin gerekli olup olmadığı, yöresel el işlerinin ve yöresel gıdaların neler olduğu, turistik faaliyetlerden gelir elde edilip edilmediği, eğer gelir elde ediliyorsa hangi yollarla elde edildiği, yerleşimin yakınında doğal, tarihi ve kültürel değer varlığı ve yerleşime yapılan belediye hizmetlerinden memnun olup olunmadığı sorulmuştur.

Yerleşimin tarihsel ve kültürel önemi sebebiyle koruma alanı olarak ilan edilmesinin ve korumaya yönelik çalışmaların hız kazanmasının ardından, yerel halkın da bu sürece katılımı ile birlikte, yerleşimin tarihsel ve kültürel özellikleri turizm amacıyla kullanılmaya başlanmıştır. Bu süreçte yerleşime gelen yerli ve yabancı turist sayılarında önemli artışlar olmuştur. Turizmin gelişmeye başlaması ile birlikte, halk ekonomik olarak yeni gelir kaynaklarının arayışına yönelmiş, ilk olarak da gelen turistlere yöresel yemek ve el işleri satmaya başlamışlardır. Daha sonra, yerleşimdeki

bazı aileler evlerinin odalarını pansiyon olarak kullanıma açmışlardır. Yerleşimde pansiyonculuk yapan 2 aile bulunmaktadır.

Yerleşimde pansiyonculuğun başlamış olması sebebiyle, halkın bu konuya yaklaşımı ve bu konudaki tutumu belirlenmeye çalışılmış, bu amaca yönelik olarak da, kişilerin evlerinde ücret karşılığında misafir ağırlayıp ağırlamayacakları sorulmuştur. Beklenenin aksine, ailelerin % 80'i evlerinde ücretli misafir ağırlamayacaklarını belirtmişlerdir (Şekil 5.22).

Şekil 5.22. Kişilerin evlerinde ücretli misafir ağırlayıp ağırlamayacakları

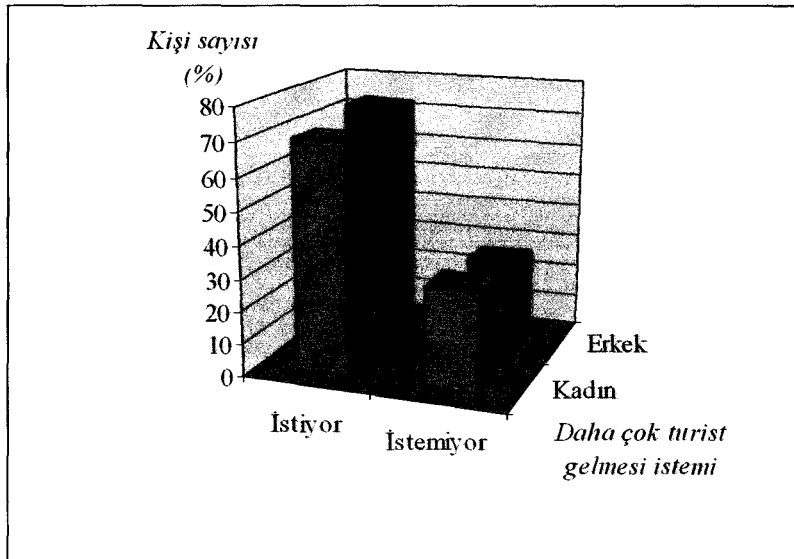
Aile yapısının çekirdek aileye dönüşmeye başlaması, geleneksel yaşam biçiminden modern yaşam biçimine dönüldüğünün bir göstergesidir. Bu durumda mahremiyet olgusunun eskiye oranla azalması ve ailenin dışa dönük bir yapıya dönüşmesi beklenir. Ancak beklenenin aksine yerleşimde geleneksel yaşam biçimi devam etmekte, hala ailede kadının içe dönük yaşamı sürmektedir. Bu içe dönük yaşam biçimi, kırsal turizmin gerektirdiği, konukların aile yaşamına katılarak geleneksel, kültürel yaşam biçimini tanımalarını zorlaştırmaktadır. Bu hipotezi test edebilmek için, hanedek aile sayısı ile kişilerin, evde ücretli misafir ağırlamak isteyip istemediği karşılaştırılmış, bunun sonucunda hanedeki aile sayısının azalmasının sonucu etkilemediği görülmüştür. Sonuç olarak denilebilir ki aileler, turizmden gelir elde

etmelerine rağmen, evlerinde ücretli misafir ağırlamak istememektedirler (Çizelge 5.9).

Çizelge 5.9. Hanedeki aile sayısı ile ücretli turist ağırlama isteği ilişkisi

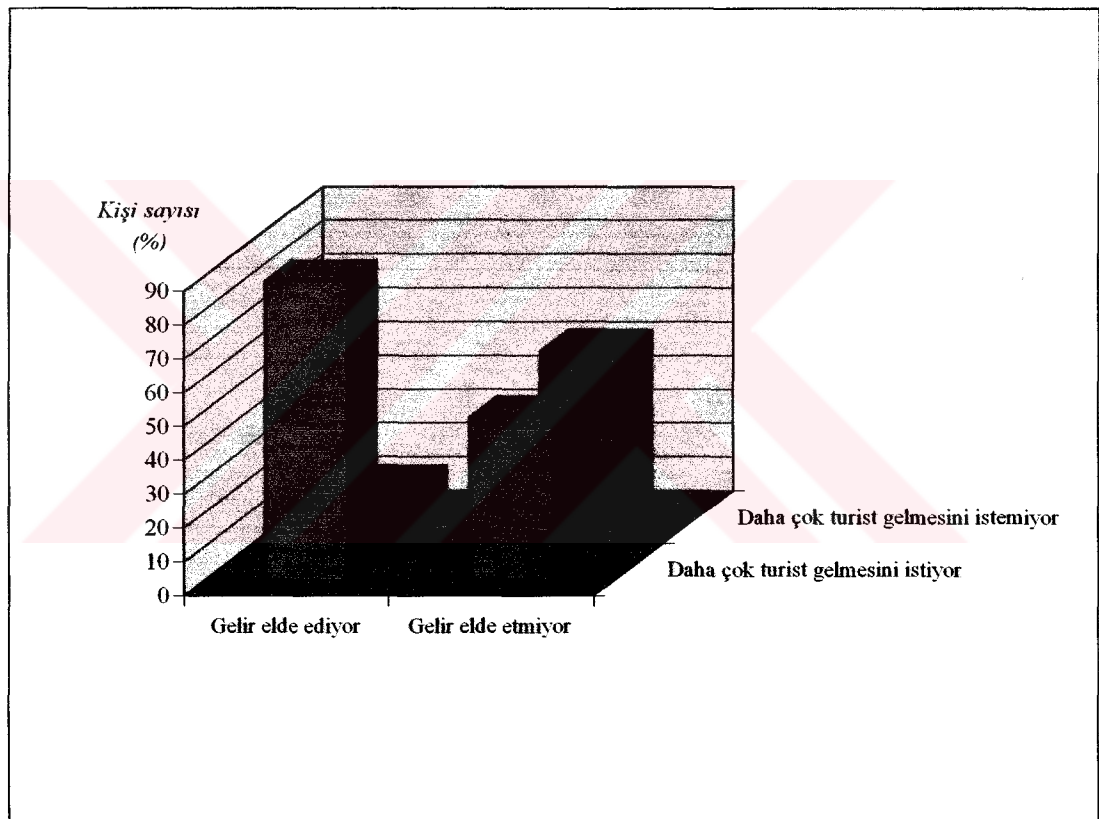
Hanedeki aile sayısı	Evde ücretli misafir ağırlayıp ağırlamayacağı			
	Evde ücretli misafir ağırlar		Evde ücretli misafir ağırlamaz	
	Kişi sayısı	%	Kişi sayısı	%
1 aile	9	16	38	67
2 aile	2	4	5	9
3 aile	-	-	2	4
Toplam	11	20	45	80

Yerleşime daha çok turist gelmesini istermisiniz diye sorulduğunda, kadınların % 70'i, erkeklerin ise % 73 daha çok turist gelmesini istediklerini belirtmişlerdir (Şekil 5.23). Bunun en önemli sebebi ise, gelen turistlerin yerleşimin ekonomik açıdan kalkınmasına katkıda bulunması yani ek gelir getirmesidir. Yaşlı kişiler, ahlakın bozulduğunu düşündükleri için, kimi gençler de kendilerinin köylü olarak görülmesi ve aşağılanması sebebiyle turist gelmesini istememektedirler.

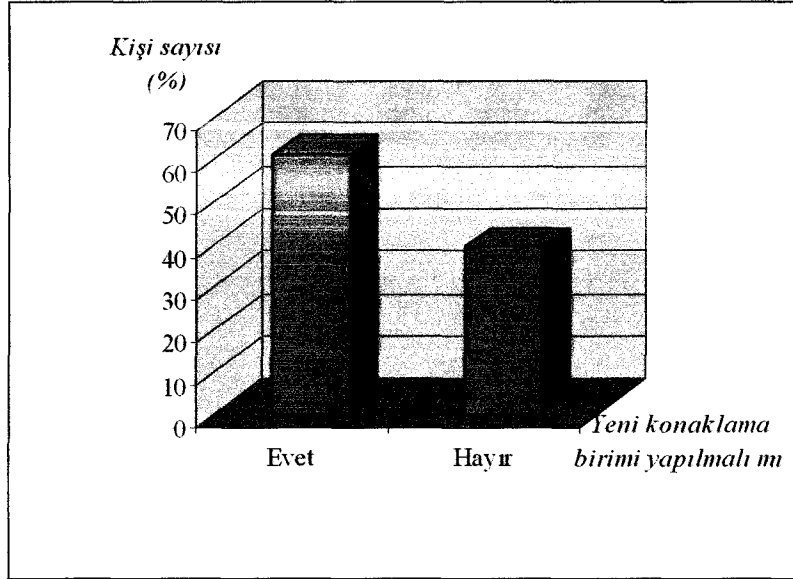
Şekil 5.23. Yerleşime daha çok turist gelmesinin istenip istenmediği

Halkın daha çok turist gelmesini isteyip istemediği ile, gelen turistlerden gelir elde edip etmediği ilişkilendirildiğinde, gelir elde edenlerin % 88'inin daha çok turist gelmesini istediği, % 12'sinin ise gelir elde ettiği halde turistin gelmesini istemediği belirlenmiştir. Gelir elde etmemesine rağmen, hem ekonomik kalkınma sağlaması, hem de yerleşimin tanıtımının sağlanmasına katkıda bulunması sebebiyle daha çok turist gelmesini isteyenlerin oranı ise % 48'dir (Şekil 5.24).

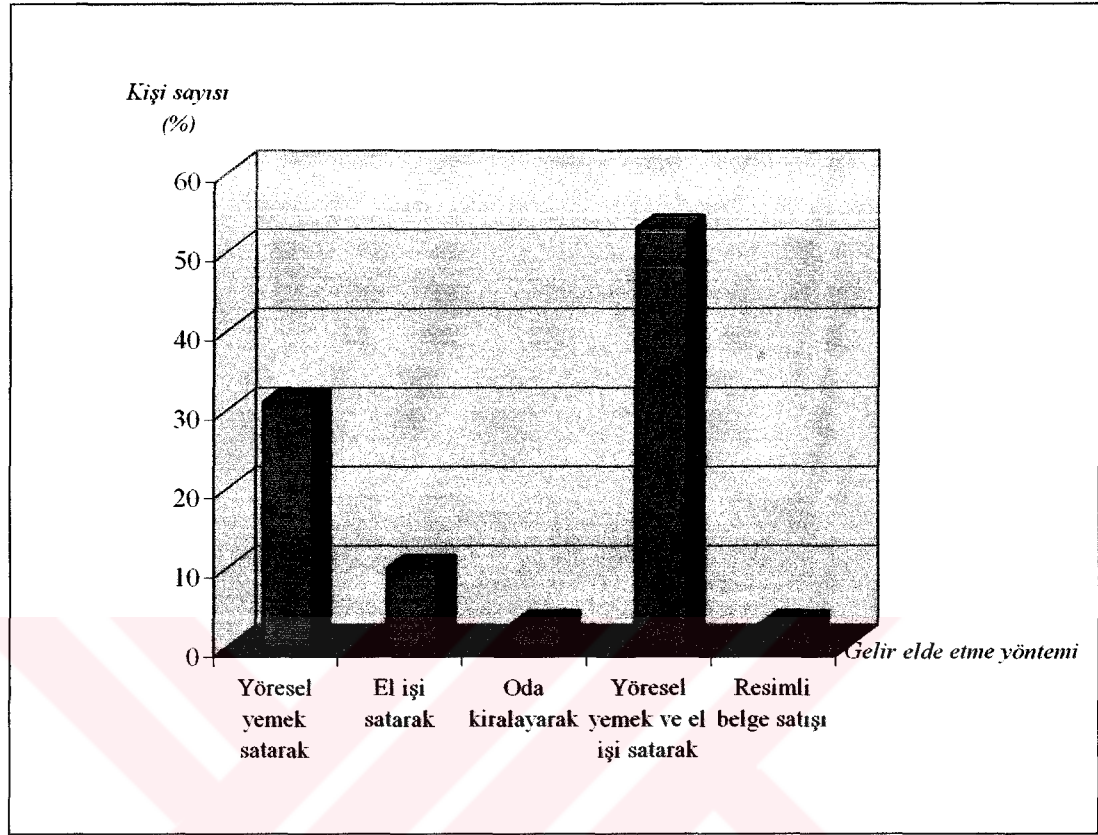
Şekil 5.24. Turizmden gelir elde edilmesi ve turizmin gelişmesi istemi

Yerleşimde gelen turistler için toplam 2 adet konaklama birimi (pansiyon) bulunmaktadır. Ancak halkın % 61'i mevcut tesislerin sayıca yetersiz olduğunu, turistlerin yerleşimde konaklayabilmeleri için yeni konaklama tesislerinin yapılması gerektiğini düşünmektedir (Şekil 5.25).

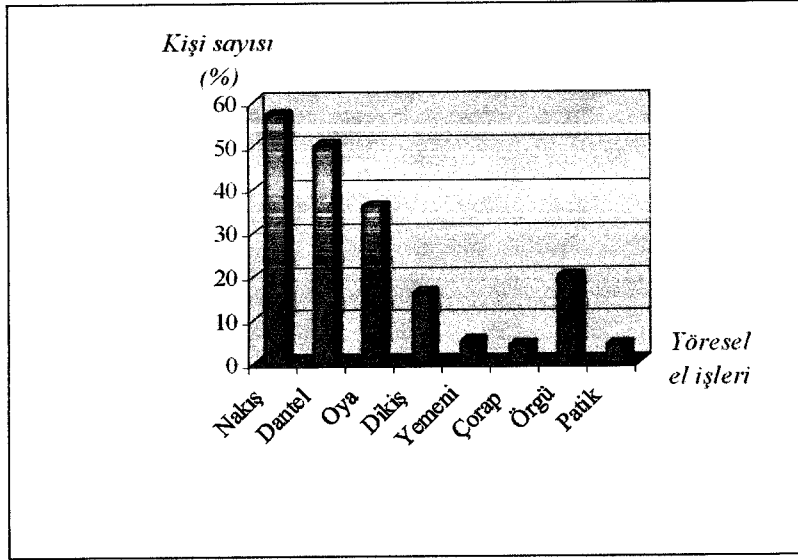
Şekil 5.25. Yerleşimde turistlere yönelik konaklama birimlerinin gerekli olup olmadığı

Turistik gelir elde eden kişilerin ne gibi faaliyetlerden gelir elde ettiği incelendiğinde, en fazla oranı yöresel el işi ve yöresel yemek satışı oluşturmaktadır (% 53). Kişilerin % 31'i sadece yöresel yemek satarak, % 10'u ise sadece el işi satarak gelir elde etmektedir. Oda kiralarak gelir elde edenlerin oranı ise sadece % 3'tür. Yerleşimde bir kişi de, kendi hazırladığı Cumalıkızık resimli belgelerini (kartpostal) satarak turistlerden gelir elde etmektedir (Şekil 5.26).

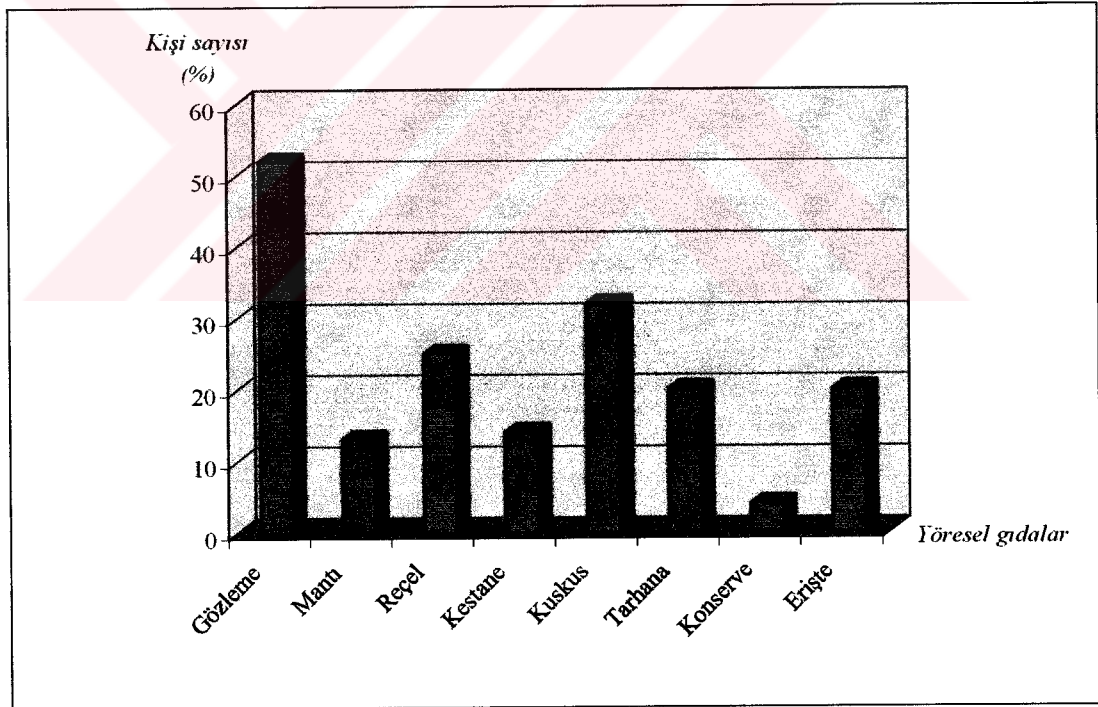

Şekil 5.26. Hangi yollarla gelir elde edildiği

Yerleşimde yapılan yöresel el işleri ve yöresel gıdalar Türkiye'nin hemen hemen tüm kırsal yerleşimlerinde yapılmakta olan işler / gıdalardır. Halkın turistlerden gelir elde etmek üzere hazırladıkları yöresel el işleri ve yöresel gıdalar sorulduğunda, yöresel el işi olarak en çok nakış, dantel ve oya yapıldığı, yöresel gıda olarak ise gözleme, kuskus, reçel (ahududu ve böğürtlen), tarhana ve erişte hazırlandığı öğrenilmiştir. Yapılan diğer el işleri; örgü, dikiş, yemeni, patik ve çorap yapılması, hazırlanan diğer gıdalar ise, kestane ürünleri (reçel, şeker vb.), mantı ve konserve ürünlerdir (Şekil 5.27, Şekil 5.28). Gıdalar arasında özellikle kestane ürünleri ve ahududu / böğürtlen reçelleri yöreye özgü gıdalar olarak sayılabilir.

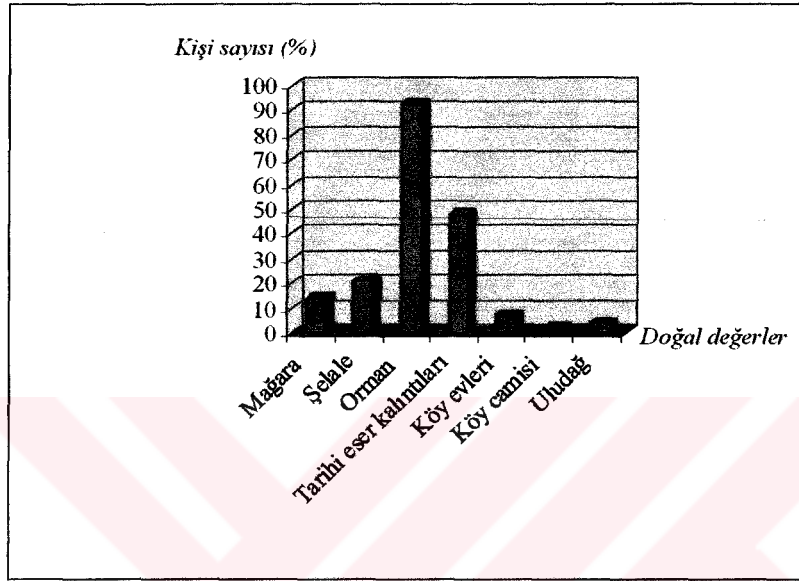
Şekil 5.27. Yöresel el işleri

Şekil 5.28. Yöresel gıdalar

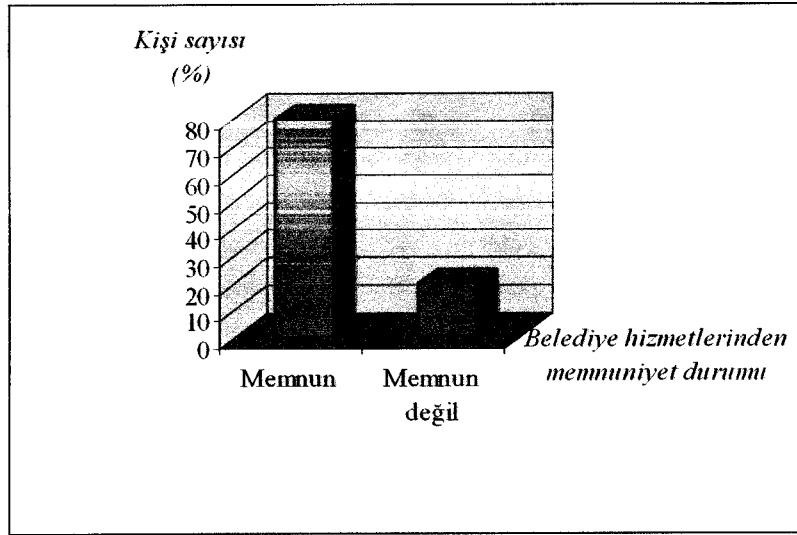
Yerleşim yakınında, özellikle yöreye daha çok turist gelmesini sağlayabilecek ve gelen turistlerin ilgisini çekebilecek tarihi, kültürel ve doğal değerlerin varlığı ve yerel halkın bu konuda ne kadar bilinçli olduğu irdelenmeye çalışılmış ve halkın yerleşimde ve çevresinde bildikleri doğal ve tarihi değerler sorulmuştur. Yerleşimin

güneyindeki orman alanları, Uludağ'ın varlığı, dağdaki mağara ve şelaleler, yine yerleşimin yakınındaki kilise kalıntıları, Cumalızıktaki tüm evler ve camii korunması gerekli olan tarihi, kültürel ve doğal değerler olarak ortaya çıkmıştır (Şekil 5.29).

Şekil 5.29. Yerleşimin yakınında doğal, tarihi ve kültürel değer varlığı

Yerleşimde, yerel halkın % 80'i yapılan belediye hizmetlerinden memnun olduklarını belirtmişlerdir (Şekil 5.30). Hizmetlerden memnun olmayan kişiler ise, toplu taşıma araçlarının (belediye otobüsü) sayının az olduğundan ve düzenli olmadıklarından, ayrıca yerleşimde yapılan temizlik hizmetlerinin azlığından ve belediyenin kendilerine, evlerin bakımı konusunda, ekonomik olarak yardımcı olmadığından şikayetçiler.

Şekil 5.30. Yerleşime yapılan belediye hizmetlerinden memnun olup olunmadığı

Yapılan anket çalışmaları, tez kapsamında turizme ile ilişkili olarak ele alınmış, anketlerden elde edilen sonuçlar bir sonraki bölümde, amaca yönelik olarak değerlendirilmiştir.

5.2. Anketlerden Elde Edilen Sonuçlar

Cumalıkızık yerleşiminde, turizm sektörü bağlamında kırsal turizmin gelişebilirliğini ve geleneksel kırsal dokunun, kırsal turizm ile korunabilirliğini tespit edebilmek amacıyla, yerleşimin sosyal, kültürel, fiziksel ve ekonomik yapısını ortaya koymaya ve yerel halkın turizm sektörüne yaklaşımını sorgulamaya yönelik olarak yapılan anketlerden şu sonuçlar elde edilmiştir:

Sosyal ve kültürel yapıya yönelik elde edilen sonuçlar

Yerleşimde geleneksel aile yapısının yerini, çekirdek aile tipi almaya başlamıştır. Hanedeki aile sayısı arttıkça, geleneksellik artmakta dolayısıyla da mahremiyet olgusu gündeme gelmektedir. Aile yapısının çekirdek aileye dönüşmeye başlaması, geleneksel yaşam biçiminden modern yaşam biçimine dönüldüğünün bir göstergesidir. Bu durumda mahremiyet olgusunun eskiye oranla azalması ve ailenin dışa dönük bir yapıya dönüşmesi beklenir. Ancak beklenenin aksine, yerleşimde

geleneksel yaşam biçimi devam etmekte, hâlâ ailede kişisel olarak ekonomik özgürlüğünü elde edememiş olan kadının içe dönük yaşamı sürmektedir.

Yerleşimde halkın okur yazarlık oranının ve eğitim seviyesinin görece olarak yüksek olduğu söylenebilir. Eğitim durumunun yüksek olması, yeni gelişmelerin daha çabuk kabul edilmesini, benimsenmesini sağlar, halkın yeni yatırımlar konusunda eğitilmesini ve kalkınma sürecine katılımını destekler. Bu sebeple kırsal turizmin gelişimi açısından incelenen örneklem alanda, eğitim seviyesinin yüksek olması, halkın koruma sürecine katılımını sağlamada destekleyici bir özelliktir.

Cumalıkızık yerleşimi kırsal nitelikli bir yerleşimdir. Yerleşimde baskın olan tarımsal yapı, yerleşimin kırsal nitelikli olmasında en önemli etkidir. Ailedeki tüm bireylerin tarımsal üretim sürecine katılmaları, yerleşimin tarım ağırlıklı bir yapıya sahip olduğunun bir göstergesidir, dolayısıyla bu yapı, yerleşimde kırsal turizmin gelişebilirliğini destekler.

Evde kışlık yiyecek üretimi ve günlük ihtiyaçları karşılamaya yönelik ekmek, yoğurt, peynir vb. gıdaların yapılması, el sanatları ile uğraşılması (dikiş, nakış, örgü vb) geleneksel ve kırsal yaşamın doğal bir parçasıdır. Yerleşimde kadınlar tarafından, günlük ihtiyaçlar dışında, en çok hazırlanan gıdaların bir kısmı ve hazırlanan dikiş ve nakış işleri hafta sonlarında yerleşime gününbirlik gelen turistlere satılmaktadır.

Yerleşimin kırsal nitelikli olması sebebiyle tarlada geçen zaman dışında kadınlar genelde ev işlerine vakit ayırmaktadırlar. Bu işlerden arta kalan zamanlarda, yerleşimde turizmin canlanmasıyla birlikte kendilerine ek gelir de getiren el işleri ile uğraşmaktadırlar. Erkekler ise serbest zamanlarının tamamını işlevsiz olarak kahvehanede geçirmektedirler.

Yerleşimden, evlilik ve ekonomik olanaklar sebebiyle, Bursa ve diğer illere göç vardır. Ancak yerleşimin tarihi öneminin kavranmasıyla birlikte önem kazanan turizm sektörü, yerleşimde tersine göçü başlatmış, ekonomik sebeplerle yerleşimden ayrılan ailelerin bir kısmı geri dönmüştür.

Fiziksel yapıya yönelik elde edilen sonuçlar

Yerleşimin temel turistik değerleri; geleneksel kırsal konut dokusu ve tarihi özellikleridir. Bunların yanısıra, Uludağ'ın ve orman alanlarının varlığı, yakın bölgelerdeki tarihi eser kalıntıları, mağara ve şelalelerin bulunması turizmi destekleyecek olan diğer doğal kaynaklardır.

Yerleşimde yapılar 2 katlı (zemin +1), ahşap strüktür arası kerpiç dolgu ya da ahşap strüktür arası tuğla dolgu yapım tarzındadır ve geleneksel yapı özelliklerini korumaktadır. Ancak, konutlar çok eski olmaları sebebiyle fiziksel olarak bakım gerektirmektedir.

Yerleşimde konut büyüklüklerinin ailelerin kendi ihtiyaçlarına göre yeterli olduğu ifade edilmiştir. Ancak Türkiye'de, kırsal yerleşimlerde bir yapının pansiyon olarak kullanılabilmesi için, Turizm Bakanlığınca belirlenen koşullarda oda sayısının en az 5 olması gerekmektedir. Yerleşimde bu koşulları sağlayan konut sayısı oldukça düşük düzeydedir ve bu konutlarda yaşayan aileler konutlarında ücretli misafir ağırlamak istememektedir. Bu konuda genel bir çekingenlik hakimdir.

Yerleşimdeki konutlarda avlu ve bahçeler hala geleneksel kullanım amacına (ekip-biçme, hayvan yetiştirme) hizmet etmektedir. Bu kırsal turizm için destekleyici bir özellik olan bu durum, yerleşime gelecek olan turistler açısından, geleneksel yaşam biçimini görmek, bu koşullarda yaşamak ve yerinde algılayabilmek için olumlu koşulları yaratmaktadır.

Elektrik, temiz su ve atık su şebekelerinin varlığı, altyapı olanaklarını göstermesi açısından önemlidir. Yerleşimde tüm konutlarda elektrik, su ve kanalizasyon şebekeleri mevcuttur. Elektrik şebekesi ise yerleşimde elektrikli alet sahipliğinin artması sonucunda yetersiz kalmakta, fiziksel koşulların yetersizliği sebebiyle de yerleşimde yangın riski yaratmaktadır.

Yerleşimdeki tüm konutlarda ısıtma sistemi olarak soba kullanılmaktadır. Bu da geleneksel yaşamın bir parçasıdır ve kırsal turizmi destekleyen yerel özelliklerden biri durumundadır. Ancak geleneksel yapıların ahşap ağırlıklı olması, tıpkı elektrik şebekesinde olduğu gibi, yerleşimde yangın riski yaratmaktadır.

Yerleşimin Bursa ile olan yakınlığı gününbirlik ilişkileri güçlendirmiş, bu da ulaşım imkanlarının gelişerek erişilebilirliği arttırmasında etkili olmuştur.

Ekonomik yapıya yönelik elde edilen sonuçlar

Yerleşimin ana ekonomik aktivitesi tarımdır ve en çok yetiştirilen tarımsal ürünler sırasıyla ahududu, kiraz, kestane, böğürtlen ve çeşitli sebze ve meyvelerdir. Yerleşimdeki ürün çeşitliliği hasat dönemlerinde de çeşitlik yaratmaktadır. Tarımsal yaşam biçiminin bir diğer göstergesi de yerleşimde hayvan besleyen ailelerin oranıdır. Gerek tarımsal aktivitelerin, gerekse hayvancılığın sürdüğü bir toplum olan Cumalıkızık yerleşimi kırsallığını korumaktadır.

Yerleşimde tarımdan elde edilen yıllık gelirin, ailelerin geçimlerini sağlamada kısıtlı olduğu, hatta iklim koşullarına bağlı olarak üretim miktarlarındaki değişimin kimi zaman ekonomik yapıyı olumsuz etkilemesi sebebiyle halkın düzenli gelir getiren ikinci bir işe ihtiyaç duymasına neden olduğu anlaşılmaktadır.

Yerel halk konutlarında ücretli misafir ağırlamak istememekte, buna karşın, turizmden gelir elde etmeleri sebebiyle yerleşime daha çok turist gelmesini ve bu turistlerin yerleşimde konaklamasını arzulamaktadırlar. Halkın, konutlarını pansiyon olarak kullanmaya yanaşmamasındaki en önemli etkenler, mahremiyet olgusu ve bir evde birden fazla ailenin birlikte yaşamasıdır. Yerleşimde 2 adet pansiyon bulunmaktadır, bunlardan biri belediye tarafından restore edilerek işletmeciyeye verilen “Konak Pansiyon”, diğeri ise yerel girişimciler tarafından açılarak işletilen “Mavi Boncuk”tur. Yerleşimdeki pansiyonlar yaz aylarında, özellikle hafta sonları tam kapasite çalışmaktadır. Yerleşimde turizmin gelişmeye başlamasıyla birlikte, yerel

gıdalar ve yerel el sanatları, bu ürünlerden turistik gelir elde edildiği için, önem kazanmıştır.

Yerleşimde yapılmış olan anket ve arazi çalışmaları sonucunda, Cumalıkızık'ın Bursa'nın bir mahallesi olmasının ve Bursa'ya olan yakınlığının yerleşimin karakterini değiştirmedeği, yani yerleşimin kırsal karakterini devam ettirdiği anlaşılmaktadır.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Kırsal alanlar, gelenek ve göreneklere bağımlılıkları, toplumsal örf, adetleri ve geleneksel yaşam biçimlerini en iyi yansıtan alanlar olmaları sebebiyle, Dünya’da, özellikle de Avrupa’da ulusal mirasın tanıtılması ve yaşatılması açısından önemsenen, korunması ve geleceğe aktarılması gerekli görülen alanlardır.

Kırsal alanların geleceğe aktarılmasının / sürdürülebilirliğinin temelinde, kırsal nüfusun ekonomik açıdan kendine yeterli olması ve bunu geleneksel kırsal aktivitelerle sağlaması bulunmaktadır. Tarımsal üretimin, ekonomik açıdan istenilen refah seviyesini sağlamada zaman zaman yetersiz kalması, bu alanlarda kırsal kimliğin, kırsal kültürün ve bunları yaratan fiziksel çevrenin sürdürülebilirliğini sağlamada ek sektörlerin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Turizm sektörü, sunduğu olanaklarla ekonomik gelişmeyi sağlamasının yanı sıra, doğru gelişme stratejileriyle doğal, kültürel ve tarihsel değerlerin korunması ve geleceğe aktarılmasında da etkin bir araçtır. Doğal değerlerin ve ekolojik dengelerin göz önünde bulundurulduğu çevre duyarlı alternatif turizm türleri, geleneksel yapılarını sürdüren kırsal alanların korunmasında ve aynı zamanda ekonomik açıdan kalkındırılmasında tercih edilebilecek gelişme araçlarıdır. Alternatif turizm türlerinden biri olan kırsal turizm, toplumsal yaşam biçimlerini ve geleneksel mimariyi kaynak olarak kullanarak yerel kimliğin sürekliliğini sağlamasının yanı sıra, yerel ekonomiye sağladığı katkılarla, kırsal alanların korunarak geleceğe aktarılmasında etkindir.

Kırsal yapılar, kişilerin kültürlerine, günün ulaşılabilen teknolojisine ve özel yaşama göre biçimlenen, farklı coğrafi bölgelerde farklı özelliklere sahip yapılardır. Ait oldukları dönemin özelliklerini, toplumsal / yerel yaşam biçimlerini yansıtan kırsal konutlar, kırsal alanların biçimlenmesinde ve kırsal dokunun oluşmasında önemlidirler.

Köklü tarihsel geçmişe sahip olan geleneksel kırsal toplumlara ait olan yerleşimler, kültürel ve ulusal mirasın kaynağı olarak korunmalı ve geleceğe aktarılmalıdırlar. Bu hedefe ulaşmada, yerel ekonomilerin güçlendirilmesi önemli bir gerekliliktir. Bu

bağlamda, özellikle geleneksel yapıları ve tarihsel geçmişleri sebebiyle korunmak istenilen kırsal alanlar, bu özelliklerini kullanarak ekonomik olarak kalkındırılabilirlerse, istenilen koruma ve sürdürülebilirlik kendiliğinden sağlanmış olacaktır. Yerel ölçekte, gelir getirici ek sektörlerin (küçük ölçekli üretim sanayi, turizm vb.) desteklenmesi ve kırsal alanların ekonomik olarak kendi kendine yetebilir düzeye gelmeleri, koruma ve sürdürülebilirliğin sağlanmasında önem taşır.

Geleneksel kırsal özelliklerin ve geleneksel konut dokusunun korunması, yaşatılması ve geleceğe aktarılmasında turizm tek değil ancak, etkin bir sektördür. Bu bağlamda, özellikle kırsal turizm, tarımsal yapının ve tarım faaliyetlerinin egemen olduğu yörelerde, tarımsal faaliyetlerin yanısıra gelişen bir turizm türü olarak gündeme gelmektedir. Yöresel kültürleri ve yaşam biçimlerini tanımak isteyen turistlerin, geleneksel özelliklerini, yaşam biçimlerini korumaları sebebiyle kırsal alanları tercih etmeleri kırsal bölgelerin gelişmesine / kalkınmasına katkıda bulunmaktadır.

Alternatif turizm türlerinden olan kırsal turizm, kırsal yaşamın devam ettiği toplumların geleneksel yapılarının korunmasında ve bu alanlarda tarımsal yapının devamlılığının sürdürülmesinde etkindir. Çünkü kırsal turizmin temeli tarımsal üretimdir. Yerel / yöresel yaşam sürecini izlemek ve bu sürece katılmak isteyen ziyaretçilerin, (ekolojik ürünlerin önem kazandığı günümüzde), üretim sürecine bire bir katılmak istemeleri kırsal turizmin en önemli verisidir. Bu sebeple ekonomisi tarımsal üretime dayalı yerleşimler, kırsal turizm bağlamında öncelikle geliştirilebilecek alanlar olarak görülebilirler. Tarım sektöründen (seracılık hariç) elde edilen gelir genelde yıllık gelirdir. Elde edilen yıllık kazanç ise o yılın iklim koşullarına bağlıdır. Bir başka deyişle, yıllık iklim koşullarının uygun olduğu dönemlerde tarımsal ürün miktarı artmakta, dolayısıyla tarımdan elde edilen gelir de artmaktadır. Aksine durumlarda hasat miktarı azalmakta, kazanç düşmekte kişiler ek kazanç yolları aramak zorunda kalmaktadırlar. Bu sebeple tarımsal ekonomiye dayalı toplumlarda, tarımın yanısıra ek gelir getirebilecek alternatif sektörler yaratılması yerel ekonomiyi desteklemesi açısından önemlidir.

Türkiye’de kırsal alanlar, ekonomik ve fiziksel yetersizlikleri ve hızlı kentleşme sebebiyle, son yıllarda hızla nüfus kaybetmekte, göç vermektedirler. Özellikle tarihsel ve geleneksel dokuları sebebiyle, çeşitli yasal statülerle korunmaya alınan kırsal alanlar, burada yaşayan yerel halkın ekonomik olanaksızlıkları sebebiyle istenilen şekilde korunamamakta ve çöküntü alanlarına dönüşmektedir. Yine bu alanlara yönelik tanımlanabilecek bir diğer sorun da, özellikle büyük yerleşim alanlarının (büyük kentler gibi) yakınında bulunan kırsal alanların kentleşme baskısı altında kalması ve gecekondulaşmayla birlikte geleneksel özelliklerin yok olmaya yüz tutmasıdır.

Örnekleme alan seçiminde, bu negatif etkiler göz önünde bulundurulmuş, buna bağlı olarak da sit kararlarıyla koruma statüsüne alınarak tarihsel önemi ve geleneksel yapısı / dokusu korunmak istenen, ancak kentleşme baskısı altında olması ve kaçak yapılaşmanın da etkisiyle geleceği tehlikeye giren Cumalıkızık kırsal yerleşimi örnekleme alan olarak seçilmiştir.

Cumalıkızık kırsal yerleşimi, tarihi ve kültürel önemi nedeniyle korunması ve geleceğe aktarılması gerekli bir kültürel mirastır. Ancak geleneksel dokunun tarihsel ve kültürel mirasın devamlılığı / sürdürülebilirliği için koruma altına alınmış olması, yerleşim üzerindeki baskıları azaltmaya yetmemiş, yerleşimdeki güncel yapılanmaları (betonarme yapıların oluşmasını) ve yerleşim çevresinde kaçak yapılaşmaları engelleyememiştir. Bu da alanın geleneksel dokusunun korunmasını zorlaştırmaktadır. Bu sebeple, kırsal alanların turizmle korunarak geleceğe aktarılabilmesi hipotezinden yola çıkılarak, yerleşimin turizm önerisi ile korunabilirliği irdelenmiştir.

Kırsal turizm; kırsal bölgelerdeki kaynakların işletildiği, yeni iş imkanları yaratan, kırsal çevrenin ve kültürün korunmasına katkıda bulunan, yerel halkın katılımı ile geleneksel inançların ve değerlerin günümüze ulaşmasını sağlayan bir sürdürülebilir turizm türüdür. Bu tanımından yola çıkılarak, kırsal turizmin, Cumalıkızık yerleşiminde korunması istenilen değerler ve geleneksel yapı açısından olduğu kadar yerel ekonomiye katkısı bakımından da korumada önemli bir araç olduğu

söylenebilir. Kırsal turizmin, alandaki temel ekonomik aktiviteleri tamamlayıcı, yerel ürünlerin kullanımını destekleyici ve yerel aktivitelere katılımı sağlayıcı, bütünleştirici bir turizm çeşidi olması, yerleşimdeki tarımsal üretimi ve geleneksel el sanatlarının üretimini ve ekonomik getirisini desteklemektedir.

Tarımsal üretim, kırsal turizmin temelini oluşturmaktadır. Bu sebeple tarımsal üretimle geçimlerini sağlayan ailelerin oranının yüksek olması, kırsal turizmi destekleyecek konumdadır. Cumalıkızık yerleşiminde yapılan anketlerin değerlendirilmesiyle ortaya çıkan, yerleşimin tarımsal ekonomiye dayalı olduğu sonucu, bu bölgede kırsal turizmin gelişebilirliğinin bir göstergesidir. Ancak burada önemli olan bir diğer nokta yerel halkın bu konuya yaklaşımıdır. Yine yapılan anketler ve yerinde yapılan sözlü görüşmeler sonucundan, halkın turizmden gelir elde ettiği ve bu geliri arttırmak istediği, ancak buna karşın, konaklama işlevine bireysel olarak katılmak istemedikleri anlaşılmaktadır. Pansiyonculuk konusunda yeterli bilgiye sahip olmayan halk, doğal olarak evinde, gerek güvenlik, gerek mahremiyet olgusu, gerekse konutunun bu işlev için yeterli olup olmadığını yeterince değerlendirememesi sebebiyle, yabancı misafir ağırlamak istememektedir.

Günümüzde, yerleşimde medyatik turizm diye adlandırabileceğimiz, yerli dizi çekimlerinden kaynaklanan geçici bir turizm hareketlenmesi söz konusudur. Bu süreç içerisinde, yerel halk, hazırladıkları el işleri ve yöresel gıdaları, dizinin çekildiği yöreyi ve seti görmek amacıyla, yöreye gelen günübirlik turistlere pazarlamaktadırlar. Ancak dizi çekimlerinin bitmesi ile, yerleşim çekiciliğini kaybedecek, yöreye gelen turist sayısında düşüş olacaktır. Yerel halk bilinçsizlik sebebiyle, söz konusu geçici hareketlenmelerin henüz farkında değildir. Geliştirilecek olan turizm sektörünün yaratacağı fiziksel, sosyal ve kültürel değişimler de göz ardı edilmemelidir. Yerleşimdeki turist sayısının artmasıyla birlikte çevre sorunları gündeme gelecek, altyapı yetersizlikleri, su ve toprak kirliliği, hayvan ve bitki türlerinin yok olması ve ekolojik dengelerin bozulması fiziksel açıdan sürdürülebilirliği tehlikeye sokacaktır. Yerleşimde, ekonomik kalkınmanın sağlanmasıyla birlikte, yerel halkın geleneksel yapıyı bozacak şekilde yeni yatırımlar yapması, bölgeye gelecek yeni yatırımcıların istenmeyen gelişmelere (yerel halka

alternatif) sebep olması ve turistlerin isteklerine göre biçimlenecek yeni yaşam biçimleri (yöreye özgü olmayan konaklama ve gastronomi birimleri vb.) yerel kültürü ve sosyal yapıyı tehlikeye sokacak, istenilen koruma ve sürdürülebilirlik sağlanamayacaktır. Çekici turistik faaliyetlerin etkisiyle, yeni yerleşecek turizm işletmecileri nedeniyle yerleşik yapının da değişeceği ve bazı faaliyetlerin el değiştireceği de göz ardı edilemez.

Sonuç olarak, Cumalıkızık yerleşimi, fiziksel ve ekonomik yapısı açısından kırsal turizmin gelişmesi bakımından uygun, buna karşın sosyal ve kültürel yapı açısından yetersizdir. Sosyal ve kültürel açıdan yerel halkın istenilen seviyeye gelmesi ancak eğitim ve halkın turizm konusunda bilinçlendirilmesiyle gerçekleşebilir.

Yapılan tüm bu değerlendirmelerden sonra, sayılan pozitif ve negatif etkilerden yola çıkılarak, yerleşimin geleneksel yapısının, yaşam biçiminin korunmasını ve sürdürülebilirliğini, kırsal turizm ile sağlamaya yönelik olarak bir dizi öneri geliştirilmiştir.

Öneriler

Bu bölümde, Cumalıkızık özelinde, yapılan araştırmalara, anket ve arazi çalışmaları sonuçlarına göre öneriler geliştirilirken, koruma alanlarındaki sürdürülebilir turizm ilkeleri temel olarak alınmış, tüm değerlendirmeler bu kapsamda yapılmıştır.

Cumalıkızık'da koruma ve sürdürülebilirliği sağlamak için, yerleşimin yerel karakterine uygun olarak önerilen kırsal turizm gelişimi, bölgenin taşıma kapasitesi hesaplanarak ve gelişme planları hazırlanarak önerilmeli, yapılan planlarda özellikle doğal afetler açısından (yangın, deprem vb.) gerekli önlemler alınmalıdır. Yerleşimde koruma amaçlı imar planı ve halihazır haritaların birbiri ile çakışmaması sebebiyle, öncelikli olarak halihazır harita esas alınarak koruma amaçlı imar planının revize edilmesi gereklidir. Yapılacak her fiziki müdahalenin bu işlem yapıldıktan sonra gerçekleştirilmesi akılcı bir çözüm olacaktır.

Bir bölgede turizm gelişimi önerilirken, turizmin o bölgeye çevresel, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel etkileri iyi analiz edilmeli, istenmeyen olumsuz etkilere (yerel halkın konutlarını rant amacıyla yabancılara satması, turistlerin isteklerine göre yerel ürünlerin sunumunun değiştirilmesi vb) karşı önlem alınmalıdır. Ayrıca, doğal ve kültürel mirasın değerini arttırmak için, koruma sürecine gönüllü olarak katılımı sağlamak da istenmeyen olumsuz etkileri azaltmakta yardımcı bir araç olacaktır.

Yerel halk, sürdürülebilir turizm gelişimi için karar verme sürecine katılmalı ve belli turistik faaliyetler için karar verme sürecinde bulunmalıdırlar. Çünkü bireyler kendilerine empoze edilen kararlardan çok kendi aldıkları kararlara uyarlar.

Doğal kaynakların sınırlı olduğu turizm gelişme alanlarında, sürdürülebilirliği sağlayabilmek için, kaynak kullanımı dengelenmeli, doğal ekosistemi bozacak müdahalelere izin verilmemelidir. Özellikle yerleşimin sahip olduğu ve kırsal turizmin gelişimini destekleyen tarımsal yapı korunmalı, geliştirilmelidir.

Kırsal turizm, yerel işlerin ve yerel üretimin / ürünlerin ve becerilerin desteklenmesi ile yerel ekonominin gelişmesine katkıda bulunabilir. Bu sebeple yerleşimde yöreye özgü ürünlerin üretilmesi, geliştirilmesi desteklenmeli, bu konularda gerekli görüldüğü takdirde özel eğitim verilmeli, yerel ürünlerin sunumu geliştirilmelidir. Böyle bir uygulama, kültürel sürdürülebilirliği sağlamada doğru bir yaklaşım olacaktır.

Turizm ve diğer sektörler arasında denge sağlanmalı, özellikle kırsal turizmin geliştirileceği Cumalıkızık yerleşiminde tarım sektörünün turizme girdi sağlayacağı göz önünde tutularak, her iki sektörün dengeli bir biçimde geliştirilmesi gereklidir. Tarım sektörünün gözardı edilerek, turizm sektörünün baskın olarak geliştiği bir durumda, kırsal turizm ile amaçlanan koruma ve sürdürülebilirliği sağlamak mümkün olmayacağı gibi, korunması gerekli değerlerin yokolma süreci hızlanacaktır.

Turizmin gelişmesi ile birlikte ortaya çıkabilecek sorunlar (altyapı sorunları, ulaşım sorunları, çevre sorunları vb) önceden belirlenmeli ve bunların engellenebilmesi için gerekli yatırımlar önceden planlanarak yapılmalıdır. Eski ve yeterli olmayan elektrik, su ve kanalizasyon şebekeleri altyapı projeleri kapsamında ele alınarak yenilenmeli, kapasiteleri arttırılmalıdır.

Sosyo ekonomik gelişmeye yönelik öneriler

Bölgede geliştirilmesi istenen kırsal turizm, bölgenin yerel ve geleneksel kaynaklarının sürdürülebilirliğini sağlayacağı için, geçici bir turizm sektörü olmayacak, aksine zamanla, gerekli eğitimlerle birlikte, yerel hizmetin sunuş kalitesinin artması ile yörenin çekiciliği artacak beklenenden daha çok kazanç getiren bir sektör durumuna gelecektir.

Yerel halkın ekonomik kalkınma sonrasında, yerleşimdeki geleneksel yapıyı bozarak, farklı ve çevreye aykırı / uyumsuz mimari biçimlerde yeni yapılar yapması, daha çok para kazanma hırsı ile doğal çevreyi tahrip etmesi, turizmin sürdürülebilirliğini tehlikeye atacak, bir süre sonra yerleşimin geleneksel, korunması gerekli yapısının tamamen yok olmasına sebep olacaktır. Bu aşamada eğitim çok önemlidir. Yerel halkın, yanlış gelişme kararları sonucunda karşılaşacakları istenmeyen sonuçlar çok net ortaya konmalı ve yerel halk bu konuda eğitilerek bilinçlendirilmelidir. Ayrıca yerleşimdeki çocuklar ve gençler de bu eğitim sürecine katılmalıdır.

Yerleşimdeki harap ya da terkedilmiş geleneksel kırsal yapılar gerekli düzenlemeler yapılarak (restorasyon, onarım vb) yeniden işlevlendirilmeli, bu yapıların kırsal turizme entegrasyonu sağlanmalı, turizmden gelir elde etmeye yönelik olarak uygun plan / projeler hazırlanmalıdır. Hatta uygulamalara bu yapılarla başlanabilir. Bu aşamada Yerel Gündem 21 ve Tarihi Kentler Birliğinin işbirliği ile sivil toplum örgütlerinin iyi organize olarak etkin çalışmaları, bu örgütlerin yerel yönetim ve muhtarlıkla ortak çalışmaları koruma ve sürdürülebilirliği sağlamada etkili olacaktır.

Fiziksel yapı ölçeğinden farklı olarak yerleşimin tarımsal yapısının sürdürülebilirliğini sağlamada ürün çeşitliliğinin arttırılarak, ahududu, böğürtlen, çilek gibi benzer ürünlerin üretimi özendirilmelidir. Tarımsal üretim sürecinde, verimi arttırmaya yönelik olarak, teknolojik gelişmeler takip edilmeli, yerel halkın da isteği doğrultusunda damlama sistemi sulama ile verimli toprak kaybının minimuma indirilmesi sağlanmalı, kimyevi gübre yerine doğal gübrenin kullanımı teşvik edilmelidir. İlgili meslek gruplarının fikri alınarak yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşlarının görüşleri doğrultusunda üretimin arttırılması sağlanmalıdır. Yine tarımsal yapının ekonomik gelişmeye katkıda bulunmasını sağlamada, hayvancılığın geliştirilerek tarımsal yapıya entegrasyonu, yerleşime gelecek turistlerin, tarımsal üretim sürecine katılmaları ve bazı hayvansal ürünlerin elde edilmesine katkıda bulunmaları etkin araçlar olarak kullanılabilir.

Özellikle Bursa ve yöresine özgü, geleneksel bir üretim biçimi olarak ekonomiye girdi sağlayan, ipekçilik yörede neredeyse tamamen unutulmuştur. 16. yy.'dan beri dut yetiştiriciliği, ipek ipliği, ipekli kumaş üretimi Bursa'da önemli bir sektör durumunda olmuştur. Bu yüzyıldan itibaren ipek hanı olarak kullanılan tarihi "Koza Han" da Bursa'dadır. Bu verilerin varlığı, yerleşimde, ipekçiliğin canlandırılması, ipekli dokuma, desen tasarımı eğitiminin geliştirilmesi vb. konularda kurslar açılarak eğitim verilmesi, yerel geleneksel ürünlerin sürdürülebilirliğini sağlamada destekleyicidir.

Yöreye özgü bir diğer üretim biçimi de kestane şekeri yapımıdır. Yerleşimdeki kestane ağaçlarının yok denecek kadar azalması, bu üretim türünün de hemen hemen yok olmasına sebep olmuştur. Yerleşimde kestane üretimini desteklemek amacıyla kredilerin verilmesi ve halkın bu konuda teşvik edilmesi, eski geleneksel üretim biçimine dönülmesinde etkili olacaktır. Eski üretim biçimlerinin canlandırılması, yerleşimde amaçlanan geleneksel kültürel yapıyı sürdürme, koruma ve yaşatma hedeflerine ulaşmada ve yerel ekonomiyi güçlendirmede temel araçlardan biri olarak kullanılabilir.

Yerleşimde yerel ürünlerin pazarlanmasında, gelir arttırıcı düzenlemelerin yapılması, pazarlama olanaklarının geliştirilmesi, yerel halka yeni gelir olanakları yaratması ve gelir düzeyini arttırması açısından önemlidir.

Yörenin tarihsel, doğal, mimari özelliklerinin tanıtılması, yöreye özgü gelenek ve görenekler hakkında tanıtıcı programların, broşürlerin hazırlanması, yerel değerlerin / varlıkların vurgulanması yörenin belli dönemler dışında da ziyaret edilmesini sağlayacağı için turizm sezonunun uzamasında etkili olacaktır.

Fiziksel gelişmeye yönelik öneriler

Kırsal ve geleneksel özelliklerini devam ettiren bir yerleşim olması, ana ekonomik sektörün tarım olması ve bunun son dönemde turizm ile desteklenmesi, yerleşimin tarihi değerini / önemini yansıtan geleneksel konutların yarattığı ulusal miras, istenilen koruma ve sürdürülebilirliği, kırsal turizm ile sağlamada uygun yerel koşulları yaratmaktadır.

Geleneksel yerleşim dokusunun sürdürülebilirliğinde, yeni ile eskinin uyumu önemli bir kriterdir. Bu sebeple, yerleşimde sokak dokusu kaplaması ile birlikte korunmalı, mümkünse yeni açılacak yollar, sokaklar benzer malzeme ile yapılmalıdır.

Yerleşimdeki geleneksel kırsal yapıların (harap ya da terkedilmiş yapılar dahil) turistik kullanım amaçlarına yönelik olarak restore edilmesi, bakımının / onarımının yapılması yerleşimin fiziksel yapısının korunmasında ve geleceğe aktarılmasında etkin olacaktır. Bu kapsamda, tescilli yapılar öncelikli olarak onarılmalı, bakımı yapılmalıdır. Yeni konut alanlarının yapımı söz konusu olduğunda, mevcut dokunun yapı – parsel ilişkisi göz önüne alınmalı, yeni yapılacak tüm yapılar, tescilli yapılar benzer özelliklerde ve bu yapılara uyumlu olmalıdır.

Pansiyon olarak kullanıma açılacak yapılarda, minimum 5 oda kriterinin sağlanamadığı durumlarda, birkaç konutun bir arada ele alınması, ortak işletme olarak düzenlenmesi, başlangıç için doğru bir yaklaşım olabilir. İleriki aşamalarda,

gelir düzeyinin artması ile birlikte, ortak işletmeden vaz geçilerek, işletme tek kişiye devredilebilir.

Yerleşimde önerilen kırsal turizm gelişiminin gerektirdiği diğer bir düzenleme altyapı yatırımlarına yöneliktir. Özellikle su ve kanalizasyon şebekesinin, Osmanlılar döneminden kaldığı belirtildiği için, yerleşimde yapılan görüşmelerde yeterli olarak ifade edilse de, fiziksel ömürlerini doldurmuş olabilecekleri göz önünde bulundurularak ve buraya gelecek ek turist miktarı da hesaba katılarak, gerekli önlemlerin alınması zorunludur. Ayrıca yerleşimin ahşap ağırlıklı geleneksel yapım türü sebebiyle özellikle yangın tehlikesi başta olmak üzere tüm doğal afetlere karşı gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Yine altyapı yatırımları arasında sayılabilecek ulaşım düzenlemeleri, turizm gelişimi ile birlikte önem kazanacaktır. Ulaşım sistemine yönelik olarak, uygun noktalarda turistlere hizmet edecek otoparklar düzenlenmeli, kent merkezi ile yerleşim arasındaki erişilebilirliği güçlendirmek amacıyla toplu taşımada düzenlemeler yapılmalıdır.

Turizm gelişiminin önemli bir diğer etkisi de çevresel değerler üzerinde olmaktadır. Ziyaretçilerden kaynaklanacak olan hava, su, gürültü vb. kirlilikler, özellikle kitle turizminin kontrol altında tutulmasıyla minimize edilebilir. Ekolojik sürdürülebilirliği sağlamada, turizm gelişiminin çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılması, atık dönüşüm sistemleri ve gerekli artıma tesislerinin inşası vb. yöntemlerle önlemlerin alınması olmazsa olmaz gerekliliklerdir.

Günümüzde teknolojik gelişmelerle birçok sorun çözülebilmektedir. Özellikle yerleşimin ve yerleşimdeki geleneksel konutların tüm fiziksel yetersizlikleri (doğal afetlere karşı önlemleri turizme yönelik düzenlemeler, altyapı düzenlemeleri vb.) finansal açıdan gerekli ekonomik kaynak yaratıldığında teknoloji ile giderilebilecek durumdadır.

Sonuç olarak denilebilir ki, ulusal mirasın korunmasında önemli bir yere sahip olan kırsal mirasın korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması, Avrupa'daki örneklerinde olduğu gibi, bu konuda önemli bir potansiyele sahip Türkiye'de de

dikkate alınmalı ve koruma konusunda gerekli politikaların belirlenmesinin yanısıra, ekonomik imkanlar geliştirilmeli, halk katılımı sağlanmalı ve yasal açıdan uygulamaların etkinliği arttırılmalıdır.

Koruma ve yaşatma amacına yönelik olarak geliştirilmeye çalışılan tüm öneriler incelendiğinde, gerek sosyo-ekonomik gerekse fiziksel önerilerin temelinde sürdürülebilirlik kavramının bulunduğu görülür. “Sürdürülebilir koruma”nın ve “sürdürülebilir kalkınmanın” hedeflendiği tez çalışması kapsamında, belirlenen hedefe ulaşmada kırsal turizmin etkinliği araştırılmış, sonuç olarak Cumalıkızık yerleşiminde etkin ve doğru planlama araçlarının seçimiyle, kırsal turizm ile istenilen korumanın sağlanabileceği sonucuna varılmıştır.

KAYNAKLAR

- 1- 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, Bölüm 1, Madde 3, <http://www.kentli.org/yasa/2863.htm>, (10.12.2002)
- 2- The Venice Charter, Madde 1, http://www.international.icomos.org/e_venice.htm, (06.12.2001)
- 3- 1975 Amsterdam Bildirgesi, Madde 2, <http://www.icomos.org/docs/amsterdam.html>, (06.12.2001)
- 4- Th rond, D., "Council of Europe Action and the Rural Heritage", *A Future For Our Past*, (20): 12-13 (1983)
- 5- Granada Symposium, 1977, *Rural Architecture in Regional Planning*, Symposium No:5, Council of Europe
- 6- Convention For The Protection Of The Architectural Heritage Of Europe <http://www.tufts.edu/departments/fletcher/multi/www/bh872.html>, (28.03.2002)
- 7- The European Charter for Sustainable Tourism in Protected Areas http://www.eco-tour.org/info/w_10168_de.html, (19.06.2002)
- 8- 442 Sayılı Köy Kanunu, <http://www.kentli.org/yasa/442.htm>, (14.11.2002)
- 9- Kültür Bakanlığı, Doğal Sit Alanları Kurtuldu, http://www.kultur.gov.tr/portal/kultur_tr.asp?belgeno=23925, (02.05.2003)
- 10- 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu, Madde 4, <http://www.kentli.org/yasa/2873.htm>, (10.12.2002)
- 11- Ahunbay, Z., "Tarihi  evre Koruma ve Restorasyon", 1.baskı, *Yem Yayın*, İstanbul, 22-36 (1996)
- 12- About Protected Areas, <http://wcpa.iucn.org/wcpainfo/protectedareas.html>, (16.04.2002)
- 13- Gülez, S., "Doğa Koruma ve Turizm: Uzlaşması Gereken İki Zıt Olgı", Turizm Yıllığı, *T.C. Turizm Bankası*, Ankara, 81-91 (1986)
- 14- Fennel, D., "Ecotourism – An Introduction", *Routledge*, London and New York, 87-92 (1999)
- 15- 2872 Sayılı  evre Kanunu, <http://www.kentli.org/yasa/2872.htm>, (10.12.2002)

- 16- Vakıflar Genel Müdürlüğünün Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, <http://www.kentli.org/yasa/227.htm>, (10.12.2002)
- 17- Yıldız, K.; Sipahioğlu, Ş.; Yılmaz, M., “Çevre Bilimi”, *Gündüz Eğitim ve Yayıncılık*, Ankara, 157-166 (2000)
- 18- “Organisation for Economic Co-operation and Development, Tourism Strategies and Rural Development”, *OECD*, OCDE/GD (94) 49, Paris, 5-16 (1994)
- 19- Rios, Betty Rose D., “Rural”--A Concept Beyond Definition?”, http://www.ed.gov/databases/ERIC_Digests/ed296820.html, (01.10.2002)
- 20- Small, M., “Rural Life Today: Defining “Rural”, *Clemson University*, South Carolina, http://virtual.clemson.edu/groups/ifnl/pdfs/defining_rural_fact_sheet.pdf, (11.10.2002)
- 21- Tribe, J.; Font, X.; Griffiths, N.; Vickery, R.; Yale, K., “Environment Management for Rural Tourism and Recreation”, *Cassell*, London and New York, 3-6 (2000)
- 22- Devlet Planlama Teşkilatı, *VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Kırsal Kalkınma, Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, <http://ekutup.dpt.gov.tr/bolgesel/oik538.pdf>, (14.11.2002)
- 23- Doğanay, F., “Türkiye’de Kırsal Yerleşmeler ve Geliştirilen Politikalar”, *Planlama Dergisi*, (2-3) : 90-96 (2002)
- 24- Çınar, K., “Konya Ovası Kırsal Yerleşimlerinde Planlamaya İlişkin Bir Yöntem Araştırması”, Doktora Tezi, *Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Konya, 8-9 (1990)
- 25- Fischler, F., “The European Union’s Rural Development Policy”, *Naturoipa* (95) : 20-21 (2001)
- 26- Fister, P., “Rural Built Architecture in Europe”, *Naturoipa* (95) :8 (2001)
- 27- Fejer, J. B., “Protecting The Architectural Heritage in Rural Areas”, Architectural Heritage and Rural Development, *Architectural Heritage Reports and Studies* (11), Strasbourg, 44-46 (1988)
- 28- Lobo, C., “Turizm Planlaması Ne Şekilde Ele Alınmalı”, Sürdürülebilir Turizm: Turizm Planlamasına Ekolojik Yaklaşım, *Türkiye 19. Dünya Şehircilik Günü Kollokyumu*, İstanbul, 39-48 (1996)
- 29- Bayer, Z.; “Turizme Giriş”, *Yem Yayın*, İstanbul, 3-1 (1992)

- 30- Çubuk, M., "Sürdürülebilir Turizm, Turizm Planlamasına Ekolojik Yaklaşım", Sürdürülebilir Turizm: Turizm Planlamasına Ekolojik Yaklaşım, *Türkiye 19. Dünya Şehircilik Günü Kollokyumu*, İstanbul, 15-22 (1996).
- 31- Hawkins, D., "Ecotourism Opportunities for Developing Countries", Global Tourism, Theobald, W., *Butterworth-Heinemann*, Boston, 261(1995)
- 32- Conservation - Soft Tourism,
<http://www.cyberalps.com/features/conserv01.html>, (04.12.2002)
- 33- International Centre for Responsible Tourism,
<http://www.theinternationalcentreforresponsibletourism.org/>, (04.12.2002)
- 34- Butler, R.; Hall, M., "Conclusion: The sustainability of tourism and recreation in rural areas", Tourism and Recreation in Rural Areas, Butler, R.; Hall, M., *John Wiley & Sons*, England, 249 – 257 (1998)
- 35- Gonzales, G., **Sustainable Tourism: the new tourism paradigm**
<http://gonzales.com.sg/sustour.html>, (06.06.2002)
- 36- Tekeli, İ., "Habitat II.'nin Gündemini Oluşturan Temel Kavramların İrdelenmesi", *Mimarlık Dergisi*, (262): 11-14, (1995)
- 37- Sustainable Tourism in Hawaii,
<http://www.hawaiitourismstudy.com/sustain.asp>, (25.10.2002)
- 38- UNEP Sustainable Tourism, Government and Policy Support,
<http://www.uneptie.org/pc/tourism/policy/home.htm>, (01.05.2003)
- 39- Kılınçaslan, İ., "Çevre Koruma ve Turizm İkilemi", Sürdürülebilir Turizm: Turizm Planlamasına Ekolojik Yaklaşım, *Türkiye 19. Dünya Şehircilik Günü Kollokyumu*, İstanbul, 179-183 (1996)
- 40- Karaman, A., "Sürdürülebilir Turizm Planlaması İçin Ekolojik Çerçeve", Sürdürülebilir Turizm: Turizm Planlamasına Ekolojik Yaklaşım, *Türkiye 19. Dünya Şehircilik Günü Kollokyumu*, İstanbul, 99-105 (1996)
- 41- Management Of The Environmental Effects Associated With The Tourism Sector, http://www.pce.govt.nz/reports/allreports/0_908804_74_1.pdf, (08.01.2003)
- 42- Rátz, T.; Puczkó, L., Rural Tourism and Sustainable Development, "*Rural Tourism Management: Sustainable Options*" International Conference , Scotland, <http://www.geocities.com/Paris/9842/rural.html>, (04.04.2002)
- 43- Türksoy, A.; Yürük, Ö., "Turizmin Çeşitlendirilmesi Çerçevesinde Kırsal Turizm ve Kapsamı", *1. Ulusal Turizm Sempozyumu*, Ankara, 45-49 (1998)

- 44- Concepts – Sustainable Tourism,
http://www.insula.org/tourism/pagina_n8.htm, (04.04.2002)
- 45- South East England Development Agency, Rural Tourism in The South East, A Strategy for Future Action,
http://www.seeda.co.uk/seeda_documents/docs/RuralTourism.pdf,
(20.03.2003)
- 46- Knowd, I; Rural Tourism: Panacea and Paradox,
<http://hsc.csu.edu.au/geography/activity/local/tourism/FRURALTO.pdf>,
(27.03.2003)
- 47- Marketing Quality Rural Tourism,
<http://europa.eu.int/comm/archives/leader2/rural-en/biblio/touris/art02.htm>,
(27.03.2003)
- 48- Rural Tourism - The Impact On Rural Communities II. Thailand,
<http://www.agnet.org/library/article/eb458b.html>, (04.04.2002)
- 49- Travel in Greece, <http://www.travel-greece.com>, (1999)
- 50- World Tourism Organisation, “Guide For Local Authorities on Developing Sustainable Tourism”, *World Tourism Organisation*, Madrid, 79 (1998)
- 51- Travel Images, <http://geo.ya.com/travelimages/fin20.jpg>, (01.04.2003)
- 52- Finland Village, <http://finland.co.jp/village/>, (02.04.2003)
- 53- Pictures From Hungary, <http://www.geocities.com/tamaraphoto/hungary.html>,
(01.04.2003)
- 54- Village reserves in Hungary
<http://www.hb.hu/hungary/programs/village.en.shtml> (02.04.2003)
- 55- Stopnik pri Vranskem, <http://oreh.pef.uni-lj.si/~markor/stopnik/>, (01.04.2003)
- 56- Description of Sentjost, <http://www.stjost.si/sentjost/eng/opis.html>, 02.04.2003
- 57- European Centre for Eco Agro Tourism, <http://www.eceat.nl/>, (01.04.2003)
- 58- Marken, <http://jlehenaff.free.fr/web/start.html> (02.04.2003)
- 59- Arolithos Village, <http://www.magicaljourneys.com/Crete/Arolithos/arolithos-village.html>, (02.04.2003)

- 60- Rekreatyon tesisleri,
<http://www.turizm.gov.tr/turizm.tb?app=sector§or=25&altbaslik=06.00.00&lng=#06.05.00>, (13.05.2003)
- 61- Mowfort; Munt, "Tourism and Sustainability", *Routledge*, London and New York, 115 – 122 (1998)
- 62- Dağgüllü, M., "Geleneksel ve Yöresel Konutların Tanımlanması ve Çağdaş Kullanımlara Uyarlanmasında Bir Yöntem Araştırması", *Yapı Yaşam 97*, Bursa, 59-66 (1997)
- 63- Kuban, D., "Türk ve İslam Sanatı Üzerine Denemeler", 2.Baskı, *Arkeoloji ve Sanat Yayınları*, İstanbul, 225-230 (1995)
- 64- Aran, K., "Barınaktan Öte Anadolu Kır Yapıları", *Tepe Mimarlık Kültür Merkezi*, Ankara, 14-15, 48 (2000)
- 65- Eldem, S.H., "Türk Evi - Osmanlı Dönemi", Cilt 1, *Güzel Sanatlar Matbaası*, İstanbul, 28-29 (1984)
- 66- Akdemir, Z.; Keskin, M., "Anadolu Evleri"
<http://www.imece.org/dergi/mart2000/anadoluevleri.html>, (07.03.2003)
- 67- Sözen, M., "Türklerde Ev Kültürü", *Doğan Kitapçılık*, İstanbul, 91-105 (2001)
- 68- Akın Akın Bursa, <http://yesilbursa.kolayweb.com/843301371443.html>, (07.04.2003)
- 69- Yıldırım Belediyesi, www.yildirim-bld.gov.tr/hrt_mahalleadi.htm#9, (07.04.2003)
- 70- Bursa Büyükşehir Belediyesi, *İmar İşleri Daire Başkanlığı*, (2003)
- 71- Uzun, A., Bursa, Yıldırım İlçesi, Cumalıkızık Mahallesi Muhtarı, (2003)
- 72- Yalman, B., "Bursa'da Bir Osmanlı Köyü Cumalıkızık", *Bursa İl Turizm Müdürlüğü*, Bursa, 2-4 (1999)
- 73- Yılmaz, S., "Bursa Cumalıkızık Köyü'nün Tarihi Değerlerinin Korunması Üzerine Bir İnceleme", Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi*, İstanbul, 8-9 (1999)
- 74- "1929 – 1990 Yılları Arasında Bursa İli İklimsel İstasyon Çalışma Verileri" *Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü*, Ankara (2003)
- 75- Cumalıkızık Koruma Yaşatma Projesi, *Bursa Büyükşehir Belediyesi*, (1998)

- 76- Cumalıkızık Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, (1999)
- 77- Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu, 24.10.1993 / 3508 tarih ve sayılı kurul kararı
- 78- Bursa Valiliği, www.bursa.gov.tr, (20.01.2003)
- 79- Gezi notları, www.gezinotlari.net, (16.01.2003)
- 80- Sihirli Tur, www.sihirlitur.com, (07.11.2002)
- 81- Sampaio, C.A.C., "The Sustainable Development and Tourism", *The Sustainable City II, Urban Regeneration and Sustainability*, Segovia - Spain, 281-291 (2002)
- 82- Brabec, E., Lewis, G., "Defining The Pattern of The Sustainable Urban Region", *The Sustainable City II, Urban Regeneration and Sustainability*, Segovia - Spain, 487-496 (2002)
- 83- Özcan, Z.; Gültekin, N., "Geleneksel Konutta Günün Kullanım Tercihi – Turizm ile Sürdürülebilir Koruma Etkileşimi", *Türkiye 19. Dünya Şehircilik Günü Kollokyumu*, İstanbul, 402-411 (1996)
- 84- Özcan, Z., Cultural Heritage and Urban Sustainability: A Case Study From Central Anatolia, ", *The Sustainable City II, Urban Regeneration and Sustainability*, Segovia - Spain, 377-386 (2002)
- 85- Kazmaoğlu, M.; Tanyeli, U., "Anadolu Konut Mimarisinde Bölgesel Farklılıklar", *Yapı Dergisi*, 33: 29-41 (1979)
- 86- Günay, R., "Türk Ev Geleneği ve Safranbolu Evleri", 2. baskı, *Yem Yayın*, İstanbul, 19-34 (1999)
- 87- Koza Klüp, "INFO Bursa'97", *Akın Erim Matbaası*, Bursa, 64-68 (1997)
- 88- Pekin, E.; Rifat, S., "Green Bursa", *Minyatür Yayınevi*, Bursa, 108-113 (1991)
- 89- Gündem 21 Nedir?, <http://www.yerelgundem21.org.tr/tur/yg21/g21.htm>, (27.06.2003)
- 90- Devlet İstatistik Enstitüsü, 2003
- 91- Cumalıkızık Yerleşimi, Muhtar Anketi, 2003

(İnternet kaynaklarına ait web sitelerinin tamamı CD'de ek olarak sunulmuştur).

EKLER

Symposium

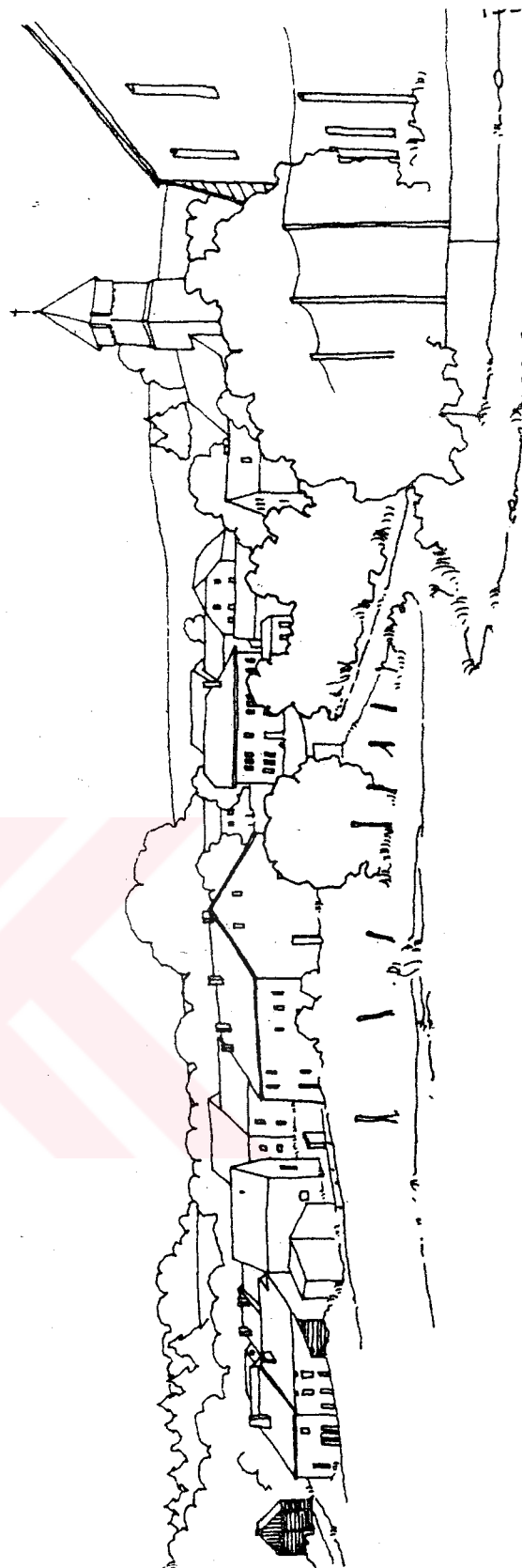
Granada, 26-29 October 1977

Ek-4. Granada Sempozyumu

CONSEIL DE L'EUROPE
Direction de l'Environnement et des
Pouvoirs Locaux
Documentation — Information

RURAL ARCHITECTURE IN REGIONAL PLANNING

SUMMARY

INTRODUCTORY NOTE	1
OPENING SESSION OF THE SYMPOSIUM	2
SESSION PRESIDED OVER BY THE KING AND QUEEN OF SPAIN	4
WORKING SESSION ON THE GENERAL THEME "RURAL ARCHITECTURE IN REGIONAL PLANNING"	5
A. Report by Mr Manuel Ribas I Piera	5
B. Co-report by Mr Jacques Houlet	6
C. Debate	6
WORKING SESSION ON THEME No. I : "RURAL ARCHITECTURE AND ITS CULTURAL VALUES AND DEVELOPMENT"	10
A. Report by Mr Efrén García Fernández	10
B. Co-report by Mr Hans Ole Hansen	10
C. Debate	11
WORKING SESSION ON THEME No. II : "INTEGRATED CONSERVATION OF RURAL ARCHITECTURE AND SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT"	16
A. Report by Mr D. Jesus Leal and Mr D. Roberto Sancho Hazak ..	16
B. Co-report by Mr Lucio Gambi	17
C. Debate	18
WORKING SESSION ON THEME III "RURAL ARCHITECTURE : A FACTOR IN REGIONAL PLANNING"	21
A. Report by Mr Fernando Fernández-Cavada, Fernando Roch, Félice Guerra et Luis González Tamarit	21
B. Co-report by Mr Jean-Pierre Vouga	22
C. Debate	22
DEBATE ON THE CONCLUSIONS	32
CLOSE OF THE SYMPOSIUM	35

THE GRANADA APPEAL	37
--------------------------	----

CONCLUSIONS OF THE SYMPOSIUM	38
------------------------------------	----

INFORMATION DOCUMENTS PRESENTED ON THE OCCASION
OF THE SYMPOSIUM

- Regional planning work in Portugal to preserve rural assets 42
- Introduction to the Swiss inventory of built-on sites for protection (ISOS) 46
- Preservation of a village : Store Magleby, Municipality of Dragør, Denmark 58

LIST OF PARTICIPANTS i

The Symposium of Granada, the results of which are set out in this report, was the fifth in a series of symposia organised under the auspices of the Council of Europe.

The purposes of the symposia are to study in depth the principles of the new policy of integrated conservation as laid down in the European Charter of the Architecture Heritage and the Amsterdam Declaration.

The first symposium, held at Edinburgh from 22 to 25 January 1974, dealt with "the economic and social implications of conservation".

The second symposium held at Bologna from 22 to 27 October 1974 dealt with "social cost of the integrated conservation of historic centres".

The aspects of integrated conservation dealt with at the Edinburgh Symposium were analysed from the viewpoint of a policy largely based on private initiative, whereas in Bologna these same aspects, together with a comparison of the cost of erecting new and rehabilitating old buildings, were viewed in the context of a policy largely based on action by the public authorities.

At Krems (21-24 April 1975) it was a question of highlighting the complexity of factors in the revitalisation of a town of medium size, where its functional balance had already been somewhat disturbed by small scale changes.

These symposia were devoted to historic groups of buildings from the pre-industrial era.

By proposing its 19th century districts for Europe's scrutiny, Berlin called on to give consideration to new dimensions in the integrated conservation of architectural heritage.

Barcelona, Paris, Stockholm and Vienna - the other specimens selected for the symposium - gave the discussions a European dimension.

These four symposia dealt with urban historic ensembles. The Symposium of Granada is calling on to give consideration to the rural architectural heritage which is in danger of neglect, degradation that is to say disappearance.

However the rural architectural heritage, offers numerous examples of an environment characterised by harmony between man and nature. Admittedly, it appears ill-suited for any rationalisation of production, but is it not that very process that is draining rural areas of their human potential? We must consider what part the architectural heritage can play in creating activities that will promote the renais- sance or revival of rural communities and reduce population imbalances.

The illustrations of the cover and of pages 34 and 36 are taken from "Mavigny, un village ardennais", study which has been carried out under the guidance of Professor P. PETERS. Graphist : R. POTTER. Publisher : SOLEDI S.A. 37, rue de la Province 4020 Liège, Belgium.

Illustrations pp. 9, 20, 38, 40 : Mr J.P. VOUGA.

welcomed the representatives of the European Parliamentary Assembly at the Conference of Local and Regional Authorities of Europe, and he warmly thanked the Spanish hosts.

The Chairman reminded the symposium of the work to safeguard the European cultural heritage which the Council of Europe had carried out since 1963, in particular through the Council for Cultural Co-operation, to which Spain had already acceded.

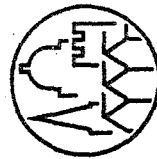
The symposia and conferences which had been held had led to recognising three facts on which preservation of this heritage must be based.

The first of these was that monuments, whether situated in town or country, were inseparable from their surroundings; and their preservation was accordingly closely bound up with town and country planning policy.

The second was that preservation of monuments and groups of buildings had to be active, whether by maintaining original activities or by carrying on other activities which met contemporary needs. After the term "active conservation" the more adequate expression "integrated conservation" had been adopted, signifying that the values of the past must be reintegrated into life of the present day and, as far as possible, into that of the future.

The third was that preservation of a heritage belonging to man must be carried out by man for man, ie mainly by the local inhabitants. This collective conservation called for a cultural development drive in order that all might be able to appreciate the cultural value of what they touched and saw every day.

Since the first symposium in Barcelona and Palma in 1965 - for which Mr ALOMAR had been the Rapporteur - the Council of Europe had renewed its programmes and adjusted its criteria and recommendations to rapidly changing society. It had also achieved a veritable "multiplying" effect, since different international organisations, including UNESCO, the Organisation of American States, ICOMOS, EUROPA NOSTRA and many others were enthusiastically working to the same ends. Lastly, a new level had been reached in co-operation between integrated conservation techniques and regional planning, their common objective being fully to maintain the quality of the human environment.

The Chairman, Mr Gabriel ALOMAR, opened the proceedings of Symposium No. 5.

Mr MERIGO, Under-Secretary at the Department of Regional Planning and the Environment, welcomed the participants and said that it was an honour for him since the symposium was organised by the Council of Europe, an institution which had shown an exemplary attitude to the Spanish people and its government and to which Spain hoped to accede in the near future.

He pointed out that the subject of the symposium was of especial interest to him since the office of Secretary of State that has been entrusted to him had just been set up precisely to deal with this problem of great importance to Spain, one of the countries of Europe where rural depopulation had been most marked, with consequent deterioration of the countryside and the urban environment. People in urban and rural areas had a right to a better quality of life, to which architecture was one of the main contributory factors. The work which would be undertaken in this sphere would, to a large extent, be decentralised since Spain wished to become an exemplary democracy and give other European democracies new ideas about decentralisation and regionalisation.

Mr KAHN-ACKERMANN, Secretary General of the Council of Europe, pointed out that the symposium was beginning auspiciously, since it had been preceded a few days earlier by the historic and unanimous vote of the Parliamentary Assembly recommending the Committee of Ministers to invite Spain forthwith to accede to the Council of Europe and by the similarly unanimous decision to this effect taken by the Committee of Ministers.

Among the Council of Europe's many activities the preservation of the architectural heritage occupied a special place and the work carried out for more than ten years past had led to a new policy being defined in the European Charter of the Architectural Heritage - a policy of dynamic conservation aimed at integrating the heritage into the life of European citizens. The cultural and legal conception of the architectural heritage, initially confined to the most important monuments, had been steadily extended to take in urban and rural groups of buildings and Spain had contributed to this development by organising a European symposium in Barcelona as long ago as 1965.

The theme of preserving the rural architectural heritage was a timely one because, owing to economic developments and the mechanisation of farming, that heritage was in danger of deteriorating or even disappearing altogether. It would be useless to try and slow down a development which in many respects had led to progress, and there was no question of preserving villages which were relics of the poverty of bygone days. Rather should farmers be made to appreciate the beauty of their traditional heritage and the need to make their new buildings worthy of it. Farmers were as much in need of such an awareness, as a token of their own identity, as were town-dwellers anxious to escape from the large urban centres. It was important, however, that the adjustment of this heritage to current living conditions should not distort it by large-scale transformation.

The symposium was a Council of Europe first step in the Council's study of rural area problems as a whole. These problems would subsequently be studied at the Conference of European Ministers responsible for Regional Planning to be held in Vienna in October 1978 and at the Conference of Ministers responsible for the Environment to be held in Switzerland in 1979. In conclusion the Secretary General

WORKING SESSION ON THE GENERAL THEME " RURAL ARCHITECTURE IN REGIONAL PLANNING "

The Mayor of Granada, Mr Morales SOUVIRON, thanked the King and Queen for having by their presence associated themselves with the Council of Europe's cultural work.

Granada was very happy to have been chosen to receive the distinguished European figures who were to discuss the preservation of the rural architectural heritage, which was so rich and varied, and the city of Granada hoped they would long have pleasant memories of their stay there.

Mr Gallego MORELL, Rector of the University of Granada, welcomed the fact that the symposium was being held in a historic university building and that Their Majesties had come to preside over the sitting. He hoped that the work of those attending would be as fruitful as possible, especially as their concern for the architectural heritage was largely shared in a town and region where so many problems arose and whose architectural heritage, which had known so many vicissitudes, was still threatened by so many dangers.

The Chairman of the symposium, Mr Gabriel ALOMAR, pointed out that the King's presence was of especial importance, since it was the first contact with the Council of Europe, of which Spain was now virtually a Member.

The presence of Mr KAHN-ACKERMANN showed that the Council of Europe counted on Spain helping to build the Europe of the future. The purpose of the symposium was to protect the architectural heritage and improve the quality of the environment; to this end they could be sure of support from the King and Queen, who were interested in all artistic and cultural matters. It was essential that residents of historic town areas should be able to live in less inhuman conditions and that those who lived in small villages, which were veritable gems, should not feel they had been abandoned; and on their behalf Mr Alomar thanked Their Majesties.

Mr KAHN-ACKERMANN, Secretary General of the Council of Europe, said how happy and honoured he was to address Their Majesties the King and Queen of Spain, whom he thanked for having come to preside over the inaugural sitting. He expressed his gratitude to them as well as to the organisers of the event and to the Spanish people who, through the Cortes and its government, had shown proof of its political maturity and its determination to accede to the Council of Europe.

Since 1962 Spain had contributed to the activities of the Council of Europe within the Council for Cultural Co-operation. Its presence as a full Member of the organisation would ensure a better balance between the northern countries and those bordering the Mediterranean, as well as increase and improve relations among nations.

As Secretary General of the Council of Europe Mr KAHN-ACKERMANN gave his assurance that he would do everything possible to see that the future lived up to the expectations of this historic occasion.

H.M. THE KING said he had particularly wished to come to Granada in order to attend the symposium organised by the Council of Europe at a time when Spain had virtually acceded to that organisation. He regretted that his stay had to be so brief but he had been desirous of making clear the interest he took in the work and proposals of those attending the symposium and in their concern to protect the quality of the human environment, which conferred on life the dignity to which everyone had a right. Whatever efforts were devoted to this noble task, they would remain inadequate, because it was a matter not only of ensuring man's survival but of imparting to his existence the material quality enabling man to achieve a spiritual growth without which he would lose his fundamental *raison d'être*.

His Majesty concluded by saying that the Queen and he earnestly hoped that the proceedings of the symposium would be successful and they offered their enthusiastic co-operation.

The complete version of the reports and co-reports are published separately. They can be obtained on request to the Division of Regional Planning, Monuments and Sites of the Council of Europe, indicating the respective reference.

A. REPORT ON THE GENERAL THEME (Ref. CDAT/Granada (77) 3)

Mr Manuel RIBAS I PIERA considered first what exactly the subject of the symposium was and made a number of distinctions.

To his way of thinking, not all building was architecture. The latter term covered only those buildings with valuable expressive or aesthetic features. He then defined rural architecture - in order to distinguish it from urban architecture - as representing a form of rural colonisation of the land and said that "rural architecture" and "vernacular architecture" were not absolutely identical concepts. Lastly he distinguished between monuments and groups of buildings and between "agricultural architecture" and "rural architecture", the latter being found also in small market towns or urban districts when associated with some form of production or with fishing.

The problem of preserving rural architecture arose when it was considered as an artistic, and therefore cultural, legacy and was threatened with destruction. Such a threat stemmed from several facts - inadequacy of traditional architecture to meet modern accommodation standards, a feeling on the part of country people that they have had a poor deal, rural depopulation, land and property speculation, an increase in the number of secondary residences, hotels and camping sites, industrial settlement of the countryside, and large-scale amenities and infrastructure which impaired the environment.

Since the aim of total preservation was unrealistic, the question was what should be preserved and for whom.

The process which had now been embarked upon was that of rehabilitating the buildings and ensembles which were to be preserved. Unlike renewal, which put new contents in new containers, rehabilitation was intended to keep the same old contents in the same old containers on acceptable terms - there was no ready-made recipe for such re-utilisation; each case had to be studied in situ, but it was nearly always necessary to preserve the pattern of streets and open spaces.

This rehabilitation had to take its place within the general framework of regional planning. If, in addition to the campaign against speculation and population shift, regional plans were drawn up, high-density megalopolises would be avoided. Towns had to grow within themselves and the country areas between conurbations had to be left intact so that farmers could maintain profitable production and at the same time contribute to the preservation of the landscape.

It was also very important that those concerned should take part in the rehabilitation process, since this was the best way of preventing technocracy.

Finally, it should not be forgotten that the rural architecture of the future was what was being built today and would need preserving later. Ultra-conservatism in such architecture must therefore be resisted and new materials and forms used in order to bear true witness to the age.

Mr Ribas I Piera and went on to consider a number of points which seemed to him to need clarifying, qualifying or enlarging upon.

As regards the definition of architecture he thought it dangerous to take aesthetic values as the only criteria and asked that historic value should also be taken into account.

As to defining rural architecture, he pointed out that this category could not include all the buildings which contributed directly or indirectly to the life of country people - eg fortified castles, churches, notaries' houses - and he suggested counting as rural architecture buildings which were closely bound up with farming or pastoral activities and fishing.

He stressed the close link between popular culture and rural architecture, the latter bearing witness to a deep-rooted harmony between man and nature, a relationship which went back to ancient times and was, moreover, peculiar to Europe. To the Rapporteur's list of factors threatening to destroy it, he added the industrial contamination of farming, which had led to new farm buildings being among the ugliest products of industrial architecture.

With regard to preservation problems, he did not wish to condemn the museum type of preservation, which was justified in a limited number of cases, but he would like to see as many buildings as possible which were of intrinsic beauty preserved not only for farmers but also for all those who wished to escape from the towns, either permanently or temporarily. What had to be preserved was the harmonious proportions of the whole and, wherever possible, the spirit in which the building was used. But it was appropriate to ask to what extent the inevitable changes were legitimate and to wonder whether in the interests of saving as much as possible we were not perpetrating wholesale falsification.

Mr Ribas I Piera had suggested that the same old contents be kept in the same old containers, but many farmers left their farms because the work was no longer profitable, and this raised the problem of society's social, economic and political development. The idea of regarding one section of the farming community as gardeners responsible for the upkeep of the landscape was an interesting one, but one immediately came up against the profitability problem - could this not be solved by giving these farmers grants graded according to the services rendered?

The upheavals of May 1968 had shown that thinking young people wished to throw off the yoke of the profit motive and were demanding a new form of society. Groups of young people, who were indifferent to making money, set themselves up in the countryside to live in their own way. Was it not, then, possible to imagine farmers who, no longer compelled to slave away in order to produce more and more, would devote their spare time to crafts, which would solve the basic problem of maintaining the traditional architectural heritage?

It will be said that this is utopian, but at all events a comprehensive policy is needed within the framework of regional planning. There is a general demand throughout Europe for quality of life and the quality of the immediate surroundings is one of its basic constituents - architecture and landscapes must therefore be one of the major concerns of planners and politicians.

C. DEBATE

Mr Henry CRAVATTE, President of the Conference of Local and Regional Authorities of Europe, expressed his satisfaction at being able to speak as President of the only institutional body representing municipalities and regions at European level. He hoped to welcome an official delegation from Spain at the conference's next plenary session in Strasbourg in June 1978.

rehabilitation of the architectural heritage, both of which should be incorporated in local and regional planning schemes. This had been affirmed in the resolution adopted six years previously at the close of the first European Symposium of Historic Towns, at Split.

Since then it had actively contributed to European Architectural Heritage Year and in 1976 had organised in Strasbourg a second Symposium of Historic Towns which had requested that the next symposium should consider the special problems of medium-sized and small towns and villages of historic interest in their regional context. The present symposium met this wish and these problems could be studied again in more detail at the third Symposium of Historic Towns, which would be taking place in Bavaria the following autumn.

The conference had worked out a regional planning policy, which was to be European, comprehensive and designed in conjunction with those concerned, notably the local and regional government representatives.

Although the problems of the countryside were far from being solved - in some regions of Europe the growth of modern society reduced country people to despair, sometimes even to open revolt, and country regions were hardest hit by rising unemployment - there were also a number of encouraging signs such as the temporary or permanent return to the countryside of town-dwellers, who in many cases managed to restore examples of traditional rural architecture to their former state. The right to live in one's own part of the country was being more and more vigorously asserted, and this only made sense if it meant the right to live and to work in one's native region.

Mr Cravatte was pleased that the reports submitted sought to define the concept of rural architecture and proposed giving a decisive role to local and regional authorities in implementing directives. The conference would note the outcome of the symposium's deliberations with the greatest interest.

Miss DISSARD, Inspector-General of Town Planning (France), stressed the links between rural architecture and regional planning from the town planner's point of view.

Certain ensembles constituted natural settings in themselves and had to be taken into account in town plans, particularly in what were known in France as the protected environment areas ("zones d'environnement protégé").

These might be either open spaces vital for understanding the unit as a whole or biological milieux where the supporting environment had to be preserved or else an aesthetic adjunct which, as had been rightly pointed out, was prized for historic, literary or artistic reasons or out of a very fashionable interest in the picturesque. The new tendency to extend the areas to be protected was not, however, based on a typology which guaranteed the legitimacy of this action.

How far should we go then? It was not always possible to give a precise answer to this and the parties concerned often had the impression that decisions were arbitrary. Exactly where the protection boundary was drawn was determined sometimes on historical grounds and sometimes by geographical boundaries, and in a rural setting there was often a conflict between the objectives of protection and production.

It were therefore advisable to draw up urban development plans, since these made it possible to be seen at a glance what scope there was for building and what customary rights existed and also took some account of vested interests.

There were more than enough legal powers available. The only things lacking and these were everything - were administrative co-ordination, staff and money.

valuable cultural and natural heritage, while at the same time guaranteeing a better life for country people.

Mr BREMAN, President of the International Federation of Landscape Architects, said that his Federation was particularly interested in the symposium since it was concerned with the links between architecture and landscape planning and worked in close co-operation with institutions such as the Council of Europe and UNESCO. At its most recent world congress, held in 1976, the ecology of coastal areas had been studied; its next congress, to be held in Brazil, would study spontaneous development in countries in the process of becoming industrialised.

Mr Breman stressed that buildings and villages should not be cut off from the countryside and that land should be used humanely: landscapes were capable of being improved, paralysed or destroyed.

Capileira, Bubion, Campana, 3
villages which have been visited during the Symposium. Isolated by the mountainous walls of the Alpujarras, at about 1,600 m these villages are similar in their physical features of size and aspect, albeit with a few particularities which differentiate and characterise them. The 3 communities are basically devoted to dry or irrigated farming on scattered pieces of property. Stockbreeding, being limited to sheep and goats with some cattle, is scarcely important. Industry is practically non-existent with the exception of 2 hydroelectric power stations. As regards the tourist industry, it is logical to find interests of this nature if one considers the great natural beauty of the region and of the villages found there.

From the architectural point of view, it is worth mentioning of the "tinados" in consideration of the singular nature of such a solution in the Alpujarras. We are referring to those terraces built as flying balconies over to the neighbouring house in front, which means that they cover the entire width of the street and are constructed at the level of the upper floor. In some cases there may be two or three. It plays a very important role in the town structure in view of the diversity of purposes it serves: a place to dry fruits and laundry, a place for communication etc.

Vozga

Bubion
27-10-77

The new concerns of the Ministry of Agriculture in France fitted squarely into land-use plans and afforded encouraging prospects, but there was a need to speed up the spread of new methods of planning landscapes and re-allocating land.

The main task remaining was to develop the organisation of production in a manner compatible with landscape protection, but in order to do more than just protect a landscape by making regulations it was necessary to take account of the way of life in country farming communities; and dynamic protection should not consist merely of specifications to be complied with, but in addition to buildings it should also protect their setting.

Furthermore, the extra cost entailed by architectural constraints was a subject of great controversy (since it could be concluded that ugliness was the norm), and sectoral subsidies should be distributed with great caution.

It would be said that this was a vast programme. But it seemed to her that the solutions which would be found to these problems during the course of discussing the symposium's themes were crucial if work was to be at all effective.

In conclusion, when a society made greater demands in a given sector (currently in respect of living conditions), the shortcomings of instruments designed for other purposes became apparent. In rural surroundings it was now necessary to find means of taking away from the habitual character of protection action, resolving the internal contradictions within the network of protection problems and making it clear that the landscape as a whole (including plant cover) had a right to protection which was not confined to high-quality areas, frequently created artificially.

That was what town planning looked to them to achieve.

Mr VIANA DE LIMA (Portugal), President of the Portuguese EAHY National Committee representing the Portuguese Secretary of State for Cultural Affairs, said it was not enough to apply arrangements for towns to the countryside. Special living conditions obtained in rural surroundings - scattered settlements and the lesser or greater degree of isolation created amenity problems (roads, water supply, education, sanitary and social facilities etc.).

On the other hand, it was not enough simply to build or restore houses. Buildings had to be judiciously sited and to fit in with improvements in the region's economic situation. Building was no doubt a source of wealth but could only be developed efficiently under a thriving economy.

When farming was in a bad way and a number of agricultural workers was decreasing, it was necessary to develop other activities associated with farming and to build up the tertiary sector.

The problems of housing, of getting people to remain in the countryside and of developing the economy (both agriculturally and industrially) were thus inter-related and this necessitated a plan being drawn up. Such a plan would be for the improvement of living conditions in country areas themselves but should also cover cultural and intellectual development, without which there could not ultimately be any real progress.

Individuals and the family had to be the starting-point for meeting the material, social and spiritual needs within their environment.

Renewing accommodation and farm buildings and modernising farmers' houses was a considerable undertaking which could give new life to the countryside, provide work for many craftsmen and give country people a new love for their locality.

A. REPORT ON THEME 1 (Ref. CDAT/Granada (??) 4)

Mr Efrén GARCÍA FERNÁNDEZ (Spain) said that in the first part of his report - "Cultural values" - he had sought to make a classification of subjects which might appear in an inventory. Since architecture followed men throughout their lives, it was possible to apply a biological classification scheme to the relations between rural architecture and regional planning. The different levels might then be as follows: the community - a group of settlements which would comprise open country-side, built-up areas and infrastructure systems; settlements - which would comprise surrounding countryside, inhabited centres and infrastructural sectors; organisms - which would comprise open spaces and built-up areas; and the organ, which would comprise parts of buildings. The community would be integrated into the territory as a whole, the settlements into cultivated countryside, the organism into the rural or urban area and the organ into the building.

Given the size of the architectural heritage in countries with a long history, it would be beyond our present resources to compile a complete inventory. That being so, it would be possible to proceed by accumulating items, which would appear in the inventory in two different forms. The first would be a list of items giving a description of them and accompanied by maps defining their geographical extent; the second would contain the results of research in various areas relevant to cultural values, the current situation, development potential, prospects of local co-operation and available resources.

In the second part - "Development" - the report defined the objectives of development and referred to the Council of Europe's Resolution (73) 3. After listing the main regional planning authorities in Spain, the report went on to mention the main legal instruments governing their activities - the Act on Protected Natural Areas, the Act for the Protection of the Historic and Artistic Heritage and the Land Act.

Finally, with the help of slides, the Rapporteur described a valley in the mining region of Asturias, where miners, mainly retired ones, carried on agricultural crafts to improve the quality of their lives and where all the citizens contributed to the public works needed by the community. He described the buildings with their individual "horreos", which were real tional monuments, and noted that as the farmers-cum-miners worked on building and maintaining their own homes themselves, these fitted very well in the landscape, despite the poor materials used; the same applied to chapels, wash-houses and fountains. All these aspects had to be borne in mind when one was talking about rural architecture.

B. CO-REPORT ON THEME 1

Mr Hans Ole HANSEN (Denmark) discussed the development of rural architecture from the ethnologist's point of view. Ethnological research was based on a number of components. Some of these derived from cultural ecology, which studied the relations between sources of energy and man's collective way of life; others came from regional ethnology, which studied the material and spiritual aspects of culture. The development of rural architecture was influenced by socio-psychological, technical and economic factors.

By way of example and with the help of slides, the Rapporteur described the growth and development of Lysholm Farm in Central Zealand, 40 km to the west of Copenhagen. He compared its development with a typical mountain village community in southern Europe, such as he had seen during a visit to villages in the Alpujarras.

He concluded that it was not possible to check the course of development but that we should not be carried away by the tide - since the mechanism of the flow was understood, it was at least partly possible to channel it.

C. DEBATE ON THEME 1

Mrs COLIN COQUEL (France) said that she had not changed her views on the disappearance of the living popular culture, which many ethnologists had criticised and discussed at length.

In her view, rural architecture was one of the most powerful expressions of such culture and existing rural housing one of the prime means of acculturation for country people; to preserve the popular architectural heritage was therefore to safeguard the cultural identity of a region or locality.

Priority therefore had to be given to consolidating this acculturation and stimulating the folk-memory, and this was one of the main aims of museums of folk art, which had, as was well known, met with some success, but which were still totally inadequate.

This was also the aim - often clumsily pursued - of part-time residents who were anxious to fit into a given region through their houses. In such cases their superficial knowledge of vernacular architecture produced the opposite result of what they had hoped - eg Breton or Provençal neo-regionalism, preoccupation with rusticity and a number of stylistic features thought to be "typical" and so on.

And yet documentary information about vernacular architecture did exist or was being prepared:

- General Inventory of Artistic Treasures and Monuments in France ("Inventaire général des Richesses et Monuments de la France");
- French Rural Architecture ("Corpus d'Architecture rurale française");
- Special studies of architectural typology carried out on behalf of different ministries (Cultural Affairs, Public Investments, Agriculture);
- Activities of the Centre for Research on Historic Monuments ("Centre de Recherche sur les Monuments Historiques").

The main drawback was that this material was aimed only at specialists (which entailed practical difficulties in consulting documents and made study of them tedious and complex).

It was essential to produce more lively documentation of educational value with the appropriate means and channels of distribution, since it was vital to provide ample information at the same time as, or preferably before, measures were taken to preserve the architectural heritage - this was the role of architectural, town-planning and environment councils.

The resources currently at their disposal, however, enabled them only to provide such information for:

- prospective building contractors and
- local elected representatives.

for two social groups:

- children, on whom future preservation of the heritage and integration of contemporary architecture would depend;
- craftsmen, who enjoyed a special - indeed, often unique - advisory role in rural areas and were responsible for the clumsy conversions so often deplored.

Encouraging children to find out about their own locality

Children should be educated at school so as to be able to contribute to the development of their surroundings. This was the purpose of "general-interest subjects" ("sujets d'éveil"), through which the attempt was made to impart a better understanding of the environment.

In addition to compulsory official syllabuses, organisers had been able to set up innovative projects which would help to provide the desired general environmental education.

Thiérache was a small region in the north of France consisting of mixed pasture-land and woodland. In the years to come it would have to undergo radical economic changes.

The socio-cultural organisers at two agricultural colleges had encouraged pupils to get to know their locality by making an inventory of rural housing and a list of traditional activities (cheese-making, cider-making, coöperage etc). The study of housing and crafts would lead to thinking about ethnography. Buildings were placed in their original economic and social context. This approach would be supplemented by courses with craftsmen.

The project should enable the children of Thiérache to become aware of their cultural roots and find out how it would be possible to meet a number of their needs in housing and employment while maintaining the quality of the landscape and preserving continuity amid changes in a distinctive region.

The Lower Normandy Planning Centre, a public regional planning body, had been carrying out projects in schools in the area for two years. The project covered children aged 10-16 and took place during the second and third terms of the year, when classes were well "run in" and teachers had got to know the pupils.

Each teacher organised work according to geographical context and the wishes of the pupils either on an individual basis or for teams of 4 or 5 pupils. The children themselves chose an area for study which was near enough to their homes for them to be able to go there easily and often. Time spent on the work included group work in class (summary of information, critical analysis, further thought) and on the spot (observation, enquiries, interviews) as well as individual work, which was left to the pupils' discretion. The results of the work would be submitted by the pupils themselves to the elected representatives and invited members of the public in the villages concerned.

This project was still under way but already a number of conclusions could be drawn. Pupils were fully motivated from the outset, for the problems raised concerned their own surroundings. This procedure made it possible to get pupils involved, which was very important, and to avoid producing the usual case-studies. Enthusiasm did not flag during the weeks that followed, because of the variety of questions needing an answer.

Among the many topics suggested by pupils, however, little prominence was given to knowledge of the landscape and housing strictly speaking or to the future of these, and this reflected young country people's lack of concern with these matters. It was for the educational team, with support from the Planning Centre, to draw attention to this point.

Nonetheless, attention really was focused on the outside world at all levels. For one thing, the receiving area, which was informed through the local press, supported the operation. Since the children's enquiries were made in their native villages, most of the people they interviewed were known to them and contact was thus made easier. Then, residents and local elected representatives were aware of the fact that the children were interested in their work, functions and responsibilities. Mayors, deputy mayors and town clerks or secretarial assistants to the mayor - in some cases parents of pupils - had impromptu meetings with groups of children and showed them land registers, land-use plans and projects, discussed problems and carefully replied to prepared questions.

Some classes - especially the 15 and 16 year-olds - were keen to push their proposals as far as possible and sought assistance from technicians and politicians in order to study ways of carrying out their schemes and what obstacles there might be.

These two projects enabled children to gain a thorough knowledge of their surroundings and prepare themselves for taking responsibility for them in the future. They fulfilled a twin educational objective - on the one hand, balancing the intellectual knowledge traditionally acquired at school by practical know-how and, on the other, making children aware of the need to choose, to make clear the criteria on which they based their decisions and to envisage the consequences of such decisions.

Craftsmen and the rehabilitation of rural housing

Active policies of restoring and rehabilitating ancient buildings frequently fell foul of the difficulty of finding building contractors able to carry out the work. This had become particularly apparent in the case of conservation areas ("secteurs sauvegardés"), contracts for medium-sized towns and village conservation projects and would doubtless present difficulties for programmed schemes for rehabilitation.

At the same time, one was forced to note a deterioration in the quality of the work done by craftsmen and small building firms - in some cases to the point where some know-how had quite simply disappeared - which was allied to the fact that traditional techniques were being forgotten.

In each "département" architectural assistance (AA) teams had tried to set up discussions with the building trade. In particular the team in the "département" of Lot and the one in the Cévennes National Park were carrying out training drives in close co-operation with the Chamber of Trades (organisations which brought together the craftsmen within a "département"). In many cases, however, co-operation between architectural assistance teams and professionals was a project rather than a reality. Owing mainly to the AAs' lack of material resources and to the fact that craftsmen and contractors were few in number and widely scattered, contacts were often limited to a visit to work-sites and a number of joint information meetings.

Whereas the aim of assistance might be a long-term educational one, craftsmen were demanding something they could apply immediately. Apart from their technical qualifications, craftsmen's capacity to face up to the problems raised by architectural assistance and thus to cope satisfactorily with the rehabilitation of old dwellings was also directly influenced by their lack of any theoretical training and ignorance of the problems of management, organising a work-site, drawing up time schedules and calculating costs.

It was not possible to associate it more closely with technical groups from the Chambers of Trades. This had in fact been requested quite often by professionals themselves.

One answer had been found in Meurthe-et-Moselle during the village conservation project at Blénod-les-Toul. Responsibility for this project had been given to a team of architects from Nancy. A number of work-sites were planned for rehabilitating traditional Lorraine houses and these sites were to act as models. However, not one single building firm could undertake to supervise these work-sites with the necessary skills without training or technical back-up being provided.

With the help of the "Lorraine Villages" Association and architects from the ARCHE, and with financial assistance from the Ministry of Trade and Craft Trades, the Meurthe-et-Moselle Chamber of Trades had been able to reorganise building craftsmen into groups capable of doing rehabilitation work. On the first three work-sites at Blénod-les-Toul - and a further ten or so would soon be in operation - these professionals were able to acquire the knowledge and know-how they lacked from architects responsible for architectural assistance in the village, who provided advice and close supervision.

A second, more ambitious project was currently being set up in Vaucuse, centring on the medium-sized town contracts for Carpentras and Avignon, and in Aube, centring on the conservation area in Troyes and the village project of Rigny-le-Ferron and Berulle. The two Chambers of Trades would be pursuing three lines of action at once, viz. training craftsmen by means of work-site schools - these would be chosen in the light of the typological study of the buildings to be rehabilitated, their state of dilapidation, the list of the most frequently recurring troubles, the available materials and required techniques, changes to be made in order to comply with the wishes of local residents and accommodation standards.

After approval had been obtained from those who commissioned the work (municipalities or private owners) the work-sites could be used to train firms interested in educational visits, discussions and practical work, under the supervision of the architects responsible for architectural assistance.

Documentary material would be built up from these work-sites - recordings, audio-visual material, technical data sheets etc - and these in turn would serve as a basis for future work. In the case of the "département" of Aube the "Compagnons du Devoir" (an association of journeymen) would also contribute to training.

Resuscitation of craft trades would begin with a survey of firms (roughly 160 in Vaucuse and 80 in Aube) in order to analyse the attitude of craftsmen towards rehabilitation, their apparent psychological block in regard to adjusting firms' capabilities to the rehabilitation market. Subsequently craftsmen would be provided with general information about the economic and social conditions of rehabilitation schemes and their cultural aspects.

Lastly, experimenting with new systems of craft work-sites should reawaken craftsmen's interest in rehabilitation work and persuade potential employers of the practicability of entrusting craftsmen with rehabilitation work.

If the experiments in these two "départements" produced satisfactory results, work-site schools could be systematically set up for all rehabilitation schemes of any magnitude. At the same time, co-operation in each "département" between the Architectural, Town-Planning and Environment Councils and the technical groups, supported by the Chambers of Trade, could be put on a more formal footing.

Apart from improving the standard of their work, craftsmen could even develop the market in rehabilitating old dwellings.

Mrs COLIN COGUEL said finally that she hoped her account of these projects had clarified France's current concerns in architectural education both for the present and for the future.

Although educational methods and syllabuses were fairly easy to work out, there remained a number of unanswered questions. Who would train the teachers and by what means? How could initial and in-service training be provided for craftsmen? Who would be responsible for producing educational material?

Fortunately, increasing contact between European partners in this field should enable marked progress to be made. Other education systems, for instance, had been able to go further than the French system, and where this was so it would be interesting to observe the effects of the architectural education campaign on the children's habits when they became adults, and to see to what extent legislation covering the protection of rural housing had been adjusted to new outlooks.

It was also desirable that the benefits of the countless projects carried out in situ thanks to the brilliant inspiration of individual teachers or leaders should not be confined to a few isolated groups, and to this end the exchanges of information which would carry on after the present symposium should enable a real network to be set up, in which France for its part would pull its full weight.

Mr OTTO CARLSSON said that in his capacity as a Vice-President of Europa Nostra he spoke on behalf of some thousand non-governmental organisations in about 20 European countries. They sum up to some million Europeans, who are active in the field of conservation of our architectural heritage as well as preserving the natural beauty of the landscape.

He was happy about the creation of "Hispania Nostra", as a result of a recent meeting in Madrid.

He underlined Europa Nostra's role in the preparation of the European architectural heritage year making Europeans aware and proud of their common architectural heritage. Mr Carlsson felt that to this end it was necessary to put the stress on the European showpieces, the historic towns and to neglect the countryside - Europa Nostra organised among others, the Historic Towns Forum with the with the honorary protection of all Lord Mayors of the capitals of Europe.

During the activities of the Year - as mentioned already - the rural areas, the picturesque towns and villages all over Europe which add so much charm to the landscapes were neglected.

The speaker went on saying that, whatever the definition of "architecture" or "rural" might have been, however good plans might have been it was essential to educate the public - the people, who should not become objects, but subjects of all planning and all official activities in this field.

The results of 1975 were mainly based on this educational line, which has to be continued. Because of this achievement even the politicians began to pass appropriate laws. Mr Carlsson thought that they too were in real need of education.

Therefore according to his opinion, the problem was twofold: there should be planning for, but also with the population and those organisations which represent them. Within the towns, the value and significance of architectural ensembles are already acknowledged. Now, an effort must be done to make people aware of the special significance of rural ensembles, which in the speaker's opinion are even more important than rural architecture. The appearance of the countryside is to a large extent due to the buildings and their natural surroundings; trees, bushes, and fields. They perform the harmony of the landscape, which has been developed by men over the centuries.

Similarly to the pilot projects designated in historic towns there should be selected pilot projects of rural ensembles. The speaker stresses the necessity of setting examples because "they are the best teachers".

A. REPORT OF Mr D Jesus LEAL and D Roberto SANCHEZ HAZAK (Ref. CDAT/Granada (77) 5)

Mr Roberto SANCHEZ HAZAK (Spain) submitting the first part of the report said that the predominant housing pattern was determined by the system of production. At the end of the ground-clearing period there appeared a type of settlement and a hierarchical apportionment of the environment. Social differentiation of housing and a slight at the outset, increased with the scale of farming and the development of the use of new building materials and the appearance of other new features in the environment. Thus, to take one example, windmills were introduced in La Mancha in the 16th century and fitted in all the better for being more productive than other mills.

From the 1940s onwards the scientific and technological revolution had led to a considerable increase in production and productivity, and this had brought about a decline in the agricultural population, which had fallen as a proportion of the country's total population from 40% to 20% or even less.

At the same time, the spread of information had been distinctly to the advantage of urban culture. Because of the sharp drop in subsistence farming, purchases of items not produced by the purchaser had grown and features typical of subsistence farming had been eliminated from the environment. Bars, shops and cinemas sprang up to cater for the new needs of mass consumption and their architecture was alien to the surroundings. Farm buildings changed - stables became garages and storage sheds were used to house agricultural machinery.

Integrated conservation had to take all these changes into account and it was important that rural architecture should meet new needs, since there could be no question of "freezing" the countryside so as to preserve it as it was. Anything "typical" became a consumer article for tourists.

The answer was to produce a typology of rural areas to serve as a basis for a major regional planning project which would distinguish between areas for private use and areas for common use.

Mr Jesus LEAL (Spain), who was going to attempt to compile such a typology for rural areas in Spain, stressed the need to take account of the general conditions of production and social changes if an integrated conservation policy suitable for each type of region was to be pursued.

He distinguished three types of rural area in Spain: areas of rural neo-urbanisation, areas of rural neo-traditionalism and areas of rural stagnation and deterioration.

The distinguishing characteristics of areas of rural neo-urbanisation were highly mechanised production and a high degree of rationalisation in farming. At the same time, these regions were undergoing social modernisation which had repercussions on the organisation of the community and the behaviour of the population. Public services became urbanised. Building became more professional with the intervention of architects and the rural style of building gave way to concrete. This process was taking place in regions where there was intensive irrigation in the Ebro Valley, in Levant (south-eastern Spain), in the Douro Valley and in Andalusia.

given rights of pre-emption and on the use of the buildings as cultural or vocational training centres.

In areas of rural neo-traditionalism the type of farming did not require the investment of so much capital. Co-operatives developed, both for production and for the provision of services. Farmers regarded themselves as farmers and defended their cultural surroundings. They felt most the lack of community services - social facilities, drainage systems, sports installations and ballrooms for young people - and only as a secondary consideration the shortcomings of their own accommodation. Integrated conservation policy should stress the reorganisation of whole units, community facilities, the restoration and improvement of existing housing and, in the case of abandoned houses, the launching of secondary residence programmes.

Lastly, regions of rural stagnation and deterioration consisted of towns with small populations, which included the majority of Spanish villages. The production system was based on traditional farming, the sale of produce was subject to market fluctuations and the population was deserting part of the architectural heritage and moving to more productive areas. Conservation should concentrate on those municipalities where there were ensembles of particular interest and encourage craft trades converting some of the houses to form a museum, turning into holiday homes and developing tourism. Since the municipalities did not have sufficient resources themselves, financing should come from the provinces or even the state.

B. CO-REPORT ON THEME II

Mr Lucio GAMBRI (Italy) said that his co-report should be seen as applying the theses of the main report - with which he was in entire agreement - to the situation in Italy.

The problem could be studied very well in the Italian context, owing to the deep historical roots of rural architecture, the tremendous formal variety of the heritage and the profound changes which Italy had undergone over the previous 30 years in the spheres of the economy and town planning, which had brought about a considerable degree of "deruralisation" owing to the appearance of urban patterns of organisation and behaviour in the countryside and large movements of population away from the country.

It needed to be pointed out that in the regions where farming had developed best since the 16th century - generally in the plains - the style of housing was not generally attributable to a rural culture but was rather the result of studies commissioned by landowners and carried out in towns. On the other hand, some very ancient types were still to be found in the Alps and the Apennines and it was essential to preserve them with the greatest care.

It had been noted that in the rural areas most affected by industrialisation, local people tended to passively imitate urban types of housing. On the other hand, well-off town-dwellers bought deserted rural houses for conversion into secondary residences and it was thus the oldest houses, whose style reflected most the indigenous culture, which were likely to be spoiled by clumsy restoration.

To remedy the first problem, farmers should be allowed to rebuild their houses so as to meet the needs of economic development as well as those of hygiene and comfort. To this end, people in the countryside had to be encouraged to design patterns of housing suited to the given type of production and capable of meeting the needs of families and of farming both for the present and for the near future. The new type of house should not be imposed on farmers but rather spring from their co-operation and experience.

It restoration was done by a public body, these houses could subsequently be used by one of the community services wherever there was a demand for them; if restoration was undertaken by private firms, the houses could be used for private purposes within clearly-defined limits, provided that their characteristic features were respected.

Lastly, the co-Rapporteur reported on an idea launched during a congress held in Bologna in 1975, viz to set up country museums "in vivo", which would not only preserve the treasures of rural culture but would also provide continuous access to knowledge of the history of the conquest and economic use of the land.

C. DEBATE

Mr Efrén GARCÍA FERNÁNDEZ (Spain) agreed with the report submitted by MM Sancho and Leal. They had made a number of original contributions which it was to be hoped would appear in the symposium's conclusions.

70% of Spanish municipalities were in a state of socio-economic decline; some 300 villages were depopulated and falling into ruins. It was therefore a matter of great urgency to find conservation methods which would enable the historic continuity of these deserted villages to be maintained unbroken. There could be no clearer demonstration of the variety of treatment called for by the different situations in various European countries.

Mr TORTOP (Turkey) said that under Articles 21 and 41 of the Turkish Constitution the state was responsible for the preservation of buildings and monuments of historic and cultural value. For this purpose a Ministry of Culture had been set up in 1971, culture being understood in the light of the economic and social situation of the country.

Municipalities encountered a great many difficulties in getting the value of monuments recognised by the central government, and it was to be hoped that clear, practical criteria would emerge from the symposium. At the same time, local authorities were too tied financially to be able to undertake conservation of the rural heritage.

The architectural heritage was not the property of an individual country; it belonged to all, because it was man's heritage.

Mrs VASSILIKIOTIS (Greece) said that for Greece, a country with an ancient civilisation, the natural and cultural values of the rural region inherited from the past were absolutely vital because of:

- their social, psychological and rural significance, given that they constituted a point of reference for Greeks as well as a part of their identity; they were living witnesses to history, anthropology, archaeology etc;
- the fact that at the same time this environment, which was redolent of the past and was possessed both of beauty and of great ecological diversity, was a refuge for town-dwellers, whose surroundings were often oppressive.

The drive to protect the cultural heritage in Greece had begun after the country gained independence (the first law dated from 1834). Subsequent laws increasingly covered monuments of later date and although these laws related to archaeology they were successful in preserving a large number of historic or traditional urban centres from disaster or extinction. This protection, however, took the form of preservation and maintenance, which were tolerated during a period of stagnation; there were reactions as soon as the first pressures of development were felt. It was only recently that the foundations had been laid for dynamic protection - firstly by making provisions concerning ensembles whose spirit, structure, and

scale and special morphological features had to be preserved and, secondly, by taking measures to guarantee economic development and adjustment to the conditions of modern life by providing the necessary services and infrastructure.

The campaign aimed to

- a. plug gaps in legislation and the various levels of administration, and
- b. use every available means (exhibitions, publications, public addresses etc) to inform the citizens concerned and their direct representatives so as to make them aware of the value of their architectural heritage and their countryside.

During the campaign special attention was paid to housing.

The measures taken to adapt existing rural dwellings to modern life and functions were similar to those taken in other countries: loans on favourable terms for rehabilitation, extensions or repairs to dwellings, appointment of architectural committees in each prefecture (for monitoring and assistance), technical assistance in the form of making plans available, free supervision of work etc.

As regards new buildings, the problem was considerable because, contrary to what happened elsewhere, there was a particularly great need for new housing in the rural areas of Greece. These needs were mainly due:

- a. to damage caused by earthquakes, 40% of the total area of Greece having been affected by earthquakes over the previous 20 years;
- b. to the return of emigrant workers, who tended to settle in urban areas and work in sectors which were already saturated; the state was making a great effort to resettle them in their native villages, attempting in so doing of course to fulfil their new aspirations, which were born of the changes that had occurred in their way of life, their economic circumstances and their outlook.

New buildings in rural areas should retain their links with the past and with local architecture as it had developed in Greece under the influence of a variety of factors, some of which had of course changed (social, economic, employment etc) but others of which had remained constant (climate, geographical position, natural environment etc). Greece had now made a start on this multi-dimensional work. Groups of architects working for the state had, for instance, visited the various regions of the country, giving priority to those where large-scale building work was contemplated. They had surveyed and photographed regional architecture, reported on local customs, the special functional requirements of the houses concerned and any other necessary features and then, after summarising all these data, had undertaken a study of the types of housing suitable for each region.

Residents who wished to build were provided with plans. In addition to loans or, in some cases, the supply of materials, state programmes for rural housing provided for technical assistance in the form of making plans available so that building permits could be obtained and of providing free supervision of building.

The form, spirit and scale of these buildings accorded with the architectural and natural environment of the urban centres while at the same time meeting new requirements. There might be a temptation to criticise the "professionalisation" which the intervention of architects represented, it being well known that in the past country people improvised when they built their dwellings. Today, however, these same people wished to bring their housing up to date by adopting the patterns of the town-dwelling middle-classes, and to whom but architects could the task be given of preserving links with the past in new buildings and of making the residents aware of the value of their heritage? It was true that a number of factors

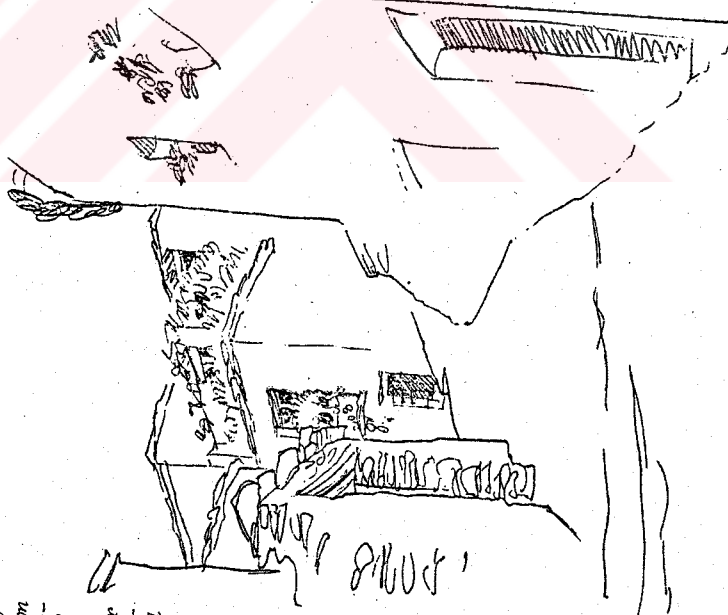
building work and the fact that little attention had been paid to developing prefabricated buildings, at least in regions remote from the major centres. There was thus every hope that the efforts being devoted to rural housing would bear fruit.

Alpujarru (continued)

The Revised Text of the Law on Land Regulations and Town Planning provides for a system of town planning headed by a National Plan subdivided particularly into Master Territorial Plans of Coordination and General Municipal Plans.

The Master Territorial Plan of Coordination, will establish the guidelines for territorial planning, the physical framework in which the provisions of the Plan may be carried out and the territorial model whereby the plans and regulations should be coordinated. The General Plan which affects the municipal district of Capileira, Bibion and Pampaneira, endeavoured to plan the possible evolution and architectural, cultural and socio-economic development of this area in the Upper Alpujarru. A specific aim as regards urban property is to complete the town planning by providing for explicit regulations land-use, to indicate renovation or rehabilitation works to propose programmes and specific measures for their implementation.

V61/4

Pampaneira
27-10-77

" RURAL ARCHITECTURE : A FACTOR IN REGIONAL PLANNING "

Mr Olaf SCHWENCKE, the Chairman of the session, said how pleased he was as a German member of parliament and a member of the Council of Europe's Parliamentary Assembly to be in a free, democratic Spain for the first time. Protecting the rural architectural heritage was an excellent way of embarking on co-operation between Spain and the Council of Europe.

A. REPORT by Mr Fernando FERNANDEZ-CAVADA with assistance from MM Fernando ROCH, Felipe GUERRA and Luis GONZALEZ TANARIT (Ref. CIAT/Gronada (77) 6)

Mr Fernandez-CAVADA (Spain), who commented on the first part of the report, pointed out that Spain had many different types of rural architecture. This variety was due not only to differences of geographical position and climate but also to the influence of historical events, types of production and the laws governing property and land use. The dangers threatening this heritage were particularly serious in Spain - the sites needing preservation covered very large areas and geographical, economic and social imbalances were very marked.

The measures taken so far to preserve rural architecture had been the responsibility of public bodies whose work was scarcely co-ordinated at all. Three measures had been taken with the aim of improving housing conditions in the countryside. To begin with, "patronatos" (special associations) had been set up and these granted three types of aid: non-repayable grants of up to 10,000 pesetas, interest-free advances of up to 25,000 pesetas to be repaid in 10 years, and loans of 50,000 pesetas for 15 years at 4%. Because of the way they were organised, the "patronatos" had complete discretion in taking decisions and had encouraged a "populist" philosophy of rural architecture. Secondly, financing in the form of medium- and long-term interest-free loans had promoted improvement of sanitary conditions on farms with a view to letting rooms to tourists, but not in any really systematic way. Lastly, financial assistance was also granted by the Institute of Land Reform and Development, but these were intended mainly to increase agricultural productivity.

Finally, Mr Fernandez-Cavada described current legal and administrative provisions for ensuring the preservation of the historic and artistic heritage: the legislative decree of 9 August 1926, the Artistic Heritage Act of 1933, the instructions issued by the Ministry of Education in 1964 for the protection of historic and artistic ensembles and the Land Act to be applied by means of master plans for territorial co-ordination and special plans.

Mr Fernando ROCH (Spain) compared the task of preserving rural architecture to Noah's job. On this analogy, regional planning was the land-drainage scheme which would prevent the waters of the flood from devastating everything. But as the matter was of great urgency it was important to determine first what should go into the Ark and thus be saved first. Hence the need to draw up inventories listing the items in the heritage and assessing their value.

In addition to an overhaul of existing legislation Mr Roch advocated an economic policy which would guarantee farmers a sufficient income, because wanting to turn them all into Nature's gardeners was wholly unrealistic.

Lastly, he stressed the need to secure residents' participation in conservation schemes and to relax the central government's rather too paternalistic supervision of local authorities.

As to rural architecture of the future, this should be based on economy of means, materials and energy.

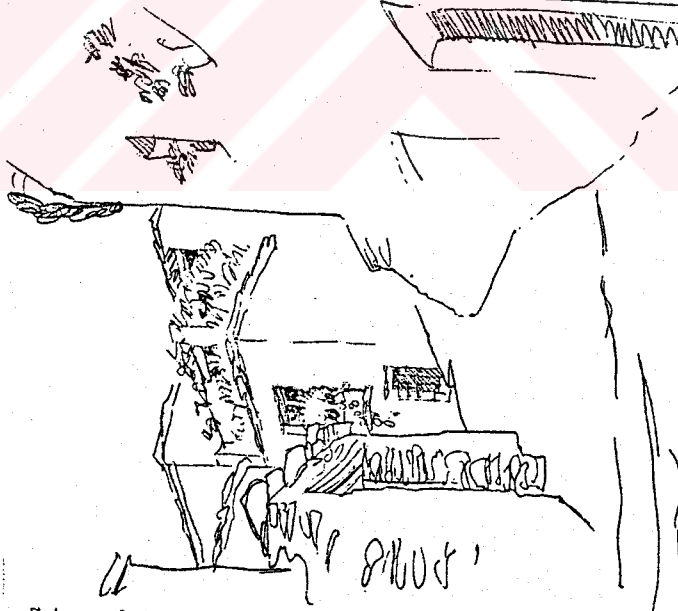

Alpujarra (continued)

The Revised Text of the Law on Land Regulations and Town Planning provides for a system of town planning headed by a National Plan subdivided particularly into Master Territorial Plans of Coordination and General Municipal Plans.

The Master Territorial Plan of Coordination, will establish the guidelines for territorial planning, the physical framework in which the provisions of the Plan may be carried out and the territorial model whereby the plans and regulations should be coordinated.

The General Plan which affects the municipal district of Capileira, Bubion and Pampaneira, endeavoured to plan the possible evolution and architectural, cultural and socio-economic development of this area in the Upper Alpujarra. A specific aim as regards urban property is to complete the town planning by providing for explicit regulations land-use, to indicate renovation or rehabilitation works to propose programmes and specific measures for their implementation.

Voz

Pampaneira
27-10-77

Mr Olaf SCHWENCKE, the Chairman of the session, said how pleased he was as a German member of parliament and a member of the Council of Europe's Parliamentary Assembly to be in a free, democratic Spain for the first time. Protecting the rural architectural heritage was an excellent way of embarking on co-operation between Spain and the Council of Europe.

A. REPORT by Mr Fernando FERNANDEZ-CAVADA with assistance from MM Fernando ROCH, Felipe GUERRA and Luis GONZALEZ TAMARIT (Ref. CIAT/Gronada (77) 6)

Mr Fernandez-CAVADA (Spain), who commented on the first part of the report, pointed out that Spain had many different types of rural architecture. This variety was due not only to differences of geographical position and climate but also to the influence of historical events, types of production and the laws governing property and land use. The dangers threatening this heritage were particularly serious in Spain - the sites needing preservation covered very large areas and geographical, economic and social imbalances were very marked.

The measures taken so far to preserve rural architecture had been the responsibility of public bodies whose work was scarcely co-ordinated at all. Three measures had been taken with the aim of improving housing conditions in the countryside. To begin with, "patronatos" (special associations) had been set up and these granted three types of aid: non-repayable grants of up to 10,000 pesetas, interest-free advances of up to 25,000 pesetas to be repaid in 10 years, and loans of 50,000 pesetas for 15 years at 4%. Because of the way they were organised, the "patronatos" had complete discretion in taking decisions and had encouraged a "populist" philosophy of rural architecture. Secondly, financing in the form of medium- and long-term interest-free loans had promoted improvement of sanitary conditions on farms with a view to letting rooms to tourists, but not in any really systematic way. Lastly, financial assistance was also granted by the Institute of Land Reform and Development, but these were intended mainly to increase agricultural productivity.

Finally, Mr Fernandez-Cavada described current legal and administrative provision for ensuring the preservation of the historic and artistic heritage: the legislative decree of 9 August 1926, the Artistic Heritage Act of 1933, the instructions issued by the Ministry of Education in 1964 for the protection of historic and artistic ensemble and the Land Act to be applied by means of master plans for territorial co-ordination and special plans.

Mr Fernando ROCH (Spain) compared the task of preserving rural architecture to Noah's job. On this analogy, regional planning was the land-drainage scheme which would prevent the waters of the flood from devastating everything. But as the matter was of great urgency it was important to determine first what should go into the Ark and thus be saved first. Hence the need to draw up inventories listing the items in the heritage and assessing their value.

In addition to an overhaul of existing legislation Mr Roch advocated an economic policy which would guarantee farmers a sufficient income, because wanting to turn their all into Nature's gardeners was wholly unrealistic.

Lastly, he stressed the need to secure residents' participation in conservation schemes and to relax the central government's rather too paternalistic supervision of local authorities.

As to rural architecture of the future, this should be based on economy of means materials and energy.

Mr Jean-Pierre VOUCA (Switzerland) said that he had endeavoured to highlight the operational aspects of regional-planning policy.

After noting that rural depopulation was a world-wide phenomenon which differed from country to country only as regards the historical moment at which it began to occur, he reported on Swiss experience.

He pointed out first of all that municipalities were largely autonomous and that this entailed the responsibility not only of local authorities but also of the public at large. This autonomy had its drawbacks but these were outweighed by the great advantages.

Swiss municipalities also enjoyed financial autonomy, which enabled them to levy their own direct taxes and thus to finance their own activities.

For certain costly projects, however, the Confederation allocated grants, which were graded according to the endowment of the site in question. This had led to a national inventory covering 8,000 localities being drawn up by teams of town planners. An inventory of houses was also being compiled by architects and art historians.

Among recommended regional-planning measures Mr Vouga laid emphasis on the improvement of roads - which was the surest means of encouraging villagers to go on living in their villages and of guaranteeing them mobility - on the construction of premises and facilities to encourage community life and on the co-ordination of primary education through school bus services.

He concluded by pointing out the need to relax supervision by central government: from the moment local residents were no longer at the mercy of decisions taken elsewhere, their inborn attachment to their villages or their land would reassert itself and overcome any economic adversities which were not wholly inexorable.

C. DEBATE

Mr VAN HAVERE (Belgium), who was representing the European Conference of Ministers responsible for Regional Planning, said that the fourth Conference, to be held in Brussels in October 1978, would have as its general theme "The planning of rural areas". As Belgium was responsible for the general report, Mr Van Havere was able to state exactly why this theme had been chosen, what the aims in mind were and what were the practical intentions.

As urbanisation had been the general theme of the third Conference, a study of rural areas, their specific functions and the way in which they complemented urban areas was essential if comprehensive regional planning was to be undertaken.

The organisation of a geographical area was always based on development policy derived from growth points and development axes, and this had adverse effects both on urban areas - the concentration of population and activities caused congestion in certain parts of the country - and on rural areas - rural economies weakened, to the benefit of urbanised areas.

To this should be added the rapid modernisation of agriculture, which had speeded up rural depopulation, and a falling of social devaluation and cultural dependence among country people, sometimes to the point where they lost their sense of identity.

Industrial and urban civilisation, however, appeared as a kind of Colossus with feet of clay, because it was subject to unpredictable crises, whereas in a rural setting living conditions made it possible to some extent to, as it were, demonetise the economy by obtaining certain goods and benefits at smaller cost.

After a first part describing the functions of rural areas - some of which were of economic value, others of which were of town-planning value and others, again, of

scientific, historical or landscape value - most important part of the general report would be devoted to strategies and means: an inventory of national and multinational measures for the development and planning of rural areas, administrative instruments to implement strategies, a comparison of different policies and an attempt to strike a balance between the various functions of rural areas, and the compilation of outline plans for the organisation of rural areas on a European scale.

Conservationists expected a great deal of the planners - they were on the same side of the fence, but the latter had to take account of a whole range of socio-economic factors, which sometimes meant they had to take difficult decisions where conflicting interests were involved. Conservationists should therefore provide planners with as much information as possible so that the latter could submit thoroughly prepared files to those who took the decision - i.e. the politicians, particularly local elected representatives. Lastly, provision had to be made for compensating those who forwent profit and kept a monument or other feature of the architectural heritage in good condition. Conservation was a luxury. Options had to be put forward, and in democracies it was for the people and their representatives to make the decision.

Mr Van Havere hoped that in its conclusions the Symposium would advocate a package of realistic measures which the Ministers could adopt at their next Conference.

Mrs KOVACHSHAZY (France) said that rural countryside accounted for 92% of France's national territory. 15 million people lived permanently in the country. 8 million of those made a living from farming and there were about 4 million farmers.

Farmers shaped an area. There were no natural areas in France or, indeed, anywhere else in Europe - except for a few very limited areas; this had been pointed out on many occasions. So true was this that in those areas which farmers had had to leave or were in the process of leaving the attempt was being made to keep them in situ and it was in fact one of the aims of French policy on mountainous and other disadvantaged areas to help farmers, and over and above them country people as a whole, to remain where they were in order to maintain life in these areas, where farming and living conditions were particularly difficult.

Maintaining life meant:

- maintaining the countryside, and
- maintaining the housing associated with it because it was absolutely true that the characteristics of rural housing derived not only from geographical and climatic factors but also from styles and types of production with which they were associated.

The French Minister of Agriculture obviously took a hand in the development of such landscapes by helping farmers to farm, expand or simply stay. He intervened to improve facilities in these areas - water, electricity, sanitation, systems for collecting domestic waste, roads etc.

He also took action on housing, with the two objectives of:

- improving the living conditions of those concerned and
- improving their standard of living.

In the sphere of housing the French Ministry of Agriculture took action in respect of three types of building or amenity:

- residential buildings,
- farm buildings, and

In order to appreciate the scope of this assistance it was important to note that for several years now, wherever possible, assistance appropriate to the housing concerned had been incorporated in a facilities programme linked to a planning scheme for the given area.

For some years now, French planning policy for rural areas at its most discriminating level - which was the one that concerned them here - was based on a clear-cut procedure known as "rural development plans" ("plans d'aménagement rural"). These plans, which currently covered 20% of France's country areas, were plans for developing and providing amenities in homogeneous geographical areas served by a small town. When drawing up these plans, local officials in charge would consider the priorities, cohesion and profitability of facilities programmes. Such plans would prevent unnecessary investment, which was detrimental both to costs and to the quality of services. They should also result in consultation between local officials in charge and government departments with a view to a more rational use of public funds. In the speaker's view, these plans were an example of the participation that had been talked about so much during the Symposium. They were drawn up by the authorities in close and constant co-operation with residents, elected representatives and the leading associations and individuals in the area in question - some plans entailed 150 meetings over 2 years - and it was in fact ultimately by these people that the plans were drawn up. In well prepared and well informed areas such consultation and organised participation could result in a town-planning document of far greater binding force than land-use plans or protected environment areas, of which her colleague from the Ministry of Public Investments had spoke.

It was noteworthy that recent studies had shown up a frequent if not constant correlation between these small geographical and economic regions where rural development plans were drawn up and the style of rural architecture, of which there were about 600 different types in France as a whole. Every time such a correlation appeared the Ministry of Agriculture therefore endeavoured as far as possible to take account of these typologies in the rural development plans.

- An attempt would be made to replace abandoned houses by "gîtes ruraux" (low-cost holiday accommodation for letting to tourists); these "gîtes", which had been launched over 20 years previously with the aim of preserving the heritage and supplementing farmers' incomes, ought increasingly to become, wherever possible, examples of these different types of rural architecture, especially as, being intended for residential purposes, they did not suffer the consequences of technological development, unlike other farm buildings.

- An endeavour was being made to incorporate in new buildings the quality which was so often lacking (architects' fees, for instance, had been included in the amounts of work eligible for grant made to assist the development of separate accommodation for men and livestock; this separation was demanded by agricultural organisations in many French "départements").

- An attempt was being made to improve the quality of farm buildings by paying particular attention to colour, dimension and geographical position.

- Traditional-type, piecemeal alterations to villages were being replaced by programmes covering a whole village at a time; this policy was fully developed by inter-ministerial "village-conservation programmes", which would be discussed by her colleague from the Ministry for Cultural Affairs and the Environment.

- Piecemeal rehabilitation of accommodation was being superseded by comprehensive programmes.

Maine-et-Loire near the Loire valley between Tours and Angers. This area - the region of Baugé - contained 59 municipalities, and the rural architecture there was of particular interest. Its distinguishing characteristic was the use of a very soft stone elaborately wrought in a basically 19th-century manner but also containing elements from earlier centuries - and cave-dwellings, which were very difficult to alter.

A rural development plan for the area was produced in June 1975 with the primary objective of putting a stop to rural depopulation. Economic studies and the various working parties had shown up the value of the architecture and the large number of abandoned houses. In 1977 there followed a "locality contract", another form of joint rural development, whose main objective was to make it possible for residents to remain in the Baugé region and which concluded that the mostly vacant old buildings should be rehabilitated, since newness was not necessarily synonymous with comfort and living conditions in old buildings were not necessarily primitive.

A rehabilitation programme covering some 3,000 dwellings of all types had accordingly been launched only the previous week, and respect for the architectural qualities of such properties - which in other places was regarded as a constraint - was here being insisted on in the interests of the residents and by the residents themselves. It would seem that such a development was attributable solely to the organisation and consultation of two years earlier.

The Baugé operation obviously represented the ideal and was only possible because the local public was dynamic, the architecture particularly fine and farming vigorous although poor; a lesson should be drawn from the experience, however, and it would be useful to know of any similar or at least comparable projects which had been carried out in other Council of Europe member countries.

Mr SIMON (France) said that he would not talk about the reasons why the architectural heritage in the countryside was deteriorating, since all those present were by now thoroughly familiar with them. He pointed out that France had the highest ratio of secondary residences to principal residences in the world and that the serious repercussions of this on the rural property market should not be overlooked.

He began by considering what remedies the public authorities in France were applying to the ills which had been diagnosed by the two rapporteurs, and he described the obstacles encountered in France by those who wished to rehabilitate rural architecture. In conclusion he expressed the hopes which the French delegation set on the symposium and its outcome.

The remedies - a complex strategy

Like other European countries - in fact perhaps more so, because the problems presented by the disappearance of rural vernacular architecture had only recently been officially recognised - France had a whole range of sophisticated resources, whose simultaneous use, however, did not necessarily achieve the desired result.

To begin with, there was the traditional legislation protecting sites (whether built on or not) and monuments which made it possible to prohibit or regulate building. This was necessary but far from adequate, particularly where it was a matter of dealing with hundreds of thousands of buildings and not just a few celebrated monuments. This legislation was implemented by the authorities locally, which, as everyone knew, meant automatic reference to Paris whenever tricky problems arose. This procedure was effective in serious cases but very ill-suited to the variety of local conditions.

In addition to this arsenal of protective measures, the authorities had a positive influence on:

- those responsible for designing or carrying out projects, through the publication of brochures and monographs on restoration and building with particular reference to local conditions and by establishing free "architectural assistance" in each "département" and in the regional nature parks;

artistic advice, market studies and assistance with producing these materials, for which there was a demand from the people actually responsible for supervising protected sites and architectural assistance;

- craftsmen - by running training courses and work-site schools where old skills were relearned (eg roofing or plastering);
- the public at large - both children and adults - through education, television made;
- government departments other than those of the environment, public investments and architecture - not the easy task it might seem - so that the work done by one set of people was not undone by another.

Unfortunately it had to be said that France had still not allocated the necessary human and financial resources for carrying out this policy: for the programme of supervision of sites and monuments, for instance, the Department of Architecture had only an extremely loosely knit network of a hundred or so civil servants in the "départements" - a single man per "département" - and a small team of some 10 officials per region. Moreover, the various subsidies and other forms of assistance theoretically granted by the state to municipalities and individuals who maintained high-quality architecture remained purely nominal in rural areas, except in the case of historic monuments.

France was consequently tending to increase the number of "pilot" projects, which were intended to be model schemes but failed in this aim precisely because they entailed the concentration in a few privileged places of resources which were lacking in the rest of the country.

An illustration: the village-conservation programme

The most recent and most sophisticated of these policies was the one known as the "village-conservation programme". This was an inter-ministerial programme for rehabilitating old housing which aimed to combine restoration of the architectural heritage with improvements designed to achieve minimum accommodation standards, particularly as regards sanitation, and with measures to encourage economic activities.

A hundred or so villages would have been covered between 1975 and 1980. Under the village-conservation scheme provision was made for three basic types of additional intervention by the authorities.

- Taking responsibility for studies development and of technical and architectural assistance for implementing programmes and carrying out work. The state provided all the finance for these studies, which lasted at least a year for each village and often continued into a second or even third year. The studies were commissioned from architects or multidisciplinary teams, the vital requirement being that the person in charge of the study should be resident near the village under study so as to be constantly on the spot, which was essential in rural areas.

- A thoroughgoing information campaign to make residents aware of the high quality of their heritage and the need to safeguard it. A crucial rôle was played here by the person responsible for the campaign and also by the municipality which had asked for it, and frequent, co-ordinated action by the government departments in the "département" (Agriculture, Public Investments, Architecture, Trade and Craft Trades) was also important. It was absolutely essential that these government departments, who together constituted the steering group in Paris for the national programme as a whole, should co-operate on the spot, and the novelty of the village-conservation programme lay precisely in this co-operation. In this way the improvements subsidised by the Ministry of Agriculture could be arranged at the same time as the Ministry of Public Investments was drawing up the town-planning document to protect land, while the Ministry of

Architecture was restoring squares or buildings and the Ministry of Trade and Craft Trades was helping a contractor or a craftsman to settle in or modernise.

- Substantial financial aid to municipalities for structural alterations and grants to individuals for improvements to the inside and outside of their dwellings.

The idea behind the village-conservation programme was that various procedures and forms of financial assistance under ordinary law should be combined and that the efficiency of these should be increased solely by means of implementing them simultaneously and in co-ordinated fashion under a programme lasting several years. In practice, as far as the hundred or so "pilot" projects were concerned, assistance from the state had been greatly stepped up. The rate of grant, for instance, to individuals for work on restoring roofs and façades generally amounted to 40% or 50%. The municipalities concerned were often very poor and this rate could even be exceeded in the case of projects relating to municipal buildings.

The factors conducive to the success of such projects had emerged early on:

- concern on the part of the municipality, residents and local associations for their environment and willingness to undertake such a project;
- economic activity for the future: resident farmers: low proportion of part-time residents;
- local intermunicipal organisation capable of supporting the village-conservation project and making sure that a whole locality received at least some benefit from it (in particular when a restoration project was launched - programmed rehabilitation of several dozen dwellings by a single contractor, using a technique which had proved its worth in urban areas but could only be applied in the countryside if it covered more than a single village).

Even if the injection of an exceptionally large amount of capital somewhat falsified the lessons that could be drawn from the project, it would nonetheless inspire new attitudes and new working methods: architects, town planners and regional planners would gradually begin to operate in the country and grow to understand it. A number of financing rules - eg prohibiting the receipt of more than one grant at a time for the same purpose or fixing maximum rates - would have to be modified for the greater good of French villages as a whole. And as for the setting-up of teams responsible for the smooth running of these projects, it was to be hoped that novel arrangements would be found.

The obstacles

Apart from the lack of financial resources already discussed, the French authorities encountered the following obstacles in the work they were undertaking in this field, whether in relation to an overall strategy or to pilot projects.

- Ignorance of the question: a general inventory was being prepared, but it was a very ambitious one and would not be finished before the end of the century, with the result that priority was possibly being given to protecting rural ensembles which were not the most precious or not those in the greatest danger.
- Ignorance of the social and economic workings of small rural communities. This was a completely new sphere of intervention, where what counted was the influence of local bigwigs, the play of the agricultural produce market as corrected by the intervention of innumerable public and private bodies, the traditional policy of the major ministries concerned with national development and the manoeuvrings of small landowners, who trimmed their decisions to electoral prospects, to fluctuations in the economic situation or simply to fashion.
- Weakness of the associative movement in France; it was growing, but unevenly; and sometimes distrust of the authorities or of elected representatives led associations to adopt a negative stance of thoroughgoing criticism and unrelenting censure of

embodying the law of property, the average Frenchman was adamant that he should be master in his own home. Many authors maintained that the question of sites and landscapes in the French countryside, whether or not they were built on, would not be tackled until the problem of property rights had been settled.

The facts showed that it was unrealistic to prohibit building without any quid pro quo wherever the protected sites were not of indisputable national value; and that municipalities were too poor to be able to organise for themselves a kind of land exchange for dealing in land for urbanisation.

Building on the plots of land which currently existed on the outskirts of old villages was bound to be disastrous unless the land system was overhauled, since new land was not minutely parcelled out like the old centres, and this encouraged scattered housing and hampered joint ownership, which was already disliked by newcomers to the countryside.

- A lack of clarity in defining objectives, which sometimes varied considerably from one government department to another and even from one section to another within the same department.

It was for this reason that the French delegation set great hopes on comparing experience with its European partners. Greater familiarity with the broad outlines and certain vital details of the legislation in foreign countries would be of great value. In particular the delegation hoped to be able to learn more of all the pilot projects which were to be carried out nearly everywhere in Europe, especially all those stemming from the initiative and imagination of the communities concerned. Since France's political and administrative system did not greatly facilitate innovations of this kind, it was for Europe as a whole to become a laboratory for work on saving rural architecture.

All the countries would regularly have to study together all the discoveries which the European laboratory would come up with so that no stone should be left unturned, no obstacle be allowed to impede progress and no country subsequently have occasion to acknowledge regretfully that a solution had existed and we had allowed part of our heritage to disappear forever.

Mr CESARI (Italy) reminded those present that, with a view to preparing for the Granada symposium, the municipality of Ferrara had organised a debate which was held on 16 and 17 September 1977 on the theme "The Italian rural architectural heritage" under the patronage of the Secretary General of the Council of Europe and with co-operation from the Ministry for Cultural Assets and the Environment, the Region of Emilia-Romagna and the provincial government of Ferrara.

This debate, which was the first to be held at national level, had tackled the whole question of our knowledge of the problems associated with rural building and regional planning and had tried to determine the general course of integrated-conservation methodology and law down the first guidelines for co-ordinated intervention in urban areas and those outside towns.

Six reports had been submitted:

1. Italian agriculture in the European context and data for programming it together with environmental resources.
2. Methodology for recording the number of rural buildings and for indexing them.
3. The legal aspects of rehabilitating the rural architectural heritage.
4. Possible uses of rural buildings in connection with revitalising the areas concerned and giving a boost to the agricultural economy.

6. The value of historical and cartographic sources in reviewing a region and finding new uses for rural architecture.

1. At the end of the proceedings it had been stated that:

- it was necessary to make a more detailed study of all the elements which went to make up the national territory, with a view to planning in such a way as to integrate its economic resources and its cultural and human resources;
- it had to be recognised that agriculture was not only a driving force in the economy but also a factor in preserving the social structure and activities which had hitherto shaped the national territory of Italy and other countries;
- that as a matter of urgency more detailed knowledge should be acquired of the problem of non-urban development - in particular, rural building - from a European standpoint as well as a national one.

2. The implications of this were briefly as follows:

a. The problem of identification:

- definition of the concept of rural building in the context of non-urban development, to include all forms of development or building on the territory concerned;

b. The problem of acquiring knowledge:

- evaluation on a national scale of the whole of the architectural heritage and its distribution, by recording numbers and making inventories which took account of functional and topical factors in the situation;

- identification of the historical and political influences at various levels and identification of causes through the study of archives;

- determination of research criteria and methods, recording the number of farm and other rural buildings etc, organising the recording of numbers at regional level and co-ordination with the work of the Central cataloguing Institute or with work being done at European level by the Council of Europe and the EEC.

c. The programming and functional problem:

- evaluation of possible uses, criteria and arrangements for rehabilitation and conservation in the context of national regional planning, so that rural buildings did not all become secondary residences.

3. In order to implement this programme it had been decided to:

- add provisions relating specifically to the rural heritage and the conservation of the national territory to the legislative and administrative provisions covering rehabilitation of the existing urban heritage;

- lay down technical and financial methods of organising rehabilitation - in other words, specify not only the criteria for rehabilitation but also the means of applying them;

- spread and promote knowledge and awareness of the problem in educational circles - this meant training future users in order to secure integrated conservation based on public participation.

4. The first steps taken along these lines had been:

- a national centre for on-studies and research on the rural architectural heritage which had already been carried out or were under way in Italy and elsewhere in Europe had been set up provisionally at Ferrara, with assistance

debate and of the results to emerge from the Granada symposium in order to approve a national policy on the problem as seen within the context of European strategy, by means of setting up committees on which state and regional bodies and the local authorities would be represented.

Mr. AUTONI (France) said that rural architecture, as one of the elements of regional-planning policy, received special attention in France from the Ministry for the Environment. There were 4 sectors:

1. Regional Nature Parks,
2. protection of the environment and natural sites
3. encouraging model or pilot projects and
4. improving the quality of life.

Regional Nature Parks - which should not be confused with the National Parks, which were mainly intended to protect vulnerable areas and animal and vegetable species - had come into being from 1971 onwards as a new departure in regional planning. The objectives of the Regional Nature Parks Charter were:

1. to assert and promote the unity and community of interests of country people so as to ensure better economic development,
2. to protect nature and promote improvement of the environment, and
3. to provide amenities and recreational facilities for town-dwellers.

There were now roughly 20 Parks of different sizes, and rural architecture was not neglected: the bodies responsible for managing and organising the Parks saw to it that typical buildings from the past were preserved and kept up - "eco-museums" were in this respect living features from the cultural past.

They had provided architectural aid to private builders and local authorities since 1973, ie 4 years before the Architecture Act came into force. Architects from the Regional Parks advised farmers on the choice of shapes, materials, colours and apertures so as to avoid any blunders which might mar the landscape. Land-use maps produced for these areas made special allowance for the objectives of protecting sites, the natural environment and the balance between large-scale landscapes.

Lastly, particular care was taken over the siting of State-subsidised buildings and their appropriateness to the surroundings.

This dynamic, decentralised policy was an excellent means of promoting rural architecture of high quality in an environment which was balanced in economic and human terms.

Protection of the rural environment and natural sites was another activity which was - and should be - closely associated with rural architecture. Under a law of 2 May 1930 it was possible to protect natural sites which were important because they were historical, picturesque, legendary or notable for their size and quality. This work could be compared to the work being done to avoid unduly precipitate land reallocation consequent upon the ill-considered removal of hedges and roads. Both activities were designed to prevent ecological disturbance; they complemented work being carried out in the interests of rural architecture - past and future - since they kept up the quality of the natural environment.

The Ministry for the Environment, which was an interministerial co-ordinating ministry, was responsible, within the sphere of improving the environment, for model

made of research and projects relating to industrial buildings (storage sheds, barns, silos, water-towers and telegraph poles).

These projects were carried out in consultation with local elected representatives, private farmers and government departments.

Enhancement of old rural architecture in villages was designed mainly to show off public squares and village approaches, with special attention being paid to small-scale work on paving, façades, lighting, roofs, planting with flowers and so on.

Since this work made a general contribution to preserving the harmony of landscapes, it was of special significance in the context of interministerial regional-planning policies. In this sphere the Department of the Environment concentrated on.

- rehabilitating architecture, in the case of policy on villages, and
- protecting the natural landscape environment, in the case of policy on localities.

Taken as a whole this - and this was the vital point - contributed to keeping the working population in situ.

Lastly, the Ministry for the Environment undertook research into ways of improving the quality of life.

Over and above the conservation of a heritage and of what was most representative of a given period or region and of a society's history, the future had to be thought of.

It seemed today that the countryside, which had for so long been neglected in favour of urban centres, was going to have to be a basis for future development. The following points had become clear:

1. there was a large reserve of dwellings and other buildings of architectural quality which were in disuse or not used enough and which could without great expense be adapted to meet modern standards of comfort and living conditions.
2. There had been an improvement in the facilities for country people so far as communications, information and convenience (telephone, transport etc) were concerned, and this meant it was possible to envisage building pleasant housing in small units on a human scale.
3. The development of technology and increased mechanisation of work in the country led to fewer and fewer permanent staff being needed and allowed of more flexibility in employment.
4. There were signs that small industries were beginning to settle in small rural units and that this was increasing the stability of the working population.
5. Town-dwellers were extremely keen to live in a pleasant environment where they could indulge their wish to grow their own kitchen-gardens during their spare time and enjoy a more fulfilling way of life.

All these tendencies would seem to favour changes in the rural population, which might in the very near future increase - without necessarily being a specifically agricultural population. Despite the dangers which threatened the countryside, active efforts had to be made to preserve the essential qualities of rural areas for those who would live there in the future. In the campaign to improve the quality of life, rural architecture - which was inseparable from its environment and reflected natural and local limitations - could thus provide the background for a high standard of living.

C. Priority should be given to documentary conservation as a vital tool for all types of circumstances relating to rural architecture.

D. The conservation of rural buildings should be seen more as an improvement of living and working conditions than as a means of making sure that the general state of rural architecture remains exactly as it is.

E. In countries where there is neither sufficient knowledge of rural architecture nor any appropriate agricultural and regional-planning policy urgent practical action should be contemplated both for the short and the medium term, without prejudice to the implementation of any longer-term planning work.

Mr ANTONI (France) discussed the second theme: new rural architecture now and in the future, and the factors determining its qualities and application in regional planning.

He noted that a number of current trends reflected an attraction to the countryside but also seriously threaten it with deterioration. It was therefore important to prepare for the future and the UIA's representatives were submitting five proposals to that end.

They asked first of all that the Council of Europe should promote national and regional rural architecture which was closely linked to the environment and avoided the use of prefabricated materials.

Although traditional rural architecture had been achieved without architects, the evolution which had made rural man unidimensional had put an end to this custom, and they were asking for rural architecture designed by architects, who should not act as artists but be at the disposal of country families, be protected when acting for middle men and have co-operation made easier with the technicians from public departments working on construction and planning in rural surroundings.

The Council of Europe should also study the means to be used by governments in order to promote small local firms and to stem the excessive advertising of repetitive models by making proper architectural information available to the public.

Similarly, room should be made in educational curricula for the lessons to be drawn from traditional rural architecture and for environmental problems to be discussed, and pupils should be told of the history of national architecture, particularly rural architecture.

Lastly, the rural architecture of tomorrow should endeavour to be more independent and, in order to help it to be so, it was suggested that the Council of Europe should investigate the progress being made with research on the use of natural energy, on the individual recycling of waste, on the use of local materials and on standards for new buildings designed to ensure that they lasted longer.

Mr Antoni said that the proposals outlined by Mr Bagtan Lacasa and himself would be submitted to the Secretariat General of the UIA, which would consult the national sections concerned and, if it thought fit, forward recommendations to the Council of Europe.

He concluded by hoping that the symposium's conclusions would contribute to the quality of life in the countryside and to establishing a rural architecture worthy of the future which Europeans wanted for their children.

Mr GURRIERI (Italy) said that the Italian delegation suggested that the governments of the Council of Europe's member states should launch pilot integrated-conservation projects in clearly defined historic areas. Such projects should lead to the reorganisation of agricultural production and of forestry and pastoral activities in conjunction with rural architecture.

Mr ANTONI (France), representing the International Union of Architects, a non-governmental organisation with 69 national sections covering 300,000 architects, thanked the organisers of the symposium for having invited the Union to attend. The Union was all the more interested in the theme being studied as its main objectives were to help improve people's living conditions, to facilitate the development of methods and practice in the teaching of architecture and town planning and to represent architects as a whole by developing their activities in the field of regional planning.

During the exchanges of views which had been freely and spontaneously organised between architects for the previous three days, two additional subjects had emerged which the architects wished to outline.

Mr Bagtan LACASA (Spain) speaking on behalf of the Spanish representatives of the International Union of Architects expressed the following opinions:

1. The purpose of the symposium was to have a debate on the future of rural architecture in the context of regional planning, but discussions have wandered off this original theme and concentrated on a particular point, the conservation of traditional rural architecture.

2. We note that during the symposium two quite distinct attitudes have emerged towards traditional rural architecture: one purely aesthetic and conservative, and the other basically socio-economic. We believe that although the former is important it nonetheless represents only a partial and incomplete view.

3. As against the concept of conservation we would advance the concept of adaptability, since we believe that the former presupposes ultra-conservatism in ways of life whereas the latter seeks to adapt ways of life in accordance with the demands of progress.

4. The only type of conservation which seems to us beyond dispute is documentary conservation, which is necessary in all situations and urgently needed for buildings of cultural value whose existence is threatened. In this way any discontinuity in our knowledge of different cultural periods will be avoided.

5. The great diversity of countries and circumstances in rural environments make the general conclusions inapplicable. To this extent, regional planning - which presupposes long-term solutions - is inappropriate to rural settings. In such circumstances it is a matter of urgency that action should be taken which, is confined to the sphere of housing and preferably designed to remedy housing deficiencies, which are very widespread in some countries.

6. In all cases where restrictions are made in the public interest for cultural conservation reasons, they should clearly specify the areas affected so that the cost of conservative can be met out of public funds.

For all these reasons, we submit the following proposals:

A. The symposium's conclusions should be seen in the general context of the subject it was convened to discuss, i.e. regional planning, with the conservation of rural architecture being considered as one of the many factors contributing to an assessment of environmental resources.

B. The conclusions should make reference to the diversity of circumstances in European states and avoid any excessive generalisation.

were concerned. In order to take account of the variety of national conditions, the Italian delegation suggested that the section should be addressed to inter-municipal bodies.

The Chairman said that the question of pilot projects was under study.

Mr BREMAN (IFLA) congratulated those who had drawn up the conclusions.

Preserving rural architecture meant keeping residents on the spot by helping them to expand their activities or undertake new ones. But before long-term measures were taken it was important to undertake studies which would ascertain among other things the feelings of local people concerned.

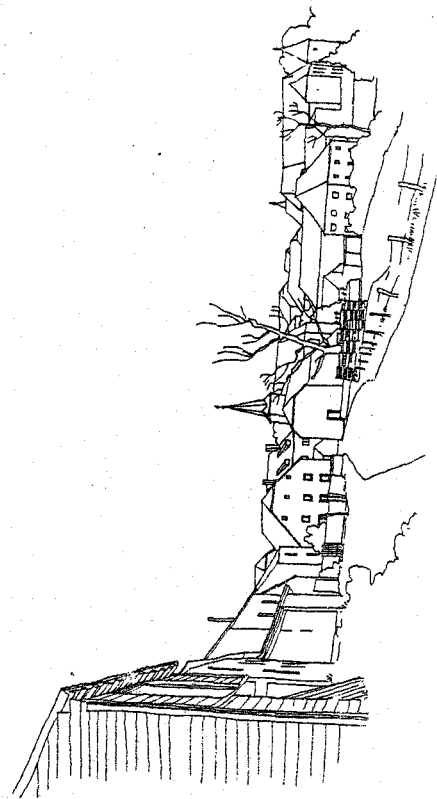
For this reason the International Federation of Landscape Architects proposed the following recommendation :

"Seeing that rural architecture and its environment, the landscape, constitute a living unit based on ecological and thus human factors, whose survival depends mainly on land use,

Recommendations

- 1) that in each region under consideration a team of experts - which will always include a landscape architect from the out set - should undertake a detailed study in conjunction with the local authorities in order to make a scientific evaluation of the potential of the landscape in its widest sense ; and
- 2) that subsequently a general development plan should be drawn up, based on the conclusions of the study, in order to implement the development programme intended to preserve rural architecture, a valuable part of our natural and cultural heritage".

The Chairman thanked Mr Breman for tabling this recommendation.

ADOPTION OF THE CONCLUSIONS OF THE SYMPOSIUM

Mr SCHMID (Switzerland) submitted the draft conclusions.

During three days' hard work, reports and co-reports of a high intellectual standard had been submitted, interesting papers had been read and fruitful exchanges of views had taken place during and outside the sessions. The Council of Europe rightly called such meetings "symposia" to show clearly that it expected the problem to be studied by means of dialogue between specialists who had previously studied its different aspects. The institution of co-reports, which enable the co-rapporteurs either to diametrically oppose the rapporteurs' theses or else to comment on them by highlighting their positive or negative aspects or, again, to illustrate a vital point from their own experience, had proved valuable.

Most of the previous symposia had drawn up final documents in the form of resolutions ; it seemed a good idea to replace these with the more flexible formula of conclusions.

After thanking the drafting committee and the select working party which had drawn up the proposed text, Mr Schmid said that the conclusions constituted neither the Ten Commandments or the Gospel nor a guide or collection of instructions, but rather a summary and an initial review of work written for the participants' benefit and, through them, for the government they represented, the Steering Committee or Regional Planning and the Architectural Heritage - which, if it approved them, would forward them to the Committee of Ministers - and, finally for the public.

The draft conclusions could be divided into five parts.

The first (section 1) attempted to define the rural architectural heritage and noted that it was in danger.

The second (section 2) specified the causes of the danger and made a diagnosis.

The third (section 3) reviewed the Council of Europe's activities which directly or indirectly affected the problem and saw in the conservation of this heritage a vital component of a policy of growth based on the use of all existing resources.

The fourth (sections 4, 5 and 6) made recommendations to governments : they covered the application to rural areas of integrated-conservation policy, the implementation of an active land policy, the adequate equipping of the countryside, special attention to be given to the new industrial and technological installations, the objectives to be set and means to be used in the case of either a competitive or non-competitive rural economy and the recording of sites and buildings for preservation.

The fifth part (section 7) reminded local authorities of their responsibilities and recommended them to encourage public involvement.

The contents of theses conclusions might appear rather theoretical but they opened up new perspectives by laying down the main lines of a policy which should be studied in greater depth and put into practical form during subsequent symposia. To mark the beginning of this new period of study and research, it had been decided that the conclusions should be preceded by the following appeal, to be known as the "Granada Appeal".

lead to a solution of the serious problems threatening the future of the rural architectural heritage.

Mr VAN HAVERE (CEMAT) congratulated the drafting committee and said that he would submit the conclusions to the Committee of Senior Officials in charge of organising the Conference of Ministers responsible for Regional Planning - they were very comprehensive, advocated practical, realistic measures and would make an excellent contribution to the fourth conference.

The Chairman submitted the draft conclusions for the approval of those present and recorded that they were adopted by acclamation.

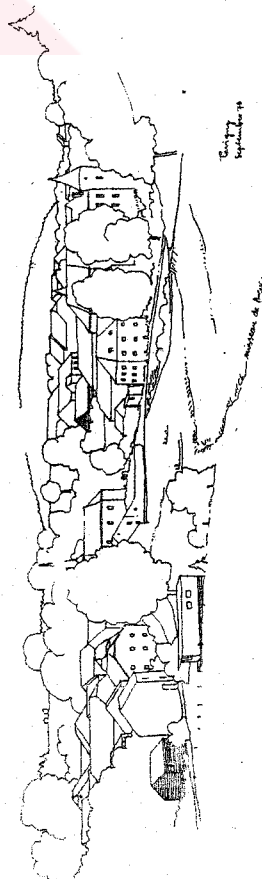
He added that the conclusions were not, of course, perfect - nothing human was perfect. But - and this was the vital point - they represented for the Council of Europe the starting-point for a more detailed study - which, it might be said in passing, ought to include fishing villages, which had scarcely been mentioned.

The Chairman thanked all the participants, the organisers, the rapporteurs and all the staff who had contributed to the success of the symposium. He also thanked the Granada press, including the hostile critics who had published an article. The drafting committee had read it and noted that their point of view to some extent agreed with what had been said at the symposium.

He expressed his especial gratitude to the Under-Secretary for Regional Planning who had come to close the symposium. Taking advantage of his presence, he suggested that each country should choose two or three typical villages where a model development plan could be drawn up by the Council of Europe.

Mr MERIGO, the Under-Secretary for Regional Planning and the Environment, thought it would be possible for Spain to adopt this suggestion. During the time he had been at the symposium - which had been brief because he had been detained by other duties - he had thought of the possible implications for the organisation of his ministerial department, where consideration could be given to making a unit responsible for carrying out work along the lines which had been laid down. He undertook to step up co-operation when the ministry was re-organised. Such a step could be a small example of the achievements of the symposium - which had been of a very high standard - and a first response to the Granada Appeal.

He thanked all the participants and declared the symposium to be at an end.

THE GRANADA APPEAL

1. Rural architecture and its countryside are threatened with extinction. They are caught in a vice, on the one hand, between the development of industrialised agriculture which implies drastic land regrouping, but which no longer suits the traditional structures, and on the other, by the partial or total exodus from those areas where farming has ceased to be profitable.
2. The over-exploiting of nature results in a dangerous ecological imbalance. Land which is abandoned is also subject to perilous erosion. Everyone should become aware of these great dangers and no effort should be spared to correct a situation which will only worsen unless radical changes are undertaken.
3. Preservation of the fine natural surroundings in Europe requires that :
 - (a) careful account be taken of ecological factors when considering technological progress ;
 - (b) all available means be sought to conserve and to use the rural architectural heritage which is so closely linked to the man-made environment of our continent.
4. Harm done stems from the socio-economic conditions prevailing in today's rural communities. The search for remedies implies reconsideration of the exact origins of the situation. All corrective measures require the consent and collaboration of the communities involved.
5. Such efforts will necessarily require :
 - (a) a well-balanced distribution of the population over the entire territory ;
 - (b) the creation of job opportunities and the dovetailing of diversified activities, such as traditional agriculture, crafts, small scale enterprises, leisure activities, etc.

They will lead to the revival of communities and will integrate rural cultural values into the whole of our present-day society. The conservation of the architectural heritage and rural settings is at the same time an essential factor and consequence of such a revival.
6. Integrated conservation should thus become one of the objectives of regional planning, for it implies a long-term policy of social development based on the respect of a well-balanced relationship between Man and Nature.

CONCLUSIONS OF THE SYMPOSIUM

1. The participants deem that the rural architectural heritage should be recognized not only for its aesthetic values, but also as a testimony of secular wisdom.

They agree to consider as part of this heritage all individual buildings or groups of buildings which are :

- connected with agro-pastoral, forestry or fishing activities ;
- of interest either because of their historical, archaeological, artistic, legendary, scientific or social value, or because of their typical or picturesque nature ;
- noteworthy for the coherent way they blend into the landscape.

This heritage is at present being threatened. Its disappearance would constitute an irreparable loss.

0106-11407

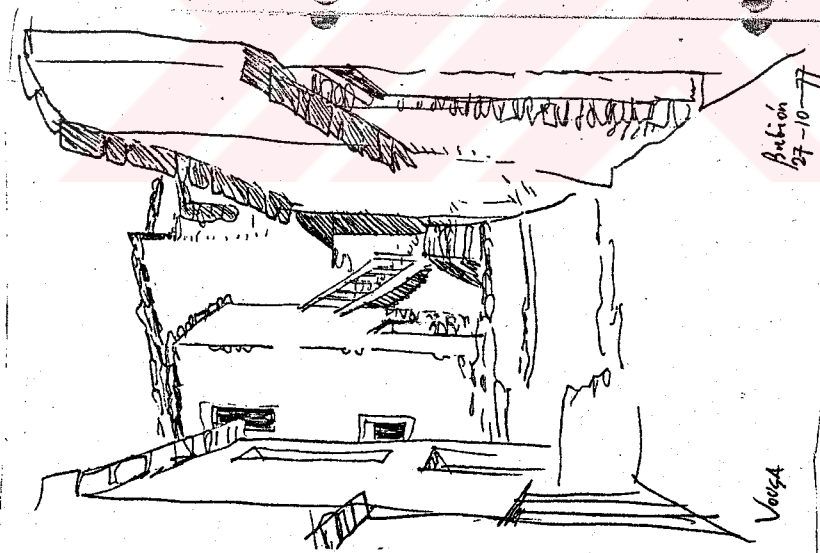
2. Industrial developments in agriculture, justified by a rationalisation of production methods, entail significant structural alterations in the distinctive features of the landscape (hedges, banks, copses, brooks, etc.) and the defacement of the built-up heritage through the introduction of new elements which are poorly adapted to the older structures.

In addition to this evolution is the phenomenon of rural exodus : it aggravates the great demographic and economic imbalance at both regional and national levels ; it is usually accompanied by :

- the ageing of the agricultural population,
- the obsolescence and ensuing disappearance of the built-up heritage,
- the invasion of the neglected buildings by the town population, depriving them of their original character through ill-suited restorations,
- the proliferation of new buildings for second homes which are designed without due regard to tradition.

These phenomena contribute to the effacing of the indigenous culture by the prevailing culture of our industrial society, and leads to the deterioration of the cultural heritage as a whole. It thus occurs that certain rural dwellers alter or destroy their houses in order to replace them with urban models.

Besides, poorly planned industrial sites may also seriously alter the character of the countryside.

in rural life and of a deterioration in the general surroundings.

3. The participants recall that :

- European Conservation Year 1970 and the European Architectural Heritage Year 1975 both aroused European public opinion, for they reflected the widespread rejection of the misuse of land in the open countryside as well as in built-up areas ;
- through their adoption of the European Soil Charter drawn up by the Council of Europe, the governments have subscribed to the warning against the incompatibility between the adverse effects of certain types of mechanisation and the preservation of the soil's fertility ;
- the conservation of the architectural heritage is part of a policy of gradual growth based mainly on the recycling of existing natural or man-made resources.

4. The participants emphasise that the rural areas provide a congenial setting in accordance with increasing needs for permanent residence or for leisure activities.

5. Consequently, the participants recommend to governments :

(a) that the policy of integrated conservation of the architectural heritage also be implemented in rural areas as extensively as possible within economic and regional planning ;

(b) that this policy be based on an active land policy ;

(c) that amenities be developed to reduce and to finally eliminate rural inferiority in relation to towns, and to make country life more desirable ;

(d) that town planning take special consideration of these areas when thinking about all important new sites (industry, sub-structure...) ;

(e) that the following objectives be sought :

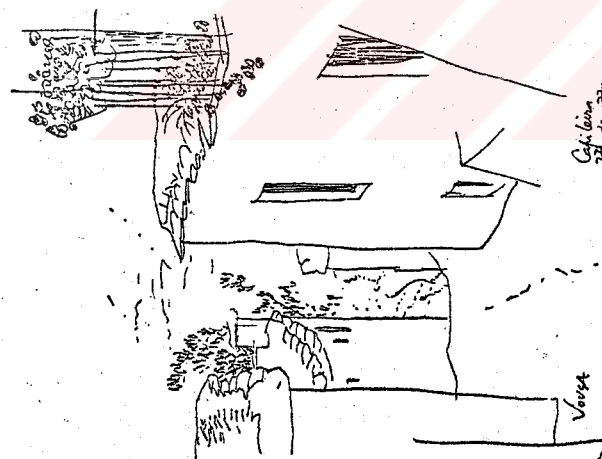
- in a competitive rural economy :
 - to adapt existing buildings to the evolution of their functions while preserving their character ;
 - to seek the best possible integration of new buildings required ;
 - to provide for such purposes the appropriate means of assistance and control (architectural and technical assistance, aesthetic supervision) ;
- in a non-competitive rural economy :
 - to strengthen traditional activities by allocation of public funds for the modernisation of farm holdings which are scarcely profitable ;
 - to promote new activities through an active policy of creation and territorial distribution of jobs with a view to stemming the exodus of the young as well as facilitating their settlement in those areas where the local population has either aged significantly or notably decreased ;
 - to foster economic and rural life through :
 - the training and settling of craftsmen, especially in building working part time whenever necessary and capable of restoring old buildings ;
 - the creation of secondary and tertiary activities so as to improve the decentralisation of the management of public and private affairs and the use of the possibilities offered by the existing heritage ;
 - the reduction of isolated enclaves by road and transport systems ;
 - the regulated promotion of tourism, mainly by encouraging farm holidays ;

6. The participants recommend to the governments to take account of the fact that the conservation policy within regional planning is only possible if there exists an inventory of the property to be preserved.

Such inventory may take various forms :

- 1) a summary list of the natural and built-up sites which are considered to be of general interest ;
- 2) a more detailed inventory including three sub-divisions :
 - a survey of the demographic and socio-economic data, at the municipal or regional level as appropriate : population (structure and composition), economic structure, activity structure (employment, income) ;
 - a survey of sites, including not only a description of the spatial aspect, but also the analysis of the historic framework of the area ;
 - a survey of the buildings, catalogued on individual index-cards, including a detailed description of the item, an assessment of the architecture, its historic and aesthetic values, the present state of conservation and its situation with respect to the setting.

Calabria
7-10-77

7. The participants call on local authorities :

- 1) reminding them of their obligations in the intelligent and flexible implementation of all conservation policies. In effect, they provide the advice most heeded by the population and may, by the example they set in handling public buildings, guide the endeavours of others ;
- 2) recommending to them :
 - the creation of appropriate means to encourage public participation ;
 - i. by facilitating all types of dialogue and the consultation of representative associations ;
 - ii. by helping in the execution of the schemes of such associations through technical and financial assistance ;
 - iii. by fostering actions aimed at increasing public awareness of the values of their heritage, especially by setting up pilot projects ;
 - the provision of channels for public and private funds from which a fair distribution of such resources may be carried out on a priority basis, bearing in mind the importance of the restoration work and the financial means of the owners concerned ;
 - the provision of a suitable architectural assistance scheme to advise the project managers prior to the full development of their plans ;
 - the collection and co-ordination of all the legal and financial provisions to be found in existing legislation.

26

27

9,30	Opening speech	11,00	Session presided over by the King
10,30	General report/D. Manuel Ribas i Piera.	11,30	THEME 3 : "Rural architecture : a factor in regional planning policy" D. Fernando Fernandez-Cavada - D. Fernando Roch
11,00	Chairman/D. Gabriel Alomar Esteve		Chairman/Mr Olaf Schwencke.
11,30	Co-report/M. Jacques Houlet.	12,00	Co-report/Mr Jean Vouga.
12,00	Debate.	12,30	Debate.
12,00	Villages of the Alpujarra - Presentation.	13,00	End of the session.
13,00	End of the session.	15,00	Meeting of Conclusions committee
15,30	THEME 1 : "Rural Architecture its cultural values and development". D. Efrén Garcia Fernández.		For other participants : visit to la Alhambra.
15,50	Chairman/Prof. Alfred A. Schmid.	21,00	Guitar concert at the foundation Rodriguez Acoata given by the bank of Granada.
16,10	Co-report/Hans Ole Hansen.		
16,10	Debate.		
17,10	Break.		
17,30	THEME 2 : "Integrated conservation of rural architecture and socio-economic development". D. Jesús Leal - D. Roberto Sancho Hazak		
	Chairman/Mr Henry Gravate		
17,50	Co-report/Mr Lucio Gambi		
18,10-19,00	Debate.		
21,00	Dinner.		

28

29

8,00	Excursion to the Alpujarra : Pampaneira, Bubion, Capileira.	11,00	Discussion on the conclusions.
13,00	Lunch.	12,00	Closing speech.
18,30	Arrival to Granada.	13,00	End of the session.
		15,30	Start charter flight Granada-Madrid.

REGIONAL PLANNING WORK IN PORTUGAL TO PRESERVE RURAL ASSETS

Portugal, which is part of the Iberian Peninsula, has an area of 89,000 sq km including the archipelagos of Madeira and the Azores, and a population of about 10 million.

Farming is only economically viable on about 26% of the total area (but only a third of this area is of high quality).

Since the end of the 18th century the urban population has continued to be concentrated in the two main cities, Lisbon and Oporto with Lisbon absorbing nearly half the population.

It is therefore necessary to consider the imbalances existing between, on the one hand, the coast and the interior and, on the other hand, the countryside and the towns, which result in shifts of population from the country and in disorganised growth of the cities.

The failure since time immemorial to recognise the productive capacity of farming land and the subsoil, the uncontrolled use of water and wetlands and the unsuitability of many crops for the land and local climate are all factors which inevitably result in the deterioration of the land, which is already taking place and can only get worse in the future. In the special case of coastal regions, deterioration of the landscape is associated with the abandonment of old buildings, the building of secondary residences, the installation of all sorts of facilities, urban expansion at the expense of other values and the systematic elimination of open spaces in urban and rural built-up areas.

It is a matter of urgency that the cultural assets of farming areas should be preserved, with due account being taken of the experience of the generations who have enhanced the agricultural heritage by using the land in a balanced way.

The cultural heritage (be it in the planning of towns, in arts and crafts or in nature) is increasingly threatened by adverse changes in the economic and social climate which are inherent in modern life and which, if not properly assimilated, exacerbate or multiply the various types of deterioration and destruction.

Various measures have been taken. We will consider:

1. Examples of exploratory studies undertaken in a coastal area of Portugal where planning is beginning to be more strictly controlled, the studies being undertaken by an official body, the Directorate-General of Planning Services.
2. The legislative stance adopted by the Portuguese Government on national and regional planning matters.
3. Aspects of an agricultural planning project in a region in the north-east of the country which was the subject of a paper by the Portuguese section of the International Congresses for Modern Architecture, which, for reasons of a political nature, had never led to any practical results.

1. Projects on the methodology of exploratory studies in an urban and rural area on the Portuguese coast

Through its regional and central departments the Directorate-General of Planning Services has undertaken research in order to be able to submit planning proposals which, if extended to cover the whole of the country, would enable proper comprehensive development plans to be drawn up.

a. As part of this work the Division of Studies of the Directorate-General of Planning Services began early in 1974 to compile maps of the important characteristics of the physical and human environment with a view to establishing consistent regional planning related to the characteristics of the local inhabitants and ecological requirements.

b. On the basis of the interrelatedness and the hierarchical arrangement of the most characteristic features in each region, the aim was to produce an overview in graphical form on a scale of 1 : 25,000 which would make it possible to define the units of physical and human landscapes and delineate, within each of these, their specific potential, capabilities and ideal uses. In this way it would be possible to identify more accurately those areas suitable for housing and housing amenities and for recreational facilities, those which should become protected areas, the land most suited to farming, land for forestry or pasture and sites for industry. It has also proved possible to identify in this way:

- impaired areas, with a view to rehabilitating them; and
- current built-up areas and their respective spheres of influence, thereby making it possible to classify them.

Lastly, it will be possible on the basis of specified parameters to decide on an economic and social policy at national level and on priorities.

c. The area envisaged for embarking on this study includes the whole of the central stretch of the coast from the town of Espinho in the north to Peniche in the south, an area of 315 ha. Regional delineation will cover the major aspects of physiography, geology, hydrology, climatology, soil capacity and current vegetation...

These regional studies will have to be analysed in detail by bodies representing the communities for which they are intended, so as to start a discussion with a view to considering the assets which exist. To this end, the appropriate government departments will be at the disposal of these bodies for any explanations or support they may seek.

General standards

- a. Areas containing assets of a social or cultural nature whose balance cannot be disturbed are to be regarded as areas of high vulnerability which consequently deserve the greatest attention. It is therefore essential to make detailed studies with the specific aim of protecting these vital assets.
- b. During this stage of the study special restrictions will apply to defined areas on which action will be concentrated as a matter of urgency.
- c. New firms must be sited inside or on the immediate outskirts of existing built-up areas so as to keep the countryside free for the activities appropriate to it. In this way the cost of existing infrastructures is substantially reduced. During this stage it is recommended that no new urban centres should be established.
- d. In the special case of the maritime area under consideration any expansion of built-up areas along the coast must be effected without extending their seafronts.

Special standards

- a. Land areas intended exclusively for farming have been classified by the Department of Agricultural Surveying and Planning into A, B, A + B, B + A and Ch.
- b. Areas regarded as supplementing farming land are put in class C - the value of this class is greater in regions where there is no land of other classes.

... areas suitable for building.

- d. Areas on the most unstable parts of the coast (primary and secondary dunes), because of their extreme vulnerability and the dangers arising from any change to the ecological balance.
- e. Wetlands and bordering strips. These are highly vulnerable areas; apart from the purely hydrological aspect, the vital rôle of bordering vegetation in re-tailing and managing the biological balance must be considered. The construction of buildings or roads and the movement of soil must accordingly be prohibited in the relevant areas down to a height of 1 metre above the maximum flood level. (Wetlands are held to include rivers, lakes, fresh- and salt-water lagoons, ponds, marches and salt-marshes.)
- f. In all the areas where intensive farming is currently carried on, in nature-protection areas, public land, any areas of special scientific interest, landscapes of special value whether archaeological, historical, scientific or aesthetic and areas where assets of national or regional value have been discovered or which are used for mining, quarrying or potholing, permission has to be obtained for any development.

2. Legislation

In Decrees Nos 20 and 21 of 1975 the Portuguese Government provided that the areas of the Atlantic coast between Espinho in the north and Peniche in the south should be placed under the control of the Directorate-General for Town Planning as regards:

- a. the establishment of new population centres;
- b. the construction, reconstruction or grouping together of buildings or other installations;
- c. new industrial plant or the extension of existing premises;
- d. major alterations to the general contours of the landscape by embankments or excavation;
- e. large-scale felling of trees.

Bearing in mind the concern to protect heritage assets in the shape of public and private accommodation in urban and rural areas, the Constitutional Government promulgated the legislative Decree No 704 of 30 September 1976 which set up the Housing Promotion Fund to finance a programme of loans and subsidies for repairs, conservation and the improvement of dilapidated buildings, including work on infrastructure. This regional programme presupposes municipal endowments each financial year based on an inventory of municipalities.

The municipalities are also provided with funds to produce this inventory; the Housing Promotion Fund can also set up working parties or committees in close co-operation with town halls, municipalities, tenants' associations and committees, trade unions and employers' associations in the civil-engineering sector.

3. Project for a new farming community in north-eastern Portugal

The International Congresses for Modern Architecture working party in Oporto was aware of the many needs of the province of Trás-os-Montes, a mountain region in north-eastern Portugal which has many cultural and natural assets. It also has an immense potential for tourism. Its customs, traditions and language as well as its architecture constitute one of the most precious parts of the national cultural heritage.

... to draw up a study for the International Congresses for Modern Architecture meeting with the aim of stemming the flow of people leaving the region because of difficulties associated with the local socio-economic environment. The study concluded that be establishing new rural population centres with sufficient facilities it would be possible to undertake a campaign that would not only successfully stem the flow of emigration but would also make it possible to launch and exploit an educational drive in support of existing rural population centres.

The plan envisaged an extensive network of co-operation with the aim of enhancing agricultural activity. Such co-operatives would form the centres of new villages which would be built according to the density of population and the agricultural potential but with a radius not exceeding 4 km. The establishment of these centres would also make it possible to safeguard traditional customs and skills as well as using local materials.

One of the working party's main concerns was to give contemporary plastic form to the project, according to the socio-economic needs of the region, and such as would blend well with the environment.

This proposal was worked out at the end of the 'fifties. It was not put into effect, however, because the principles advocated ran contrary to the political and administrative thinking of the government authorities of the time.

In conclusion, the Portuguese delegate would like to draw attention to the fact that the three examples selected for this paper have been chosen to illustrate the socio-economic and cultural disparity of two geographical areas - the coast and the mountains - in the context of national planning; the first case illustrates a systematic exploratory process aimed at preserving the architecture, landscape and other assets of the rural and urban heritage, while the latter case shows how a project to stimulate the economy and communities can be combined with the concern to protect and revitalise a rural area's heritage. Both examples serve to illustrate the legislative support which the Portuguese Government has recently been giving - and recognises to be essential - for a thoroughgoing campaign to protect the national heritage as part of improving the quality of life for the population as a whole.

Contribution of Prof. Alfredo VIANA DE LIMA (architect) in co-operation with Mrs Ambrosina Homénia GONÇALVES (architect) and Mr Fernando de AZEVEDO (painter) of the Portuguese national committee for European Architectural Heritage Year.

INTRODUCTION TO THE SWISS INVENTORY OF BUILT-ON SITES FOR PROTECTION (ISOS)

Background and aims

- The inventory is intended to facilitate decision-making by cantons and municipalities, which have the prime responsibility in matters of protecting built-on sites.
 - The inventory also provides a decision-making tool for confederal departments whenever they have to carry out functions with regional-planning implications. In particular, the inventory serves as a basis for research on built-on sites of national importance and for processing applications for grants.
 - As far as possible, the inventory should also be accessible to other people dealing with matters relating to the protection of sites - planning experts, authorities, representatives of bodies recognised to be in the public interest, etc.
- The inventory gives surveys of comparable built-on sites, produced by the same methods and which can be matched up with the detailed inventories compiled by the Department of Historic Monuments. It gives an overview of all the permanently inhabited towns and villages in Switzerland which need protection.

The inventory has been compiled as a direct result of Articles 4-6 of the Federal Nature and Landscape Protection Act of 1 July 1966.

Terms of reference

The inventory was drawn up at the instance of the Federal Inspectorate of Forests in conjunction with the appropriate departments in the cantons. Because of the close relationship between the planning and the protection of sites, the work was supported by the Regional-Planning Delegate. Chief delegate: Peter Asbi, architect, Assistant Scientific Officer for the Protection of Sites, Head of the ISOS Project at the Federal Inspectorate of Forests and the Regional-Planning Delegation. Supporting team: ENHK, EKD and assessment committee (Prof. A Knoepfli, Mr A Lauber, Prof. A A Schmid, Prof. J-P Vouga, Dr. C Carlen, Mrs B Schmitter).

Director: Sibylle Heuser-Keller, architect; Co-workers on the inventory method: Architects: Alfred Gerber, Walter Hunziker, Urs Krähenbühl, Urs Michel, Paul Romann; Art historians: Hansjörg Heusser, Werner Stutz.

Inventory method

The inventory method used in Switzerland to survey all the built-on sites needing protection has to take account of data relating to town and countryside and of the different types of regional urban settlement and their historical development.

The method described below is based on a survey of the various constituents of a built-on site which can be perceived, demarcated and described as units in the present state of the town or village in question. Demarcation is based on three criteria:

- units deriving from historical periods of growth or from characteristics peculiar to the region;
- units with morphological or spatial features in common
- units requiring identical protection

Scope of the inventory

The sites covered by the survey are towns and villages which are in permanent

definite unit possessing a number of spatial or historical/architectural characteristics or, in the case of more recent buildings, outstanding architectural qualities (the qualitative factor). Areas with scattered houses and small hamlets are covered inadequately by the ISOS, if at all. Such types of settlement, such as alpine chalets at high altitudes ("mayens") and groups of other buildings in mountain pastures are for other bodies to list and assess.

The inventory only takes account of the literature relating to a district and of the geographical aspects of a built-on site which can be grasped during a brief visit to the site. It is not a substitute for the detailed inventories produced by the Department of Historic Monuments, which cover the interior of buildings as well, but it can be used in preparing those or, because it is comprehensive, be used to assess spatial relationships.

Individual buildings are only covered by the ISOS if they have some special significance, either on account of their historical and artistic worth or because of the value conferred on them by their geographical position on the site or among its other constituents.

It is not always easy to reconcile the three criteria of history, geography and protection when defining areas, ensembles and surroundings. The area represented on a plan frequently results from priority having been given to one of the three criteria, and in some instances a balancing of the three factors could lead to the boundaries being shifted slightly.

The description and the systematisable elements of the survey (inventory category, spatial and historical/architectural merits, significance, purpose of preservation) cover the site as a whole. Buildings given individual attention may differ from the overall assessment either in the description or in the systematisable elements, the ISOS being confined to showing up the main areas, ensembles and surroundings. Thus, for instance, "purpose of preservation A" indicated for a given area (complet protection for all buildings and open spaces) should not be understood as conservation in the sense in which the word is used in the protection of monuments.

ISOS does not take economic, sociological or utilitarian considerations into account. The details concerning assessment and the purpose of preservation should be viewed in this limited perspective and aligned with existing protection measures, area plans, etc by other bodies.

Inventory process

The inventory process is unified by a highly systematised inventory apparatus. Systematised survey sheets and the use of conventional symbols whose meaning is as obvious as possible, all maintained by continuous contact between the different investigators, enable the results of surveys to be compared.

Preparations

Wherever possible, preparations are carried out for a whole canton or at least a whole district. Plans, literature and other data are obtained and the documents put into a form in which they can be incorporated into the inventory apparatus. Equally important in this phase of the work is the initial visit made by the investigator responsible for canton with the aim of getting an overall regional view of the canton or district concerned. Preliminary contacts with the appropriate cantonal authorities also take place at this stage.

Field survey and its use

The site is surveyed during an on-the-spot visit, its current appearance being taken as a basis. Using the criteria of the inventory method, the site is broken down into its parts (the constituents of the built-on site), which are identified as units during the field survey and recorded on the plan as areas. The three constituents - areas (A), ensembles (E) and individual items to be protected (II) - differ in nature

and worth, form complex interrelationships in which they have a value as individual components of the built-on site. The geographical relationship - and in particular the overlapping - of these constituents is indicated in simplified form by numbering.

Other areas, which may or may not be built on but have no particular characteristics of their own, are shown in the form of surroundings as complementary constituents of the built-on site as a whole, wherever they have visual relationships with the buildings to be protected and are necessary to the preservation of these.

The questionnaire contained in sheets AA and AU, which are summarised on the "explanation of the inventory" sheet makes it easier among other things to designate buildings for protection and demarcate their environments.

On the basis of the report drawn up on the spot and of photos and sketches, the investigator reproduces on the inventory sheets the survey of the whole site as soon as it has been made and in as much detail as possible. The different surveys in a canton or district are checked as a whole during an on-the-spot visit by the director in order to ensure that the survey conventions and their qualitative standards are being maintained, and this enables comparisons to be made between different regions.

Assessment of the site in its regional context

The significance of the various built-on sites (national, regional or local) cannot be validly assessed until an overall view has been obtained, ie only after a survey has been made of all the permanently inhabited towns and villages which meet the minimum quantitative and qualitative criteria.

Assessment of the significance of built-on sites is based on overall assessments (ratings) of individual built-on sites. These in turn are based on an analysis of the constituents of the given site, their intrinsic worth, their geographical value within the site as a whole and their interrelationships. Constituents of the site which are considered individually may not fall within the general assessment. Within a built-on site of only regional or even local importance some individual buildings or groups of buildings may very well be of national importance.

Depending on its rating, each surveyed site is placed in a category in the comparative table - hamlet, village, urbanised village and so on - and for the purposes of determining its significance it may only be compared with built-on sites in the same category.

Each built-on site which has been given a rating is then considered by an assessment committee consisting of a number of permanent members, cantonal representatives from the Department of Monuments and Sites, the League for the National Heritage and Regional Planning and the investigator responsible for the canton in question. This committee monitors demarcation and classification of the constituents of sites and determines the rating of sites submitted for its consideration. In accordance with the principles underlying the inventory, it has become an established convention that rural and urban towns and villages are deemed to be of equal value and that districts dating from the Middle Ages shall not be classed differently from self-contained 19th-century districts. Similarly, an assessment of the various stages of growth of the site concerned has naturally become an integral part of the total evaluation.

This method of assessment has produced quite a high number of sites of national importance and, in particular, a larger number than hitherto of hamlets, small villages and individual cases. Until now, these units have always been treated as unimportant, since by contrast with small and medium-sized towns their quality derives not from the existence of a large number of ensembles of individual buildings which are outstanding culturally, historically or architecturally, but from an intact ensemble of buildings which are typical of a given region or characteristic of a particular period.

Details of the overview of the canton (or of the district)

Under this head all the general information relating to the survey or the results

The SUMMARY OF SURVEYED SITES serves as an index to the surveys of built-on sites contained in the file. It also provides information about the provisional assessment of the sites.

The GENERAL MAP shows the geographical distribution of sites which have been assessed. The symbol used indicates both the category to which the site has been allocated in the comparative table (town, small town, urbanised village, village, hamlet, individual case) and the site's importance (national, regional, local).

Concise comments on the carrying-out of the survey in the canton (district) are made on the CONDUCT OF INVENTORY OPERATIONS sheet, which shows the time spent and the persons involved in the survey, in the assessment and in the classification and summarises proceedings at meetings.

The REGIONAL CHARACTERISTICS sheets provide a schematic overview of the type of urbanisation in the canton (district) and associated geographical, topographical, historical and economic factors. Individual sites are not mentioned except as typical cases or, conversely, when they constitute outstanding exceptions.

Details concerning the surveys of built-on sites and the inventory apparatus

(See also the sheets: the explanation of the "site" sheet, graphical conventions/ explanation of terms, key to the categories, explanation of the inventory, and the questionnaire on sheets AA and AU.)

By means of the inventory apparatus (V-data, V-map, O-sheet, (G)P-plan, (F)P-plan, F-photos, SHEETS A, E and U) the survey is recorded in writing and by means of information given in plans and photographs.

Each survey sheet has an inset space in which the canton, district, municipality or site can be indicated together with the exact sheet designation within the inventory as a whole.

On the left hand side of this inset the canton is shown by means of the observation used on car registration plates, the district is represented by number (cantons are numbered in alphabetical order), and the municipality and site (on relevant sheets) by their name.

The municipality

The preparatory sheets cover the political unit of the municipality. They serve as a basis when the field survey is carried out and give a general picture of the main ORL data together with an outline of existing protection measures (V-data). The Siegfried map (first edition, 1870-1914) and the latest edition of the national survey map (V-map), both of which have a separate sheet for each commune, make it possible to compare the growth of a given town or village over the last 100 years.

The site as a whole

The "site" sheet (O-sheet) and the basic plan ((G)P-plan) summarise the inventory of a whole site. The photographs are also grouped together site by site; the various points and angles from which they were taken are indicated and numbered on the photographic plan ((F)P-plan) and the photos are stuck on the photo sheets (F-photos) in the same order.

The "site" sheet gives an overview of the site constituents shown and demarcated on the basic plan and shows the development of the urban unit and the rating of the site as a whole as compared with others in the region.

The "summary" of the site constituents covers the contents of sheets A and U and provides the information on which classification is based. The numbering of the site constituents corresponds to that on the basic plan and to the numbering in the right-

are placed form an integral part of the survey method and by virtue of their inclusion in a homogeneous system of co-ordinates make it possible to compare the condition and value of the buildings and their surroundings which require protection and the purposes of preservation. The categories, which are described on the "Key to the categories" sheet, have to be recorded in each case when the survey is being read. The O-sheet also provides information about the development of the town or village, describing the historical stages of growth and the geographical relationships of the site constituents. The last paragraph indicates the classification of the built-on site under one of the heads in the comparative table and assesses the site as a whole compared with other sites in the region (see also under "Assessment").

The constituents of the built-on site areas and ensembles

Sheet A contains the text on buildings requiring protection which form an area or an ensemble. The classifiable items on the sheet A provide information about the current state and the degree of authenticity of the unit as a whole (survey category A/B/C/), its geographical and historical/architectural worth (outstanding/obvious/no stocking merits) its positional value within the site as a whole (of outstanding/obvious/no obvious importance) and the protection sought (purpose of preservation A/B/C/).

Area and ensemble boundaries are shown on the basic plan by means of unbroken thick lines numbered in arabic numerals. The first figure of the three refers to an area, the second to an ensemble (eg 1 = area; 0.1 = ensemble situated outside an area; 1.1 = ensemble situated within area 1, etc) (1).

Individual items, points to be noted and disturbance factors

Sheet E shows not only the individual items to be protected but also point to be noted and disturbance factors. Individual buildings to be protected are shown wherever they not only are of historical/architectural value or are typical of a region and require protecting as a whole but also occupy a dominant position in the built-on site (outstanding importance).

Individual buildings to be protected are blacked in on the basic plan. "Points to be noted" and "Disturbance factors" - additional information necessary for an understanding of the built-on site to be protected - are shown on the basic plan by means of enclosing with a thin line and, in the case of disturbance factors, hatching. The figure denoting individual items, points to be noted and disturbance factors is always the third of the three (eg 0.0.1 where situated away from buildings to be protected; 0.1.1 where situated in the ensemble 0.1; 1.0.1 where situated within area 1; 1.1.1 where situated in ensemble 1.1, which is part of area 1 etc) (2).

Surrounding areas and views of the environment

Sheet U describes the surroundings - surrounding areas and views of the environment - necessary for the preservation of the buildings to be protected.

The classifiable elements on sheet U provide information about the nature of the environment and its relationship with the buildings to be preserved (survey category a/b), its positional value in the site as a whole (outstanding/obvious importance) and recommended protection (purpose of preservation a/b).

The surrounding areas and views of the environment are shown on the basic plan by means of a thick dotted line which either encloses the feature (in the case of a surrounding area) or else is open-ended with a direction being shown by arrows, and they are numbered in Roman numerals.

- (1) Where the constituents of the site are mentioned in the text, the following abbreviations precede the figures on the plan: A for area, E for ensemble, KI for individual item to be protected, SA for surrounding area and VE for view of the environment (thus, for example, P 1, E 1.1, II 1.1.1, SA I, VE II).
- (2) See preceding footnote.

GRAPHICAL CONVENTIONS/EXPLANATION OF TERMS USED

Inventory of built-on sites to be protected in Switzerland (ISO 57)
Styblle Heusser-Keller, architect, Zollistrasse 42, 8005 Zurich

The inventory covers the built-on site to be protected. In the current appearance of the buildings to be protected together with the surroundings which are necessary for their preservation. The inventory classifies the buildings to be protected as constituents of the built-on site according to the three criteria of the inventory method.

P Built-on area
This is the maximum extent of a built-on site which can be perceived as a unit by reason of its historical/architectural and/or geographical features. Examples: old town, streets in lower town, original nucleus of a village, commercial or industrial district, area around a railway station.
E Ensemble
This term applies to a built-on site which can be perceived as a unit, not only because it contains marked contrasts. A built-on area may contain several ensembles. Examples: Cathedral square, network of small streets, houses bordering a square.
II Individual
This is the smallest possible constituent of a built-on site and makes a major contribution to its appearance. Examples: Semi-detached houses, church, bridge, ramparts, canal.

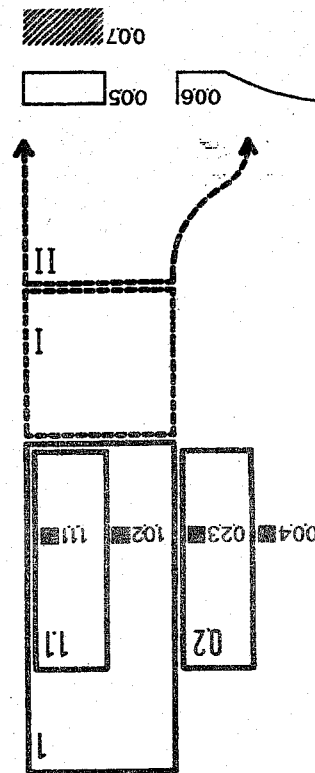
The inventory includes surroundings which are essential to the preservation of the buildings and accordingly form an integral part of the built-on site to be protected.

SA Surrounding area
An area which may or may not be built on, of modest size and closely associated with the buildings to be protected. Examples: Vineyard, adjoining area, park.
VE View of the environment
Area of varying size from which can be seen and which can be seen from the buildings to be protected. Examples: Adjoining farmland, hillside, lakeside.

The inventory also provides the following information necessary for a proper understanding of the site to be protected.

Point to be noted
Indicates important features which do not appear in the description of the site constituents.

Disturbance factor
Indicates harmful elements or other factors which endanger the site.

EXPLANATION OF THE INVENTORY

The texts corresponding to the symbols should be checked again in the inventory when sheets A and U are being read. References to the detailed questionnaire which appear on the completed sheets A and U are condensed by means of the inventory schema into a single inventory category.

Inventory category		Symbol
Original substance	Buildings and open spaces forming a unit on account of very marked stylistic features characteristic of a given period or region	
Original structure	Forming a unit on account of stylistic features characteristic of a given period or region	
Special character	due to the buildings and open spaces forming a unit despite contrasts between periods or styles	
Inventory of built-on sites to be protected in Switzerland / I.S.O.S.	Stylle Hauser-Keller, architect, Zurich, 2005	

KEY TO THE CATEGORIES

The texts corresponding to the symbols should be checked when sheets A, B, U and the summary on sheet C are being read. By means of the symbol they form an integral part of these sheets.

Inventory category	Meaning	Symbol
Inventory of built-on sites to be protected in Switzerland / I.S.O.S.	Stylle Hauser-Keller, architect, Zurich, 2005	
Original substance	Buildings and open spaces forming a unit on account of very marked stylistic features characteristic of a given period or region	
Original structure	Forming a unit on account of stylistic features characteristic of a given period or region	
Special character	due to the buildings and open spaces forming a unit despite contrasts between periods or styles	
Inventory of built-on sites to be protected in Switzerland / I.S.O.S.	Stylle Hauser-Keller, architect, Zurich, 2005	

Sheet U	An integral part of the site, free of buildings or whose buildings belong to the original environment	
Sheet E	An appreciable part of the site, generally built on	

Report des niches A et B		P												E												PE													
		Catégorie d'inventaire												Catégorie d'inventaire												Catégorie d'inventaire													
		Qualité spatiale												Qualité spatiale												Qualité spatiale													
		Qualité hist. arch.												Qualité hist. arch.												Qualité hist. arch.													
		Signification												Signification												Signification													

qualité de la situation	qualité spatiale	qualité hist. arch.	autres qualités
☐ non relevé ☐ observation habit. ☐ dispersé	☐ ville ☐ milieu ville ☐ village traversé ☐ sans particularité	☐ ditto ☐ traversé	☐ ditto ☐ traversé

APPRECIATION DE MME GILLES

Comparative table

Predetermined categories enabling a comparison to be made of surveyed sites (only built-on sites classified in the same category are compared):

town: historic town (marked towns) which has grown significantly and continuously up to the present day

small town: historic town (marked towns) whose growth has been modest up to the present day or which has never

used village stage

used village: changes in its functional structure

village: small rural/historic urban unit without any power/authority facilities

hamlet: small rural/historic urban unit which does not fit into any of the previous categories

land-use assessment of the built-on site within the region as a whole

situation not built on

built on situation

partially/unilaterally

situation largely/completely

outstanding spatial

obvious spatial merits

no striking spatial merits

outstanding hist./arch. merits

obvious hist./arch. merits

no striking hist./arch. merits

planning merits

no special stylistic or typological features

stylistic or typological features

abundance of important or typological features

features

C (historic merit) V (folkloric merit) T (typological merit) A (archaeological merit)

Space filled in by the assessment committee

text: reasons for the assessment

text: in the case of a site which has not been surveyed, an indication of the criteria

text: in the case of a site which has not been surveyed, an indication of the criteria

- 54 -

Each site visited is represented by at least one "site" sheet

RECELVEMENT ARCHITECTURAL DU CANTON DE VAUD

[illegible]

	Position	Nombre de niveaux	Formes de toitures	Matériaux de toitures	Particularités de toitures	Orientations des façades intéressantes	Aspects des murs	Construction des murs	Décoration des façades	Matériaux de décoration	Fonction des portes	Formes des portes	Matériaux d'encadrement	Décora des portes	Formes des fenêtres	Matériaux d'encadrement	Décora des fenêtres	Escaliers et divers extérieurs	Divers	Autres divers
• 37 •																				
• 38 •																				
• 39 •																				
• 40 •																				
• 41 •																				
• 42 •																				
• 43 •																				
• 44 •																				
• 45 •																				
• 46 •																				
• 47 •																				
• 48 •																				
• 49 •																				
• 50 •																				
• 51 •																				
• 52 •																				
• 53 •																				
• 54 •																				
• 55 •																				
• 56 •																				

PRESERVATION OF A VILLAGE : STORE MAGLEBY, MUNICIPALITY OF DRAGØR, DENMARK

Mr Povl Abrahamsen

History of the "Dutch Town" or Store Magleby

In 1518 the Danish King Kristian II called in Dutch from Waterland. The first farmers were assigned farms in the neighbourhood of Esinore. Two years later the first Dutchmen came to the island of Amager, south of Copenhagen. In 1521, 184 Dutchmen were granted the charter of the whole island except Dragør, the fishing hamlet of the Crown.

By granting the Dutch their own jurisdiction, the island became an agronomic as well as an administrative-judicial experiment. An autonomous local council were elected by the Dutch farmers. The council was vested with judicial powers - a privilege allotted to only a few of the richest noblemen within their own manors. These legal matters were in line with the endeavours to centralise the royal power.

Detailed diagrams, "Registers of Dutch Law", were preliminary studies for the law which was to ensure the autonomy of all the market towns in Scandinavia. The Act was implemented but cancelled at the fall of the King in 1523.

In the reign of Frederik I the charter for the Dutch Town was rendered invalid and they were asked to leave the country immediately. However, the "Rigsrad" (meeting of Ministers) changed this decision and the Dutch were allotted the village of Magleby Søndre which they called Grote Magleby. Here they settled in 24 farmsteads, with their own jurisdiction and speciality by cultivating vegetables, in the first years reserved for the Royal Court.

The Dutchmen differed from the Danish farmers judicially and in point of language. Their way of cultivating the fields turned out to be important to Denmark as were the latter "Hollaenderier" to Danish dairy farming, introduced by the Dutch immigrants. The Danish open-field system forced farmers to use the three-course system, whereas the Dutch farmers in Amager grew vegetables in the fields practising rotation. The loamy soil encouraged them to do so, and the sale was ensured by the neighbouring capital and the Royal Court.

About 1540, the first Dutchmen were allowed to settle in the Danish parishes, and the square, Amagerby, in Copenhagen was given to the Dutchmen as a market place. The dainty Dutchmen were a distinctive feature in the market life and their skill was highly estimated. "The Kings Amagers" were in good grace and the Court was fond of dressing up as Amagers. Young men from Dutch Town were called in to perform barrel-tilting. This Shrove-tide custom is still kept up in Store Magleby.

Store Magleby today

Of the total Danish population of 5.1 millions, about 1.8 million live in the Greater Copenhagen area. This fact has to a great extent left its mark on the capital's previously rural surroundings. The major part of the farming country has been developed, and most of the villages have either disappeared or are built-up beyond recognition.

It is therefore remarkable that Store Magleby, only 10 km from the centre of Copenhagen, and having as its closest neighbour the Copenhagen Airport, has retained its character of village. One explanation for this is the surprising fact that the predominant trade in the area remains that of market gardening, in many cases carried on by direct descendants of a Dutch community which settled here in 1521 upon the invitation of King Christian II.

The character of the village

Wars and major fires, recurring as late as in 1809 and 1821, have destroyed the original town plan, which was characterised by a heavy concentration of quadrangular, closely-built farmhouses, as illustrated in the accompanying site plan from 1809 of Store Magleby (also known as Hollaenderbyen, "The Dutch Village"). Only the area to the south (in circle) still presents the old building pattern.

The village is still characterised by large farmhouses of three or four wings, today however more detached, and smaller houses of one wing, several of which, although they carry the stamp of the turn of the century, still, from the point of view of dimensions, are in harmony with the overall picture.

A special feature of the village is the vegetation, where the street scene is characterised by large rural gardens, rich in tall trees. The farmhouses are interspersed with areas of vegetable fields. The village centre is still to be found in the original pond.

Preservation activities

Preservation initiatives have been discussed in Store Magleby since the 1960s, at first looked at askance by the market gardeners who feared that legislation in favour of preservation might impede the natural development of the agricultural holdings. However, the idea matured, not the least because people came to realise that preservation regulations would not be a hindrance to this development. In 1973 the first draft for a bye-law concerning preservation was worked out. The area's inhabitants agreed to it in principle but it was nevertheless not put into practice. The reason for this was that a bye-law of this kind could only at the time take effect if the area simultaneously changed its status from a rural to an urban zone, which meant subsequent heavy financial burdens in the form of land taxation.

The new Planning Act of 1977 made it possible to introduce regulations with regard to planning and building, all the while the area still kept its status as a rural zone. On the basis of this new development, the local council, in October 1977, passed "Bye-law II for the village of Store Magleby".

The contents of the bye-law

The bye-law lists regulations for the utilisation of the various areas, ie dwellings, agriculture and service trades.

New constructions are limited to one storey with regulations prescribing cornice and roof elevations to harmonise with the traditional pattern.

Similarly, the utilisation of traditional building materials has been prescribed, for instance thatch or tiles for roofing, lime-washed brick for walls and traditional workmanship for windows and doors.

In connection with the introduction of the bye-law, the area's vegetation has also been registered, whereby both publicly and privately owned trees are protected, as well as the characteristic stone walls which enclose the gardens.

The green areas of land which separate the farmhouses have likewise been put under preservation order in their present state.

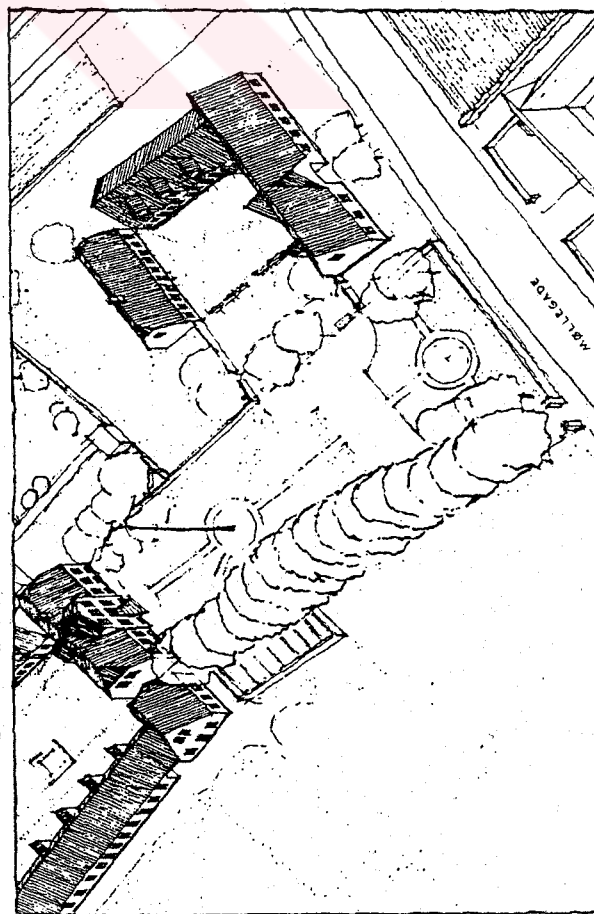
Through the introduction of these regulations a harmonious development of the area should be ensured from both an architectural and a landscape point of view.

The future of the village

A decrease in the number of market gardens has already taken place, and the disappearance of this old trade from the area is most likely. Simultaneously, the village possesses such fine architectural and environmental qualities that the area may naturally be included in the neighbouring municipality of Dragør. Several farm-houses have already been converted by the authorities for either cultural purposes or to serve as youth housing, and this development will probably continue.

In close vicinity to the village lies farmland which has been planned to be developed over the years. In this connection projects have been worked out where, as far as possible, new buildings, from the point of view of dimensions and materials, harmonise with the extant traditional village pattern.

To conclude, we may expect that in the years to come a housing area will emerge, consisting of old, traditional unities and laid out according to a pattern which is the very model for the modern planner.

LISTE DES PARTICIPANTS / LIST OF PARTICIPANTS

PRESIDENT DE LA CONFÉRENTIATION/CHAIRMAN OF THE SYMPOSIUM

Monsieur Gabriel ALOMAR
Architecte
San Alonso 20-A
PALMA DE MALLOCA

RAPORTEUR GENERAL

Prof. Alfred A. SCHMID
Président du Comité Directeur
pour l'Aménagement du Territoire,
Les Monuments et Sites
Président de la Commission Fédérale
des Monuments Historiques
59, Boulevard de Pérolles
CH - 1700 Fribourg

COUNCIL
OF EUROPE

CONSEIL
DE L'EUROPE

CDAT/GT2 (78) 4 - E

Ek-5. Ferrara Sempozyumu

SYMPOSIUM No. 6
Ferrara, 10-13 October 1978

Report on general theme

THE VITALITY OF HISTORIC SETTLEMENTS :
COMPONENT AND PRODUCT
OF THE BALANCE BETWEEN TOWN AND COUNTRY

Mr Edoardo Detti

STRASBOURG
1978

GENERAL REPORT

THE VITALITY OF HISTORIC SETTLEMENTS - COMPONENT
AND PRODUCT OF THE BALANCE BETWEEN TOWN AND COUNTRY

Rapporteur : Prof. Edoardo DETTI

55.769
09.4

100000
100000

OF THE
THE

THEMES OF THE CONFRONTATION

General Theme - Rapporteur : M. Edoardo DETTI

The vitality of historic settlements - component and product of the balance between town and country

Theme I - Rapporteur : Arch. Giuseppe CAMPOS VENUTI

The conservation of the architectural heritage as a means of stimulating and diversifying economic activity at the regional and local levels

Theme II - Rapporteur : Arch. Italo INSOLERA

The conservation of the architectural heritage as a factor in the revival of the cultural identity and the revitalisation of the region

Theme III - Rapporteur : Prof. Giulio GHETTI

Legislation and participation : complement means of a integrated conservation policy

1. Introduction

The theme chosen this time in the series of Council of Europe symposia, relating the balance between town and country to the whole historical fabric of human settlements, entails evaluating the kinds of changes which have, though in different ways, accompanied the growth of European countries and of each of their regions in recent years. Accordingly, in the view of the preparatory working party, it seems that this symposium should be used as an opportunity both for an analytical appraisal of causes and effects and for an attempt gradually to bring out those common practical solutions which may represent a start on correcting defects in the present balance.

1.1 For this purpose it is appropriate to refer to previous Council of Europe symposia, appeals, resolutions and other action.

1.2 European Soil Charter (Committee of Ministers of the Council of Europe 1972)

This Charter proclaims that the soil is a limited resource, which is easily destroyed, and that any policy of land use for industrial, agricultural or urban purposes must be related to the nature of the soil and goes on to advocate protection against erosion and pollution.

It declares that urban development, that is to say the whole process of urbanisation, and civil engineering work connected with building (infrastructure etc) must avoid damaging adjoining land.

It asserts that the principles of conservation must be taught through mass education and information.

Lastly, it affirms the need for compiling, by means of co-ordinated scientific research, an inventory of the resources whose planning and management are among the duties of government and administrative authorities.

1.3 European Conservation Year 1970

This campaign, like draft conventions between the governments, including the protection of international water courses against pollution, formed a part of the Council of Europe's efforts for conservation of the environment, aimed at enlisting public support and securing action by European administrations.

1.4 The Bologna Symposium

It will be remembered that at Symposium No. 2 in Bologna (1974) held in connection with European Architectural Heritage Year, the Universal League for the Rights of Man, referring to the Universal Declaration of Human Rights and the effective implementation of the Venice Conservation Act, asserted that "intentions must be translated into effective action if they are not to remain a vain hope in the face of determined interests ready to sacrifice all to selfish appetites."

1.5 In the European Social Charter (ratified by 11 states), the equivalent in the social field of the Human Rights Convention, the seven main undertakings cover the right to work, the right to organise and to bargain collectively, the right to social security and medical care, the right of the family to social, legal and economic protection and the right of migrant workers and their families to protection and assistance.

1.6 Council of Europe Resolution (73) 3 on rural revival policies in the balance between town and country

Governments are recommended, through regional, physical, economic and social planning, to protect the quality of the environment, to bring about a better distribution of activities and to implement local government reform for the purposes of modernisation, the framing of rural development plans, appropriate decentralisation of industry, provision of well-equipped industrial sites as well as public education and health services and socio-cultural facilities, the creation of nature parks and measures to enable the local population to take an active part in providing tourist facilities.

2. Protection of the architectural heritage

Among the Council of Europe's efforts which continue to this day, it is as well to draw attention to the aspects which have been emphasised over the years and which may serve as a background to the Ferrara Symposium No. 6 proposals and following activities, in an increasingly homogeneous and co-ordinated way.

2.1 European Architectural Heritage Year 1975 was a landmark in the Council of Europe's action. In emphasising the work that had gone before, it canvassed the attention of governments and public authorities in the various countries and lent added weight to the forces at work in dealing with the problems of historic centres. In assessing the results of this work, it is necessary to trace its development in the light of its objectives and the methods and instruments employed in order to make a fresh approach to the whole system of historic centres and dispersed building and in order to tackle the problems of architectural conservation against the background of overall territorial planning.

2.2 European Architectural Heritage Charter, adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 26 September 1975 - Amsterdam Congress Declaration on the European Architectural Heritage, 21-25 October 1975

The Charter, stresses the value of the link between architecture and future generations and states that resources can be economised by making use of it. It indicates the dangers that arise from ignorance, deterioration, neglect and the destructive effects of economic pressures, the demands of road traffic and, especially, land and property speculation that bring to nought the most carefully laid plans. It recommends the study of appropriate functions both

for town centres and villages and measures to avoid the departure of the poorer population and defines as the main objectives of town and country planning the use and provision of appropriate legal instruments, suitable administrative machinery and public financial assistance at least equal to that provided for new building.

Point 10 of the Charter is of fundamental importance: "conservation problems ... are common to the whole of Europe and should be dealt with in a co-ordinated manner. It lies with the Council of Europe to ensure that member states pursue coherent policies in a spirit of solidarity". On the basis of the Charter's principles and the experience of symposia, such as Bologna, the Amsterdam Congress constitutes the conclusion of the European Year. The congress stressed the urgency of a new policy for the conservation of historic buildings, both large and small, including villages and preserving the historic continuity of the environment in a human setting, providing a feeling of security amidst the abrupt changes of modern society and helping to avoid movements of population.

It is rightly asserted that the specific aims and planning rules for historic centres must be closely related to the purposes of town and country planning and that buildings and centres must be catalogued. Lastly, a regional policy must be implemented which is capable of avoiding economic decline by means of transport policy and distribution of focal points of urban activity.

Local authorities are urged to enable citizens to participate and to show that the rehabilitation of old buildings can meet the requirements of present-day life, bearing in mind that excessive size impairs the quality of public services, whether educational, medical or administrative. Mass information by means of clear and intelligible language and the education of young people in environmental matters, as well as the training of representatives responsible for all matters concerned with the architectural heritage and the environment, are indispensable means with which the local authorities can implement a policy of rehabilitation of existing buildings.

In order to avoid the laws of the market having free play and in order to avoid the departure of the poorest inhabitants from centres, the public authorities must co-ordinate their financial aid and together fix rent ceilings and housing allowances.

Legislative reform on the expansion of administrative and budgetary resources and the improvement of regulations, technical resources and professional skills linked to restoration and rehabilitation are called for. The creation of documentation centres, encouragement to young people to take up conservation occupations, bear witness to the realisation that it is necessary to develop specialist techniques, craft activities, and all the experience that has to be acquired "in the field".

2.3 Resolution (76) 28 of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the adaptation of laws and regulations to the requirements of integrated conservation of the architectural heritage (Strasbourg 14 April 1976)

This declaration shows a responsible approach. It takes stock of efforts on behalf of conservation, which have been derisory in relation to the assaults upon historical rural and urban sites, for the benefit of which:

- a challenge is issued to the principles and aspects of urbanisation which have hitherto caused technology to prevail over human needs: concentration, monotony, disproportion, excessive size, segregation and abuse;
- the need is asserted to combat the phenomena of over-consumption, waste, depersonalisation of urban and rural space;
- an appeal is made to reduce and if possible eliminate segregation and social inequality and to further the maintenance or restoration of balance within human communities.

It is declared that, in order to bring into operation an overall strategy of balance to limit land and property speculation, the local and regional authorities must avail themselves of all means at their disposal to ensure democratic planning based on the full, systematic and continuous use of information and consultation of the population concerned. Town planning and architectural legislation must be improved, that is to say simplified and made more effective; financial aid for "integrated conservation" must be increased and should include aid to the town for the provision of additional amenities to complement restoration.

2.4 Rural architecture in regional planning - Symposium No. 5 and Granada appeal, October 1977

This contains a reminder of the dangers of ecological imbalance due to exploitation of the natural environment and to neglect which require a radical change of approach.

It calls for balanced distribution of the population throughout the whole country and the creation of diversified employment in crafts and leisure activities as well as agriculture.

It deplores the ageing of the agricultural population, the disappearance of the architectural heritage, the use of abandoned buildings by well-off city-dwellers for unsuitable purposes, the proliferation of new buildings as second homes, the disappearance of local culture and the excessive promotion of tourism.

In connection with economic planning, it demands that the inferiority of the countryside in relation to the towns, be reduced and eliminated and that public assistance be provided to modernise unprofitable farm undertakings, encouraging young people to take up farming so that they do not leave, by creating secondary and tertiary activities, and improving transport.

It proposes surveys of population, economic structure, employment etc and of the architectural heritage.

It requests technical assistance and financial aid for associations representing the farming community.

Reference is made to the undertakings of European Conservation Year 1971, European Architectural Heritage Year 1975 and the European Soil Charter.

In the report on the general theme, the text of the Strasbourg resolution, (Resolution (76) 28) is described as a political document that was necessary following the earlier recommendations. In this report, the following points may be singled out:

- On the subject of urban renewal, it states that architectural and urban thinking and culture paid no attention to the problem (of conservation) until the practice of urban renewal had already more than a century of massive demolitions and gutting operations behind it.
- On the subject of participation, it says that participation presents only one theoretical problem, that of its precise limits. Demagoguery and, at the other extreme, manipulation of the people, are its Scylla and Charybdis.
- 3. Considerations concerning the action of the Council of Europe
- 3.1 From this brief review of Council of Europe documents, it may be seen that there is a gradual process of integration between the themes and sectors dealt with (architectural heritage, environment, natural resources, agriculture etc) as awareness has grown, enabling each problem to be regarded as part of a comprehensive process of territorial planning.

The fifty cases chosen by European governments in connection with the European Programme of Pilot Projects will probably give rise to an assessment and comparison enabling more precise indications to be obtained concerning common and general action.

In following the development of thinking which started from the protection of monuments and sites, ie the most significant examples from the historical, architectural and landscape points of view, we have rightly come to include the whole historic fabric of the European territory, including recent creations to be found in city quarters and among rural architecture of the last century.

3.2 Very special importance must be attached to the fact that, starting from an appeal aimed at protecting historic centres, both large and small, villages and rural architecture, we have come to raise the problem of reviving these treasures in ecological and social terms, involving the public authorities' responsibility for practical action and demanding legislation, new research and planning machinery and appropriate public investment.

Lastly, the realisation that there is a permanent threat to planning interests from speculation by individuals and certain economic circles, is a sign of a responsible approach.

3.3 It is worth drawing attention to the narrow circulation of Council of Europe documents and appeals, which ought to be made known in schools, universities, libraries, social and cultural centres, among organisations representing the live forces in each sector: in those places, even in outlying areas, where inhabitants of towns and the countryside, particularly young people, are the very people called upon to participate.

In this connection, it must be ascertained whether the appeals to governments and local authorities actually reach local government (regions, municipalities, groups of municipalities). The Council of Europe must prevail upon member governments to disseminate its appeals and declarations through radio and television.

3.4 Proposals

In order that the Council of Europe's work may be more effective, it is important:

- that its appeals and declarations, even where based on symposia and conferences, should gradually be made less abstract and should refer to specific situations, backed up by statistics, assessments, maps etc;
- that with the use of examples and participation by local representatives, action should be undertaken to explain even the most difficult situations.

4. Vitality of historic buildings: factor in, and product of, the balance between town and country

The subject set by the Council of Europe for the Ferrara meeting must be interpreted as an encouragement to tackle the problems of present-day imbalances, by calling a halt to urban concentration on the one hand and revitalising the historic fabric of the countryside and the territorial environment on the other.

4.1 The Ferrara project, which covers a sufficiently organic space, shows how a close link can be re-established between the historic centres and minor centres, striking a new balance between farming areas and the coast. In the past, planning has always favoured the towns, reacting to increased development by greater concentration, neglecting the countryside.

In the Ferrara project, an effort has been made to assess the quality of the outlying areas in relation to the historic centre, to catalogue all the historic buildings of the centre and the surrounding area and to give the original project a new dimension. Full use has been made of the technical expertise in the municipality, finding ways of planning the whole provincial territory in terms of new interacting relationships between the town and the countryside and the social use of outside architectural features and areas as coastal parkland. It is an unusual scheme which sets an example. Here, as elsewhere, there are of course, though perhaps in a less pronounced form, inter-relationships with neighbouring spaces which may generate a process of balanced continuity geared to the shape of the territory.

4.2 Reference to the European framework

It may be said that, in general, the historic fabric of territories, including roads, has formed the framework on which modern development is based.

This fabric has served to generate urban growth, industrialisation and increased communications (roads, railways, ports etc). There have been few cases of planning and creating other alternatives, new towns or independent, decentralised residential areas with their own facilities and decentralised industry.

The reasons for this naturally lie in the 19th century development of some of the largest towns and early centres of industrialisation. A brief survey of the distribution of old urban centres which typify European countries and their regions, provide a picture of growth geography concentrated along a few dominant international axes, polarised around a small number of metropolises and relying on minor linear or polycentric urban systems.

Comparison between the old and the new demonstrates, on the one hand, the effects of excessive concentration and, on the other, the weakening and emptying of outlying regions. It is not easy to reconstitute this process, even in physical terms, because it depends on the laws of an economic system which privileges the centres, by accumulating all forms of power and decision making in them, and discriminating against the functions of spaces, those of each productive sector and the functions of the minor towns themselves.

These remarks are in the nature of general analysis and have only reference value here. The social effects of this situation are emigration of large proportions of the work force, destruction of the community element in planning in the areas losing their population and cultural isolation which, in their very imbalance, reflect the profound disturbance of the relationship between town and country.

The predominance of the secondary and tertiary sectors in all the effects can be explained by Europe's increasing dependence on the international market for the satisfaction of its food requirements. All this is accentuated by an agricultural policy which has favoured high-output undertakings while reducing the farmed area and causing thousands of workers to leave the countryside. A clear picture of the results can be found in the EEC unemployment map, which clearly shows the limits of geographical polarisation at the northern and southern extremities of the Community itself.

It has been said that in the absence of an international and national policy, in many cases regionalisation itself accentuates the effects of dependence, isolation and hence weakness in relation to the stronger, better balanced areas. This effect of dependency is favoured by the distribution of industry; it is no coincidence that the chemical and refining industries, unwanted by the economically and socially more advanced countries, has been diverted to the Mediterranean areas of high unemployment; similarly, the coastal areas of these countries are exploited for purposes of tourism, often with foreign capital.

In this disjointed context, the historical structure, as modified by development, gives rise to contrasting situations: in some cases the role of the old centres is irreversibly impaired; in others, there is a more harmonious relationship with outlying agricultural areas.

These brief, empirical considerations bring us to an examination of all the towns and regions, one by one, with a system of conditions in which one may recognise the objectives and ways of progressively correcting deformation and imbalance.

4.3 Relevance to the Italian situation

In order to put the Ferrara experiment and the content of the other reports in context, some general information is needed about the situation in Italy.

Perhaps no other country has undergone such an upheaval as Italy between the 1950s and the 1970s, owing to a breakneck process of industrialisation involving considerable urban and territorial changes. These changes greatly affected the physical condition of large and medium-sized towns, including the predominant place occupied by the building industry in some phases of this process, acting as a genuine stimulus to employment. Building expansion and property speculation led to over-exploitation of land resources.

As a result of this growth, the fragile physical condition of the country was greatly impaired in the most desirable areas around the towns and, in general, in the flat areas which make up 20% of the country.

A few figures may be quoted here from the report on human settlements in Italy prepared by the Ministry of Public Works for the United Nations Vancouver Conference: between 1950 and 1970, the proportion of the population employed in industry rose from 27 to 47%, while the proportion employed in agriculture fell from 48 to 19%, involving the departure of 15 million inhabitants (one quarter of the total population), accentuating the traditional imbalance between north and south, between coastal and inland upland regions. Forty per cent of the population live in the coastal strip: 4.3 million people have emigrated from the south. Whereas immediately after the war there were only 22 towns with over 100,000 inhabitants, accounting for less than 17% of the population, in 1970 there were forty with about 30% of the total population. This transfer of population left empty a dense network of small settlements of a few thousand inhabitants, most of them with a strong historico-cultural identity.

Where agriculture is concerned, it seems certain that the spread of uncultivated land reached the figure of 30,000 sq km in 1973; this illustrates the deterioration of the land, and the serious effects of erosion and impairment reflecting from it, which are also related to the massive reduction in wooded areas. Environmentally, the most serious change occurred on the coasts, where 18% of industry is concentrated, including 30-35% in the oil steel - energy sector, mainly on the Mediterranean coasts and islands.

In addition, with the concentration of most tourist facilities on the coasts, in 1973 only 1,600 km of beach remained free, out of a total of 3,500 km, over half disfigured by unsuitable buildings.

This process of coast destruction leads to pollution of the sea, a problem shared by all the countries bordering on the Mediterranean.

Apart from quantity, the condition of the historic centres, both large and small, dealt with in the detailed reports, was greatly influenced by the type of change occurring in the peninsula whose environmental characteristics and agricultural and hydrological resources are proportionately lower than in other European countries.

The ways in which these centres can be revitalised and the speed of their progress vary widely from one part of the country to another. As indicated in the reports, culture has played a great part in the historic centres and led from the beginning of the 70s to precise ideas about the problem of housing and the proper definition of the role of the historic centres in town planning.

Unfortunately, the recent land-use reform, requiring the local authorities to plan public and private action and providing for compulsory purchase, has not contributed to co-ordinating restoration, especially of the most dilapidated buildings, as was hoped in 1975. Indeed, even ANCSA (National Association for Historic and Artistic Centres), which had campaigned for action of a specific kind, was asking at this year's congress whether such an institution still serves any useful purpose. Furthermore, the policy for historic centres may

form part of a process of reutilising unused or underused buildings, which must be seen in Italy in the context of the vast production of new buildings facilitated by land and building speculation and by the absence of any legislative framework for reforms, which were abandoned in the early 1960s. (Between 1955 and 1964, over 19,000,000 rooms were built.)

Alongside this waste, emphasis is naturally placed on the discrepancies in the proportions of unsatisfied needs, especially among the less well-off strata of the population. The problem of the historic centres in large and medium-sized towns, which have suffered the enormous consequences of concentration, has become linked with the need to end further expansion and for a new approach to the outlying areas, in order to find space for services and facilities and hence to restore an ordered relationship with the areas outside the town.

This is a difficult problem, which involves gradually eliminating disorders, directing all the economic and social processes by means of careful planning, so that the role of each internal and external part may be redefined.

There are almost always alternative spaces already available which can be used to house numerous activities for the purpose of creating new, ordered communities and helping the town to resolve a crisis that is not only one of growth.

There is no doubt that, bearing in mind the shape of the peninsula, there is a limit to the human relationship with the environment which demands that a halt be called to the destruction of space.

5. Conclusions

5.1 Bearing in mind the action of the Council of Europe, the statements of its functions which assist in ensuring coherence between the policies of its member states, according to the declarations and assertions which have succeeded each other and which have matured over the years, and in which it has been declared that the historic heritage of towns and the countryside and the environment are common property, it is essential that this heritage be administered and used as community property. It must also be emphasised that in the world of European civilisation, when comparisons are made, the historic differences that remain between countries and between regions within countries must be taken into account. These are differences in wealth, in decision-making powers, influence, institutional and administrative efficiency, levels of social development and productive and functional roles.

It suffices to mention figures for emigration, employment, average output and output per category and the availability of education, welfare and recreation facilities.

It is against this background of imbalance and waste, not only physical denounced by the Council of Europe, that an effort must be made towards tackling more effectively the parameters by which each of these differences are measured, in order to get to the root causes.

5.2 As Europe seeks its unity as confirmation of its historic role as an example of modern civilisation, even with regard to relations with the developing countries, it cannot avoid the contradictions which exist between the logic of increasing production levels and objectives in which the human and social element ought to dominate.

The aim of increasing production, frequently linked to multinational economic interests, imposing a consumer society, influences political approaches and relationships as well as the role of the local authorities.

Only by changing course can the European states turn to practical, political action of co-ordination and planning to eliminate waste and destructive deformation and to correct economic and social imbalances as well as the physical imbalances in towns and in whole areas.

6. Proposals

A working method is proposed which, through a list of questions, is intended as a means of co-ordinating strictly complementary problems, bearing in mind the Council of Europe's action and based on the analysis and proposals contained in the three specific reports. If, as has been said, the Ferrara meeting can, by striking out in a new direction, form a point of departure for planning, rather than a point of arrival, it may then serve to prepare the conferences of Environment Ministers which have already been announced.

The various questions concern the need to make a specific comparison between the arguments and problems dealt with in the Council of Europe's declarations, appeals and resolutions from 1970 to the present day. Obviously, these cannot constitute a code, but they may nevertheless be useful for specific comparison and hence for suggesting more concrete choices in all areas.

Despite the differences we have already mentioned, which distinguish the various parts of Europe and their respective situations from one another, we think that the method of stressing these differences may encourage the public and the authorities to eliminate them.

6.2 Examples of action by historic towns

Action projects could be required along the lines of the Ferrara project to analyse the relationship between town and country by means of critical study of present-day development within the historic centre and current town planning projects. This could provide samples of experiments of different kinds in similar spatial environments. On the basis of the classification proposals contained in the specific reports, and of the Ferrara project, it would be possible to have the local and regional authorities start work on compiling a European map, showing series of similar territories (valleys, hills, plains, coasts etc) where research could be promoted and planning approaches developed for correcting the imbalance between town and country, at the same time revitalising the historic fabric.

6.3 Soil map

Considering that:

- in general, the soil analysis carried out in terms of different disciplines provides data which are difficult to use for purposes of planning and conservation, because it has not been done according to interdisciplinary working methods;
- such analysis should include assessing valuable environmental areas and agricultural and productive areas which have been destroyed or irretrievably damaged by the process of urbanisation and by unsuitable conversion
- it is proposed that governments and regional authorities be asked to list areas where complete thematic maps have been compiled, as recommended by the Committee of Ministers - and where urban development plans have been drawn up or corrected, according to the information obtained from soil maps.

Such a survey is essential for assessment of how far states have endeavoured to find "the necessary funds and to promote a genuine soil conservation policy".

6.4 Environment: conservation and means of protection

Conservation of the environment is fundamental to the restoration of balance, providing the living conditions indispensable to the community after the enormous losses that have occurred.

Except for certain favoured areas, forming national and regional parks, which there are very few in some countries, many planning projects fail to protect valuable areas outside towns against unsuitable use, whether public or private (tourist villages and private houses on mountains, coasts and lakesides, houses scattered among farmland, industry on the coast - including refineries - pleasure boat harbours, roads across mountainsides, over hills, along coasts, etc).

Surely it would be possible to implement a standard European policy laying down common rules for the absolute preservation of these areas, making them public property, and using existing historic buildings (villages, small towns, rural houses, palaces, castles, churches and other architectural complexes) for the management of these areas and for leisure purposes.

Classification of these areas (which should include lagoons, coastal parks and areas, small islands, archaeological areas, etc, as well as nature reserves, hillsides, woods, abandoned farmland, and areas of hydrological importance) could quite quickly involve governments in common action. This is the kind of protection that is needed, to which there would be no opponents but property owners who would themselves lose interest once private exploitation became impossible. Standard legislation and general consultations of public opinion at elections could obtain important results for restoring balance and conserving nature.

6.5 Farmland

As rural development plans have already been proposed (Resolution (73) 3) documentation might be requested on work already in progress in each state. In view of Granada and bearing in mind that plans for agricultural areas provide rules which do not present the construction of scattered houses, but which ultimately favour it, it is proposed that these rules be compared with appropriate documents. With regard to abandoned farmland and bearing in mind the potential possibility of recovering productive resources, it is important to make a comparison between appropriate legislative instruments governing the public purchase of such areas, on the costs of expropriation, on the level of public financing for the re-establishment of activities, on experiments already in progress using young people's co-operatives.

6.6 Pollution

Parallel to the increasingly frequent warnings that are sounded about the increasing world population, one of the most dramatic problems is held to be the degradation of soil and water.

Since it has not yet been possible to arrive at clear and appropriate common rules and legislation, a common approach should be adopted at least at physical planning level for the general restoration of housing and the territory, stopping the deterioration of the urban environment, preventing at all costs the construction of isolated houses and industrial building, which cannot be connected to the sewage system, and preventing the gradual spread of isolated industries already in existence. As this is also a sector which affects restoration of the balance between town and country, any project for restoring historic centres and any plan of the dimensions of that proposed in Ferrara should include a plan for improving the sewage system and a location plan for sewage treatment plant.

States are asked to undertake to sign conventions on the planning of the use of water resources and legal and operational provisions for combatting pollution of the soil, the air and water, including the sea.

Pointing out that public opinion is alerted only to periodical disasters and cases of widespread infection, through the mass media, it is suggested that each region prepare a clear survey of the situation in its own area, also investigating clandestine pollution caused by industry, both large and small, and making it common knowledge.

6.7 Decentralisation

The rebalancing advocated in Resolution (73) 3 and in the Amsterdam Declaration (1975), for the purposes of decentralising industry, indicated the need to provide well-equipped, carefully chosen and located sites for industry and craft businesses, for the purpose of developing and spreading employment in backward areas. These tasks, which fall to the regions, generally prove difficult because frequently the industry - including light industry - moving into depressed areas depends on more powerful centres;

because it is not independent and the mainly agricultural areas concerned, especially in the valleys, have little employment to offer. It would be a good idea to illustrate the position of such areas where public action is planned and put into effect with tertiary activities and complementary social facilities to support minor historic settlement systems, which used to be based on farming and are now abandoned.

6.8 Tourism and leisure

Reference should be made to Resolution (73) 3, which called for the creation of parks and reception facilities in areas losing their population and to the 1977 Granada resolution which denounces "excessive promotion of tourism". This form of holiday-making, which is becoming an essential part of some countries' and some regions' economies, has disastrous consequences which have no need of illustration. Bearing in mind the use of the historic heritage, this sector would probably be worth studying by the Council of Europe.

The references to destruction of quality environments, to the state of the Mediterranean coasts, already referred to, are also explained in the Granada proceedings and have been analysed in one of the specific reports of particular interest to Italy with respect to the use of small and medium-sized historic centres. It is pointed out especially that the acquisition of coastal and mountain villages by bourgeois urban purchasers contributes nothing to stabilising the population remaining in the areas where there is a population drain. Accordingly, it is interesting to note how this heritage, which is used for only a few months of the year, is falling exclusively into private hands, resulting in the absolute and total loss of entire areas of land. Where such properties have remained in the hands of the previous owners and are used to receive visitors, but without stopping the previous farming activities, which continue in the form of part-time work, the consequences, including social consequences, have remained rather positive.

As in some cases, at public prompting, abandoned centres and villages have been bought for use all year round as hostels accommodating seminars, old people, schools and associations, and that such schemes have provided stable employment for the local people, whilst enabling them to continue other activities of value for purposes of soil conservation: it is proposed that the local authorities be asked to take similar steps to make use of abandoned buildings, while encouraging independent forms of co-operation and supplying the means of finding out about experiments in progress.

6.9 The historic heritage and the problem of housing rehabilitation

Just as the Council of Europe texts demand that tax advantages allowed for the rehabilitation of old buildings should be at least equal to those granted for new building, because of the need to economise resources, choices have to be made which depend not only on the different physical and social characteristics of each centre, but also on the form the housing problem takes in the various countries.

This leads us to ask that each country should supply:

1. statistics on the relationship between numbers of rooms required and available;
2. information on the use made of old buildings;
3. the proportion of rooms constructed each year by means of public intervention;
4. information on the effectiveness of legislation concerning public co-ordinated action on the fabric of urban construction.

All this probably involves different obligations for each government when adjusting its legislation, in order to strike the necessary balance between investment in making old buildings fit for habitation and investment in new building.

6.10 Reorganisation of local government (formation of specialist groups and involvement of young people in revitalising historic centres)

The Council of Europe's recommendations call for legislative reform to reorganise administrative machinery, set up documentation centres, employ young people in conservation crafts.

This is one of the best ways of making use of local capacity which, even when regarded in economic terms, represents a necessary and worthwhile expense, because it provides the local authority with up-to-date knowledge of the town's problems, including social problems, but is also a source of continuity between research, projects, plans and experience in implementation.

It is proposed that governments undertake this task of legislative reform, taking into account local authorities' needs regarding technical instruments, stability of employment and training for young people and, lastly, adoption of legislation in some countries to merge groups of small municipalities (in Italy, 6,000 out of 9,000 municipalities have a population of less than 5,000). The removal of such shortcomings is a prerequisite of any other form of action. Continuous consultation of, and participation by, the population are also indispensable.

It is suggested that at the Ferrara meeting, all these adjustments, survey data and systems should be described and compared.

**Ek-8. Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu, 1993 – 2002 Yılları
Arası Cumalıkızık Yerleşimi Kurul Kararları**

	Kurul tarihi / karar no
1. Koruma amaçlı imar planı hazırlanmasına ilişkin kurul kararı	24.10.1993 / 3508
2. Tescil işlemlerine ilişkin kurul kararı	24.10.1993 / 3508
3. Cumalıkızık Cami ile ilgili kurul kararı	01.03.1996 / 4958
4. Yerleşimdeki yapılar özelinde alınan kurul kararları	24.09.1998 / 6689 26.06.1999 / 7284 28.01.2000 / 7684 19,01,2001 / 8344 04.07.2002 / 9212 28.08.2002 / 9269 28.08.2002 / 9270 19.09.2002 / 9338
5. Altyapı projeleri ve çevre düzenine ne ilişkin alınan kurul kararları	16.04.1999 / 7118 15.06.2000 / 7927 28.03.2002 / 9021 20.05.2002 / 9118
6.Kadastral çalışmalara ilişkin alınan kurul kararı	21.05.1999 / 7192

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
BURSA KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU
KARAR

Toplantı Tarihi ve No. : 24.10.1993/215
Karar Tarihi ve No. : 24.10.1993/3508

Toplantı Yeri
İSTANBUL

Bursa İli, Yıldırım İlçesi, Cumalıkızık Köyü, kentsel sit alanı koruma imar planına ilişkin KTK Genel Müdürlüğünün 14.5.1993 gün ve 1803 sayılı yazısı, Yıldırım Belediyesi Planlama Müdürlüğünün 30.6.1993 gün ve 1064-897 sayılı yazısı okundu, dosyaları incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Bursa İli, Yıldırım İlçesi, Cumalıkızık Köyü, doğal ve kültürel yapısıyla günümüze kadar gelebilen nadir yerleşim yerlerinden biridir. Özgün mimarisi gözönüne alınarak Belediyesince Yıldız Üniversitesi Döner Sermaye İşletmeleri Planlama grubuna hazırlatılmış olan 1/1000 ölçekli koruma imar planının ve 1/500 ölçekli uygulama planının, yapı silüetlerinin tipik pencere ve kapı örneklerinin uygun olduğuna, 1863 ve 3386 sayılı yasalarla belirtilen kültür varlığı olarak tesbit edilerek Kurulumuza önerilen 65 adet (Ek 1 liste) sivil mimarlık örneği yapının tescil edilmesi, köyün mevcut dokusunun korunması için ilgili tüm kurum ve kuruluşlarca gerekli çalışmaların Kurulumuzla irtibatlı olarak yürütülmesine karar verildi.

BAŞKAN
Prof. Dr. Metin SÖZEN

BAŞKAN YARDIMCISI
Prof. Dr. Ataman DEMİR

ÜYE
Prof. Dr. Mustafa CEZAR

ÜYE
Yard. Doç. Dr. İlgi Aşkun YÜCE

ÜYE
Dr. Bedri YALMAN

ÜYE
Yıldırım Belediye Temsilcisi
Ayşe SARITABAK

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
BURSA KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU
K A R A R

Toplantı Tarihi ve No. : 24.10.1993/215

Karar Tarihi ve No. : 24.10.1993/3508

Toplantı Yeri
İSTANBUL

CUMALIKIZIK KORUMA İMAR PLANI HÜKÜMLERİ :

GENEL HÜKÜMLER :

1. Yapıların işlevi konuttur. Fakat istenildiğinde yapı özelliklerini bozmadan, ticaret, konaklama, lokanta vb. işlevler yapılabilir. Bu durumda BKTVKK.onayı şarttır.
2. Tüm parsellerde BKTVKK görüşü ve onayı alınarak uygulama yapılacaktır.
3. Her türlü kültür ve Tabiat Varlıklarının çevresinde kentsel tasarım ögesi kurulması ve projelendirilmesinde BKTVKK'nun onayı şarttır.
4. Yerleşmenin mevcut değerlerini ve görünümünü olumsuz yönde etkileyen elektrik, telefon vb. altyapı tesislerine ait elemanlar ile mevcut görünümü bozabilecek levha vb. elemanlar ilgili Belediyesi ve BKTVKK. denetiminde ilgili kurum ya da kişilerce düzenlenir.
5. Korunması gerekli yol/kaplamalarının bakım ve onarım ya da yeniden yapılması durumunda, özgün niteliklerinin bozulmaması şarttır.
6. Plan ekinde belirtilen uyumsuz yapılarda, mevcut dokuya uyumsuz açık çık-malar, çatılar ve cephe kaplamalarının plana uyumlu hale getirilmesi şarttır. Aksi halde yasallaşamazlar.

YAPILAŞMA KOŞULLARI :

1. Planlama alanı içinde max. yükseklik 6.50 metredir. (2 kat)
2. Planlama alanı içinde aşağıda belirtilen koşullarda yeni yapı yapılabilir.
a) TAKS, KAKS değerleri parsel büyüklüklerine göre belirlenir.

PARSEL BÜYÜKLÜĞÜ	TAKS	KAKS
50-120 m2 arası	0.80	1.60
121-250 m2 arası	0.70	1.40
251-350 m2 arası	0.50	1.00
351-500 m2 arası	0.40	0.80
501-750 m2 arası	0.30	0.60
751-1000 m2 arası	0.25	0.50

BAŞKAN
Prof. Dr. Metin SÖZEN

BAŞKAN YARDIMCISI
Prof. Dr. Ataman DEMİR

ÜYE
Prof. Dr. Mustafa CEZAR

ÜYE
Yard.Doç.Dr. İlgi Aşkın YÜCE

ÜYE
Dr. Bedri YALMAN

ÜYE
Yıldırım.... Belediye Temsilcisi
Ayşe SARITABAK

T. C.

KÜLTÜR BAKANLIĞI
BURSA KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU

K A R A R

Toplantı Tarihi ve No. : 24.10.1993/215

Karar Tarihi ve No. : 24.10.1993/3508

Toplantı Yeri
İSTANBUL

- II -

PARSEL BÜYÜKLÜĞÜ	TAKS	KAKS
1001-1500 m2 arası	0.20	0.40
1501 m2 ve üstü	0.15	0.30

b) Planda önerilen kütleler, yapılacak yeni yapının konumunu belirtmek içindir. Gerçek kütle büyüklüğü 2.a maddesine göre belirlenir.

c) Parsel içinde mevcut yapı varsa, toplam inşaat alanından mevcut yapı alanı çıkarılarak yeni yapı alanı hesaplanır.

d) Yeni yapılacak kütlenin (İnşaat alanı değişmemek koşulu ile) planda konumu ve boyutları BKTVKK. tarafından değiştirilebilir.

e) Yapı boyutları :

- min. yapı cephesi 5m.
- min. yapı derinliği 6m.
- max. yapı cephesi 12m.
- max. yapı derinliği 12m.

Bu ölçülerden daha küçük parsellerde Koruma Kurulu kararı gerekir.

3. Tescilli yapı bulunan parsellerde yeni yapı hakkı varsa, bunu yapabilmesi için; tescilli yapının restorasyon uygulamasının tamamlanıp BKTVKK. tarafından onaylanması ön koşuldur.

4. Parsellerde min. alan 1000 m2 şartı ile ifraz yapılabilir.(İfraz sonucu elde edilecek parsellerin min. büyüklüğü 1000 m2 dir.) Bu durumda BKTVKK. onayı gereklidir.

5. Tevhit işlemi yapılamaz.

6. a) Eğimden kat kazanılamaz.

b) Kot alma noktası, parselin yol cephesinin orta noktasıdır.

c) Parsel içindeki ikinci bina için kot alma noktası, yeni yapının oturacağı alanın orta noktasıdır.

d) Bitişik iki bina önerilmiş parsellerde kot alma noktası, b ve c maddelerindeki koşullar doğrultusunda ayrı ayrı uygulanır.

e) Su basman seviyesi max. 1.00 metredir.

BAŞKAN
Prof. Dr. Metin SÖZEN

BAŞKAN YARDIMCISI
Prof. Dr. Ataman DEMİR

ÜYE
Yard.Doç.Dr. İlgi Aşkun YÜCE

ÜYE
Prof. Dr. Mustafa CEZAR

ÜYE
Dr. Bedri YALMAN

ÜYE
Yıldırım... Belediye Temsilcisi

Aysgöl SARITABAK

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
BURSA KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU
K A R A R

Toplantı Tarihi ve No. : 24.10.1993/215
Karar Tarihi ve No. : 24.10.1993/3508

Toplantı Yeri
İSTANBUL

- III -

- f) Temiz kat yüksekliği min. 2.50 metredir.
g) Merdiven evleri kütle konturları içine dahildir.
7. Yol hatları; yerleşme içinde yapıların ve duvarların oluşturduğu mevcut yol cephe hattıdır. Değişiklik yapılamaz.
8. Mimari öğeler:
a) Teras çatı yapılamaz. Çatı tipi kırma çatılıdır.
b) Çatı katı ve çekme kat yapılamaz. Çatı arası iskan amacıyla kullanılamaz.
c) Çatı kaplama malzemesi alaturka kiremit olacaktır.
d) Çatı eğimi %24-30 arası olacaktır.
e) Çatı saçak çıkması 0.60-1.20m. arası olacaktır.
f) Yapıların tüm cephelerinde açık çıkma yapılamaz.
g) Kapalı çıkmalar yapılabilir. Bunlar TAKS, KAKS değerlerine dahil değildir.
h) Çıkma boyu bulunduğu cephe boyunun 2/3 ünü aşamaz. Çıkma boyu max.4m.dir.
2 çıkma arası min. 1m.dir. Bitişik parselde çıkmalar min. 1m. yaklaştırılabilir.
ı) Çıkma genişliği max. 0.90 metredir. Gönye çıkma yapılabilir. Gönye çıkma-
larda h: maddesindeki şartlar aranmaz.
j) Karşılıklı yapılarda, iki çıkma arası mesafe min. 3.00m. olmalıdır.
k) Binalarda çıkma altının yoldan yüksekliği min. 2.50m. olmalıdır.(Payanda
ve konsollar buna dahil değildir.)
l) Cephelerde doluluk boşluk oranları;
. Üst katlarda;
. Zemin katlarda;
- Konutlarda, toplam pencere boşlukları/cephe boyu= 1/5 (Giriş kapısı hariç)
- Konut dışı kullanımlarda
Toplam pencere boşlukları/cephe boyu= 3/5
m) Pencere boyutları; (Net olarak)
. Genişlik 0.75-0.90 metre arası
. Yükseklik 1.30-1.60 metre arası
. Genişlik/yükseklik= 1/2- 1/1.60 arası olacaktır. ./...

BAŞKAN
Prof. Dr. Metin SÖZEN

BAŞKAN YARDIMCISI
Prof. Dr. Ataman DEMİR

ÜYE
Prof. Dr. Mustafa CEZAR

ÜYE
Yard.Doç.Dr. İlgi Aşkın YÜCE

ÜYE
Dr. Bedri YALMAN

ÜYE
Yıldırım Belediye Temsilcisi
Ayşe SARITABAK

T. C.
KÜLTÜR - BAKANLIĞI
BURSA KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU
K A R A R

Toplantı Tarihi ve No. : 24.10.1993/215

Karar Tarihi ve No. : 24.10.1993/3508

Toplantı Yeri
İSTANBUL

- IV -

- . Pencere tipleri Ek-1'de verilen örneklerle uygun olacaktır.
- . Dış kapı tipleri Ek-2'de verilen örneklerle uygun olacaktır.

n) Yapılarda dış cephe kaplama malzemesi; zemin katlarda tercihen taş, üst katlarda sıva yapılabilir. Sıva üstüne çivit mavi, beyaz, sarı, açık sarı, uçuk mor, pembe, yeşil renğinde boya yapılabilir.

- - -

BAŞKAN
Prof. Dr. Metin SÖZEN

BAŞKAN YARDIMCISI
Prof. Dr. Ataman DEMİR

ÜYE
Yard.Doç.Dr. İlgi Aşkun YÜCE

ÜYE
Prof. Dr. Mustafa CEZAR

ÜYE
Dr. Bedri YALMAN

ÜYE
Yıldırım Belediye Temsilcisi

Aysül SARITABAK

BURSA KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU

KARAR

Karar tarihi ve no : 24.10.1993/215

Toplantı yeri:

Karar tarihi ve no : 24.10.1993/3508

İSTANBUL

BURSA İLİ, YILDIRIM İLÇESİ, CUMALIKIZIK YENİ TESCİL EDİLEN S.M.Ö.YAPI LİSTELERİ :

	ADI	ADRESİ	HARİTA	KADASTRO		
				PAFTA	ADA	PARSEL
	Konut	Okul mah.Engin sk.No.1		1	-	4
	"	" " " " No.5		1	-	5
	"	" " " "		1	-	8
	"	Eğrek mah.		1	-	14
	"	Orta mah.		1	-	21
	"	Orta mah.		1	-	22
	"	Orta mah.		1	-	23
	"	Orta mah. Özoğlu sokak		1	-	24
	"	Orta mah.Üçlü sokak No.17		1	-	30
	"	Orta mah.Levent sokak No.15		1	-	31
	"	Hamam mah.Dinç Çıkmazı		1	-	117
	"	Orta mah.Şahin sokak No.2		1	-	39
	"	Orta mah. Şahin sokak No.1		1	-	44
	"	Orta mah. Keçecioğlu sokak No.2		1	-	49
2	"	Kurtbasan sokak		1	-	52
3	"	Bozdemir sokak No.10		1	-	56
4	"	Keçecioğlu sokak No.14		1	-	58
5	"	Şahin sokak No.19		1	-	63
6	"	Köyüstü mah.Yüksel sk.No.129		1	-	71
7	"	Engin sokak No.2		1	-	75
8	"	Engin sokak No.1		1	-	76
9	"	Engin sokak No.8		1	-	77
10	"	Engin sokak No.6		1	-	78
11	"	Eğrek mah.Engin sk.No.10		1	-	79
12	"	Eğrek mah.Levent sk.No. 6		1	-	87
13	"	Eğrek mah.Levent sk.No.10		1	-	90

24.10.1993

KR AH G...

KÜLTÜR BAKANLIĞI

BURSA KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU

SAYFA : 2

KARAR

ti tarihi ve no : 24.10.1993/215
tarihi ve no : 24.10.1993/3508

Toplantı yeri:
İSTANBUL

BURSA İLİ, YILDIRIM İLÇESİ, CUMALIKIZIK YENİ TESCİL EDİLEN S.M.Ö.YAPI LİSTELERİ :

ADI	ADRESİ	HARİTA	KADASTRO		
			PAFTA	ADA	PARSEL
Konut	Eğrek mah. Levent sk.No.18		1	-	95
"	Hamam mah. Huzur sk.No.7		1	-	100
"	Hamam mah. Huzur sk.No.5		1	-	101
"	Hamam mah. Hamam meydanı No.1		1	-	104
"	Hamam mah. Dinç çıkmazı No.1		1	-	111
"	Köyüstü mah. Yüksel sk.No.22		1	-	128
"	Eğrek mah. Engin sk.No.13		1	-	149
"	Eğrek mah. Engin sk.No.15		1	-	151
"	Köyüstü mah. Yüksel sokak No.22		1	-	138
"	Orta mah. Engin sk.No.23		1	-	156
"	Orta mah. Keçecioğlu sk.No.3		1	-	159
"	Orta mah. Keçecioğlu sk.No.5		1	-	161
"	Orta mah. Kurtbasan sk.No.1		1	-	168
"	Orta mah. Keçecioğlu sk.No. 3		1	-	169
"	Orta mah. Keçecioğlu sk.No.7		1	-	170
"	Dere mah. Kurtbasan sk.No. 9		1	-	173
"	Dere mah. Kurtbasan sk.No.15		1	-	175
"	Dere mah. Emek sk.No.34		1	-	176
"	Okul mah. Emek sk.No.22		1	-	192
"	Köyüstü mah. Bozdemir sk.No.10		1	-	198
"	Köyüstü mah. Keçecioğlu sk.No.19		1	-	212
"	Köyüstü mah. Bozdemir sk.No.6		1	-	215
"	Dere mah. Kurtbasan sk.No.6		1	-	218
"	Dere mah. Kurtbasan sk.No.40		1	-	229
"	Dere mah. Bozdemir sk.No.1		1	-	248
"	Dere mah. Bozdemir sk.No.13		1	-	249

2.10.1993

KÜLTÜR BAKANLIĞI
BURSA KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU
KARAR

SAYFA : 3

İl tarihi ve no : 24.10.1993/215
İlçe tarihi ve no : 24.10.1993/3508

Toplantı yeri
İSTANBUL

BURSA İLİ YILDIRIM İLÇESİ CUMALIKIZIK YENİ TESCİL EDİLEN S.M.Ö.YAPI LİSTELERİ :

ADI	ADRESİ	HAKKIA	KADASTRO		
			PAFTA	ADA	PARSEL
Konut	Dere mah.Ferdağ sk.No.54		1	-	253 254
"	Dere mah.Ferdağ sk.No.62		1	-	256
"	Dere mah.Bozdemir sk.No.23		1	-	260
"	Dere mah.Ferdağ sk.No.43		1	-	271
"	Dere mah.Ferdağ sk.No.41		1	-	272
"	Orta mah.Yükselsk.No.3		1	-	34
"	Orta mah.Şahirsk.No.11		1	-	61
"	Orta mah.Üçlü sk.No.14		1	-	123
"	Orta mah.Özoğlu sk.No.7-9		1	-	33
"	Orta mah.Üçlü sk.No.10		1	-	119
"	Dere mah.Kurtbasan sk.No.36		1	-	227
"	Dere mah.Kurtbasan sk.		1	-	279
"	Dere mah.Kurtbasan sk.No.25		1	-	283

BAŞKAN

Prof.Dr.Metin SÖZEN

ÜYE

Prof.Dr.Mustafa CEZAR

BAŞKAN YARDIMCISI

Prof.Dr.Ataman DEMİR

ÜYE

Yrd.Doç.Dr.İlgi Aşkun YÜCE

ÜYE

Yıldırım Belediyesi Temsilcisi

Ayşegül SARIYILMAZ

ÜYE

Dr.Bedri YALMAN

T.C
KÜLTÜR BAKANLIĞI
BURSA KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU
KARAR

Toplantı Tarihi ve No. : 1.3.1996/282
Karar Tarihi ve No. : 1.3.1996/4958

Toplantı Yeri
BURSA

Bursa İli, Yıldırım İlçesi tescilli Cumalıkızık Camiine ilişkin olarak Kurulumuz Müdürlüğünün 16.9.1993 ve 22.11.1995 tarihli raporları ile 16.9.1993 tarih ve 1482 sayılı yazısı okundu, rapor ekleri ile ilgili dosyası incelendi, yapılan görüşme sonunda

Bursa İli, Yıldırım İlçesinde bulunan tescilli Cumalıkızık Camisinde Kurulumuzdan izinsiz olarak yapılan uygulamaları yapan ve yaptıranlar hakkında gerekli yasal soruşturmanın yaptırılarak bilgi verilmesine, caminin orijinalliğini bozan tüm uygulamanın hazırlanacak belge ve bilgiler ışığında Kurulumuzca değerlendirilmesinden sonra orijinaline uygun hale getirilmesine karar verildi.

BASKAN

Prof. Dr. Ara ALTUN

BASKAN YARDIMCISI

Prof. Dr. Gengiz BAYÜNGEN

ÜYE

Prof. Dr. Mete TAPAN

ÜYE

Yard. Doç. Dr. Emel GÖKSU

ÜYE

Dr. Bedri YALMAN

ÜYE

.....Yıldırım...Belediye... Temsilcisi

Cüneyt KARLIK

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu
KARAR

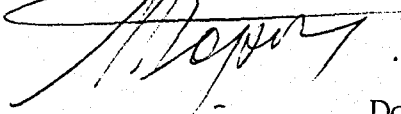
Toplantı Yeri :
BURSA

Toplantı Tarihi ve No : 24.9.1998/381
Karar Tarihi No : 24.9.1998/ 6689

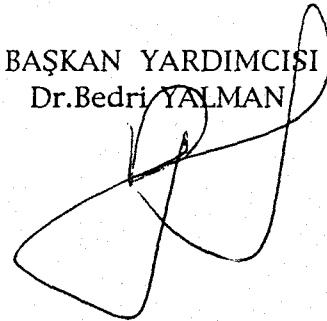
Bursa İli, Yıldırım İlçesi, Cumalıkızık, Köyiçi Mevkii, Kentsel Sit ve Koruma Amaçlı İmar Planı kapsamında 1 pafta, 246 parsel-1 pafta, 204 parsel-1 pafta, 249 parsel-1 pafta, 140 parseldeki sivil mimarlık örneği yapıların çatı onarım isteklerine ilişkin Ayşe Kuş, Fadime Ulu, Hafize Şahince, Ziyneti Kestelli'nin 20.8.1998 tarihli başvuruları okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Bursa İli, Yıldırım İlçesi, Cumalıkızık, Köyiçi Mevkii, 1 pafta, 246 parselde ilgilisinin 24.7.1998 tarihli başvurusu gereği sözkonusu taşınmazın yerinde Müdürlüğümüz elemanlarınca incelenmesi aşamasında yıkkın durumda olduğu ve süratle yapının bakımının gerektiği nedenleriyle acil olarak müdahale edildiği, yapılan müdahalenin basit onarım kapsamında olduğu ve bu işlerin dışına çıkılması durumunda Kurulumuza rölöve-restitüsyon-restorasyon projelerinin kısa sürede getirilmesine, getirilmediği taktirde yasal işlem yaptırılacağına, 1 pafta, 204-249-140 parsellerdeki sivil mimarlık örneği yapıların çatı kiremitlerinin aktarılması, çatı bakımının tenekeçilik işlerinin yapılabileceğine, KTVKYK'nun 14.7.1998/598 sayılı ilke kararı gereği Beledyesince denetlenmesine ve sonucundan Kurulumuza fotoğraf-raporlarla bilgi verilmesine karar verildi.

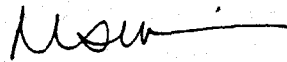
BASKAN
Prof.Dr.Mete TAPAN

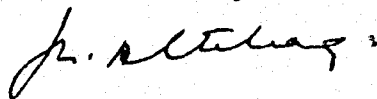
BAŞKAN YARDIMCISI
Dr.Bedri YALMAN

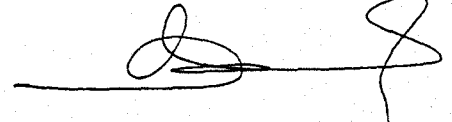
ÜYE
Doç.Dr.Neslihan DOSTOĞLU

ÜYE
Yrd.Doç.Dr.Derya ALTUNBAŞ

ÜYE
Yrd.Doç.Dr.Lütfi YAZICIOĞLU

ÜYE
Yıldırım Belediye Temsilcisi
Nurcan İŞGÖREN

KÜLTÜR BAKANLIĞI
Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu
KARAR

Toplantı Yeri :
BURSA

Toplantı Tarihi ve No : 16.4.1999/407
Karar Tarihi No : 16.4.1999/7118

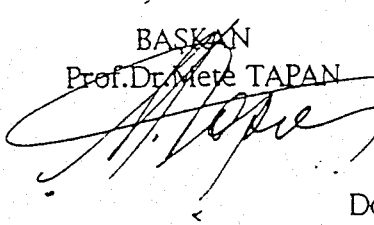
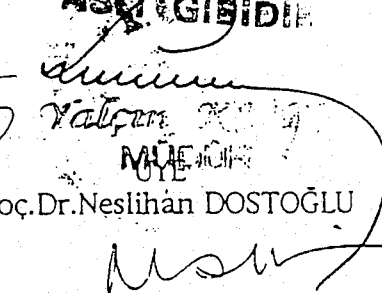
Bursa İli, Bursa İli, Yıldırım İlçesi, Cumalıkızık Mahallesi, Kentsel Sit Koruma Amaçlı İmar Planı içinde uygulanmak istenen kanalizasyon, içme suyu , elektriği kapsayan ve Kurulumuzun 12.3.1999 gün ve 7037 sayılı kararıyla prensipte uygun görülen altyapı projesinin uygulanmasında yöntem ve kesit konularında BUSKİ ve TEDAŞ Yetkililerinin katılımıyla yapılan inceleme ve görüşmeler sonunda;

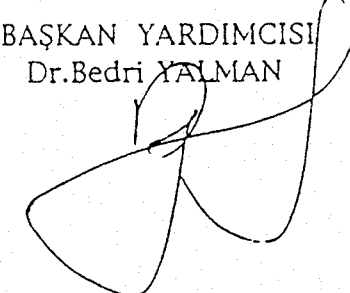
Bursa İli, Yıldırım İlçesi, Cumalıkızık Mahallesi, Koruma Amaçlı İmar Planı içinde uygulanmak istenen kanalizasyon-içme suyu ve elektriği kapsayan altyapı projesi ile ilgili güzergah tespiti, kanal kazı kesiti ve kanal muayene bacası kesitinin uygun olduğuna;

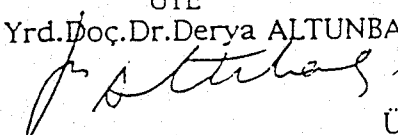
a) Cumalıkızık Mahallesinde kentsel kimliğin temel unsurlarından biri olan özgün sokakların her iki cephesinde yer alan Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı olarak tescilli yapılar ile tescilli olmayan yapıyla bütünleşen bahçe duvarı vs. yapı elemanlarına; yapılacak kazı çalışmalarında zarar verilmemesi ve gerekli tedbirlerin önceden alınması,

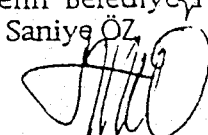
b) Özgün sokak döşeme kaplaması bulunan sokaklarda mevcut dere taşının sökülerek aynı malzeme kullanılıp, aynı yol kesiti ve formunda yapılması,

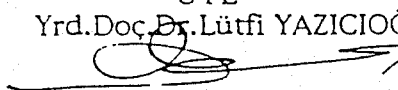
c) Uygulamanın (a) ve (b) maddelerde belirtilen koşullara uymak kaydıyla etaplar halinde yapılabileceğine ve bu kapsamda bölge içinde pilot bölge olarak

ASLI GIBİDİR
BAŞKAN
Prof.Dr.Mete TAPAN

Doç.Dr.Neslihan DOSTOĞLU

BAŞKAN YARDIMCISI
Dr.Bedri YALMAN

ÜYE
Yrd.Doç.Dr.Derya ALTUNBAŞ

ÜYE
Bursa Büyükşehir Belediye Temsilcisi
Saniye ÖZ

ÜYE
Yrd.Doç.Dr.Lütfi YAZICIOĞLU

ÜYE
Yıldırım Belediye Temsilcisi
(Bulunmadı)

Toplantı Tarihi ve No : 16.4.1999/407

Karar Tarihi No : 16.4.1999/7118

- II -

seçilecek bir sokakta çalışmanın başlatılıp, bu sokak bütününde önceden sokak kaplama dokusu fotoğraflanıp, mevcut yol kesiti, döşeme düzeni ve yol kotu üzerinde konulacak aydınlatma elemanları ile yangın musluklarını da içerecek şekilde uygulama projesinin hazırlanarak ivedilikle Kurulumuza getirilmesine karar verildi.

ASLI GIE
Yalçın Tümör
MÜDÜR

BAŞKAN
Prof.Dr.Mete TAPAN

BAŞKAN YARDIMCISI
Dr.Bedri YALMAN

ÜYE
Doç.Dr.Neslihan DOSTOĞLU

ÜYE
Yrd.Doç.Dr.Derya ALTUNBAŞ

ÜYE
Yrd.Doç.Dr.Lütfi YAZICIOĞLU

ÜYE
Bursa Büyükşehir Belediye Temsilcisi
Saniye Z

ÜYE
Yıldırım Belediye Temsilcisi
(Bulunmadı)

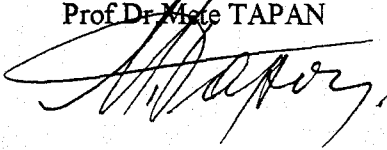
T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu
KARAR

Toplantı Yeri :
Küçükköy

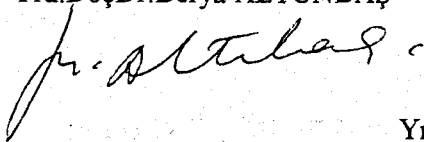
Toplantı Tarihi ve No : 21.5.1999/411
Karar Tarihi No : 21.5.1999/7192

Bursa İli, Yıldırım İlçesi, Cumalıkızık, Kentsel Sit Alanında Kurulumuzun yapmış olduğu incelemeler sonucunda, mevcut durum ile kadastral sınırlar arasında farklılıklar olduğu görüldüğünden, kadastral çalışmaların mevcut duruma göre sağlıklı bir şekilde yeniden düzenlenmesine karar verildi.

BAŞKAN
Prof.Dr. Mete TAPAN

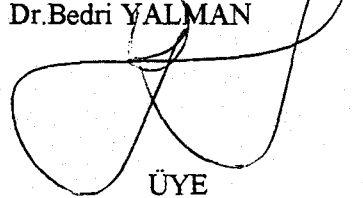
ÜYE
Yrd.DoçDr.Derya ALTUNBAŞ

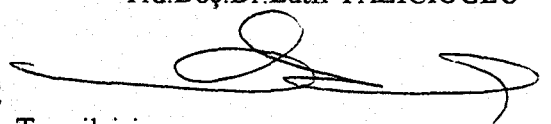
ÜYE
Doç.Dr.Neslihan DOSTOĞLU

BAŞKAN YARDIMCISI
Dr.Bedri YALMAN

ÜYE
Yrd.Doç.Dr.Lütfi YAZICIOĞLU

ÜYE
Yıldırım Belediye Temsilcisi
(Bulunmadı)

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu
KARAR

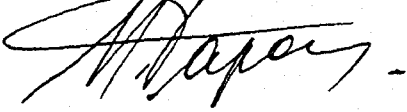
Toplantı Yeri :
İZNİK

Toplantı Tarihi ve No: 26.06.1999/417
Karar Tarihi No : 26.06.1999/ 7284

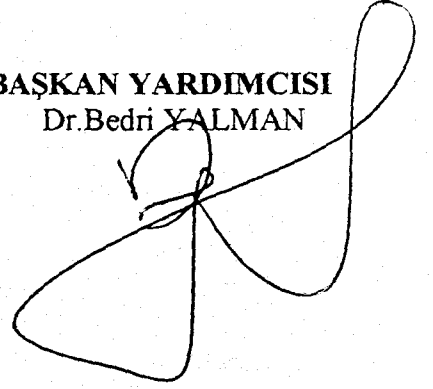
Bursa İli, Yıldırım ilçesi, Cumalıkızık Mahallesi,Kentsel sit Alanında ve Kurulumuzun 24.10.1993/3508 tarih ve sayılı kararıyla onaylanan Cumalıkızık Koruma Amaçlı İmar Planı kapsamında yer alan 1 pafta, CK ada,203 parselde İmar Planına göre mevcut ağaçların yolda kalması nedeniyle, yolun batı yönüne kaydırılması şeklindeki öneri plan tadilatına ilişkin Yıldırım Belediyesi APK Müdürlüğü' nün 12.04.1999/541,02.06.1999/824 tarih ve sayılı yazıları okundu, dosyası incelendi, yapılan görüşmeler sonucunda;

Bursa İli, Yıldırım ilçesi Cumalıkızık Mahallesi,Kentsel Sit Alanı ve KAİP kapsamında bulunan 1 pafta,CK ada, 203 parseli içeren plan tadilatı konusunda müdürlüğümüz ile ilgili belediyesi elemanlarınca mahallinde yapılacak çalışmaların sonucunun Kurulumuza getirilmesi halinde değerlendirilebileceğine karar verildi.

BAŞKAN
Prof.Dr.Mete TAPAN

BAŞKAN YARDIMCISI
Dr.Bedri YALMAN

ÜYE
Doç.Dr.Neslihan DOSTOĞLU

ÜYE
Doç.Dr.Derya ALTUNBAŞ

ÜYE
Teoman HOTİN
(Bulunmadı)

ÜYE
Yıldırım Belediye Temsilcisi
(Bulunmadı)

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu
KARAR

Toplantı Yeri :
BURSA

Toplantı Tarihi ve No : 28.1.2000/434
Karar Tarihi No : 28.1.2000/ 7684

Bursa İli, Yıldırım İlçesi, Cumalıkızık Mahallesi, Köyiçi Mevkii, 1 pafta, 203 parselde plan tadilatı isteğine ilişkin Kurulumuzun 26.6.1999 gün ve 7284 sayılı kararı ve Müdürlüğümüz elemanlarının 22.12.1999 tarihli raporu okundu, dosyası incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Bursa İli, Yıldırım İlçesi, Cumalıkızık Mahallesi, 1 pafta, 203 parselde yapılmak istenen plan tadilatının uygun olduğuna, Sivil Mimarlık Örneği bitişiği olan taşınmazda Kurulumuzdan izinsiz yapılmakta olan inşaaatla ilişkin 2863/3386 sayılı yasalarca yasal soruşturma açılmasına karar verildi.

BAŞKAN
Prof.Dr. Mete TAPAN

BAŞKAN YARDIMCISI
Dr.Bedri YALMAN

ÜYE
Doç.Dr.Neslihan DOSTOĞLU

ÜYE
Yrd.Doç.Dr.Derya ALTUNBAŞ
(Bulunmadı)

ÜYE
Teoman HOTİN
(Bulunmadı)

ÜYE
Yıldırım Belediye Temsilcisi
Hüseyin SEZER

KÜLTÜR BAKANLIĞI
Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu
KARAR

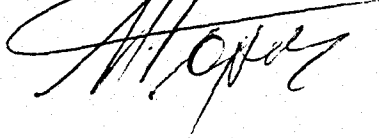
Toplantı Yeri :
BURSA

Toplantı Tarihi ve No : 15.6.2000/ 445
Karar Tarihi No : 15.6.2000/ 7927

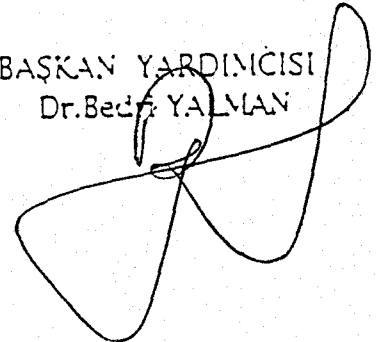
Bursa İli, Yıldırım İlçesi, Cumalıkızık Mahallesi, Kentsel Sit Alanında, tescilli parselleri de kapsayan sokak bazında bakım-onarım yapılmasını amaçlayan bir çalışmaya ilişkin; Bursa Büyükşehir Belediye Başkanlığının 18.5.2000 tarih ve A-017.66 sayılı yazısı okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Bursa İli, Yıldırım İlçesi, Cumalıkızık Mahallesi, Eğrek ve Yunusaralığı Sokaklarında sokaklardan cephe alan yapıların cephelerinde, çatılarında KTVKYK.nun 05.11.1999/660 tarih ve sayılı ilke kararında belirtilen bakım-basit onarım bazındaki işlemlerin Müdürlüğümüz elemanlarından Mimar Ümmühan ALPTEKİN gözetiminde yapılabilmesine karar verildi.

BAŞKAN
Prof.Dr. Mete TAPAN

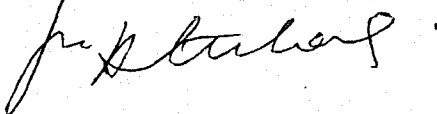
BAŞKAN YARDIMCISI
Dr.Bedri YALMAN

ÜYE
Doç.Dr.Neslihan DOĞRUCU

ÜYE
Yrd.Doç.Dr.Derya ALTUNBAŞ

ÜYE

ÜYE
Yıldırım Belediye Temsilcisi
Hüseyin SEZER

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu
KARAR

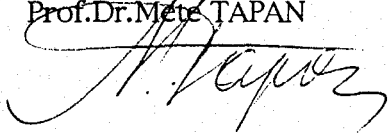
Toplantı Yeri :
BURSA

Toplantı Tarihi ve No : 19.01.2001 / 467
Karar Tarihi No : 19.01.2001/ 8344

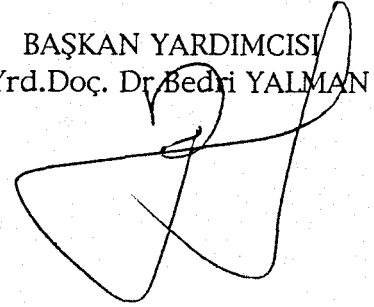
Bursa İli, Yıldırım İlçesi, koruma amaçlı imar planında Cumalıkızık Mahallesi, Keçeoğlu Şahin Sokak arası, 1 pafta, 43-44-48-49 parsellere ilişkin Bursa Büyükşehir Belediyesi Etüd Proje Daire Başkanlığının 16.2.2000 tarih ve I.02.S=77/609 sayılı yazısı okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Bursa İli, Yıldırım İlçesi, Cumalıkızık Mahallesi, Keçeoğlu Şahin Sokak arası, 1 pafta, 43-44-48-49 parsellere ilişkin hazırlanan projenin Kurulumuzda değerlendirilebilmesi için mülkiyet durumu, yapının yasal olup olmadığı, mevcut yapının statik durumunun incelenmesi sonucu düzenlenecek raporun Kurulumuza getirilmesi halinde görüşülebileceğine karar verildi.

BAŞKAN
Prof.Dr.Mete TAPAN

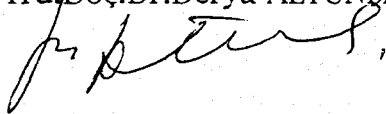
BAŞKAN YARDIMCISI
Yrd.Doç. Dr.Bedri YALMAN

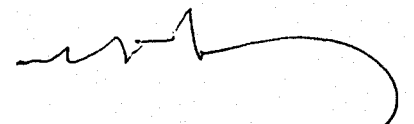
ÜYE
Doç.Dr.Neslihan DOSTOĞLU

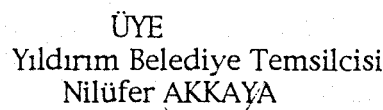
ÜYE
Yrd.Doç.Dr.Derya ALTUNBAŞ

ÜYE
Yrd.Doç.Dr.Seyfi BAŞKAN

ÜYE
Yıldırım Belediye Temsilcisi
Nilüfer AKKAYA

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu
KARAR

Toplantı Yeri
Bursa

Toplantı Tarihi ve No :28.3.2002/ 503
Karar Tarihi ve No :28.3.2002/ 9021

Bursa İli, Yıldırım İlçesi, Cumalıkızık Mahallesi, Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı İmar Planı kapsamında, E.1/Y.H22d-09a-3c pafta, Y.2812 ada, E.25/Y. parseldeki Cumalıkızık Kahvehane önünün çevre düzenlemesinin bakım ve onarımını uygulama projesine göre yapılmasına ilişkin; Yıldırım Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü'nün 20.3.2002/59 tarih ve sayılı yazısı, Müdürlüğümüz uzmanı tarafından hazırlanan 27.3.2002 tarihli rapor okundu, dosyası incelendi, yapılan görüşme sonunda;

Bursa İli, Yıldırım İlçesi, Cumalıkızık Mahallesi, Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı İmar Planı kapsamında;

- 1) Kurulumuzun 24.10.1993/3508 tarih ve sayılı karar eki tescil listesinden 65 envanter numarasıyla, 1 pafta, 24 parsel olarak geçen yapının aslında 25 parselde yer aldığı belirlendiğinden tescil listesindeki 65 nolu envanterin 25 parsel olarak düzeltilmesine,
- 2) 65 envanter nolu yapının varsa fonksiyon değişikliğinin araştırılmasına,
- 3) Koruma Amaçlı İmar Planında öngörülen 25 parsel ile ilişkin düzenlemeyi yapıp yapılamayacağının araştırılarak getirilmesine,
- 4) Koruma Amaçlı İmar Planına uymayan düzenleme önerisinin istenilen belgelerin Kurulumuza getirilmesinden sonra değerlendirilebileceğine karar verildi.

BAŞKAN
Prof.Dr.Mete TAPAN
(Bulunmadı)

MÜDÜR

BAŞKAN YARDIMCISI
Yrd.Doç. Dr.Bedri YALMAN
(İMZA)

ÜYE
Doç.Dr.Neslihan DOSTOĞLU
(İMZA)

ÜYE
Yrd.Doç.Dr.Derya ALTUNBAŞ
(İMZA)

ÜYE
Yıldırım Belediye Temsilcisi
Nilüfer AKKAYA

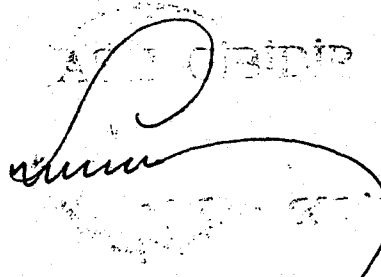
T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu
KARAR

Toplantı Yeri
BURSA

Toplantı Tarihi ve No 20.05.2002 / 509
Karar Tarihi ve No 20.05.2002 / 9118

Bursa İli, Yıldırım İlçesi, Cumalıkızık Mahallesi, 1.derece doğal sit alanında Yıldırım Belediyesinin mülkiyetinde E.1/Y.H.22d.09a.3c pafta, 2207 ada, E.310/Y.51 parselde açık otopark yapılması isteğine ilişkin; Yıldırım Belediyesi İmar İşleri Müdürlüğünün 04.2.2002 gün ve 3528/334 sayılı yazısı okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Bursa İli, Yıldırım İlçesi, Cumalıkızık Mahallesi, E.1/Y.H.22d.09a.3c pafta, 2207 ada, E.310/Y.51 parselde yapılmak istenen açık otopark projesinin yapılan düzeltmelerle uygun olduğuna, uygulama esnasında parsel ile yol arasındaki su kanalının korunması için gerekli önlemlerin alınmasına karar verildi.

BAŞKAN
Prof.Dr.Mete TAPAN
(İMZA)

BAŞKAN YARDIMCISI
Yrd.Doç.Dr.Bedri YALMAN
(İMZA)

ÜYE
Doç.Dr.Neslihan DOSTOĞLU
(İMZA)

ÜYE
Yrd.Doç.Dr.Derya ALTUNBAŞ
(Bulunmadı)

ÜYE
Yıldırım Belediye Temsilcisi
Nilüfer AKKAYA
(İMZA)

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu
KARAR

Toplantı Yeri
Bursa

Toplantı Tarihi ve No : 04.7.2002/512
Karar Tarihi ve No : 04.7.2002/ 9212

Bursa İli, Yıldırım İlçesi, Cumalıkızık, Köyiçi Mevkii, Kentsel Sit Alanında bulunan, mülkiyeti Bursa Büyükşehir Belediyesine ait, 1 pafta, 32 parselde bulunan, 9 env.nolu 2.grup sivil mimarlık örneği yapının 13.11.1998 tarih ve 6812 sayılı kurul onaylı restorasyon projesinde WC kısmı ve Mutfakta değişiklik içeren tadilat projesine ilişkin; Yıldırım Belediyesi İmar İşleri Müdürlüğünün 03.7.2002 tarih ve 1889 sayılı yazısı okundu, ekleri ve ilgili dosyası incelendi. Yapılan görüşme sonunda;

Bursa İli, Yıldırım İlçesi, Cumalıkızık, Köyiçi Mevkii, 1 pafta, 32 parseldeki sivil mimarlık örneği yapının tadilat projesinin uygun olduğuna karar verildi.

AŞİTİLMİŞTİR

Yalçın KURT
MÜDÜR

BAŞKAN
Prof.Dr.Mete TAPAN
(İMZA)

BAŞKAN YARDIMCISI
Yrd.Doç.Dr.Bedri YALMAN
(İMZA)

ÜYE
Doç.Dr.Neslihan DOSTOĞLU
(İMZA)

ÜYE
Yrd.Doç.Dr.Derya ALTUNBAŞ
(Bulunmadı)

ÜYE
Yıldırım Belediye Temsilcisi
Nilüfer AKKAYA
(İMZA)

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu
KARAR

Toplantı Yeri
Bursa

Toplantı Tarihi ve No : 28.08.2002 / 514
Karar Tarihi ve No : 28.08.2002 / 9269

Bursa İli, Yıldırım İlçesi, Cumalıkızık Mahallesi, Ferdağ Sokak, Çıkmaz köşesi Koruma Amaçlı İmar Planındaki 1 pafta, 184 parseli çevreleyen bahçe duvarlarının yenilenmesi isteğine ilişkin; Nevin AKTAŞ'ın 16.4.2002 tarihli başvurusu okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşme sonunda;

Bursa İli, Yıldırım İlçesi, Cumalıkızık Mahallesi, Ferdağ Sokak, Çıkmaz köşesindeki 1 pafta, 184 parselin mevcut bahçe duvarlarındaki yıkılmalar nedeniyle orijinal malzeme ve yükseklikte bahçe duvarlarının yenilenmesine, sivil mimarlık örneği yapıya bitişik alanda bahçe duvarının yapılmasının sivil mimarlık örneği yapıya zarar verebileceğinden uygun olmadığına karar verildi.

ASLI GİBİDİR

Atilla BALCI

BAŞKAN
Prof.Dr.Mete TAPAN
(İMZA)

BAŞKAN YARDIMCISI
Yrd.Doç.Dr.Bedri YALMAZ
(İMZA)

ÜYE
Doç.Dr.Neslihan DOSTOĞLU
(İMZA)

ÜYE
Yrd.Doç.Dr.Derya ALTUNBAŞ
(Bulunmadı)

ÜYE
Yıldırım İlçe Belediye Temsilcisi
Nilüfer AKKAYA
(İMZA)

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu
KARAR

Toplantı Yeri
Bursa

Toplantı Tarihi ve No : 28.08.2002 / 514
Karar Tarihi ve No : 28.08.2002 / 9270

Bursa İli, Yıldırım İlçesi, Cumalıkızık Mahallesi, Keçecioğlu Sokak, Koruma Amaçlı İmar Planındaki, Şahıs malı, 1 pafta, 159 parseldeki korunması gerekli kültür varlığı olan yapının giriş kapısının traktör girişine elverecek şekilde genişletilmesine ilişkin; İbrahim BÖCEK'in 11.4.2002 tarihli başvurusu okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Bursa İli, Yıldırım İlçesi, Cumalıkızık Mahallesi, Keçecioğlu Sokak, 1 pafta, 159 parseldeki sivil mimarlık örneği yapının koruma grubunun KTVKYK.nun 05.11.1999/660 sayılı ilke kararınca 2.grup olarak belirlenmesi, rölöve ile yapılmak istenen uygulamalara ilişkin restorasyon projesinin getirilmesi halinde konunun değerlendirilebileceğine karar verildi.

ASLI GİDİR

Atilla BALÇI

BAŞKAN
Prof.Dr.Mete TAPAN
(İMZA)

BAŞKAN YARDIMCISI
Yrd.Doç.Dr.Bedri YALMAZ
(İMZA)

ÜYE
Doç.Dr.Neslihan DOSTOĞLU
(İMZA)

ÜYE
Yrd.Doç.Dr.Defya ALTUNBAŞ
(Bulunmadı)

ÜYE
Yıldırım İlçe Belediye Temsilcisi

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu
KARAR

Toplantı Yeri
Bursa

Toplantı Tarihi ve No : 19.09.2002 / 516
Karar Tarihi ve No : 19.09.2002 / 9338

Bursa İli, Yıldırım İlçesi, Cumalıkızık Mahallesi, Köyiçi Mevkii, Kentsel Sit Alanında bulunan, mülkiyeti Bursa Büyükşehir Belediyesine ait, 1 pafta, 32 parseldeki 2.grup SMÖ yapının 4.7.2002 tarih ve 9212 sayılı kararla onaylanan tadilat projesine göre tamamlanmış olması nedeniyle kullanma izni verilmesine ilişkin, Yıldırım Belediyesi İmar İşleri Müdürlüğünün 20.8.2002 tarih ve 2555-2248 sayılı yazısı okundu, ilgili dosyası incelendi, yapılan görüşme sonunda;

Bursa İli, Yıldırım İlçesi, Cumalıkızık Mahallesi, Köyiçi Mevkii, 1 pafta, 32 parseldeki SMÖ yapıya kullanma izni verilmesinde sakınca bulunmadığına karar verildi.

ASL
Yalçın
MÜDÜR

BAŞKAN
Prof.Dr.Mete TAPAN
(İMZA)

BAŞKAN YARDIMCISI
Yrd.Doç. Dr.Bedri YALMAN
(İMZA)

ÜYE
Doç.Dr.Neslihan DOSTOĞLU
(İMZA)

ÜYE
Yrd.Doç.Dr.Derya ALTUNBAŞ
(İMZA)

ÜYE
Yıldırım Belediye Temsilcisi

Ek-9. Hanehalkı Anket Örneği**BURSA CUMALIKIZIK YERLEŞİMİ
KIRSAL-TURİZM AMAÇLI SOSYAL ANKET FÖYÜ**

Anket No:.....

Anketin yapıldığı tarih:.....02.2003 Saat:.....

Mahalle adı:.....

Sokak adı:.....

Ev no:.....

Hane Halkı Bilgileri:

Hanedeki Aile sayısı:..... Ailedeki kişi sayısı:.....

Ailede çalışan kişi sayısı:.....

Anketin yapıldığı kişi:.....

Aile Bireyleri	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Çalıştığı Kurum		Tahmini Aylık Gelir
				Adı	Görevi*	

* memur, serbest, işçi, çiftçi, öğrenci, diğer (?)

Konut Bilgileri:

1. Kat sayısı: () 1 () 2 () 3 () diğer.....

2. Yapı türü: () ahşap () betonarme () yığma () taş () diğer.....
() ahşap strüktür-tuğla dolgu () ahşap strüktür-kerpiç dolgu

3. Mülkiyet Durumu: () ev sahibi () kiracı () aile büyüklerine ait () diğer.....

3.1. Kiracı ise sorulacak . Aylık kira.....

4. Başka eviniz var mı? () Evet –nerede..... () Hayır

5. Eviniz aileniz için yeterli büyüklükte mi? () Evet () Hayır

6. Mutfak+banyo yeterli mi? () Evet () Hayır

7. Evinizin konumundan memnun musunuz?() Evet () Hayır [Çarşıya() okula() camiye() uzak]
() diğer.....8. Oturduğunuz bina () yapıldığı şekilde duruyor () yıkılıp yeniden yapıldı (neden?).....
() ilaveler yapıldı (neden? neler?).....**Konut Konforuna İlişkin Bilgiler :**9. Konut: Kaç m² Kaç oda:..... Salon:.....

10. Bahçe / avlu var mı? () Evet () Hayır

Ne amaçla kullanılıyor? () Hayvan besleme () Ekip biçiliyor () Bahçe
() Diğer ne ekiliyor.....

11. Elektrik şebekesi: () Bağlı () Bağlı değil

12. Temiz su şebekesi: ☐ Bağlı ☐ Bağlı değil

13. Atık su şebekesi: ☐ Bağlı ☐ Bağlı değil

14. Ev içinde içme suyu var mı? ☐ Evet ☐ Hayır ise, olmasını ister misiniz.....

15. Ev. elektrikli alet: ☐ Buzdolabı ☐ Fırın ☐ Otomatik Çamaşır M. ☐ Bulaşık M. ☐ Ütü
☐ Elektrik Süpürgesi ☐ Telefon ☐ Müzik Seti ☐ Radyo-Teyp ☐ Televizyon
☐ Video ☐ Diğer.....

16. Islak hacim: ☐ WC ☐ Mutfak ☐ Banyo
☐ Konut içi ☐ Konut içi ☐ Konut içi
☐ Bahçe içi ☐ Bahçe içi ☐ Bahçe / avlu / dolap içi (Gusülhane)

17. Isıtma sistemi: ☐ Soba ☐ Kalorifer / Kat kaloriferi ☐ Diğer.....

Sosyal ve Ekonomik Duruma İlişkin Bilgiler:

18. Aracınız var mı? ☐ Evet ☐ otomobil ☐ kamyonet ☐ kamyon ☐ minübüs ☐ otobüs ☐ traktör
☐ at arabası ☐ diğer.....
☐ Hayır

19. Hayvanınız var mı? ☐ Evet Kaç adet:..... Büyükbaş..... Küçükbaş..... Kümes.....
☐ Hayır Kedi – Köpek.....

20. Ekip biçtiğiniz toprağınız var mı? ☐ Evet Kaç dönüm.....
Kim işletiyor.....
Ne kadar gelir getiriyor.....
Ne tür ürünler yetiştiriyorsunuz.....
☐ Hayır

21. Geçiminizi en çok neyle sağlıyorsunuz? ☐ Çiftçilik ☐ Hayvancılık ☐ Tavukçuluk ☐ Ormancılık
☐ Dericilik ☐ El sanatları ☐ İşçilik ☐ Diğer.....

22. (El sanatlarıyla uğraşıyorlarsa) Hangi el sanatlarıyla uğraşıyorsunuz?
☐ El dokuma ☐ Bez dokuma ☐ Makina ile çorap, hırka vb. dokuma
☐ Hasır işleri ☐ Ahşap işleri ☐ Halı Kilim ☐ Diğer.....

23. Ailenizde çalışmak için köyden giden var mı? ☐ Evet ☐ Hayır
(Evetse) Nereye gittiler: ☐ Yakın köy ☐ Kasaba ☐ Şehir ☐ Büyük şehir ☐ Yurtdışı

24. Kış için evde yiyecek hazırlar mısınız? ☐ Evet ☐ Hayır

25. Evde kışlık yiyeceklerinizi depolayacak yeriniz var mı? ☐ Ambar ☐ Depo ☐ Diğer.....

26. Hangi yiyecekleri evde üretirsiniz? ☐ ekmek ☐ yoğurt ☐ peynir ☐ yufka ☐ pekmez
☐ sirke ☐ zeytin kurma ☐ keşane şekerlemesi
☐ diğer.....

27. Sebze ve meyveleri kendiniz mi yetiştirirsiniz? ☐ Evet ☐ Hayır
Evetse, nerede depolarsınız?.....
niye.....

28. Hergün düzenli olarak gazete alıyor musunuz? ☐ Evet ☐ Hayır

Hareketlilik ve Göç Olgusu :

29. Köyün dışına çıkıyor musunuz? ☐ Hergün ☐ Haftada bir ☐ Haftada birkaç kez
☐ Ayda bir ☐ Mevsimlik ☐ Çok seyrek ☐ Hiç
30. Köyün dışına nasıl çıkıyorsunuz? ☐ Özel araçla ☐ Otobüs ile ☐ Dolmus ile ☐ Diğer.....
31. Ne için köy dışına çıkıyorsunuz? ☐ Alış-veriş ☐ Ziyaret ☐ Çalışma ☐ Eğlence-gezme
☐ Kentsel kurumlardan yararlanma ☐ Diğer.....
32. Köyün dışına çıktığınızda genellikle nerelere gidiyorsunuz?
☐ Başka köy ☐ Kasaba ☐ Bursa ☐ Diğer.....
33. Aileden Bursa ve diğer şehirlere göç eden var mı? ☐ Evet ☐ Hayır
 Varsa hangi şehirlere ☐ Bursa ☐ Ankara ☐ İstanbul ☐ İzmir ☐ Diğer.....

Günlük yaşam ve geleneklere ilişkin bilgiler:

34. Yemeğinizi çoğunlukla nerede pişiriyorsunuz? ☐ Fırın ☐ Ocak ☐ Tandır ☐ Diğer.....
35. Yemeği genellikle nerede yersiniz? YAZ ☐ Ev içi ☐ Bahçe ☐ Tarla ☐ Diğer.....
 KIŞ ☐ Ev içi ☐ Bahçe ☐ Tarla ☐ Diğer.....
36. Camiye sık gider misiniz? ☐ Hiç ☐ Hergün ☐ Cumaları ☐ Ramazan ölüm vb.günler
37. Kahveye sık gider misiniz?
☐ Hiç ☐ Hergün ☐ Haftada birkaç kez ☐ Ayda birkaç kez ☐ Çok seyrek

Eko-Turizm (Çevre Duyarlı Turizm) Hakkındaki Görüş, Tutum ve Davranışları :

38. Köyde en çok hangi evi beğeniyorsunuz, niye?.....
39. Köyde sizce en önemli ev hangisi, niye?.....
40. Köyünüzün en çok nerelerini seviyorsunuz, niye?
41. Köyünüzde pansiyonculuk yapılıyor mu? ☐ Evet ☐ Hayır
42. Evinizde ücret karşılığı misafir ağırlar mısınız? ☐ Evet ☐ Hayır
43. Yöresel el işleri nelerdir?
44. Yöresel el sanatlarının devam ettirilmesine yönelik bir faaliyet var mı, varsa neler?

 yoksa neler olmasını istersiniz?.....
45. Yöresel gıdalar, yöresel yemekler nelerdir?.....
46. Köyünüze daha çok turist gelmesini ister misiniz, neden?.....
47. Gelen turistler için, köyünüzde ayrı konaklama birimleri yapılmalı mı? ☐ Evet ☐ Hayır
48. Köydeki turistik faaliyetlerden gelir elde edebiliyor musunuz? ☐ Evet ☐ Hayır
 nasıl, ☐ Yöresel yemekler satıyor ☐ El işleri satıyor
☐ evinin odalarını kiralyor (Pansiyon gibi) ☐ Diğer.....
49. Boş zamanlarınızda neler yaparsınız?
☐ Komsuları ziyaret ☐ El sanatları ☐ TV seyretmek ☐ Kitap okumak ☐ Diğer

50. Köyünüze yapılan belediye hizmetlerinden memnun musunuz? () Evet () Hayır
Hayır ise, hangi hizmetler yeterli değil,
Hiç olmayan hizmetler var mı, neler.....
51. Köy ve yakın çevresinin doğal güzellikleri ve korunmaya değer bulunacak özellikleri var mı?
() mağara () şelale () koru/orman () kalıntı () diğer.....

Ek-10. Muhtar Anketi Örneği

BURSA CUMALIKIZIK YERLEŞİMİ KIRSAL-TURİZM AMAÇLI SOSYAL ANKET FÖYÜ

Anketin yapıldığı tarih:.....02.2003 Saat:.....

Köy Muhtarının Adı :.....

Telefon No:

GENEL SORULAR

1. Köy'ün Kısa Tarihçesi

İlk Kuruluş Yılı, kurucuların nereden geldiği, geliş nedenleri, köyün şimdiki ahalisi ne zaman ve nereden gelmiş, hangi toplumsal, ekonomik koşullarda gelmişler, etnik kökenleri vs.

2. Hane Sayısı :.....

3. Köy nüfusunun yaş ve cinsiyete göre dağılımı nedir?

Yaş Grupları	Kadın	Erkek	Toplam
1-6			
7-14			
15-25			
26-45			
46-64			
65 ve üzeri			

4. Köyün ilişkide bulunduğu merkezler (önem sırasına göre)

İL/İLÇE ADI	UZAKLIK (Km)	YOL KALİTESİ	İLİŞKİ TÜRÜ (*)
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			

(*) İlişki Türü : Ekonomik / İdari/ Sağlık / Eğitim/ Eğlence-Gezme-Ziyaret

5. Köyünüzde eğlenceye ve dinlenmeye yönelik tesisler var mı? (yoksa olmasını ister misiniz?)

.....
.....

6. Köyünüzde çocukların oynayabileceği alanlar var mı?

() Yok () Var – () Çocuk bahçesi () okul bahçesi () Spor tesisi () Boş arsa () Diğer.....

EĞİTİM

1. Köyde okul var mı? () Yok

() Var- () İlkokul () Ortaokul () Lise () Diğer.....

2. Köyde ilkokul bitirmiş olanların oranı yada sayısı :

KADIN : ERKEK :

3. Köyde bütün okuma yazma bilenlerin oranı ya da sayısı:

KADIN: ERKEK:

4. Köyünüzde kurs ya da benzeri bir eğitici faaliyet var mı? Ne kursu? Kimlere yönelik?

.....

SAĞLIK

5. Köyünüzde sağlık tesisi var mı? () Evet () Hayır

Yeterli mi?.....

TOPRAK SORULARI

6. Aşağıdaki tabloyu köyün sahip olduğu tüm toprakları içerecek şekilde doldurunuz.

TOPRAĞIN CİNSİ	MİKTAR (dönüm)
Sulanabilen Arazi	
Kuru Tarım Yapılan Arazi	
Seracılık Yapılan Arazi	Sera Adedi:
Nadasa Bırakılan Arazi	
İşlenmeyen Arazi	
Mera, Otlak	
Diğer (Belirtin)	
TOPLAM	

7. Köyünüzdeki topraksız hane sayısı:

8. Köyünüzde çiftçilerin çoğunluğu ortalama kaç dönüm toprağa sahiptir?

9. Köyünüzde icar (toprak kirası) var mı?

Köyde yarıcılık (%50) var mı ?

10. Yarıcılıktan başka ortakçılık biçimi var mı? Varsa koşulları nelerdir?

.....

.....

ÜRÜN SORULARI

11. Aşağıdaki tabloyu köyünüzde yetiştirilen bütün ürünler için doldurunuz.

ÜRÜN	MİKTARI (Dönüm)		PAZARLAMA ORANI	PAZARLAMA BİÇİMİ
	SULU	KURU		

ZİRAİ EKİPMAN

12. Aşağıdaki tabloyu tüm köyün sahip olduğu tarım araç - gereçlerine göre doldurunuz.

ARAÇ TÜRÜ	ADEDİ
Traktör	
Biçer – döver	
Pulluk	
Mibzer	
Su Pompası	
Patos	
Diğer	

HAYVANCILIK

13. Aşağıdaki tabloyu tüm köyün sahip olduğu hayvan sayısına göre doldurunuz.

TÜRÜ	ADEDİ
KOYUN	
SIĞIR	
KEÇİ	
AT vb.	

14. Köyünüzde yalnız hayvancılıkla geçinen kaç hane var?

15. Hiç hayvanı olmayan kaç hane var?

16. Köyün hayvan varlığında 10 yıl öncesine göre bir değişme var mı? Arttı mı, azaldı mı?

.....

17. Nedenleri nedir?

.....

TARIM DIŞI İŞLER

18. Köyünüzde tarım dışı işlerde çalışan var mı?

KÖY İÇİNDE ÇALIŞANLAR

İŐ TÜRÜ	KAÇ KİŞİ?

KÖYDE OTURUP KÖY DIŞINDA ÇALIŞANLAR

İŐ TÜRÜ	KAÇ KİŞİ?

19. Halı, kilim tezgahı olan var mı? Kaç hane?

20. Köyünüzde şimdiye kadar kadınlara yönelik bir eğitim / kurs çalışması yapıldı mı?

.....

21. Hangi konularda? Kaç kişi katıldı?

.....

.....

22. Köyünüzde tarım dışında hangi tür işlerin yapılabileceğine inanıyorsunuz?

.....

.....

23. Sizce, sizin köyünüzde kadınlar tarım ve ev işi dışında ne tür işler yapabilirler?

.....

KÖY İÇİ VE KÖYLERARASI İLİŞKİLER

24. İmece var mı? Nasıl işler?

.....

25. Diğer Kızık Köyleri ile köyünüzün ilişkisi nasıldır?

26. Köyünüzde bütün köy halkının birlikte kutladığı özel günler var mıdır? Neler?

(Yörük köylüsü olarak özel bir kulama günü var mı? Hıdrellez gibi)

.....

27. Bu günler ne zaman ve nasıl kutlanır, neler yapılır?

.....

28. Köyünüzün yakınında ziyaret edilen türbe, tekke, yatır gibi yerler var mıdır? Neler?

.....

29. Bunlara ne zamanlar gidilir?

.....

30. Bu ziyaretler sırasında neler yapılır?

.....

GÖÇ

31. Köyden yurt dışına giden var mı? Sayısı

Dönen var mı? Sayısı

32. Son on yıl içinde köyünüze gelip yerleşen var mı?

Ne zaman ve neden geldiler?

Kaç aile?

Hangi işlerle uğraşıyorlar?

33. Son on yıl içinde köyden temelli ayrılanlar var mı?

() iş nedeniyle () evlilik () eğitim () sağlık () diğer.....

Ne zaman ve neden ayrıldılar?

Kaç aile?

Nereye gittiler?

MEVSİMLİK GÖÇ

34. Bu köye dışarıdan mevsimlik işçi, ortakçı gelir mi?

Genellikle nerelerden gelirler?

.....

Kaç kişi?

Ne kadar süre için? Hangi mevsimde?

Ne tür işler için?

.....

35. Köyünüzden dışarıya mevsimlik işçi, ortakçı gider mi?

Genellikle nereye giderler?

.....

Hangi mevsimde? Ne kadar süre için?

Ne tür işler için?

TURİZM

36. Köyünüzü bir yılda ziyaret eden yerli ya da yabancı turist sayısı nedir? Kaç kişidir?

.....

37. Köy halkının ne kadarı pansiyonculuk yapar?

.....

38. Köy halkından kaç kişi daha büyük konaklama tesisine sahiptir?

39. Köy halkından mevcut konaklama tesislerinde çalışanlar var mıdır?

Köy halkından yeme -içme tesisi, kafe, satış yeri ve benzeri işyerleri olanlar var mı? Hangileri?

.....

ÇEVRE BİLİNCİ

40. Köyünüzde Kızık köylerinin önemi biliniyor mu?

.....

41. Köy halkının ne kadarı yakın çevrede bulunan doğal nitelikli alanları bilmektedir?

.....

KÖYÜN SORUNLARI

59. Sizce köyünüzün en temel sorunları nelerdir? Önem sırasına göre yazar mısınız?

.....

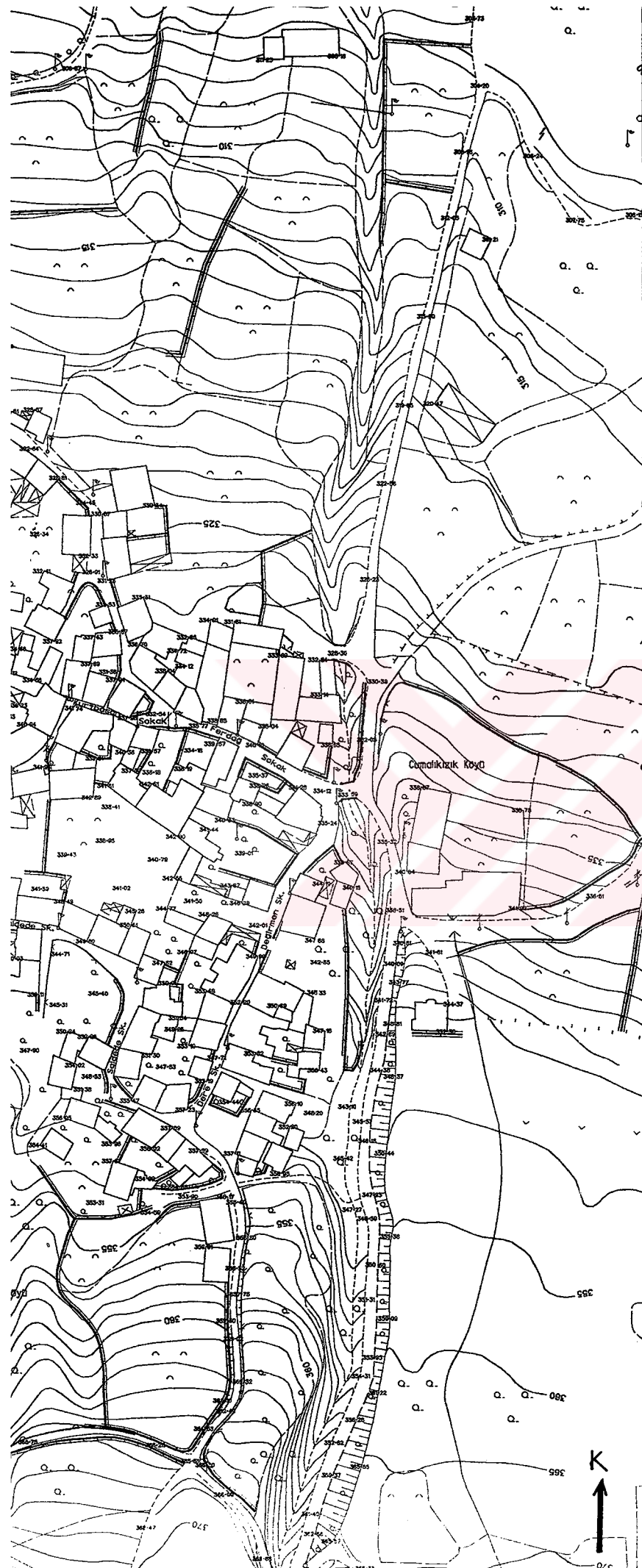
.....

Bu sorunların çözümü için neler yapılmalıdır?

.....

.....

.....

Ek 11. Cumalıkızık Yerleşimi Halihazır Haritası

LEJAND

MEVCUT KONUT

ÖNERİ KONUT KÜTLESİ

TESCİLİ YAPILAR

ANİTSAL YAPILAR

İLKOKUL

MEZARLIK

DOĞAL KENTSEL SİT SINIRI

PLAN SINIRI

MEVCUT YOL

ÖNERİ YOL

ÖZGEÇMİŞ

1976'da Ankara'da doğdu. 1993 Ankara Anıttepe Lisesi, 1999 Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü mezunudur. 1999 – 2000 arasında Tüstaş Sınai Tesisler A.Ş.'de Şehir Plancısı olarak görev yapmıştır. 2000 yılından bu yana Gazi Üniversitesinde araştırma görevlisidir. 1998 yılında Ansbach, Almanya'da Mudanya projesi ile ilgili olarak bir sergi çalışması, aynı yıl Washington, ABD'de OTİS sistemlerinin kullanıldığı Bursa - Mudanya Projesi Kentsel Tasarım Yarışması, 1999 yılında Bursa-Gölköy workshop çalışması ve 2000 yılında Beyşehir Gölü Yüzey Su Toplama Havzası Yönetim Planı çalışmalarına katılmıştır. İyi derecede tüm “office programlarını (Word, Excel, PowerPoint, FrontPage) ve Windows 95-98-2000, xp professional kullanır. Yabancı dili ingilizcedir.